פרשת **שופטים** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתרי"ב שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו

מלא התפעלות והשתוממות הסתובב הכפרי בעיירה הגדולה, על סקרנותו היה בולט שהוא אינו מן הסביבה ושזה פעם הראשונה שהוא פוסע לו במרכז השוק המרכזי ההומה אנשים, בקושי פילם לו נתיב בין עגלות עמוסות מלאות בסחורה, ומשפשף עיניו בתימהון מול בנינים רבי הקומות.

ולפתע קול זעקה פילחה את חלל השוק, קול תרועה הולך וחזק מאוד, ויחרד כל העם אשר במחנה, ובין רגע נהפך כל השוק כמרקחה, אנשים נשים וטף אצו רצו בבהלה ילדים דוחפין את הזקנים, כי האות ניתנה ששריפה פרצה בעיירה וכולם כאחד רצו לשאוב מים כדי להציל את הרחובות הסמוכות שלא יודבקו מהלהבות המאיימות לשרוף את כל הבא לידו,

אמנם הכפרי הלז אשר לא ידע פשר הזעקה, נעמד בתוך השוק והתחיל להפליא בלבו את קול החזק היוצא ממגדל העיר, ומרגע לרגע עלתה התפעמותו כשראה שהקול מתחזק והולך, עד שא' מבני העיר זעק לעברו "שוטה, האינך מבין שאנחנו בסכנה עצומה?, חיש הבא מים להציל את העיר מן הדליקה.

והנמשל מובן מאליו, בהתקרב ובא יום הדין אשר כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ואחד מהסגולות לעורר עצמינו לתשובה, וכן בו בזמן להמתיק הגזר דין, הוא ע"י תקיעת שופר, וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, על כן בוודאי החכם שעיניו בראשו יודע את אשר לפניו, ובהשמע קול שופר לבו נתעורר בחרדה גדולה לתשובה ולמעשים טובים, כי מבין ומאזין לקול התקיעה הזועק וצועק שובו בנים, הקיצו משינתכם כי אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים !!!!

והימים ימי חודש אלול שבהם תוקעין ומריעין בשופר, והזמן גרמא כאשר עת הזמי"ר הגיע וקול השופר נשמע בתוכינו, אשר מטרתו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופ"ר שפרו מעשיכם, לכן איש היירא ורך הלבב יקח מוסר לעצמו להתעורר ולעורר לבו לתשובה ושיפור המעשים, וידאג שלא קול נגינה וצפצוף יישמע לאזנו, אלא תכלית התקיעה שבא לעורר ישינים ולהקיץ נרדמים לקרוא אל ה' ולשוב אליו בלבב שלם.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספרן של צדיקים גמורים יכתבינו, ונזכה במהרה לגאולתינו ופדות נפשינו, בשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, אכי"ר.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפלה ..... ב
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ג
קדוש י"י"ת ..... ד
נשפתך צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שברי"ו רפ"ן ..... ז
עיפד על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיב כהלכה ..... י
לשכת הסת"ם ..... יא
הילולא רבא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שיחת ..... יד
פשוטלון פלכים ..... טו

אגרת פרק ו'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בעזהשי"ת

מודעה #4

מודעה משמחת

נאך גאר אסאך שוועדע האראוואניע בדמי"ם תרתי משמע להצלחת הנסיעה, ווילן מיר מודיע זיין פאר אלפי אנשי שלומינו שיחי' וועלכע זענען משתוקק מיטצוהאלטן די ימי אורה ושמחה דעם קומענדיגן חודש כסלו הבעל"ט, וועז כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א וועט פארן במסע הקודש קיין ארה"ק, לבקר בהיכלי קהלתינו הקדושות ומוסדותי', און ווי געפלאנט גרייט מען זיך ברגשי הלב

לעשות את השב"ק פ' תולדות הבעל"ט באתרא קדישא מירון יצ"ו

אז די רעגיסטראציע מיטצוהאלטן
דעם געהויבענעם שב"ק הבעל"ט

איז שוין יעצט אפען

מ'קען זיך רעגיסטרירען דורך די פאלגענדע אופנים:

אריינרופן אין וועד הנסיעה אפיס:

347-947-1150

שיקן א אימייל צו:
Bookings@merontoldos.com

דירעקטע רעגיסטראציע צו:
Merontoldos.com

בעזרת ה' וועט דער וועד הנסיעה משתדל זיין יעדן צופרידן צו שטעלן עצהיו"ט

כדי די רעגיסטראציע זאל בעז"ה קלאפן בעסער ווי דאס לעצטע מאל (פקודי תשע"ו) און זיך שפארן עגמת נפש, וועט דער וועד הנסיעה נישט ווארטן מיטן מסדר זיין די אכסניות אין מירון ביז די לעצטע וואך פאר די נסיעה, נאר מ'וועט בעז"ה וועכנטליך איבערגיין די פרישע רעזערוואציעס און מסדר זיין תיכף די אכסניות, וכל הקודם זכה

<u>באזונדערע בקשה צו די נדיבים בעם פון די נייע בניני מוסדותינו הק אין ירושלים און בני ברק</u>

טראץ אייער זכות קדימה במשך דעם שב"ק באתרא קדישא, בצילא קדישא, איז שטארק וויכטיג זיך צו רעגיסטרירען תיכף ומיד, כדי מ'זאל אייך קענען אנטפאנגען און מסדר זיין בס"ד בכבוד הראוי.

מיט פארשטענדעניש

וועד הנסיעה

לא תקח שוחד מהיצה"ר לקרר אותך מהתלהבות

שופטים ושוטרים תתן לו בכל שעריך וגו'. פירוש, בכל שיעורין בכל שערים שלך תתן לך שופטים ושוטרים; **ולא תקח שוחד מהיצר הרע,** כי לפעמים הנשמה ניגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי, מה עושה היצה"ר שמתיירא שישב ללמוד בהתמדה וכדומה מצות גדולות [שממהין את] היצה"ר, כמשאחז"ל (קידושין ל:) 'אם אבן הוא נימוח, **לכן מזמין לו איזה מצוה, כדי שעי"ז יקרר את עצמו מההתלהבות ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבור שכבר הוא טוב בהמצוה הזאת.**

זרע קודש

שופטים ושוטרים בכל שעריך, עיקר גדול לתשובה

בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם, שפתחם הבורא ית"ש להשתמש עמהם, כגון: עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח, ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור, או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש, הן בממון לצדקה, והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל) **וזהו עיקר גדול לתשובה.**

בני יששכר

מעלת קדושת קריאת שמע, ביטול רצון העצמי

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י ז"ל: **"אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם".** עומק הדברים יבואר במה שיש להתבונן, **אמאי נקראת "קריאת שמע" עול מלכות שמים, הלא היא דבקות ואהבה אל השי"ת ואין לך תענוג גדול מזה,** ולמה אם כן היא נקראת 'עול'. אך התירוץ הוא **שעיקר מצות ק"ש הוא שלא יעשנו בעבור האהבה והתענוג שיש לו, אלא מחמת צווי השי"ת, וזו היא קבלת עול מלכות שמים שמבטל רצונו החשתוקקות שיש לו אל המצוה, מפני רצון השי"ת שעושה זאת רק משום שכך הוא רצון הבורא.** וזאת היא זכות מצות קריאת שמע העומדת להם לישראל בעת מלחמה, כמו שכתב הרבי מלובלין זצללה"ה, "שכשיש לאדם איזה צער רח"ל ובא להתפלל לפני השי"ת ישליך מנגד את הצער שלו ויתפלל רק בעבור כביכול, כאמרם ז"ל בשעה שישראל בצער, שכינה מה לשון אומרת 'קלני מראשי', כי אם הוא מתפלל להשי"ת להסיר צערו כמה מקטרגים עומדים כנגדו, **"אבל אם הוא מתפלל להסיר את צער השכינה המצטערת בצערו אז נסתם פי המקטרגים".** ולכן כשבני ישראל בשעת המלחמה אינם משגיחים על צערם רק על צער השכינה כביכול, ואין המלחמה אלא בעבור כבודו יתברך שמו, הוא הוא מדרגת ישראל בשעת **"קריאת שמע",** שמבטלים רצונם וצרכיהם מפני רצון הבורא, ובודאי **"כדאי אתם שיושיע אתכם".**

שם משמואל

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים. וברשיז"ל: **"עם רב ממך בעינך הוא רב, אבל בעיני אינו רב".** נראה לבאר כוונתו על פי מה שפירשו בספה"ק מה שנאמר **"עם רב ממ"ך"** הכל הוא ממך, שעל ידי שהאדם חוטא ופוגם ח"ו, מזה נבראים קליפות המתלבשים בגופות של אומות העולם והם באים ונלחמים עמו. והנה עיקר פגם זה בא על ידי העינים, שהרי עינא וליבא הם תרי סרסורי דעבירה, שהעין רואה ועי"ז הלב חומד ומהרהר ר"ל, וכמו שהזהיר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וזהו שפירש"י: **"בעיניך"** אם אתה הולך אחרי עיניך ומסתכל כאוות נפשך כי מדמה אתה אשר 'עיניך' שלך המה, ותשכח ה' עושיך, אזי אתה גורם ל**"עם רב",** אבל **"בעיני"** אם אתה זוכר תמיד שעיניך אינם שלך אלא עיני ד' המה והוא נתן לך את חוש הראיה, ואינך מעיז להכעיס את בוראך ולפגום בהם, אז **"אינו רב"** שהרי אז כל הניצוצות שהיו בהם באומות העולם, חוזרים אל הקדושה.

אמרי נועם

תרדוף תמיד אחר שלימות יותר ויותר, למען תחיה

צדק צדק תרדוף למען תחיה. יש לפרש, כי האדם נברא לתקן כל הענינים, אך צריך לראות א"ע כאילו עדיין לא תיקן מכל וכל וצריך לחזר אחר יתר שלימות, שכיון שתיקן את הכל בלי שום חסרון אזי צריך להסתלק מזה העולם, כי מה יש לו עוד לעשות בעוה"ז. וזהו פירוש: **'צדק צדק תרדוף'** אף שאתה צדיק, תהיה רודף ומחזר להיות צדיק יותר, כי אם תעלה בדעתך שאינך צריך עוד לתקן שום דבר אזי מה יש לך לעשות עוד בזה העולם. לכן לא ידמה לך שאתה [כבר] שלם בלי שום חסרון וזהו: **'למען תחיה'**

ליקוטי מהרי"ל

תורה ותפילה

זהרורי אורה לספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

לימוד התורה באופן שיביא לתשובה ותיקון המעשים

למען ילמד ליראה וגו'. הנ"ל לבאר עפ"י מה שאמרו בגמרא (ברכות ה, א) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. דלכאורה תמוה מה זה פשפש ולא מצא הלא נראה לעין שלא למד. אכן יבואר עפ"י מ"ש (בתפילת שחרית) **והאר עינינו בתורתך. שהאדם צריך ללמוד באותו בחי' שיהי' כח בלימודו להורות לו דרך הישרה ולעורר לבבו להעלות על זכרונו לתקן כל פגם וחטאים אשר עשה מעודו כל ימי חייו.** וז"ש (דברים א, א) אלה הדברים אשר דבר משה. דברים הם דברי תוכחה שיהי' כח בד"ת שלו להביאו לתוכחת מוסר. וז"ש בפרקי אבות (אבות ו, א) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ר"ל לדברי תוכחת מוסר. דאם אינו לומד לשמה הנה דרך היצה"ר לסמות עיניו לבל ידע דרך נכחה ודרכו ישר בעיניו. כמ"ש בפסוק (תהלים קיח, ז) **ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי.** כי עד"ז התפלל דוד המע"ה שהשי"ת יהי' בעזרו נגד היצה"ר המסמא את עיניו ונראה לו שעושה הכל בדרך מצוה ואינו מבין שהוא עבירה. **ואני אראה בשונאי.** במה שהיצה"ר מסיתו לעבירה ונראה בעיניו שדרך לא טובה הוא. זאת אוכל לראות בעצמי להנצל מתאוות היצה"ר. כו'. וז"ש **'והאר עינינו בתורתך'. שעל ידי לימוד התורה תאיר עיני לראות מה שפגמתי ועשיתי עד כה שלא כהוגן.** אבל בלימוד שלא לשמה. הנה אי' ובוטל מדברי תורה. אף שהוא לומד בהתמדה הוא כמו שאינו כלל כמו בחמץ שהוא בעין ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואינו עושה פירות כלל. **וזה שאמרו בגמ' יתלה בביטול תורה** (א"ה היינו דהסיבה שלא מצא בעצמו מה לתקן הוא מחמת שלמד לקנטר שלא לשמה) **כמו שאינו כלל.**

ונחזור לביאור הכתוב **'וקרא בו כל ימי חייו'. בשעה שהוא לומד וקורא בתורה יהיו כל ימי חייו עומדים נגד עיניו לראות מה שעשה שלא כהוגן כאשר כח התורה להורות לו תוכחת מוסר כמ"ש בזוה"ק 'אורייתא קא מודעת לי' חובי"ה. 'למען ילמד ליראה' כו' שיהי' כח הלימוד להביאו לידי יראת שמים יותר אחר הלימוד מאשר הי' מקודם** כמובא במ"א. **וזה הענין הרמוז על ימי הרצון חודש אלול שנקרא תשובת השנה. שיהי' כח בהאדם להביא הרצון בהרהור תשובה לנכון לתקן מה שפגם בכל השנה. אכי"ר.**

תפארת שלמה

ע"י דביקות האדם לתורה התורה נדבקת אליו ביותר, והעוסק בה בעוה"ז זוכה לעסוק בה בעולם העליון

וכתב לו ספר התורה הזאת כו', והיתה עמו כל ימי חייו הוא הענין שאהז"ל **כי יותר מה שאדם מחכב את התורה והמצות התורה מתקרבות אצלו,** כענין שכתוב (משלי ד, ח) **'סלסליה ותרוממך תכבדיך כי תחבקנה',** ונאמר (שה"ש א, ב) **'ישקני מנשיקות פיהו',** והיינו דכתיב **'והיתה עמו' כמו שהוא מקרב עצמו לתורה כן התורה מתדבקת אצלו ועמו,** ואהז"ל (אבות פ"ו, מ"ט) **'בהתהלכך תנחה אותך'** בעולם הזה, **'והקיצות היא תשיחך'** לעוה"ב, ועוד אמרו (ב"ב י ע"ב) **'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי העוסק בתורה בעוה"ז זוכה לעסוק בתורה בעולם העליון,** וז"ש **'והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו'.**

פנים יפות

אף שלימוד מקרא ומשנה מקדשין ומטהרין ביותר את האדם ונשמתו, אבל לשמירה שלימה מהיצר צריך לגמרא

שלש ערים תבדיל לך. אבוא בקצרה מה שפירשתי בזה, דהנה אהז"ל (קדושין ל.) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא במשנה בתלמוד, וידוע כי שלשתן לבטל היצר אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש כו' **ובעסק המקרא בלבד סגי' לזה ומגינה ומצלת,** ומכ"ש שהוא לא ירדוף אחר היצה"ר, אמנם לשיתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און **שלא יזדמן לו בלא דעת דבר איסור לזה צריך דביקות בעסק המשנה אותיו' נשמה שהיא מזככת הנפש ומקרבה לה' ומקדשה ביותר, אך מ"מ אפשר שיבוא לידו איסור בכונה רצוי' כי יאמר מותר כי המורה הוראה מתוך משנתו ממבלי עולם, לזה צריך עסק התלמוד** וכו', וע"ז כתיב **'שלש ערים תבדיל לך'** שלשה מתעוררים תכין לך, **'ושלשת גבול ארצך'** שיהי' שנותיו משולשים בזה במקרא משנה ותלמוד, **'לנוס שמה רוצח הורג נפש בשגגה'** מי שמפתהו יצה"ר להרוג נפשו בשגגת, **ינוס שמה וחי, משכהו לביהמ"ד,** ואמר אם יהרוג **'בלי דעת'** היינו שגגת תלמוד הנ"ל (לחשוב איסור להיתר), ועוד **'נדחה ידו בגרזן'** הוא רמז למי שנזדמן לו דבר איסור במקום היתר, [ולא] כחמורו של ר"פ בן יאיר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידו כו', **'ואשר ירדוף גואל הדם' הוא היצה"ר 'את הרוצח', לזה מהני עסק התלמוד.**

חתם סופר

תפילה

ע"י ריבוי תפילות ותחנונים בהשתוקקות, אף אם לא השיג שלימות העבודה הקב"ה מקבלו באהבה

וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלוים העומדים שם לפני ה'. ר"ל מי שהוא גר ומתגורר מרחוק וא"א לבוא בעצמו ולעבוד בגופו ממש עבודת ה' רק **'אך בכל אות נפשו'** ותאותו וחשקו הוא **משתוקק וחפץ לעבוד ה' ומתפלל וקורא בשם ה' בחפץ וחשק הרבה, אזי יהיה מחשבתו הטובה נרצית ככל הלוים העומדים שם בפועל לפני ה'** וק"ל.

חתם סופר

דרך העבודה בתשובה ותפילה

ולא תקח שוחד. דהיינו שדרך היצה"ר לפתות בני אדם ולהפילם ברשת החטא ועון, ואח"כ הוא מתנחם ועושה מצוה או לומד תורה ואומר בלבו שנתכפר לו העבירה עד שימלאנו לבו לשוב לעשות הרע, ולכן הזהירה התורה מדרך הזה כי הוא כעין שוחד המעור עיני חכמים, כי לא כן הדבר שכר מצוה לחוד ועונש העבירה לחוד. ואין העבירה מתכפרת רק עם התשובה האמיתית אשר על ידה לא ישוב עוד לכסלה.

וחנה יש עוד מכשול על הדרך, הגם שאדם מתחרט כראוי ומתחיל לשוב לה' והוא מתפלל איזה תפלה כראוי או שלומד קצת תורה ועושה מצוה לשמה, בפתע פתאום היצה"ר בוער בו כתנור בגסות רוח ובא לידי גאות חלילה ומחמת זה מתקלקל כל דרך טוב. ואמרו חז"ל (סוטה ד ע"ב) כל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה. וכן הזהירה התורה כאן **'לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך ולא תקים לך מצבה',** לך דייקא, דהיינו אתה בעצמך ובמחשבתך של גאות נדמית כאשרה וכמצבה אשר שנא ה' אלהיך.

וחנה דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבורא ב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם, ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזכה את יצרו הרע ויעמוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק חלב וערכה לה' מנחתו. ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכנע ולהיות לו רוח נשברה, ועל פי שני אלה הדרכים תכון העבודה לה'. אמנם מי שמתפלל ועובד לה' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין את עצמו אשר על ידי כן הוא מתגאה ברוחו לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצות, או להיפך מי שמסתכל על עצמו שהוא אין ואפס, רק שהוא בבחינת מרה שחורה שמתמרמר כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו, ואם כן למה יתפלל בחנם, הנה תועבת ה' גם שניהם, ועל זה איתא בסוף ספר תיקוני זוהר הק' רמז מאמר חז"ל (חגיגה ב.) **'סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה', כי האדם צריך לפקוח עינים, אחד להסתכל על גבהות הבורא ב"ה ורצונו בעבודת שוכני בתי חומר, והשני לזכור קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל ורעדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד כו', רק יהיו יחדיו תמים על ראשו.**

והגם שיודע האדם את ערכו הנמוכה, אל יחדל מלעמוד לפני ה' ולעשות רצונו, כמ"ש הכתוב (דברים כ, א) **'כי תצא למלחמה על אויביך',** הוא היצה"ר שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי. **'וראית סוס ורכב',** הוא דכר ונוקבא שבקליפה שנתגברו על ידי מעשיך. עם כל זאת **'לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך',** כי ימינו פשוטה לקבל שבים ועוזר דלים, וכמאמר הכתוב (שם כ, ג) **'שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל תיראו וגו'**, ופירש רש"י אפילו אין בכם זכות רק שאתם אומרים שמע ישראל אתם נצולים, **וכן יהיה בלב אדם לומר לעצמו כל זמן שנשמת ישראל בקרבי מובטח אני שיקבל תשובתי, והגם שעשיתי הרע בעיני ה' עד מאוד חסדו ואמתו אל יעזבוני. ואח"כ מרמז הכתוב דרך התשובה** כאשר הבעל תשובה חושב את דרכיו ואשר פגם. וז"ש **'כי ימצא בך איש אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלהיך לעבור בריתו',** כי עיקר התיקון מה שפגם באות ברית קדש וכו', והתיקון על זה **'והוצאת את האיש ההוא וסקלתו באבנים', דהיינו שצריך להרוג הקליפות באבנים, הם אותיות הוידוי והכבי והצעקה,** כמ"ש (חבקוק ב, יא) **אבן מקיר תזעק,** דהיינו **מקירות לבו תזעק אל ה' ושב ורפא לו.**

עבודת ישראל

ע"י שיודע שכל התעוררות ושער שנפתח לו הכל מאת ה', ומודה ומשבח ע"ז, ע"י מפריד החיצוניות והחיצונים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך. אא"ז מו"ר ז"ל פי' **שידע כל אדם כי כל מה שנפתח לו מעט שער כל חד לפום שיעורין דליבי', הכל אשר ה' נותן לך** כו'.

וגם הפי' כפשוטו **להיות שופט ושוטר משגיח על כל הרגשה מפתיחת הרצון והחשק שבלב. שזה נקרא שער ופתח בפנימיות האדם יהי' רק לה' בלבד. ושלא להיות ברגילות תוך הטבע רק בישוב הדעת. והאמת כי כפי הישוב הדעת והיריעה שהוא רק ממנו ית'. כמו כן זוכה להיות נפתח לו השער.** כמ"ש **'אזמר בשבחין למיעל גו פתחין' כי השבח לח"ש מסיר החסתר מחיצוניות וזה ענין פסוקי דזמרה קודם התפלה לגרש הסט"א.**

שפת אמת

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאך חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי התמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו'. כי כלי החושים הם שערים לאדם להכנים הנראה והנשמע ולהוציא קול ודיבור, והנה צרך האדם לשום שוטרים על השערים, ר"ל לדחות מה שאין ראוי להכנים, דלכל נברא עפעפים לעינים ואליה לאוזן ושפתים ושינים חומת הפה, ושופטים היינו אף מה שיכנום ישפוט לברר האוכל מתוך הפסולת, ע"כ נכתב בלשון יחיד, ומסיים ושפטו את העם משפט צדק דמי שהוא בגדר זה יוכל לשפוט צדק כי ראוי להשראת השכינה אשר משפט צדק אר"א בלעדו, ולכן אמר ושפטו את העם בלשון גנאי לרמז אמרם ז"ל דכשבע"ד עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים.

(ישמח משה)

☆

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ויובן לפי דברי המדרש לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר הקב"ה בני כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין, שאף על דבריהם אני מסכים שהרי יעקב בשעה שבירך מנשה ואפרים, עשה הקטן קודם לגדול, וקיים הקב"ה גזרתו, אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה, והנה איתא בגמי לענין נר חנוכה המדליק מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, והיכן צונו, מלא תסור, והפסוק מרמז לדברי המדרש ולזה אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, מטעם שגם אני מסכים על ידם, וראיה לזה ימין ושמאל, היינו ימין ושמאל של יעקב, שנאמר וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים וגו', והקב"ה הסכים על ידו, שנאמר ביום השביעי נשיא לבני אפרים וביום השמיני נשיא לבני מנשה.

(ויטב לב)

☆

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ וגו'. ונראה בהקדם מה שפיי הרמב"ם אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, הענין דהמצות נחלקין על שני חלקים האי במצות שבינו לבין קונו כגון ציצית ותפילין, והחלק השני היינו במצות התליות בתועלת בני אדם כגון אזהרה על הגניבה וכו', וכשיעשה אדם מצות המיוחדות לנפשו יקבל שכר עליהם לעוה"ב, וכשיעה מצות התליות בתועלת בני אדם תחשב לו לצדקה מצד המצוה, וימצא טובה בעוה"ז בעבור שנהג הטובה בין בני אדם ע"ש, וזש"ה צדק צדק תרדוף, מצוה שיש בה בי צדקות לחי היינו שעושה רצונו יתבי, וצדק שגומל טוב לבריות ואם כה תעשה, למען תחיי ר"ל בעוה"ב שהוא חיי נצחיית, וירשת את הארץ היינו עוה"ז ויהיה טוב וחסד בזה ובבא.

(קדושת יו"ט)

☆

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י כתב אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע כדאי אתם שיושיע אתכם, ויבואר לפי דברי התפארת שלמה כי מחמת גודל היראה של הצדיק יפול פחד ה' על כל הקרוב על כל הקרב הקרב אליו, עכמ"ש וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכן במרדכי כתיב כי נפל פחד מרדכי עלים, וכענין הזה היה יראת מרע"ה שנאמר ויראו מגשת אליו, פי שהשיגו מעלת היראה מחמת הגשתם אליו נפל יראת ה' עליהם ע"כ, וזהו הביאור אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם דהנה מבואר בש"ע שציך לקרות קריאת שמע באימה ביראה ברתת וזיע, ובכן באם יקראו ישראל קריאת שמע כראוי באימה וביראה, אזי ישפיעו יראת ה' על סביבותיהם ואף האויבים הבאים עליהם למלחמה יתלבשו ביראת ה' ולא ילחמו עמהם.

(ברך משה)

☆

שופטים ושוטרים תתן לך וכו' צדק צדק תרדוף, וצ"ב כפל הלשון, ואפשר לומר בביאור הענין בהקדם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

ימין על שמאל במלבושים משפיע על הלב להטותו לימין

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. מרגלי בפומא דאבא מרן זצוקללה"ה לומר בכל עת להורות לעם דרכי ה' הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשו, אשר בכל הענינים צריך להתעורר אברים החיצונים להגביר בכל עת הימין על השמאל, כי ישראל המה מסטרא דימינא, וזהו התעוררת החיצונית, כמו בענין המלבושים שיהי' מימין על שמאל, ע"ד הנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, כי **אף שידמה לך מאי איכפת לי אם אלך בהמלבושים מימין על שמאל או להיפך, אכן לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, כי על ידי זה מה שאתה מגביר ימין על השמאל זהו התעוררת והחפץ לתשוקת הלב, וכמו כן בכל ענינים.**

קדושת יו"ט (פ' תצוה, ד"ה וזה הדבר)

מה שכתב בספה"ק תפארת שלמה (פרשת בשלח) על הפסוק ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם, והקשה אהדדי על מה דכתיב בספר יהושע (כ"ד ל"ב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י ממצרים קברו בשכם דמזה נראה שבני"י העלו את עצמות יוסף ולא משה, ועוד תמהו הראשונים למה לא ציוה יוסף את בניו שישאוהו ליקבר באי"י מיד כמו שציוה יעקב, וכתב שם דכוונת יוסף היתה לתועלת בני"י שע"י כח קדושת עצמותיו של יוסף הצדיק שנשארו עמהם במצרים הנה זה שזכו בני"י לגאולה, כי זה בחינת יוסף שנקרא גואל ובזכות עצמותיו נגאלו, וכתב שם כי כן הוא גדול כח קדושת הבלא דגרמי של הצדיק שאף לאחר פטירתם הם משפיעים כל טוב לבני"י, ולכך כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי משה רבינו ע"ה היה יודע את כל אשר נעשה בשביל העצמות האלה שגרם להם הגאולה כמ"ש כי השבע השביע את בני"י לשון שביעה להשפיעם כל טוב, לכן לקחם עמו בכל המסעות של בני"י, ומה שנאמר בספר יהושע ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י, הכי פירושו שעצמות יוסף הם העלו את בני"י ממצרים כי בזכותם נגאלו עכ"ד. ועפ"י הדברים האלה יש להבין דברי חכמים וחידותם (סנהדרין ל"ב:) ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר בי"ד יפה, אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבי יוחנן בן זכאי לברור חיל, וכו' ולדרכינו הכוונה דהנה בוודאי בחיים חיותם של כל הני תנאים היי זכיי גדולה לכל בר ישראל לילך לאורם וליהנות מאור תורתם, אך כוונת הברייתא הוא אחי"ר רבי אליעזר ללוי"ד, ואחי"ר רבי יהושע לפקיעי"ן וכו', דהיינו שאף אחרי הסתלקותם של התנאים לחיי העולם הבא הוא ענין גדול ללכת לעירם ומקום מנוחת עצמותיהם הקדושים, וי"ש צדי"ק צדי"ק תרדוף כדרשת חזי"ל הלך אחר בי"ד יפה אחר רבי אליעזר ללוד דהיינו לרדוף אחרי הצדיק הן בחיים חיותם והן לאחר הסתלקותם, וזהו למען תחיי וירשת את הארץ דהיינו כמו שנשפע עיי"ש עצמות יוסף שבזכותו נגאלו ממצרים ובזכותו גם נשפע שפע ברכה, להחיות את ישראל להשפיע שפע רב מכל טוב, וכן להושיבן על אדמתן שנזכה על ידם לגאולה שלימה, והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים

סיפר הרה"ח ר' דוד הויער ע"ה בשנת תש"ט פרשת שופטים הזמין הרב הוירש ז"ל, שהיה ממעריצי רבינו, את רבינו לבא ולשבות אצלו לשבת קודש בביתו בעיר מאנטיסעלא, ואני הייתי במחנה סמוך לו (ראזענ"ם), ואתנו היה הגה"צ אב"ד שארמאש זצ"ל, ובמוש"ק עברנו לשלש סעודות של רבינו.

אחר הבדלה יצא רבינו לחוץ לשאוף אויר צח, והיה שם על שבת קודש שד"ר מתלמידי הגרי"ז מבריסק זצ"ל, והיה אז המדובר בעולם אם יכנס האגודה לתוך הממשלה, או לא, ורבינו שאל את האורח השד"ר, מסתמא בא ראש האגודה להרב מבריסק לבקש המלצה ליכנס להממשלה, מה השיב לו הרב מבריסק?

סיפר השד"ר, אכן לפני שבועיים בא משלחת אנשים החרב מבריסק לשכנע אותו שיסכים שאגודה יכנס להממשלה, ואמרו לו שנחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער', שעל ידי שיהיה 'אונזעריגער' בתוך הממשלה יוכלו לפעול הרבה לטובת בני ישראל בכל העולם, השיב הגרי"ז, אמת, נחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער' 'אבער אז ער איז דארט אינעוויניג איז ער שוין ניט קיין אונזעריגער'.

כשמוע רבינו דבריו אלו צהלו פניו, (ואף באישון לילה הכרתי שממש פניו מאירים, שמיום הקמת המדינה היו פניו נבוכים, שבור ורצוץ, ומעט שעלה שמייכל על שפתיו בימים ההם), ונהנה מאד מאימרא זו. וחזר על זה ואמר, 'אז ער איז דארט אינעוויניג איז ער שוין נישט קיין אינזעריגער'.

והמשיך ואמר שעכשיו מבין תמיה שהיה קשה לו מעולם, דפרשתן כתיב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, ודרשו על זה בגמרא (מכות ה:) שאם הוזם עד אחד נסתר כל העדות כולו, אף מאה עדים. ולכאורה, למה לא מצינו דין זה אף בבית דין, שאם אחד מן הדיינים אינו כשורה יבוטל כל הבית דין, ומאי שנא כח הבית דין מכח העדות.

אמנם עכשיו עלה בדעתי, שבאמת הדבר מבואר בהתורה הקדושה בפרשתן, דכתיב כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, ולכאורה אם מקבל שוחד כבר אינו צדיק, אלא הכוונה שהאחד המקבל שוחד הוא יסלף דברי שאר הדיינים שהם באמת צדיקים. וזה הוא כוונת הבריסקער רב, שאם יושבים בבית דין עם רשעים אי אפשר להיות צדיק. והוסיף רבינו, עס וועט ברענגען אזא חורבן – רחמנא ליצלן.

והמשיך רבינו ואמר, אמרו חז"ל (חולין סה.) לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. ומזה ראו הוכחה שהזרזיר הוא עוף טמא, ולכאורה הלא חכמינו ז"ל ראו הכל ברוח קדשם, ולמה הוצרכו לסימן זה. אמנם תורה לא בשמים הוא, וכדי ללמד אותנו לימוד זה, שאם הלך הזרזיר אצל העורב זהו סימן שהוא בעצמו מין טמא, וסימים דבריו בקול חוצב, זהו סימן שמצא מין את מינו, וכל שכן כשהוא בעצמו מין, 'וועז ער אליין איז א מין'.

קדושת יואל

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. הדרך הנכונה לשופטי ומנהיגי ישראל הוא, להוכיח את ישראל על מעשיהם הרעים, ומתוך נגודם לדבר לפני ה' ילמדו עליהם זכות. וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך**, שיוכיח אותם על פשעם, ויכופו אותם בחקל וברצועה עד שיקבלו עליהם את הדין, ויהיו בחינת **שופטים ושוטרים**, ולשמחת זה כשידברו לפני ה' שלא בפני ישראל, אז ישתדלו ללמד זכות על בני ישראל, **ושפטו את העם משפט צדק**. והנה יש לדק שמשמעו על המת והצדק, ויש לדק שמשמעו זכות, וזהו **צדק צדק תרדוף**, דכלפי ישראל ישתמש בבחינת הצדק שהוא המת, שבזמן שהוטחים לריבים לילך עמהם כפי המת, להגיד להם פשעם, ועל להקיל הדבר בפניהם בלימודי זכות, אבל כלפי ה' יש להשתמש בבחינת הצדק שהוא זכות והצדקה, ללמד זכות על בני ישראל. (דברי יואל)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. למשי הדור עם כללות ישראל נמשלים כגוף אחד, ותלויים זה בזה, ואם אחד מישראל חוטא, נוגע זה בראש הדור, ולהיפוך אם ראש הדור חוטא, נוגע זה לכללות ישראל כדכתיב (שמות לב): לך רד, ואמרו (ברכות לב.): רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל (ספרים). ואם מנשי הדור חוטאים יש לו יריכה. וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך**, לעצמך דייקא, שה' חומר לראש הדור, שאם יחרע לישראל שיכשלו בחטא, עליו לשפוט ולתקן עצמו תחלה, **בכל שעריך** בכל עבירה הנעשית בישראל, כי כל הגדולה **אשר ה' אלהיך נותן לך**, הוא **לשבטיך** רק בזכות כל השבטים, ועל ידי שתחלה הפגם כן, יהיה **ושפטו** הבית דין של מעלה **את העם משפט צדק**, וילדיקו את ישראל בשמים, כי המה לא נתחייבו בחטא זה. (טיב לבב)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. תוכן הקהלות שממנים רב מחמת ממון, חומר הוא עליהן דלא מן שמיא מוקמי להו, רק מעשי ידי אדם הם, הלא מינו

(סנהדרין קז:) שהכשפים מכחישים פמליא של מעלה, קל ומומר בענין זה (ויו העמודים לנדי שעפטיל בן השלה"ק כח). וכוונתו שלפי שממנו (ברכות נח.): אפילו ריש גלגיתא מן שמיא מנו ליה; זהו שכך רצוי להיות שהמינוי שיתמנה האדם לשררה יסכימו עליו מן השמים, עם כל זה הבחירה היא בידי אדם, למנות איש לשררה על ידי בחירתם הרעה, לפי שאין כן הרצון מן השמים. וזהו **שופטים ושוטרים ממן לך**, שמינוי השופטים תלוי בבחירתך, ומוכל לבחור במה שתרצה, לפנים **משר ה' אלהיך נותן לך**, זה קאי על השופטים, שאפשר לך שופטים הגונים שכבר נתנו עליך גם למעלה, ואם יעשו כן אז יוכלו אותם השופטים **לשפוט את העם משפט צדק**, וזהו הבטחה, על דרך שכתב **הרמב"ן** על (דברים ו): והשבות אל לבבך ובאת עד ה' אלהיך, שהוא מצוה על התשובה שיעזה אותנו לעשות כן, ונאמרה בלשון הבינוני, לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן; וזהו **צדק צדק תרדוף**, שאם ימנו דיינים בצדק, אז גם השופטים ישפטו בצדק. (דברי יואל)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. עיקר מצות מינוי השופטים הוא רק בארץ ישראל, כל זמן שהיו שם דיינים סמוכים, אבל בזמן הזה רק שליחותייהו דקמאי עבדינן (גיטין פח:), והוא על דרך שאמרו (ספרי עקב): אף לאחר שגלו מן הארץ לחוץ לארץ היו מצווייים במצות, הניחו תפילין עמו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם מדשים כשמחזרו; ועל דרך זה אם ממנים בחוץ לארץ **שופטים ושוטרים** לדיקים, ומקיימים בזה את היהדות, אז עתידין כל אלו הבחי מדרשות שיהיו נקבעים בארץ ישראל (מגילה כט.), ואם נזכה לקיים עיקר מצות משפטים. וזהו **צדק צדק תרדוף**, שאם תחזר ותרדוף אחר **הצדק** כעת בגולה, אז לעתיד יהיה נעשה ממנו **הצדק** האמיתי, כדכתיב (ישעיה ו): אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה. וזהו **למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך**, שאותו המקום עצמו של הצדק שבחוץ לארץ, יהיה נעשה אז ירושת הארץ, על ידי שיקבע בארץ ישראל. (משנה)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. ועל תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה (במדבר כז). **ק"ז הייטב לב** (פנחס ד"ה יפקוד) פירשו: מי שנתמנה לפרנס ורועה על הציבור, יודע ידע כי משמים מוקמוהו ליה, ועל למעלה להתפרנס מזה, כי אם למען עם ה' ועמו להורותם הדרך ילכו בה, ועל כמו רועה הצאן שאין רועה אותם בשביל מהבת הצאן, כי אם ליטול שכרו בשביל זה, ואם כן הוא רועה את עצמו ועל את הצאן; וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך**, שימנו שופטים כלומר שכוונתם **לך** לטובת ישראל, ואין להם שייעתא עצמית, ואז יש להם סייעתא דשמיא **לשפוט את העם משפט צדק**, ורק שופטים כאלו הם השופטים **אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך.** (דברי יואל)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. בתחילה עלה במחשבה לפני ה' לברוא את העולם במדת הדין, ורואה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין (רש"י בראשית ו). והנה ממרו (יבמות ו): העולם קיים על הדין; וזה יש לפרש ממרם (דברים רבה ה): כשיש דין למטה אין דין למעלה; כשיש דין למטה וגורמים זה קיום העולם, מעוררים זה כח מדת הרחמים, ואז אין דין למעלה, כי הכל נמתק בכח מדת הרחמים. וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך**, וזה מגרום קיום העולם, ויתעורר כח מדת הרחמים כמו בשעת בריאת העולם, שנעשה שיתוף והקדמת מדת הרחמים למדת הדין, ולכן ממר **אשר ה' אלהיך נותן לך**, שני שמות אלו רומזים על שיתוף מדת הרחמים והדין, וכאשר משתדלים בקיום העולם ויעמידו שופטים הגונים, אז תזכה לברכה כפולה **למען תחיה** לעולם הבא, וגם **וירשת את הארץ** בעולם הזה. (דברי יואל)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. ותה תמנה שופטים בכל שערים (תנחומא). בא להזהיר שנמנה את **השופטים** כדת של תורה, ואז נזכה לכוון דעת עליון, ולבחור באותו שופט **אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך**, כלומרו (ברכות נה.): שלשה דברים ה' מבקש מיראין בעצמו, ואחד מהם פרנס טוב; אבל אם ציבור הממנים הם משוחדים בנגיעות, אז לא יהיה להם סייעתא דשמיא, ולא יכוונו לאותם שהם ממונים מן השמים. וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך**, ותה תמנה אותם, שיהיו נמלכין בציבור ובמרין מדעת הקהל, ועל כן נאמר **לך**, לדעתך, אבל תבחר שופטים כלומר **אשר ה' אלהיך נותן לך** כדין של תורה ובלי נגיעה, ואז תזכה לכוון רצון ה', ותבחר באותם שהם ממונים מן השמים. והנה על פי רוב רואי העדה הם הממנים על פי דעת הקהל, ולפעמים אם יהיו משוחדים בנגיעות, אז יבחרו בשופט גם נגד דעת הקהל, או יכריחו את העם להסכים לדעתם, וגורמים רעה רבה לעם, על כן הזהירה את רואי העדה הממנים **ושפטו את העם משפט צדק**, שלא יעשו משפט מעוקל לעם, ולעולם משפטם נגד דעתם וטובתם, אלא יבחרו בצדק כפי דעתם, וכפי דת של תורה. (דברי יואל)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. ועל לאומות העולם (מדרש). עיקר החלש הוא הנפש, אבל הגוף אינו אלא כמלבוש על הנפש, והוא קרוי בשר וחלש, ונמצא דמה שעושין לתיקון הנשמה נקרא שלו לחלקו וגורלו, מה שאין כן לצורך הגוף, כי קנין שלו אינו שלו (סדורו של שבת שבת בחול ד). והנה מינוי השופטים יש בו גם תיקון המדינה, כלומרו (יבמות ו): העולם קיים על ידי הדין, ופירשו (בראשית רבה): ישובון של בני אדם מתקיים על ידי זה; וזהו **שופטים ושוטרים תתן לך**, שהגם שיש במינוי השופטים הנאת הגוף ולצורך תיקון המדינה, תכוין רק לה', וזה יהא נקרא שלך **ועל לאומות העולם**, כי רק בישראל נמצא מדה זו שגם בצורכי הגוף הם מכוונים לה', אבל בלאומות לא המצות שעושין מכוונים רק לצורך עצמן (עבודה זרה ג:), ומכל שכן בדבר שיש בו תיקון המדינה, בודאי אין כוונתם לה'. (טיב לבב)

שופטים ושוטרים תתן לך. הנה לטהר מסיעין מותו (יומא לח:) וזהו **שופטים ושוטרים תמן 'לך'** לדעתך, כמו (במדבר יג): שלח לך לדעתך, דהיינו לדעתו של משה שהוא דעת תורה, ובזה יזכו לכוון להעמיד שופט הרואי, והמיך נדע מי הוא רואי לזה, לזה ממר **אשר ה' אלהיך נותן לך**, כי ה' לא ימנע הטוב להולכים בתמים, ואם מבקשים בתמת למנות שופט הגון, גם ה' יתן הטוב וימציא להם איש הרואי. וזהו **תמן לך ולא לאומות**, כי ענין זה להעמיד שופטים הגוים, אינו אייך רק בישראל שרוצים בזה בתמת, וה' מסייע להם, אבל האומות בודאי לא יבואו למנות שופט כזה אשר יבחר בו ה', כיון שאינם מבקשים את ה'. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ולא תקח שוחד

דיין אחד בק"ק לבוב, ריננו אחריו שאינו מונע עצמו מלקחת שוחד, פעם אחת בעת שהתפלל בבית הכנסת וקרא קריאת שמע עם הציבור, ראה רב העיר הגה"ק בעל הישועות יעקב זצ"ל איך שאותו דיין מאריך יותר מדי בתיבת "אחד", לאחר התפילה פנה אליו הישועות יעקב בשאלה: הגידו נא לי מדוע הארכתם כל כך ב"אחד" לא מצא הדיין כל מענה ... אמר לו הישועות יעקב אני אומר לכם פשר הדבר: הנה חז"ל אמרו "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית", א"כ נמצא דיין שאינו לוקח שוחד לא נקרא כביכול הקב"ה אצלו "אחד", אחר שדיין זה נעשה לו שותף, אבל דיין הלוקח שוחד, אם כן לא נעשה שותף להקב"ה והרי הקב"ה "אחד" ואין שני לו... **(שפתי חכמים)**

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו

בעת החתונה של הרה"ק ר' יצחק מבאיאן זי"ע בן הרה"ק מסאדיגורא זי"ע שנערכה בעיר חאטין שברוסיא והשתתפו בה רבבות אלפי ישראל, ומכיון שכבר עברו קרוב לשלושים שנה שהאחים הק' לבית רוזין לא נכנסו לרוסיא, מאחר שאביהם הרה"ק מרוזין זי"ע הוכרח לברוח משם בשנת תקצ"ט, והחתונה התקיימה בשנת תרכ"ז, ונאסר עליהם עפ"י החוק להכנס לרוסיא, ואעפ"כ הגיעו כל החמש אחים הק' זי"ע, והנה למחרתו של החתונה הוכרח הרה"ק מסאדיגורא לברוח בחשאי, כי נודע דבר היותו ברוסיא, והלשינו עליו כי הוא עבר על פקודת המלך והוא נמצא בגבולם, ונשלח טעלעגראם אל המפקד של הגבול בעיר נאוויסלאוויץ, לסגור ולשמור היטב על הגבול, לא ליתן לו לצאת אלא למסור אותו בידם, ומאידך גיסא נעשה השתדלות גדולה לראות את הרבי כבר מהצד השני של הגבול, ונשלחו שליחים גדולים להמפקד ונשאו חן בעיניו, ונתפתה לקבל מהם הון כסף שלא יגלה מהטעלעגראם עד שיעבור הרה"ק את הגבול, ושזה יהיה התירוץ שלא עיכב אותו כי לא נודע לו מכל זה רק אחרי ככלות הכל כשכבר עבר את הגבול, ואכן כן היה, וכשהגיע הרה"ק מסאדיגורא להגבול לעבור בו, באותה שעה עמדו שם המפקד ואשתו להסתכל, והמפקד הראה לאשתו "הנה זה הרבי" וכשאשתו ראתה צורתו הטהורה אמרה לבעלה בוודאי היה הכל כדאי לעשות בשביל רבי כזה, אבל אני מתפלא מאוד על דבר אחד, איך יתכן שרבי כזה יסע אף פסיעה אחת בלי בייבעל (ספר) כי לא ראתה שום ספר ביד הרה"ק, והשיב לה בעלה: אני אסביר לך סיבת הדבר, רבי גדול כזה אינו צריך לבייבעל, כי בעצמו הוא בייבעל, והגבאי המקורב ר' משה דוד גוטמאן ע"ה ששמע את כל השיחה והבין שפתם מסר את הדו-שיח להרה"ק זי"ע, והשיב לו הרה"ק: הרי צדקו דבריו של המפקד, והדבר נרמז בתורה אצל הציווי למלך ישראל שיכתוב לו ספר תורה, כתוב בקרא "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו" ולכאורה קשה שמתחיל בלשון נקבה והית"ה עמו ומסיים בלשון זכר וקרא ב"ו, אלא הכוונה היא והיתה עמו, המלך צריך להיות מקושר תמיד עם התורה, וההתקשרות תהיה כ"כ חזקה עד שיגרום הדבר שוקרא ב"ו כל ימי חייו, שב"ו בעצמו יקרא את התורה, כלומר שהוא בעצמו יתהפך להיות ספר תורה. **(נר ישראל)**

כי ימצא חלל

בתקופת מלחמת העולם הראשונה שבעוה"ר נהרגו אז הרבה מאחב"י אמר פעם הרה"ק רבי משה יהודה ליב מחעלים זי"ע (נכד המגיד הק' מטריסק זי"ע) הנה מצאנו בסוף פרשת שופטים שהכתוב מדבר מעניני מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב וגו' ואחר כך בתחילת פרשת כי תצא שוב מדבר הכתוב בענין מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך וגו', ובאמצע הפרשיות הפסיק הכתוב לדבר בפרשת עגלה ערופה ללמדך חשיבותו של נפש אחת מישראל שאפילו בזמן כזה שמלחמה שורר בעולם ואנשים נהרגים לרוב בלי הרף, עם כל זאת חשובה עד מאוד כל נפש ונפש מישראל. **(ילקוט מאורי אור)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, בדרך צחות וטליצה נאמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק. מיד לאחר שהרב הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל הגיע להומנא, התחיל לחזק עניני הדת שבעיר, והציע אז לקבל חסיד מפורסם לשו"ב, **הערוגת הבושם אמר אז בדרך צחות:** שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק, הכוונה כאשר בא איש נכרי מעיר שאינו מכיר את אנשי המקום, ואינו יודע מהותם של אנשי העיר, אם רואה את הרב והשו"ב שהם יראים ושלימים, מזה דן שמסתמא כל בני המקום הם גם כן יראים ושלימים, וכן בדין, כי גופא בתר רישא גרירי, על כן נחוץ מאוד לבני העיר שיזהרו על הרב והשו"ב שיהיו אנשי שם, וזה שאמר הכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, אז על ידי זה ושפטו את העם משפט צדק. **תולדות ערוגת הבושם**

כי השוחד יעוור עיני חכמים. וצ"ב מהו המידה כנגד מידה בכך שהדיין נעשה עיור ואינו רואה, אמנם יבואר עפ"י החידה שאומרים העולם, שיש דבר אחד בעולם שכל אדם רואה אותה בכל עת מימי חייו, והמלך אינו רואה את הדבר הזה כי אם לפרקים, אבל השי"ת אינו רואה את הדבר הזה לעולם, והפי' הוא כך, היינו שאיש המוני רואה איש כמוהו בכל יום ויום, אבל המלך אינו רואה דוגמתו מלך כמוהו כי אם לפרקים אבל לא בכל עת, אבל השי"ת שאין דוגמתו בעליונים ובתחתונים כלל, ע"כ אינו רואה דוגמתו לעולם, ובזה יובן הנ"ל, דאיתא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ונמצא שאם אינו מקבל שוחד ודן דין אמת לאמיתו הוא דוגמת הקב"ה כביכול, ומשום זה הקב"ה ג"כ רואה כביכול דוגמתו היינו את הדיין הלז, אבל אם הוא מקבל שוחד ומטה הדין אינו כלל דוגמת הקב"ה, ועושה עין של מעלה כאינו רואה מה שב"ו רואה וכנ"ל, על כן מעניש אותו הקב"ה מידה כנגד מידה שיעוור את עיניו והוא ג"כ לא יראה דוגמתו בעולם כלל.

(בשם הרה"ק רבי ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע)

☆

והיה כשבתו על כסא ממלכתו וגו' והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ד' אלקיך וגו' לבלתי רום לבבו מאחיו וגו' למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' לבאר המשך הכ' י"ל עפי"מ שהבאתי בספרי ילקוט האורים בשם ס' צנצנת מנחם על מאמרז"ל אוי לה לרבנות שמקברת את בעלי' וכ' הטעם עפי"ד החגיגה דלצורבא מרבנן דמעביר במילי' ומוחל על כבודו מוסיפין על שנותיו ואי' בגמ' מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזה שהרבנות מקברת בעלי' כיון דלדידי' אי אפשר להוסיף על שנותיו כיון דאינו יכול לעבור במילי' ולמחול על כבודו עיי"ש, והנה נ"ל לומר ולחלק דזהו באמת דוקא באותן מלכים שמזדמן להם ענינים כאלה שצריכין לעבור על מידותיהם ואינם יכולים מכח שאינם רשאים למחול על כבודם לאלה אין יכולים להוסיף על השנים כנ"ל, אולם לאותם שאין להם הזדמנות שיהיו מוכרחים למחול על כבודם הלא אלו יכולים להיות ענוים באמת ולהיות בלבם בבחינה זו שיעברו על מידותיהם בכח וברצון ורחמנא לבא בעי ואין הקב"ה מקפח שכרם באמת לאלו מוסיפין על שנותיהם, ואי' בגמרא (ברכות ו.) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וא"כ מלך שהוא ירא שמים באמת בודאי דבריו נשמעים וממילא לא יזדמן לו בשום פעם שיהי' צריך לעבור על מידותיו, שהרי כל מה שיצוה ישמעו לו וא"כ גם מלך כזה יכול להיות עניו בלבו ולעבור על מידותיו בבחינה זו ויכולים להוסיף על שנותיו, וזהו מדויק בפי' הכתובים, והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' וממילא יהי' דבריו נשמעין, וא"כ יכול להיות לבלתי רום לבבו מאחיו שיהי' יכול להיות עניו ולא יזיק לו מה שהוא עניו כי בין כך דבריו נשמעין, ובזה יזכה למען יאריך ימים על ממלכתו שלא יהי' בכלל אותן שהרבנות מקברת אותן רק אדרבה שיאריך ימים ויוסיפו לו שנות חיים.

(טללי אורות)

דורש טוב

וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד. [בדין זקן ממרא, דהיינו חכם יחיד שעוקר פסק הסנהדרין]. פירש רש"י מכאן 'שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל' [כדי שיראו כל העם] עכ"ד. כתב הרא"ם (רבינו אליהו מזרחי, מפרש רש"י) דהקשו המפרשים אמאי שינה רש"י הפי' הכא ופירש ד'כל ישראל ישמעו' היינו שממתינין עד הרגל. **ומאי שנא מ'בן סורר ומורה' דהתם ג"כ כתיב "וכל ישראל ישמעו ויראו" ופי' רש"י שם דהיינו 'שצריך הכרזה בב"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר'.**

וי"ל דהיינו טעמא, דלפי סברת רש"י והרמב"ם **דמלאכת חול המועד דאורייתא. וא"כ ודאי יש איסור לדון בו דיני נפשות.** אלא עיקר ההיתר לזה בחול המועד הוא משום **דאתי האי עשה ודחי לא תעשה דמלאכת חוה"מ.**

אמנם נראה מהגמרא בכתובות (דף מ') **דהכלל ד'עשה דוחה לא תעשה'**, היינו דוקא במצות עשה כזה 'שאי אפשר שיפקע חיובה', היינו שאין מציאות שיתבטל החיוב באיזה אופן. **אבל מצות עשה כזה שאפשר שיפטר מחיובו באיזה דרך, הוי "עשה גרועה", ומצות עשה כזה אינו דוחה לא תעשה שבתורה.**

והנה בסנהדרין (פרק הנחנקין דף פ"ח) איתא, דבן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו, מוחלין לו **אין מעניש אותו.** אבל זקן ממרא **אין כח ביד בית דין למחול לו**, [והטעם שהחמירו בזה הוא 'שלא ירבו מחלוקות בישראל' פירש"י דהיינו שגדרו גדר בזה שלא יהי' דבר קל אצל דעת יחיד בבי"ד, לחלוק על דעת הרבים. (סנהדרין פ"ו:)].

והשתא ניחא, דגבי בן סורר ומורה שאם רצו אביו ואמו למחול, מוחלין לו. ונפטרים אז הבי"ד מהחיוב של המצות עשה להמית את הבן סורר ומורה, **וא"כ הרי עשה גרועה היא. ולכן לא דחי' לאו דמלאכת חול המועד** (לשי' רש"י והרמב"ם כנ"ל). **ולכן אי אפשר לרש"י לפרש דהיינו שממתינין בו עד הרגל להמיתו,** והוצרך רש"י לפרש ד'כל ישראל ישמעו ויראו' היינו **דצריך הכרזה בבי"ד, אבל הכא גבי זקן ממרא דאין הבי"ד יכולין למחול לו, ע"כ המ"ע דדין הזקן ממרא דוחה הל"ת דמלאכת חוה"מ, ולכן פירש רש"י 'וכל העם ישמעו ויראו' כפי הפשטות - דהיינו שימיתוהו בעת התאספם יחד כולם כאחד בעלות כל ישראל לרגל.**

בנין אריאל

כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ בּוֹ (פרק יז פסוק ח)

דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ. שֶׁיִּהְיוּ חַכְמֵי הָעִיר חֲלוּקִים בַּדָּבָר, זֶה מְטַמֵּא וְזֶה מְטַהֵר, זֶה מְחַיֵּב וְזֶה מְזַכֶּה, לְשׁוֹן רַשִׁ"י, וְהוּא הַיָּת אִנְקְלוֹס. וְאֵינָנוּ נָכוֹן". אֲבָל כְּפִי מִדְרָשׁוֹ וְכוּ', דִּבְרֵי רִיבוֹת, הַשְׁקָאַת סוֹטָה, וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה, וְטַהֲרַת הַמְּצֹרָע. וְהִנֵּה טַעְמוֹ וּבֵיוָן, וְכוּ'.

נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן (פרק יח פסוק טו)

נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי. טַעַם "מִקִּרְבְּךָ" לִרְמֹז שֶׁאֵין נְבוּאָה אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", וּלְכָךְ יֹאמַר בָּהּ הַכָּתוּב (ישעיהו כב א) מַשָּׂא גֵּיא חִזָּיוֹן, וּכְמוֹ שֶׁהִזְכִּירוּ רַבּוֹתֵינוּ (ספרי קעה), וְכֵן טַעַם "מֵאַחֶיךָ" כִּי הַשֵּׁם נָתַן לְךָ מַעֲלָה עַל כָּל הָעַמִּים וְלֹא יִתֵּן רוּחוֹ רַק עֲלֵיכֶם". "כָּמוֹנִי". שֶׁאֲנִי מַקְרִב אָחִיךָ יָקוּם לְךָ תַּחְתַּי, וְכֵן מִנָּבִיא לָנָבִיא, לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְרַבִּי אַבְרָהָם אָמַר כָּמוֹנִי שֶׁאֲנִי נָבִיא הַשָּׁעָה, לֹא מֹעֹנָן וְקוֹסֵם. וְיִתָּכֵן" שֶׁיִּהְיֶה "מִקִּרְבְּךָ" לוֹמַר שֶׁתּוּכַל לְבְטֹחַ בִּדְבָרָיו שֶׁהוּא מֵאַחֶיךָ מִקִּרְבְּךָ. וְכֵן עַל דַּעְתִּי "כָּמוֹנִי" שֶׁיִּהְיֶה נָאֱמָן לְנָבִיא לה' וְתַאֲמִין בּוֹ כַּאֲשֶׁר אַתָּה מַאֲמִין בִּי, וְעוֹד אֶבְאֵר זֶה בְּעֶזְרַת ה':

מעשה חש"ב

א הטעם שפירוש רש"י 'איננו נכון', דלפירוש רש"י קשה דדבר זה כבר נכלל ברישא דקרא 'כי יפלא ממך דבר', דהיינו שמכוסה ההלכה, מכיון שנחלקו בזה חכמי הדור. ולמה הוצרך לכתוב עוה"פ 'דברי ריבת בשעריך'.

עוד אפ"ל דהלשון 'ריב' מצאנו במחלוקת וקטטה בין אנשים, כלשון הכתוב (בראשית יג ז) "ויהי ריב בין רעי מקנה אברם", (שמות כא יח) "וכי יריבן אנשים", (דברים כה א) "כי יהיה ריב בין אנשים", אבל כשנחלקו חכמי העיר בהלכה, זה מטמא וזה מטהר, זה מזכה וזה מחייב, לא מצאנו הלשון 'ריב'. רק הלשון 'נחלקו חכמי ישראל', שהרי אין זה ריב וקטטה, רק חילוקי דיעות.

ב שג' דברים אלה באים ע"י ריב: 'השקאת סוטה' ע"י ריב שבינה לבעלה. 'ערפת עגלה' החלל נהרג ע"י מריבה. ו'טהרת המצורע' – שהרי נגעים באים על ידי ריב של לשון הרע. ולפי"ז פירושו של 'דברי ריבות', כאילו נאמר 'בין דברי ריבות', שהוא דבר בפני עצמו. ולא כפי רש"י שדברי ריבות קאי על הנאמר קודם.

ג משה רבינו מזהיר את ישראל, שלא לדרוש אל מעוננים ואל קוסמים כמו הגוים, רק לדרוש בנביאים, ואומר שבכל דור ודור יהיה נביאים, ואומר בזה ג' לשונות: א. 'מקרבך'. ב. 'מאחיך'. ג. 'כמוני'. ורבינו בא לפרש הני ג' לשונות.

ד פי' 'מקרבך', מיירי מהמקום, שאין נבואה אלא בארץ ישראל. ומציין להספרי שדרש 'מקרבך', ולא מחו"ל. וכן דרש בספרי עה"כ 'מקרב אחיך תשים עליך מלך', 'מקרבך', ולא בחו"ל.

ה פירוש 'מאחיך', היינו שלא ישרה הקב"ה שכינתו אלא בישראל.

ו 'כמוני' פירושו כמו משה רבינו. ולכן מפרש רש"י ש'כמוני', קאי רק על מש"כ 'מאחיך', דשאר הנביאים יהיו מישראל, כמו משה רבינו שהוא מישראל. אבל לפי הספרי שפירש 'מקרבך', שהנבואה יהיה רק בארץ ישראל, על זה לא שייך לומר 'כמוני', מכיון שמשה היה במדבר, ולא נכנס לארץ ישראל.

ז לפי האבן עזרא 'כמוני' אינו קאי על מש"כ לעיל 'מקרבך מאחיך', רק שהיא עוד מעלה שצריך להיות אצל הנביא שיהיה נביא השם, כמו משה, ולא מעונן וקוסם. ולפי האבן עזרא שפיר אפשר לפרש כמו הספרי 'מקרבך' – מארץ ישראל. 'מאחיך' – מישראל. שהרי 'כמוני', אינו קאי אדלעיל.

ח כוונת רבינו באמרו 'ויתכן', משום שלפי פירוש רש"י קשה ש'כמוני', אינו קאי על מש"כ 'מקרבך', [רק על 'מאחיך']. ולכן מפרש באופן אחר 'מקרבך', היינו שיוכלו לבטוח בדבריו מכיון שהוא אחיך מקרבך. ולפי"ז שפיר אפשר לפרש 'כמוני' שקאי על שני הדברים דלעיל, הן 'מקרבך' שיוכלו לסמוך על הנביא. והן על 'מאחיך', שיהיו מקרב ישראל. דשניהם היתה אצל משה רבינו.

או אפ"ל שלכן כתב רבינו 'ויתכן' לפרש באו"א, דהרי לפי הפשט הראשון 'מקרבך' מיירי מהמקום דהיינו רק בארי', ומשמעות הכתובים משמע דקאי על מעלת הנביא, וכן המשך הכתוב 'מאחיך' היינו על הנביא, לכן מפרש באו"א.

תמצית השיטות	מקרבך	מאחיך	כמוני
רש"י / ספרי	מארץ ישראל (ספרי)	מישראל (ספרי)	כמו משה רבינו שהוא מישראל (רש"י)
אבן עזרא	〃	〃	כמו משה רבינו שהיה נביא השם, ולא מעונן ומכשף
רבינו	שיוכלו לבטוח בדבריו, שהוא מקרבך	〃	כמו משה שהיה בו שני המעלות דלעיל, לבטוח בו, ושהוא מישראל

וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו (פרק יט פסוק יח)

וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד. לֹא פֵּרֵשׁ הַכָּתוּב אֵיךְ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עֵד שֶׁקֶר, כִּי בִּהְיוֹת הָעִנְיָן בִּשְׁנֵי עֵדִים שֶׁמְּעִידִין עַל הַדָּבָר, אֲפִלּוּ יָבוֹאוּ מֵאָה וְיַכְחִישׁוּ אוֹתָם לֹא יִתְבָּרֵר שֶׁשֶּׁקֶר עָנוּ. וְלֹא נוֹכַל לוֹמַר שֶׁבָּא חֲרוּג בְּרַגְלָיו, כִּי לֹא יֹאמַר בָּזֶה וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב. וְעַל כֵּן בָּאָה הַקַּבָּלָה הַנֶּאֱמֶנֶת, וּפֵרְשָׁה כִּי הַחֲזָמָה תִּהְיֶה כְּשֶׁיֹּאמְרוּ וַהֲלֹא בְּיוֹם פְּלוֹנִי עָמָנוּ חֱיִיתֶם (מכות ח). וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהָעֵדוּת הַזֹּאת הִיא עַל גּוּפָם שֶׁל עֵדִים, וְהֵם אֵינָם נֶאֱמָנִים עַל עַצְמָם לוֹמַר לֹא עָשִׂינוּ כָּךְ. שֶׁהֲרֵי יְכוֹלִים הָיוּ לוֹמַר עֲלֵיהֶם שֶׁהָרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ אוֹ שֶׁחִלְּלוּ אֶת הַשַּׁבָּת".

וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָעָה מִקִּרְבֶּךָ (פרק יט פסוק יט)

כַּאֲשֶׁר זָמַם וְלֹא כַּאֲשֶׁר עָשָׂה. מִכָּאן אָמְרוּ הָרְגוּ אֵינוֹ נֶהֱרָגִין. לְשׁוֹן רַשִׁ"י מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ. וְהַטַּעַם בָּזֶה, בַּעֲבוּר כִּי מִשְׁפַּט הָעֵדִים הַזּוֹמְמִין בִּגְזֵרַת הַשֹּׁלִּיט, שֶׁהֵם שְׁנַיִם וּשְׁנַיִם, וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר יָבוֹאוּ שְׁנַיִם וְיָעִידוּ עַל רְאוּבֵן שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְיָבוֹאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְיָזִמּוּ אוֹתָם מַעֲדוּתָם צִוָּה הַכָּתוּב שֶׁיֵּהָרְגוּ. כִּי בִּזְכוּתוֹ שֶׁהָיָה נָקִי וְצַדִּיק בָּא הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, אִלּוּ הָיָה רָשָׁע בֶּן מָוֶת לֹא הִצִּילוּ הַשֵּׁם מִיַּד בֵּית דִּין. כַּאֲשֶׁר אָמַר כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע. אֲבָל אִם נֶהֱרַג רְאוּבֵן, נַחְשֹׁב שֶׁהָיָה אֱמֶת כָּל אֲשֶׁר הֵעִידוּ עָלָיו הָרִאשׁוֹנִים, כִּי הוּא בַּעֲוֹנוֹ מֵת וְאִילּוּ הָיָה צַדִּיק לֹא יַעַזְבֵנוּ ה' בְּיָדָם. כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב ה' לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ".

וְעוֹד שֶׁלֹּא יִתֵּן ה' הַשּׁוֹפְטִים הַצַּדִּיקִים הָעוֹמְדִים לְפָנָיו לִשְׁפֹּךְ דָּם נָקִי, כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹקִים הוּא, וּבְקָרֵב אֱלֹקִים יִשְׁפֹּט. וְהִנֵּה כָּל זֶה מַעֲלָה גְּדוֹלָה בְּשׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַהַכְטָחָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְפִּים עַל יָדָם וְעִמָּהֶם בִּדְבַר הַמִּשְׁפָּט. וְזֶה טַעַם 'וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה'', כִּי לִפְנֵי הַשֵּׁם הֵם עוֹמְדִים בְּבוֹאָם לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשּׁוֹפְטִים, וְהוּא יִנָּחֵם בְּדָרְךָ אֱמֶת, וּכְבָר הִזְכַּרְתִּי מִזֶּה בְּסֵדֶר וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים (שמות כא ו):

מעשה חש"ב

א הנה בעדים זוממין האמינה התורה לעדים השניים, ולכאורה צ"ב מאי שנא בין עדים 'המכחישים' זה את זה, שאין כת עדים אחד חזק מהכת עדים השני.

ע"ז מבאר רבינו החילוק בין עידי 'הכחשה' לעידי 'הזמה', דהנה בעידי הכחשה שני כתי עדים מעידים על אותו מעשה, כגון אחד אומר כן לווה, ואחד אומר לא לווה. ולכן הם שנים כנגד שנים, ויש להם אותו נאמנות. ואין אחד חזק מהשני.

משא"כ בעדים זוממין, עדות הראשונה מעידה על עצם המעשה, כגון שכן לווה, אבל עדות השניה אינם מעידים על 'עצם' העדות שהעידו הראשון, והם יכולים להודות על עצם הלואה, הם רק מעידים על 'גוף' העדים הראשונים, שעמנו הייתם באותו יום במקום אחר. נמצא דעדות שניה הרי הוא עדות חדשה, וכנגד העדות החדשה, אין שני עדים המכחישים, שהרי העדים הראשונים בוודאי אינם נאמנים לומר על עצמם שכן היו באותו מקום באותו יום.

שהרי כששנים מעידים על שני אנשים אחרים שהם חללו את השבת, והם עצמם מכחישים את העדים שלא חללו את השבת, גזירת הכתוב 'על פי שנים עדים יקום דבר', שמאמינים את העדים אע"פ שיכול להיות שהם שקרנים. וכמו שכתב רבינו (פרק יח פסוק כא בסופו) "כמו שנצטוינו לחתוך הדין ע"פ שנים עדים כשרים. ואע"פ שאפשר שהעידו שקר, הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן בכשרותן וכו'".

ב מבואר בדברי רבינו שכאשר באו המזימים קודם שנהרג, אנו תולים שסייע ה' שלא ישפך דם נקי וצדיק, כי אילו היה רשע בן מות לא הצילו השם מיד בית דין. והנה לכאורה עדיין צריך ביאור, כי לפי דברי רבינו שמיירי שהיה ראובן 'נקי וצדיק', א"כ איך יכול להיות שהבי"ד קבלו את העדות, והרשיעו אותו שהרג בן אדם, וחייב מיתה. והרי אלקים נצב בעדת אל.

ואפ"ל כוונת רבינו במה שאמר 'נקי וצדיק', היינו כמו שכתב רבינו בכמה מקומות שכוונת צדיק היינו צדיק בדינו, ויכול להיות שהוא רשע גמור. וכמו שכתב רבינו (בשער הגמול) על מה שאמרו חז"ל שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של צדיקים גמורים, דצדיק דקאמר היינו צדיק באותו הדין, ואע"פ שהוא רשע גמור, מ"מ יתכן שעשה מצוה שדינו שהקב"ה ישלם לו שכרו בעוה"ז, ונקרא כאן צדיק לפי שנצטדק בדין.

וא"כ ה"נ אפשר לפרש כוונת רבינו 'נקי וצדיק', היינו צדיק בדינו, שאינו חייב מיתה, אבל באמת הוא יכול להיות רשע גמור. ובפרט שכתב רבינו הלשון 'נקי וצדיק', כלשון הכתוב (משפטים פרק כג פסוק ז) 'ונקי וצדיק אל תהרג', וכתב שם רש"י שאע"פ שאינו צדיק, שלא נצטדק בבית דין, מ"מ נקי הוא מדין מיתה עיי"ש. א"כ ה"נ אפ"ל כוונת רבינו 'נקי וצדיק', שאע"פ שהוא רשע גמור, מ"מ צדיק הוא בדינו, ואינו מגיע לו מיתה.

והנה איתא באור החיים הק' (משפטים פרק כג פסוק ז) שיכול להיות שנתחייב אדם מיתה, ובזה הפחד שהולכים להרגו ננצל ממיתה בפועל. וז"ל "ולפעמים יספיק לאדם זה, ענוי זה שיצא משפטו חייב, ואימת מות יגיעהו בראותו כי נגמר דינו למות, ולזה אחר כך בקרב אלקים ישפוט ליזכותו". ולפי"ז אפשר לומר כוונת רבינו שזה שניצל בסוף מוכרח להיות שהוא נקי וצדיק, היינו נקי וצדיק בדינו שאינו חייב מיתה 'בפועל'. אבל עינוי זה שנגמר דינו שהוא הרג את הנפש מגיע לו, ולכן שפיר יכול להיות שמתחילה קבלו בית דין את העדות שהרג את הנפש, ויצא בזה במה שפסקו אותו למיתה. ולכן עשה הקב"ה שיבוא עדין זוממין. שלא יהרגו אותו בפועל.

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ (ב)

(דברים יד, כב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בשבוע העבר פ' ראה, התחלנו לבאר מה שמצינו בפרשה (דברים יד, כב) **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ, וב'פסיקתא רבתי' (פיסקא כ"ה) מובא: "עשר תעשר את כל, מהו את 'כל' אפילו ממונך, אמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהודה בן חנינא נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש נכסיו, מה טעם כדי תרומות ומעשרות". ופירושו: ששיעור פירוש תרומות ומעשרות כולם יחד עולים חומש תבואתו, כיצד עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני, ועוד תרומה גדולה, ואע"ג שאינו חומש דווקא אלא קצת פחות מזה מדאורייתא, עי"ש, ומבואר ד'חייב' אדם להפריש חומש ולא רק דשרי להפריש.**

וכבר העתקנו את דברי הגאון החיד"א ב'ברכי יוסף' (סימן רמ"ט) שהאריך בזה, דלכאורה דבריו הק' של הרמב"ם ז"ל סותרים בתקנת אושא בדין חומש, אי התקנה הי' ליתן חומש אבל אם רוצה יכול ליתן יותר ממדת חסידות, או דהתקנה הוא דאל יתן בשום אופן יותר מחומש, ומסיק שם דיש חילוק בין רוצה לחלק נכסיו לעניים מאליו ומעצמו, ובין אם האלה'ים אינה לידו פדיון שבויים או כי יראה ערומים או רעבים גם צמאים נפשם תתעטף נשים וטף, וסבר הרב דהכי תקון, דאם לא נזדמן לו אחת מהנה אין לו חיוב לבזבז חומש וכי תאוה נפשו לבזבז אל יבזבז יותר מחומש כלל אפילו דבר מועט וכו', ואולם כי יקרא שבוים ואת פת רוצי"ם וערומים אז חיובא רמיא לתת חומש, והיינו דאמרו בירושלמי פ"ק דפאה באושא נמנו שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות, וריהטא דלישנא משמע שצריך להפריש, ומפרשה הרב בנזדמן לידו חדא מהני מילי ודכוותייהו וכמו שכתב בהדיא בפירושו, וזה שדקדקו בתלמודין פרק נערה ואמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, דוקא מבזבז שמחלק נכסיו לעניים בלי שאלה ובלי סיבה מחודשת, ואם בא לידו פדיון שבויים והצל נפשות ומטים להרג ודכוותייהו חומש חיוב ואם רוח נדיבה שבו מסלקת את הדמי"ם ומוסיף על חומש רשאי ומדת חסידות היא, ועלה בידינו דהירושלמי והבבלי שוים, ובאמת יסוד דבריו הק' מבואר במהר"י קורקוס בהל' מתנו"ע (פ"ז ה"ה) מכ"י הנדפס במהודרת פרענקל, עי"ש.

ובאמת החילוק הנ"ל בין איכא עניים לפנינו או ליכא עניים לפנינו, מבואר כבר בשו"ת 'שבות יעקב' (ח"ב סימן פד), וכן החפץ חיים בספרו 'אהבת חסד' על הל' הלואה וצדקה (חלק ב' סימן י"ט בהג"ה) האריך בזה, ומסיק בזה"ל: "דהבבלי מיירי היכא דלא קיימי עניים והוא מבזבז נכסיו, ומחפש אחר עניים ושאר מצות לחלק להם, ולכך חומש הוא רק מדה טובה בעלמא, ורק מן הריוח. והירושלמי מיירי היכא דקיימי עניים, לכך עד חומש צריך להפריש מדינא, אם ידו משגת, כדי לקיים די מחסורו אשר יחסר לו, ומה שאמר 'נמנו' וכו', היינו שהסכימו ביניהם דמה שאמרה תורה 'די מחסרו', היינו רק עד חומש מנכסיו ולא יותר. וסבירא לי' להרמב"ם דהיכא דקיימי עניים לא קא תני רבנן בזה כלל דאל יבזבז יותר מחומש, דאם רוצה יכול להפריש ממדת חסידות, ונפקא לי' להרמב"ם זה, מהא דאיתא בתענית (כד.) גבי אליעזר איש ברתותא דהוו טשו מניה גבאי צדקה, דכל מה דהוה גבי' הוי יהיב להו (שהיו נחבאים ממנו גבאי צדקה, כי כל מה שהיה אצלו היה נותן להם), והלא הוא יותר מחומש, אלא ע"כ משום דגבאי צדקה היו הולכין עבור העניים, והי' עושה כן ממדת חסידות, וכו'. ובהכי נתיישב לי מש"כ הגר"א באגרתו הקדושה 'עלים לתרופה' שכ' לבני ביתו, וז"ל שם: 'שלמען השם, שתפריש את החומש כאשר צויתיך, ולא תפחת כאשר הזהרתיך, כי בפחות מזה עוברים כל רגע על כמה לאוין ועשין [היינו: הלאו (דברים ט"ו ז') ד"לא תאמץ" (שם) ו"לא תקפץ" ועשה (שם ח') ד"פתח תפתח את ידך לו"; (שם י"ו): "נתון תתן"; (ויקרא כ"ה ל"ה): "וכי ימוך אחיך וגו'"; (שם ל"ו): "וחי אחיך עמך"], ושקול כאלו כפר בתורה הקדושה ח"ו', עכ"ל, ולכאורה הוא נגד הגמ' דמגמרא (כתובות נ.) משמע דאין מחיוב מצד הדין בחומש וכו', וע"כ דהגר"א מיירי היכא דקיימי עניים, וסבירא לה להגר"א כמו הרמב"ם, דהיכא דקיימי עניים, מחויב מדינא עד חומש נכסיו", עי"ש.

וב'ערוך השלחן' (רמ"ט סעי' ג') הסביר התקנה ליתן מעשר וחומש לצדקה, וז"ל: "והחיוב מצדקה מפורש בתורה בכמה פסוקים, וכי ימוך אחיך והחזקת בו וחי אחיך עמך, פתוח תפתח את ידך לו וגו' די מחסורו אשר יחסר לו, לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, והשיעור מזה, כמה שהאביון צריך, כדכתיב די מחסורו אשר יחסר לו, אמנם הדבר מובן שלא תצוה התורה ליתן כל מה שיש לו לעניים והוא ישאר עני ודרכיה דרכי נועם, ובאמת בזמן שהיו ישראל בארץ והיה מצבם טוב ועניים היו מועטים היו יכולין לקיים די מחסורו וגו', אבל כשגלינו מארצינו ועניים נתרבו ועשירים נתמעטו, ואם אפילו יחלקו עשירים כל מעותיהם לא יספיקו להשלים לכל העניים די מחסורם, לכן תקנו חכמים מעשר וחומש ולא

יותר, דבהכרח לתת גבול, וכמו שאמר רבא בתענית (כ:) כולהו מצינא מקיימנא לבר מהא לפתוח הפתח ולומר 'כל דצריך ייתי ויכול' משום דנפישי חילי דמחוזא, שהרבה עניים יש שם וקא מכליא קרנא", עי"ש.

ובשו"ת 'אבקת רוכל' למרן הבית יוסף ז"ל (סימן ג') לאחר שכתב איך להפריש מעשר, כתב בזה"ל: "ואם ירצה עוד לעשות יותר, ימתין לעשות חשבונו עד סוף השנה ויפריש מהריוח חמישית, אחרי שבתחלה הפריש מהקרן, וכן כתוב בהדיא בירושלמי במעשרות (כבר האירו דט"ס וצ"ל בפאה פ"א ה"א) שנה ראשונה לקרן מכאן ואילך בכל שנה ושנה חומש לריוח, והם שני עשורין, כענין שאמר יעקב בראשית וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך עכ"ל, ונראה שהתלמוד שלנו סובר כן, מדאמרינן בכתובות פרק מציאת האשה (נ.) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, וסוף דבר הנעשה באחד מהשני אופנים הנז' הוא הטוב, והוא יתברך יתן הטוב ויריק ברכה עד בלי די אל שדי, ועל אחרים נאמר (משלי יט ג) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לב, ויזהר שלא יפחות מהעשירית וגם לא יוסיף כי כל המוסיף גורע כי למעשר סוד ויסוד", עי"ש, ולכאורה דבריו הק' סותרין אהדדי דמסוף דבריו נראה דלא יפרוש חומש רק מעשר, ועי' להלן מה שנבאר בזה.

[אגב: תשובה זו מובאת כלשונה בכנסת הגדולה (יו"ד סי' רמ"ט ריש הגה"ט) וחתום עליה ר' מתתיה טרויש וע"ע מש"כ החיד"א בשיורי ברכה ביו"ד (סי' רמ"ט אות ב') שדעתו נוטה שתשובה זו אינה מתורת מרן ואין ראיה ממאי דחתים עלה מרן כי כן עושים המעותיקים וכו', ובלב חיים ח"ב סי' כ"ז ובשואל ונשאל ח"ב יו"ד סי' ק"ס כתבו שנראה שיש לתלות תשו' זו במרן דאדרבא לפני המדפיס היו כל קובץ התשובות וכו' ואפשר שר' מתתיה הוא הרב השואל וכו' עי"ש].

וב'ברכי יוסף' (סימן רמ"ט אות ח) כתב ע"ז בזה"ל: "המוציא חומש יוציאנו בשני פעמים, דקרא כתיב (בראשית כח, כב) עשר אעשרנו ודמי לב' מעשרות, וכ"כ בשיטה מקובצת כתובות (נ.) בשם הרב המעילי. וזהו שכתב בתשובה כ"י הנזכרת והזכיריה הכנסת הגדולה דבכל חצי שנה יעשה חשבונו וכו', ואם ירצה לעשות עוד יותר ימתין עד סוף השנה לעשות חשבונו ויפריש מהריוח חמישית וכו' ע"ש, כלומר דאם ירצה לעשות חומש יעשה חשבון בכל חצי שנה, ויוציא מעשר וימתין עוד עד סוף השנה ויוציא מעשר שני שבין הכל הוא חומש. ורבינו בצלאל כתב בשיטה מקובצת וז"ל והא דאפיקיה לחומש בשני מעשרות ולא כתב חומש בבת אחת, לאורויי דעדיפא טפי לתת הצדקה בזה אחר זה מליתנה בבת אחת וכמ"ש הרמב"ם וכו', עכ"ל, וכבר כתבנו בעניותינו בזה דחילקם הכתוב ע"ש, והיותר נראה לי דקפיד קרא שיהיה ההפרשה מעשר כי במעשר יש סוד ויסוד כדברי התשובה כ"י הנזכרת אמטו להכי החומש אפיקיה בשני מעשרות", עי"ש. ומבואר דבודאי יש סוד ליתן דוקא מעשר, וע"כ אף כשנותנין חומש יתן בשתי פעמים, ובזה מובן מש"כ הב"י דיתן מעשר ואין זה סתירה לדין חומש, דהכונה דיתן החומש באופן דאין זה סתירה למעשר.

ומש"כ דיתן מעשר בדוקא, כתוב ב'פתחי תשובה' (סימן רמ"ט סק"ב) וז"ל: "ועיין בתשובת חוות יאיר שם בהשמטות שבסוף הספר, שכתב ששאל אחד ממנו להורות לו שנהג להפריש מעשר מן הריוח ונתרשלו ידיו באמרו שנודע לו בבירור שנותן לצדקה ומזונות לבניו ובנותיו אשר לצדקה תחשב יותר מחומש הריוח, והשיב דלא שפיד עביד ואינו יוצא ידי חובת מעשר בזה, כמאמר חז"ל (אבות פ"א ט"ז) ואל תרבה לעשר אומדות, וכתב התוספות יום טוב דלאו דוקא להרבה לעשר אומדות, ה"ה רק פעם אחד אסור עכ"ד, ועיין בספר משנת חכמים שם שחולק עליו דאף אי נימא דמעשר כספים יש לו דין מעשר עני, מכל מקום לענין להפריש מאומד לא דמי למעשר תבואה, ויכול להוסיף אם ירצה ושפיר עביד אם הוסיף", עי"ש.

ובשו"ת 'אבני צדק' (יו"ד סימן קמ"א) דן בדבריו בארוכה ומסיק בזה"ל: "וממילא הגם דמדינא מותר לעשר מאומד יפה, ממידת חסידות אסור, דחיישינן שמא ימעט כדברי המדרש שמואל, וגם מלבד טעם זה אין לעשר מאומד כמו שכתב בכנסת הגדולה בריש דבריו מכל עשרה יפריש אחד לא פחות ולא יותר, וכפל ושנה להלן בזה הלשון ויזהר שלא יוסיף מהמעשרות וגם לא יפחות כי כל המוסיף גורע כי למעשר סוד ויסוד עכ"ל, עוד זאת נראה לי דאפילו אי נאמר דמותר מדינא לעשר מאומד יפה, זה במפריש עשירית לפי האומד, אז מקיים מצות הפרשת מעשר, אבל אם אינו מפריש כלל רק שמחשב מה שנתן לעניים וקרוביו שעל פי אומד יפה עולה זה עשירית ממה שירויח, אם כי של צדקה החשב ויוצא בזה מצות צדקה במדה בינונית, אבל אינו מקיים מצות מעשר בזה כי אם בהפרשה, דומיא דתרומה בארץ ישראל שהוא מדאורייתא ואין לה שיעור ומותר להפריש מאומד מפרישין ומברכין להפריש, וכן מברכין היום על חלה להפריש, וכמו כן במצות מעשר כספים ותבואות היום שהוא דוגמא למעשר דגן כמו שכתב הפרישה דלעיל, צריך להפריש אלא שאין מברכין, אבל בלא הפרשה אינו יוצא ידי מצות מעשר כי אם מצות צדקה. וזה נראה לי כוונת צוואת הגאון מו"ה שפעטיל ז"ל (אות י) בסוף ספר יש נוחלין שכתב, וז"ל: באתי להזהיר אתכם על המעשר מצוה זה לחשוב חשבונות שלכם כדי שתתנו מעשר לעני הקרוב קודם, ויהיה תמיד מוכן מעות מעשר, ואל תאמרו שאני נותן בשנה הרבה יותר מן המעשר, לא כן דייקא חשוב המעשר ולא תפטרו מחמת נתינת המעשר לצדקה, אמנם לא כן, צדקה לחוד ומעשר לחוד כידוע בפוסקים עכ"ל, וכן כתב בהגהות יש נוחלין בענין צדקה (פ"ב הגה"ה ל'): ודע שסגולות זו המצוה להפריש דוקא אחד מעשרה, ודלא כמו שאומרים שאין מפרישין לפי שמתנת עניים שהם נותנים צדקה הוא יותר ממעשר שלהם עכ"ל, ואם גם אני ידעתי שיש גם היום מדקדקים במצוות שאינם נותנים מעשר רק מחשבון, ויודעים בבירור שנותנים דרך כלל יותר ממעשר לעניים וקרובים ובניהם ובנותיהם הגדולים לפרנסה ולנשואין שאין מוטל עליהם מהדין אלא צדקה, היינו מכח שלא קבלו עליהם להתנהג במצות מעשר כלל, אבל אנן קא עסקינן במי שהתחיל לנהוג לתת מעשר אם כן מה שרוצה לחשוב בדרך כלל שיתן לצדקה יותר ממעשר לא נחשב למצות מעשר" וכו', עי"ש.

אולם בשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ה סימן קל"ג אות ג') מסיק להלכה עפ"י המהרי"ל, וז"ל: "בענין מרבה במעשרות לבי נוטה יותר להסוברים שאין חשש בזה, וכמש"כ בתשובת מהרי"ל סי' נ"ד בשם הר"י אופנהיים עי"ש. אבל במהדורא אחרונה כתב בהג"ה, וז"ל: "איברא ראיתי בדע"ת הל' צדקה העתיק מהכנה"ג שכ' ויזהר שלא יוסיף במעשרות וגם לא יפחות כי כל המוסיף גורע כי למעשר יש סוד ויסוד ע"כ, מ"מ סוגיא דעלמא כמהרי"ל דאין חשש ובפרט כשעושה זה במקום שאין יכול לעמוד היטב על הריוח כמש"כ בפנים", עי"ש.

המשך המאמר בשבוע הבא בעז"ה.

כל הארץ פצחו רנ"ה

בלב מלא רנ"ה וגילה, תטופנה שפתינו ולשוננו מילה, לשגר ברכתינו לכבוד ידידינו החשוב היקר והנעלה,
נחמד למטה ואהוב למעלה, משליך עצמו מנגד בלונ"ח במסירות רבה ועצומה לבוא בעזרתינו יומם ולילה,
עושה ומעשה למען הכלל והפרט רב עלילה, ובמיוחד מתמסר למעננו בהרמת קרן המוסדות והקהילה,
לראותה מתנוסס לשם ולתפארה בנויה על תילה, בדרך צלחה וסלולה, איש חי ברוך הכשרון ורב פעולה,
כביר המעש ברב עוז ותהילה, בחן ובחסד בלולה, אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א זכה לקירבה ולגדולה,
איש חמודות ורב תבונה צלולה, חביב בקרב עם סגולה, מקבל את כ"א בסבר פנים באורה ובשמחה וצהלה,

עפ"י "אילה שלוחה, שפיו הטוב מחולל בחצרכה"

מו"ח

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מנכ"ל עסקני מוסדות סאטמאר בארה"ק

מקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה,
יהוד"ה אתה יודוך אחיך בתהילה ותפארה

כמר **יהודה** הי"ז

עב"ג הכלה החשובה שתחי'

בת מחו' מוה"ר **יואל וויס** הי"ז

אב"י בכאר פארק יע"א

וזאת הברכה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרווות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, בנים ובני בנים כגפן פוריחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכט"ס.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים - בני ברק - בית שמש

קרן הבנין דקיט"ל בעיה"ק ירושלים ת"ו
קרן הבנין ביהמ"ד הגדול בני ברק יצ"ו
קרן הבנין בית חינוך לבנות
בני ברק יצ"ו

◆ פרק ו' ◆

משנה ג'

הלומד מחבירו וכו' צריך לנהוג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה. יתבאר על פי מה שכתב בנצי יפאכר (סיון מאמר ה אות יד) בביאור הגמרא (ברכות כח.) רבי זירא כי הוה חליש מגירסא הוה אזיל ויתיב אפתחא דרבי רבי נתן בר טובי, ואמר כי חלפי רבנן אזקיפ ואקבל אגרסא. ולכאורה קשה היאך אמר רבי זירא ואקבל אגרסא לקיים המצוה על מנת לקבל שכר. אך כתב בספר חרדים (מ"ע פ"ו) כי שכר מצות קימה בפני זקן הוא ירושת שמים, ועל זה נאמר (ויקרא יט לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וירע"ת מאלהי"ך. והנה ליתא בגמרא (שמו"ר פ"ג פט"ו) מהו שכר הירושה תורה. ולכן כל הוה חליש רבי זירא מגירסא ולא היה יכול ללמוד תורה, אז פשפש במעשיו דאפשר שהוא מחמת שאין ירושתו שלימה כל כך על כן אין התורה מחזרת אחריו, לכן אמר איקוס מקמי רבנן ואקבל אגרסא, אשר שכרה של זאת המצוה היא וירושת מאלהיך, וכיון שאהיה שלם בירושה, יהיה לי כח ותועלת ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע, כי שכר הירושה הוא תורה, עכ"ד.

ובזה יש לפרש דרשת רבי עקיבא בגמ' פסחים (קף כב:) את ה' אלהיך תירא, לרבות תלמידי חכמים. פי' שהתורה מלמדת גם אלה אין יכול האדם לקיים מצות ירושת ה', ולזה כאשר הוא הכתוב על ירושת ה', נאמר את ה' אלהיך תירא, לרבות תלמידי חכמים, היינו לקיים מצות מורא חכמים בקימה והידור מפניהם, והשכר על מצוה זו היא שיזכה לירושת שמים.

וזה י"ל הכוונה בדברי המשנה, הלומד מחבירו וכו' צריך לנהוג בו כבוד, כי בדבר אחד בלבד נקרא רבו, וצריך לקיים בו מצות מורא וכבוד חכמים, ומפרש המשנה השכר על זה, ואין כבוד אלא תורה, כלומר שהרי התורה מחזרת אחריו, כי מאחר שהשכר על כבוד חכמים הוא ירושת שמים, ושכר הירושה תורה, נמצא על ידי שיקיים מצות כבוד חכמים יזכה לתורה.

*

ואין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו, ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה.

יל"פ על פי מה שהביא מ"ז זללה"ה בייטב לב (פ' שמות) העובדא מג"ז הימנם משם זללה"ה, שבעת בואו לממוח סיגוט יצאו לקראתו לקבל פניו בכבוד גדול, ענה ואמר כתיב (תהלים טז ח) שויתי ה' לנגדי תמיד וגו' לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח, כי כתבו הקדמונים שאפס נותנים כבוד להשי"ת, אז הכבוד מזמר ומשבח על שהגיע למלך הכבוד הקב"ה, לע כן כשנותנין כבוד לבשר ודם. ולכן כשמחלקין כבוד לאדם, צריך שיעלה המכובד את הכבוד לה' ולהבין שהכבוד הינו אלו אלא בשביל שיש בו תורה ודקדוק, וכל זה מתת אלהים כדכתיב (משלי ג ו) כי ה' יתן חכמה, אם כן הכבוד בעצמו שייך אליו יתברך, וכאשר יעלה זאת במחשבתו, אז יגל הכבוד ויזמר. והמובטח לברר אם הגיע לבחינה זו, שיתבונן בעצמו בעת שמחלקין כבוד לזולתו יותר ממנו, אם אינו מתקנא בו, מסתמע כבר הגיע לידי מדה זו, ולכן הוא שמח בו, כי מה לו אם כבוד שמים על ידי עצמו או על ידי אחר, אבל אם נוקם הכבוד לעצמו להנות בו, אז כשירושה שמכבדין את זולתו יותר ממנו, ירע בעיניו ויתקנא בו.

והנה אמרו חז"ל (שבת קנב:) כל מי שיש לו קנאה עצמותיו מרקיבים, ומכל שכן שאשרו עלול לרקוב. אבל השם גדולה וכבוד בשביל שכבוד שמים מתרבה, אין בו קנאה על כבוד חבירו, ואם כן אין עצמותיו מרקיבין, ואף בשרו ישכון לבטח. וזה שאמר דוד מלך ישראל שחלקו לו כבוד, שויתי ה' לנגדי תמיד, לדעת שהכל מידו והכל שלו, לכן שמח לבי ויג"ל כבוד"י, פי' שגם הכבוד בעצמו שם ושמח, כיון שהוא כבוד שמים, ולכן אף בשרי ישכון לבטח, ולע ירקב, כי אין בי קנאה על זולתי, עכ"ד.

וזהו ביאור מאמר המשנה, ואין כבוד אלא תורה, כלומר שצריך התלמיד תכף להבין שהכבוד שנותנים לו אינו בשביל עצמו, אלא בשביל כבוד התורה, שנאמר כבוד חכמי"ם ינחל"ו, היינו שאפשר לשני חכמים לנחול כבוד ביחד, ואין אחד נכוה מחופתו של חבירו, וזה אינו רק אם שניהם

שאין הכבוד שלהם גלוי כבוד המורה, ומ"מ אין מילוק אם כבוד שמים מתרבה על ידי עצמו או על ידי תבירו, ומביא עוד קרע ותמימים יחלו טוב, כלומר שבשכר זאת יהיו תמימים, שלא יהיו עצמותיהן מרקיבין, ואף בשרם יכסון לבטח.

משנה ז'

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא.

נראה על פי מה שכתב מ"ז זללה"ה בעצי חיים (פתיחה למס' גיטין אות ד) שיש בלימוד התורה שני דברים, האחד עצם המצוה של הלימוד, והשני בשביל שהוא הכנה לדבר לשמור ולעשות ולקיים על ידה כל מצות ה' כראוי, וכמו שאמרו בגמרא (קידושין מ:) תלמוד גדול שמביא לידי מעשה. והנה מבואר בספרים (אהל יעקב פ' ויצא) דהא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו דוקא על עצם המצוה, אבל על ההכנה להמצוה מגיע שכר גם בעולם הזה. ובזה יתבאר מה שאמרו חז"ל (סוטה מד.) דרוש וקבל שכר, דכיון שיש בלימוד התורה הכנה לשאר מצות, לכן מקבל שכר גם בעולם הזה, עכ"ד.

ובזה יתבאר המשנה גדול"ה תור"ה, פי' התלמוד גדול בשביל שיש בה שני עניינים, ולכן היא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה, שיש שכר בעולם הזה על מה שהלימוד הוא הכנה דבר אל קיום המצות, וגם היא נותנת חיים לעושיה בעולם הבא, היינו שכר טוב הצפון לצדיקים לעולם הבא על עצם המצוה של לימוד התורה.

משנה ח'

והכבוד נאה לצדיקים ונאה לעולם.

י"ל על פי מאמר ק"ז שישמח משה זללה"ה (הובא בייטב לב פ' שמות) דכשמתלקין כבוד לאדם, צריך שיבין שהכבוד אינו שלו אלא בשביל שיש בו תורה ולקוחת, וכל זה מתת אלהים כדכתיב (משלי ג ו) כי ה' יתן חכמה, אם כן הכבוד בעצמו שייך אליו יתברך. והמופת על זה, בעת שמולקין כבוד לזולתו יותר ממנו בשביל שהוא חכם וצדיק, לפ יראע בעיניו ולפ יקנע בו, אלא יהא מביט בעיניו כבוד תבירו כאלו, ושמח בלבבו על שכבוד שמים מתרבה, ומה לו אם הוא על ידו או על ידי אחר, אבל אם לוקח את הכבוד לעצמו להנות בו, או אם מכבדין את זולתו יותר ממנו, יראע בעיניו ויקנע בו, עכ"ד. (ועיין בשבת הקודש בסו"ס נועם ילמלך בענין מהבת הצדיקים בין זה לזה).

ובדרך זה יתפרש מומרו והכבוד נאה לצדיקים ונאה לעולם, כי סתם בני אדם אין רואי לכבדם, כי הכבוד שייך להקב"ה מלך הכבוד, ואין רואי לזולתו להתעטר בו, אמנם הכבוד נאה לצדיקים, היינו להם נאה ולהם יאה לכבדם, בשביל שבעצם הכבוד הוא נאה לעולם, כי הצדיקים הינם מתקנאים אם יש לאחרים כבוד יותר מהם, ולדבר הם שמחים בזה שהכבוד שמים מתרבה, וכיון שהצדיקים הם מגינים שכל הכבוד הינו שלהם והם מעלים את הכבוד להקב"ה, על כן הכבוד נאה הוא לצדיקים ורואי לכבדם, היות שכל כבודם הוא כבוד ה' ורואי להרבות בכבוד שמים.

*

והחכמה נאה לצדיקים ונאה לעולם.

יל"פ בהקדם מה שכתב מ"ז זללה"ה בייטב לב (פ' מקץ) כי הרוצה להורות לעם ה' דרכי ה', להכינם מורא שמים בלבם ולהשימם במשובה, צריך לממלא את עצמו להורות להם ירא העונש וקבלת שכר, שזה בחינת יראה ממדריגתו, ויראה זו צורך עליה היא להעלותן למעלה, שמתוך שלא לשמה יבואו לשמה, ועל דרך שנאמר בתבריסא (ברכות יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו, שזה נראה כעבודה פחותה על מנת לקבל פרס, אבל העיון שהגיד שאברהם היה עובד מאהבה שלא על מנת לקבל פרס, מכל מקום השפיל את עצמו כל כך וירד ממדריגתו ללמד לזולתו לשמור על מנת לקבל פרס, למען מתוך זה יקרבם לעבודתו יתברך, שמתוך כך יבואו לשמה, עכ"ד.

והנה כתב המהרש"ץ (מע"ג סוטה יג.) בפסוק (משלי י ח) חכם לב יקח מצות, שנקרע חכם בשביל שהוא מחשב הפסד מלוה כנגד שכרה.

וזהו החכמ"ה נאה לצדיקים ונאה לעולם, היינו למשוך הפסד מלוה נגד שכרה ולעשות על מנת לקבל פרס, עבודה כזו נאה לצדיקים אם היא נאה לעולם, פי' בעת שהם מלמדים את העולם לדקה ומשפט ומדריכים אותם בדרכי העבודה, שזו צריכים להשפיל עצמם ממדריגתם וללמד תחילה לעשות על מנת לקבל פרס.

משנה יא

כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו.

יתבאר בהקדם מה שדרשו חז"ל בסמ' ברכות (דף נד.) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, בשני יצריך, יצר טוב ויצר

הרע, ותמוה אין לפשר לעבוד את ה' ביראה הרע, וביאר רבינו יונה (ברכות שם) שיראה הטוב הוא מדת הרחמנות וכיוצא בזה, ויראה הרע נברא לקמיות וכדומה, וכשאדם ירגיז מרחם על הרשעים והוא מכוון להם, נמצא שהוא עושה מצוה גדולה ועבודת ה' עם יראה הרע. והעומק זה מבליט עבודת האדם להפוך מזגו וטבעו מרע לטוב ולהשתמש בחמדות הפחותות לעבודת הש"ת, ועל דרך שאמינו לעיל (פ"ה מ"כ) הוי עז כנמר וכו' וגבור כארי, שהן מדות פחותות לאדם, לעשות רצון מניך שבשמים, וכמבואר בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים פ"י) בהאריכות.

ובזאת יובן פירש בבינה לעתים (דרוש ג) מה שנאמר בדוד המלך (שמואל-ב טז יב) והוא מלמוני עם יפה עיניים וטוב רואי, להורות שהיה מוגו וטבעו נוטה אל החומריות, מלמוני הוא בחינת כעסני נוקם ובעל חימה, יפה עיניים וטוב רואי הוא בחינת בעל תאוה, ונלטער שמואל על זה, ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא, ובמדרש ילקוט (רמז קכד) זה הוא בעולם הזה וזה הוא לעולם הבא. כלומר מה שאתה מושך עליו לפחיתות ולגרעון מרוע טבעו, זהו מעלתו ועיקר שבחו, כי זה הוא בעולם הזה, פי' זה הוא שאלד עשמו והרכבתו נרשה בקוע בעולם הזה, זה עשו ישתמש בו להגיע על ידי זה לעולם הבא, שהוא מתרומם ומתגבר על טבעו ומינו משתמש ממנו למה שנוגע לעניני העולם הזה מלץ לנורך עבודתו יתברך, ע"ד.

וזהו ביאור מאמר המשנה, כל מה שברא הקב"ה בעולמו, היינו לף המדות הפחותות שהן מלד היצר הרע, לץ ברץ מלץ לכבודו, כי יש בכולם ליזה תועלת לעבודתו יתברך כפי הצורך וכפי הזמן, ולדרכה יותר מתרבה בבוד שמים מעבודת בעל גסם שהוא מהפך את טבעו ומתגבר על נטיות הרע, להשתמש בהם לנורך עבודתו ית"ש.

*

רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיבך הרבה להם תורה ומצות.

הקשו המפרשים מדרבה בלפי לייא, מה רלה הקב"ה לזכות את ישראל, היה לו למעט במנין המצות בדי שיוכלו לקיים את בולם בנקל.

נפשר לומר בהקדם מה שבתב ר"י זללה"ה בייטב לב (פ' תרומה) בביאור ההבדל בין ישראל לעמים, כי לץ זו בלבד שיש הבדל בין הנשמות שבני ישראל הם ממקום גבוה מאד הבדל בין הנשמות שבני ישראל לעמים, כי לץ זו בלבד נתנים והם למעלה מהטבע, אלץ אף גם יש הפרש גדול בין גופן של בני ישראל ובין יתר האומות המדברים, הגם שאנשים קרושים מאומר עפר מן האדמה, עם בל זה ברמוק מזרח ממערב רחוקים גופי עם בני ישראל מגופי אומות העולם, בי עליהם נאמר (הושע ב ג) זנתה אמם הוביאה הורתם, ונאחזים בספך אלקי אחת ונאמת נאם הקדמוני וטומאתה בשוליה, לץ בלה אלץ יעקב המופרשים ומובדלים מבל סיג טומאה וזוהמא, אשר לתקן זאת בלה אנות מילה והפריעה וטומאת נדה ויתר התזהרות וסייגים, עכ"ל.

ויתבן לומר בי מיבות הקדושה ושפע האלהי שיש בגופי בני ישראל נובע בקרבם על ידי מילה של מצוה, בגון בזית מלה בלול השמן ובזית פת בלול התקדש מג הסוכות ומצות אתיית יין בשמח ובפורים, בי מצוות בזוהר הקדוש (פינחס דף רלח:) שעל ידי מעשה המצות שורה שם הוי"ה ב"ה על גופו אבר שהמיישם למצוה זו. ונמצא בי בשאר האדם מקיים אות מצוה שבגופו, הוא ממשיך השראת הקדושה על גופו אבר שבשעת פעולת המצוה, למשל בשעת מצות תקיעת שופר, שורה הקדושה על הגזיזים, בשעת הנחת תפילין, שורה הקדושה על היד ועל הראש, וזהו קדושה השורה על האבר מבחוץ, אמנם יתר על בן הוא אלילה של מצוה, אבר גוף המצוה עלמו נבנס בפנימיות הגוף ונשאר בתוך האדם, ולף לעתר שבשר פילף ילו מן המצוה ובשר נשפך פעולתו, לץ בר ממנו קדושת המצוה אלץ נשאר בתוך גופו, וכמו שאמר ק"ז מרן הבארי מייש זי"ע בלל התקדש אג השפע אשר השפיע ה' (שמות תרלי"ו לפ"ק), דהוה בדיעתי דעתיה שעלתה לו לקייים בל מצות האג (הגם שהיה אלוק בא לפני האג), והיינו ידיו על גופו הקדוש ובה אמר, שיהו מעי שיהו, בשאר אמות הקדושים יש בבם, בשאר מצות יש בבם, מצות מלה מרור, תפיקומן, ד' בוסות, יש מהן דאורייתא, ויש מהן מדברי קבלה, ויש מהן דרבנן, וכולן יש בהם רומז לאותות עליונים ואמות הקדושים, עבדה"ק. וכמו בן בל אדם בשהוא זוכה לקייים אלילה של מצוה לשם שמים, המצוה עלמה נבלעת בתוך גופו, והריאומע הקדושה מן המצוה מלווה אותו זמן ארוך, והיא מקדשת את הגוף ומזככו בקדושה של מעלה.

ובזה ביאור המשנה, רלה הקב"ה לזכות את ישראל, היינו לזכך את גופי בני ישראל לטהרם מזוהמת הגשם הקדמוני ולקדשם בקדושה של מעלה, לפיבך הרבה להם תורה ומצות, היינו שיתן להם תוכן המצות גם בדברים גשמיים, וקדשנו במצותיו וצונו על אלילת מצה בלול הפשם, שעל ידי זה יזדבך גופינו ויהיה בנו שפע קודש ואור אלהי של קדושת המצוה הנבלעת בתוך הגוף.

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת **פעסיל** ב"ר **חיים** ע"ה

נלב"ע ו' אלול

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתנה ידידינו החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר אהרן יוסף וויס הי"ו

לעילוי נשמת

הרב החסיד

ר' **שלמה זלמן סאנדער** ז"ל

ב"ר יחזקאל שרגא הכהן ז"ל

נלב"ע ו' אלול

הונצח ע"י בנו ידידינו החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יוסף לייב סאנדער הי"ו

מס' ברכות - דף מ"ז

אם אפשר לצרף למנין אדם הנברא ע"י ספר יצירה

מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה וכו'. ענין פלאי הביא בזה הגה"צ רבי נתן געשטטנער זצ"ל (חודש בחודשו, אלול תשס"ה, עמ' ב') וז"ל: בס' **מעלות היוחסין כותב הגה"צ רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל** ד"ת ממה שחידש בצעירותו [כלשונו שם "בעונת הפעוטות"], שאביו הג"ר מנחם מאניש מרגליות זצ"ל שאל אותו, דהנה **בגמ' סנהדרין** (סה:) מצינו דרבא ברא גברא, ורב חנינא ורב אושעיא הוה יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ומיברו להו עיגלא תילתא ואכלי ליה עיי"ש. **ובשו"ת חכם צבי** (סי' צ"ג) נסתפק באדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותו שאמרו רבא ברא גברא, וכן העידו על זקני הגאון **מוה"ר אליהו אבד"ק חעלם**, אם מצטרף לעשרה לדברים הצריכין עשרה כגון קדיש וקדושה, מי אמרינן כיון דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל. לא מצטרף, או דילמא כיון דקיי"ל בסנהדרין (יט:) המגדל יתום בביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, הכי נמי כיון שמעשה ידיהם של צדיקים הוא, הוה ליה בכלל בני ישראל שמעשה ידיהם של צדיקים הן הן תולדותם עכ"ד, [לכאורה בשביל שיוכל להצטרף למנין צריך להיות יהודי, ואם הוא אינו יהודי אינו יכול להצטרף למנין, ומהו הספק, הרי ברור שהוא איש יהודי, אמנם כנראה שהספק של החכם צבי הוא אם גירו את הגברא הנוצר ע"י ספר יצירה, אם נעשה יהודי ע"י הגיור, דלא גרע משאר עכו"ם שאם גירו אותם נעשים ישראלים ושפיר מצטרפים למנין]. **ואביו הג"ר מנחם מאניש זצ"ל שאל אותו אם יש לו איזה ראיה לדבר.**

והשיב **הגה"צ רבי אפרים זלמן** ז"ל על אתר דבש"ס ברכות (מז:) איתא, **מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה**, ופריך והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר (בהר כה, מו) לעולם בהם תעבודו, **ומשני לדבר מצוה שאני**, ופריך מצוה הבאה בעבירה הוא, ומשני **מצוה דרבים שאני** ע"כ. וקשה אמאי לא ברא רבי אליעזר גברא בספר יצירה ולא יצטרך לעבור בעשה [ומכל שכן רבי אליעזר שהיה כחו גדול בכגון דא, כדמצינו בב"מ (נט:) שעקר חרוב ממקומו, והחזיר אמת המים לאחוריהם, והטה כותלי ביהמ"ד], **ועל כרחך דאינו מצטרף** עכ"ד עיי"ש. ובאמת בס' **ברכי יוסף להרב חיד"א** ז"ל או"ח (סי' נ"ה אות ד') כבר הקדימו בזה והביא ראיה זו בשם הר"י לייב כ"ץ בן הרב שער אפרים ז"ל וז"ל: **"ואם איתא דמצטרף יברא אדם על ידי ספר יצירה, דהא רבי אליעזר גדול כחו כדאיתא במדרש הנעלם"** עכ"ד.

דף מ"ח

הש"י הוא לבדו זן ומפרנס ומכלכל לכל, הגם שבא ע"י ממוצע

אביי ורבא הוו יתבי קמי דרבה, אמר להו רבה למי מברכין, אמרי לי' לרחמנא, ורחמנא היכא יתיב, רבא אחוי לשמי טללא אביי נפיק לברא אחוי כלפי שמיא, אמר להו רבה תרווייכו רבנן הויתו, היינו דאמרי אינשי בוצין בוצין מקטפי ידיע ע"כ. ביאור הענין במה נחלקו בזה אביי ורבא בענין זה, אי' בספה"ק **"דברי יחזקאל"** (ליקוטים, ע' קכ"ה) וז"ל: **פשטות הגמרא הוא תמוה מאי דרבא אחוי לשמי טללא ואביי נפיק לברא. אך נוכל לומר דהנה ידוע דהבורא כל העולמים משגיח על כל העולמות בעצמו ובכבודו** וזן

איזה ברכה ברכו על המן?

איזה ברכה אחרונה?

בגמרא (ברכות מ"ח:) **"משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן".**

בגליוני הש"ס כתב דמה שאמרו חז"ל שברכו על המן ברכת המזון, הוא רק למ"ד (יומא ע"ה.) שהמן היה משתנה גם **ממשו** למה שהיו חושבים, ואם היה חושב שיהיה לו במן טעם לחם, היה ממש לחם, לכן ברכו ברכת המזון, **אבל למ"ד שרק טעמו היה במן** [ולא ממשו] **לא** ברכו ברכת המזון. [ומשמע מדבריו שברכו ברכת הזן רק כשנתכוון לטעם לחם ולא כשנתכון לטעם אחר].

איך ברכו ברכת המזון?

החזון איש (או"ח סימן כ"ח) תמה איך תיקן להם משה רבינו ברכת הזן על המן, הרי מבואר בסוגיין שהמן היה נבלע באיברים ונתעכל מיד, והרי אחרי שנתעכל כבר המזון במעיו, שוב אינו יכול לברך ברכת המזון, וכתב דמוכרחין לומר דאין הכי נמי היו צריכים לברך ברכת המזון **תיכף** אחר האכילה, וכמו ברכה שלאחר ברכת התורה.

האם היו מברכים ברכה ראשונה?

כתב בספר **בני יששכר** (מאמרי השבתות מאמר ג' אות ו') שכשהיה מסתופף בצל קדשו של **הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל** נפל מילתא בפומיה לחקור איזה ברכה בירכו בני ישראל על המן.

ונענה **הרב המקובל מו"ה ישראל דוב שכנראה שלא בירכו שום ברכה על המן**, לפי שכתב האריז"ל דתכלית הברכה היא לברר הניצוצות ולהפרידן מן הפסולת, וכיון שהמן הוי "לחם אבירים" של מלאכי השרת, שנבלע באיברים, הרי שלא היה בו פסולת ולא היה צריך בירור. אולם הביא **מהרמ"ע מפאנו** שעל המן היו מברכים **"המוציא לחם מן השמים".**

והוסיף **הבני יששכר** דהגם שלא היו מברכין על המן בימות החול, אבל בשבת היות שהאכילה הוא במקום קדוש עליון, והמן נתעלה על ידי אכילתן, **ע"כ בשבת היו מברכין על המן, דהוא כעין אכילת קדשים**, ובזה מפרש המדרש (ב"ר פי"א ב') "**ויברך אלקים את יום השביעי, ברכו במן וקדשו בברכה", שבירכו אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול סעודת שבת** עיי"ש. [ולפי"ד הוי ברכת המצוות, ולא ברכת הנהנין].

והנה מצאנו בזה כמה שיטות לכאן ולכאן, האם בכלל בירכו ברכה על המן, ואם כן, איזה ברכה בירכו, וארוכה מארץ מד"ה, מ"מ לקטנו ממה שהעלה במצודתינו, ועוד חזון למועד.

הנני ממטיר 'לכם', א"כ שוב אינו צורך בברכה

בשו"ת **בית יצחק** (יו"ד ח"ב סימן ס"א) כתב לפרש **הקרא "הנני מטיר 'לכם'", דהטעם** שאסור ליהנות ממעשי נסים דאינו ברשותו, והוצרך הכתוב לכתוב 'לכם' דייקא, שנתן הכתוב ברשותו ליהנות מן המן.

והנה הגמרא בברכות (ל"ה.) רמי, כתיב לד' הארץ ומלואה, וכתיב והארץ נתן לבני אדם, ל"ק כאן קודם הברכה, כאן לאחר הברכה, הרי דענין הברכה על המזון להביא ברשותו של האדם שיהא מותר לו לאכלו. **וא"כ נמצא דבמן שכבר הכניסו הכתוב ברשותן, באומרו "הנני ממטיר 'לכם", כדי שלא יהא עליהן איסור הנאה ממעשי נסים, א"כ שוב אין צורך לברך על אכילתו, שהרי הוא כבר ברשותו קודם הברכה.**

המן הוא לחם משמים, לכן פטור מברכה

בספר **ברכת אהרן** (פרק קמא דברכות מאמר פ"ה) הביא סמוכין לדברי הבני יששכר שלא היו מברכים כלל, מלשון הש"ס (ברכות ל"ה) **"שאסור ליהנות מהעולם הזה בלי ברכה", והמן לא היה מהעולם הזה אלא מהעולם הבא**, וכמו שכתב המהרש"א כאן, וממילא אין חיוב ברכה עליו, וזהו פירוש **"ויאמרו איש אל אחיו מן הוא", פירוש שלא ידעו איזה ברכה לברך עליו כיון שהיה בו טעמים שונים**, ע"ז השיב להם משה רבינו **"הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה" שהשפיע עליהם ממעון קדשו, ולכן פטור הוא מברכה.**

ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כינים, אבל עכ"פ העולם מתנהג בדרך הטבע דהיינו שכל אדם מטפל עם בניו הקטנים והוא משתדל ועושה פעולות עבור לפרנסם,

נמצא הגם דפרנסתם בא בודאי בהשגחה אלקית אולם הוא [ממסבב הסיבות ב"ה] ע"י ממוצע דהיינו האבות, אבל ביתומים ר"ל שאין להם אב ואם לגדלם ואעפ"כ הקב"ה הוא אבי יתומים והוא בהשגחתו מזמין איש אשר יטפל עמהם ויפרנסם, נמצא דביתומים ניכר יותר השגחת הבורא ב"ה כיון שבטבע אין להם מי שירחם עליהם, משא"כ בשאר קטנים נסתר ההשגחה בטבע כרחם אב על בנים, ואעפ"כ גם זאת הוא בהשגחת הבורא ית"ש. ולזה **רבא דהי' לו אב ואם אחוי כלפי שמי קורה כלומר שהוא תחת ממוצע אביו ואמו, ואביי ידוע דהי' יתום מאב ואם, אחוי לברא שהוא רק תחת השגחת השמים** ודפח"ח.

דף מ"ט

צד השוה לברהמ"ז ותקיעת שופר, שעל ידם יאר ה' פניו אלינו

הכא בקראי פליגי רבי מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה וכו', אי בספה"ק **בני יששכר** (תשרי מאמר ג, אות ח) וזל"ק: **אשרי העם יודעי תרועה י"י באור פניך** וכו' (תהלים פט טז), הנה ידוע מה שהתעוררו רז"ל וכי כל הגוים וכו', ועוד מהראוי להבין מהו הסיום י"י באור פניך וכו', והנה נאמר עפ"י מה שאמרו בגמ' (ר"ה לד.) אתקין ר' אבהו בקסרי תקיעה וג' שברים ותרועה ותקיעה, (דמספקא לן מהו התרועה האמורה בתורה, אי גנוחי גנח (היינו שברים) אי ילולי ילל (היינו מרעי בקולות קצרים), על כן עביד תרוייהו), וכו' עיי"ש בגמ'. **הקושיא מפורסמת** הנה ר' אבהו אתקין זאת בדורות האמוראים בעבור הספק דלא ידעינן מהו התרועה האמורה בתורה, וכי ס"ד שנשכח מכל ישראל מה הוא תרועה, (קושיא זאת מצאתי גם כן להראב"ד ז"ל בספר תמים דעים (סימן קי"ט)), ועוד הרי אשכחן בזוה"ק שהוא מהתנאים וגם ברעיא מהימנא (שם) מילין לצד עלאה ימללו בכל הסדרים תשר"ת תש"ת ותר"ת, הרי דכולן מיצרך צריכי וכך היו נוהגין בכל ישראל מאז היו לגוי קדוש, ומהו התקנה שהתקין מחדש ר' אבהו בקסרי: (הגהה - **ישוב נכון לפי הפשט וההלכה** עיין מה שכתבתי במאמרי חדש ניסן מאמר טיול בפרד"ס דרוש ב' ותרוה צמאונך):

אך הוא ודאי אשר כך היו נוהגין מימות עולם דכולהו מיצרך צריכי, ור' אבהו ביאר הדבר מהיכן יצא הדבר, ואמר שהוא משום הספק, ואתקין זה בתקנה גמורה, להורות דבאמת אין זה ספק רק דכולהו מיצרך צריכי כאשר יתבאר, והוא, כאשר תתבונן בכמה מצות אשר יש בהן ספיקות אופן עשייתם, **יקשה למה לא ביארה לנו התורה בפירוש**, אך הוא נסיבה מאת הש"י אשר **ישראל יפלפלו בדבר ויסתפקו אם לעשות כך או כך, ועי"ז יעשו מספק כל האופנים המועילים דכולהו מיצרך צריכי בגבהי מרומים**, ואם כן ישראל בפלפולם בתורה מכוונים אל האמת, ועל ידי זה מעוררים מדת ואמת מדה השביעית שבי"ג מדות, הוא סוד הארת פנים תרין תפוחין קדישין, וזה מקרי הקב"ה נושא פנים לישראל (ובאור פני מלך חיים).

וזהו אשר ביארנו בגמ' (ברכות כ ע"ב) **אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתיב אשר לא ישא פנים** (דברים י יז) **מפני מה אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא י"י פניו אליך** (במדבר ו כו), **אמר להם הקב"ה וכי לא אשא פנים לישראל אני כתבתי ואכלת ושבעת וברכת** וכו' (דברים ח י) **והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה**, הדברים תמוהים, דהנה המלאכים שאלו מפני מה אתה נושא פנים לישראל (ורמז קראי אהדדי), ונשיאות פנים מקרי בהנתן לאדם דבר מה שאין מגיע לו, ובכאן השיב הקב"ה שמגיע להם השכר הגדול בעבור שמדקדקין על עצמם, וכיון שמגיע ויאות להם השכר זה לא מקרי נשיאות פנים והדרא קושיא לדוכתא למה כתיב ישא י"י פניו אליך, **ועפ"י דברינו הנ"ל מובן, דהנה בתורה לא נאמר רק ואכלת ושבעת וברכת, והנה באו ר' מאיר ור' יהודה ודקדקו מהו שביעה, ואמר ר' מאיר ואכלת שיעור אכילה בכל מקום בכזית, ושבעת זו שתיה, ור' יהודה אמר אכילה שיש בה שביעה היא כביצה, הנה מצאו דברי חפץ וכוונו הלכה לאמתה בתורת אמת.** [הגהה -

האמת עד לעצמו, דהרי מי שנצטרך אלף זהובים ובא אחד ונתן לו מאה זהובים וכי לא יצטרך להודות ולהחזיק לו טובה על שנתן לו מאה זהובים, כן הוא בנדון זה וכי לא יצטרך להודות להש"י על שנתן לו כזית וכביצה].

והנה דבר שלא פורש בתורה בביאור וישראל ע"י יגיעתם בתורה מכוונים אל האמת, מעוררים בגבהי מרומים מדת ואמת תרין תפוחין קדישין סוד הפנים כביכול אור פני מלך (חיים), זה מקרי הקב"ה נושא להם פנים, וזהו שהשיב הקב"ה להמלאכים, וכי לא אשא פנים לישראל אני כתבתי ואכלת ושבעת וכו' דברים סתומים, והם מייגעים את עצמם לכוין הלכה לאמתה ומדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה, וכיון שביגיעותם בתורה מכוונים אל האמת אזי מעוררים ומאירים מדת ואמת שהוא כביכול סוד הפנים, וזהו ישא י"י פניו אליך.

הכי נמי בנידון דידן, הנה ביום הקדוש הזה אשר ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ית"ש והקב"ה רוצה להאיר עליהם אור פניו מן מדת ואמת אור פני מלך חיים, הנה כתב בתורתו למצות היום דברים סתומים, יום תרועה יהיה לכם, לכם דייקא, אתם תפרשו ותחקורו מהו התרועה, הנה באו ישראל וחקרו מן מה דמתרגמינן יבבא (והתרגום נתקבל בסנין), והנה לא ידעו גם כן מהו יבבא, ולמדוהו (ר"ה לג ע"ב) מן ותיבב אם סיסרא [שופטים ה כח], שהוא לפי הענין דאגת הלב (מדוע בושש רכבו לבוא), ושוב נסתפקו אם גנוחי גנח או ילולי יליל או תרווייהו, **ועי"ז בא להם להלכה** (דספיקא דאורייתא לחומרא) **לצאת כל הספיקות לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת, וכוונ אל האמת דכולהו מיצרך צריכי בגבהי מרומים, ועל ידי זה מעוררים מדת ואמת אור פני מלך חיים,** ובזה תתבונן במעט קט בכוונת האריז"ל לכוין בהארת פני התוקע אל מדת ואמת.

דף נ'

כשאינו מתפלל בראוי, יתהפך הפשט בגמ' לריעותא

מברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו. בדרך צחות ותוכחת מוסר **פי' הגאון הצדיק רבי מיכאל בער וויסמאנדל זללה"ה** מאמר חז"ל הלזה (הו"ד בס' איש חמודות ח"ב, ע ר"ל): **דער עם הארץ וויסט נישט קיין חכמות, ער קומט אין בית המדרש באצייטנס, ער הייבט אן צו דאוונען פון ברכות ווארט ביי ווארט,** און ער זאגט אפילו יגדל, און אזוי וויטער כסדר, ער הייבט אן מיטן בעל תפלה, און ער דאוונט שמונה עשרה מיטן ציבור. **אבער א תלמיד חכם קומט שפעט צום דאוונען, ער פרגעט איינעם ווי האלט מען,** מ'האלט ביי ברוך שאמר, נו, זאגט ער ברוך שאמר - מיט נאך עפעס אינמיטן - און ישתבח, **ווייל ער וויסט דאך ווי די הלכה איז. וואס קומט אויס, אז דער עם הארץ דאוונט ווי מען ברויך, אבער דער תלמיד חכם דאוונט נישט ווין מען ברויך...** וזהו 'מברכותיו של אדם ניכר אם **תלמיד חכם הוא אם עם הארץ הוא', בכוונה הפוכה מכוונת חז"ל, שמי שמתפלל כהוגן** וכראוי זהו סימן שהוא עם הארץ.

דף נ"א

אור קדושת המועדים טמון בתורת המועדים

אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. פי' הגה"ק ר' **אליעזר דוד גרינואלד** זצ"ל, אבד"ק סאטמאר בעל **קרן לדוד**, וז"ל: **נראה רמז נפלא** דהנה אמרו חז"ל (מגילה ל"ב ע"א) 'וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל', **מצותן שיהו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו. וה"ה בכל מצוה מבואר בספרים הק' דללמוד עניני המצוה טעמיה והלכותיה בשעתה סגולה נפלאה לקיים המצוה בשלימות ובכוונה רצויה,** וכתיב 'כי נר מצוה ותורה אור', דמצוה קרויה "נר", והתורה נקרא "אור" דהיא השלהבת המאיר, א"כ ההלכות של המצוה הם אורו של אותו מצוה, והיינו דאמרו חז"ל **אין מברכין על 'הנר מצוה', כלומר אין המצוה בשלימות הראוי שיוכל להרגיש מתיקותה ונועמה שיהא ראוי לברך עליה, עד שיאותו מקודם 'לאורו של אותו מצוה', דהיינו התורה שלה שהוא אורה של אותה מצוה.**

ובפירוש יד משה (מדרש רבה פרשת נשא) כתב ג"כ שלא בירכו כלל על המן, ומפרש בזה טענת בני ישראל באמרם (בפרשתן) **"ונפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו"**, דכל חיות הנשמה היא בזה שמברך להש"ת, וזה חלקה במאכל, וכיון שלא ברכו אמרו **"ונפשנו יבשה".** [ואולי אפשר להוסיף דיבשה אותיות יבש"ה, דהיינו מלברך את ה'].

דעת הסוברים שהיו מברכים על המן

כתב **בזוה"ק** פרשת בשלח (ס"ב:) "כד הוה נחית מנא לתתא הוה מתפרש גלידין גלידין ואקריש לתתא, דכתיב דק ככפור על הארץ. וכל אינון בני מהימנותא נפקי ולקטי **ומברכן שמא קדישא עליה**, וההוא מנא הוה סליק ריחין דכל בוסמין דגן עדן וכו', ובכל טעמא דאיהו בעי טעים ליה **ומברך למלא עילאה** קדישא וכדין מתברך במיעוי ע"ש. וכ"כ בספר חסידים, וכן דעת הרמ"ע מפאנו.

איזה ברכה היו מברכים?

כתב **בספר חסידים על המן היו מברכים הנותן לחם מן השמים**, וכן אליהו הנביא היה מברך כן על עוגת רצפים. וכ"כ הרמ"ע מפאנו. ובשפתי צדיק (בשלח) כתב שבירכו **"המוציא לחם מן הארץ".**

ובספר **גן רוה** (בדברי חנוך דף ס"ד:) העיר שהרי נאמר במן **"וטעמו כצפיחית בדבש", וא"כ היו צריכים לברך עליו בורא מיני מזונות,** אמנם בספר נפש חיים (מערכת מ' אות ק"ו) כתב שאף שכתוב "וטעמו כצפיחית בדבש", והרי הוא כפת הבא בכיסנין, שמברכים עליו בורא מיני מזונות, **מכל מקום גם בפת הבאה בכיסנין אם קובע סעודתו עליו מברך המוציא וברכת המזון** כמו שנפסק בשו"ע (סי' קס"ח ס"ח), **ובשבילם היה קביעות סעודה שלא היה להם פת אחר,** ומכיון שמבואר בגמ' (ברכות מ"ח:) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, ממילא בירכו מתחילה ברכת המוציא.

ודורשי רשומות רמזו ספק זו בפסוק **"ויאמרו איש אל אחיו מן הוא" - מ"ן ר"ת מ'ה נ'ברך, "כי לא ידעו מה הוא" - מ"ה ר"ת מ'זונות ה'מוציא.**

שואל כענין

דף מז.

אין הכוצע רשאי לכצוע עד?

- שיכלה אמן מפי 'כל' העונים
- שיכלה אמן מפי 'רוב' העונים
- מחלוקת

מתי צריכים לדקדק בלשון רבו?

- כשיש נפ"מ למעשה
- אפילו כשאין נפ"מ
- מחלוקת

מי מברך ברכת הזימון:

- גדול אפילו אם הגיע לבסוף
- מי שאכל מתחילה
- מחלוקת, ולהלכה פסקינן שגדול מברך אפילו הגיע לבסוף

האם יש מעלה להאריך באמן?

- כן
- לא
- להאריך קצת

דף מז:

מי שאכל מאכל שאסור מדרבנן האם מצטרף לזימון?

- לא
- כן
- מחלוקת

הכותי מזמנין עליו?

- דווקא בכותי תלמוד חכם
- כיון שכותים מעשרים לא מחשבים לע"ה
- שני התירוצים מחלוקת אביי ורבא

קטן ועבד מצטרפים לט' לזימון בעשרה?

- מצטרפים
- תשעה הנראה כעשרה מצטרפים
- מחלוקת בגמרא

מי נקרא ע"ה:

תשובה – 8 **שיטות בגמרא:**

1. אינו אוכל חוליו בטהרה
2. שאינו מעשר כראוי
3. אינו קורא קר"ש ערבית ושחרית
4. אינו מניח תפילין
5. שאין לו ציצית בבגדו
6. שאין לו מזוזה בפתחו
7. שאינו מגדל בניו לת"ת
8. כל שלא שימש

דף מח.

ד' שאכלו ירק מצטרף לזימון עשרה?

- מצטרף כיון שיש רוב שאכלו פת
- איבעיא, דבעינן רובא דמינכר
- שני התשובות שני דיעות בגמרא

מי יכול להצטרף לזימון:

- אפילו אכל ירק
- אפילו שתה יין
- שני התשובות נכונות

אם זה ששתה יין יכול להוציא בברהמ"ז:

- שמעון בן שטח סבר שמהני
- לא מהני
- מחלוקת בגמרא

דף מח:

היכן אומר רצה:

- בברכת הנחמה, ובדיעבד אמרה בשאר ברכות מחלוקת האם יוצא
- יכול לכתחילה לאומרה בכל אחת מהברכות
- מחלוקת בגמרא

מה המקור לברכת התורה:

תשובה – 3 **לימודים:**

1. ק"ו אם על חיי שעה מברך וכו'.
2. גז"ש על הארץ הטובה אשר 'נתן' לך, 'ואתנה' לך את לוחות האבן
3. על הארץ 'ה'טובה טובה זו תורה, הטובה בונה י"ם

מי תיקן ברכת בונה ירושלים:

- אנשי כנסת הגדולה
- אבות תקנום
- דוד ושלמה

דף מט.

למה ברית מילה קודמת לתורה:

- מפני שהתורה ניתנה בג' בריתות ומילה בי"ג בריתו
- מפני שקודם האדם נימול ורק אח"כ לומד תורה
- כיון שיש בה כרת

האם צריכים להזכיר מלכות בברכת הטוב והמטיב:

- צריך להזכיר, כיון שהיא מדרבנן
- אי"צ להזכיר, כיון שהיא מה"ת
- מחלוקת

לא הזכיר ברית ותורה בברכת הארץ:

- יצא ידי חובתו (כיון שלא שייך בנשים)
- לא יצא
- מחלוקת

האם מותר לחתום ברכה בשתים:

- לא משום שאין עושה מצוות חבילות., ובכל המקומות שחותם בשתים הם ענין אחד
- רק מקדיש השבת וישראל והזמנים אפשר, (שהם ענין אחד של קדושה)
- שני התירוצים נכונים

דף מט:

שכח להזכיר רצה / יעלה ויבוא בברכת המזון האם צריך לחזור:

- בשבת שבעודה חובה צריך לחזר
- בחול שאין בעודה חובה א"צ לחזור
- שני התשובות נכונות

שכח להזכיר רצה בשבת מה עושה:

- אומר ברוך שנתן וכו'
- חוזר לראש
- נזכר לפני שהתחיל הטוב והמטיב אומר ברוך, לאחר שהתחיל הטוב והמטיב חוזר לראש

מה הטעם שלר"מ מזמנין עד כזית ולר"י עד כביצה:

- שלר"מ כזית חשוב, ולר"י כביצה חשוב
- ר"מ סבר ואכלת – אכילה, ושבעת – שתיה וסתם אכילה בכזית ור"י סבר ואכלת ושבעת – שיעור של כדי שביעה וזו כביצה
- הו"א ומסקנא בגמרא

דף נ.

להלכה האם יש חילוק בנוסח הזימון בין 10. ל10.000:

- להלכה ליכא חילוק
- יש חילוק
- נהרא נהרא ופשטיה

מתי שתי חבורות מצטרפין:

- כשיש שמש אחד לשניהם
- אם מקצתם רואים אלו את אלו
- שני התשובות נכונות

דף נ:

האם מותר לזרוק אוכלים:

- דבר הנמאס אסור, ודבר שאינו נמאס מותר
- בפת תמיד אסור אפילו אינו נמאס ובשאר דברים רק אם נמאס אסור
- לצורך מותר הכל, שלא לצורך אסור הכל

הכנים אוכלים לפיו ושכח לברך:

- מוציאם
- בולעם
- משקין בולעם, אוכלים שאין נמאסים מוציאם ומברך, אוכלים הנמאסים מסלקם לצד אחד ומברך

ברכת האורז

(ברכות ל"ז.)

יסוד ההבדל בין אורז לה' מיני דגן

ה' מיני דגן – קטניות - אורז

הנה גרעינים מה' מיני דגן, כשאוכלם קלוי או מבושל כשהם שלימים, ברכתם בורא פרי אדמה, וכשהם מבושלים הרבה עד שנתמעכו או נדבקו ביחד או אינם שלימים ברכתם בורא מיני מזונות, ואם טחנם ועשה מהם פת ברכתם המוציא, וגרעינים של קטניות בכל ענין מברך אדמה, ואם אין ניכר צורתם מברך שהכל, ואורז כשאוכלם חי מברך אדמה, ואם אוכלם מבושל יש לדון בברכתו האם ברכתו מזונות או אדמה או שהכל.

טעם החילוק בין אורז לה' מיני דגן

אורז אינו מה' מיני דגן, והוא דומה לקטניות, ובפשטות אף אם בישלם הרבה או כשאינם שלימים היה ברכתם אדמה, ואם נשתנו צורתם ברכתם שהכל כמו קטניות, אולם בגמ' (ל"ז.) נחלקו האמוראים בזה, דרב ושמואל סוברים דברכתם כמו קטניות, ומסקנת הגמ' כרבנן דדינו כמו בה' מיני דגן וברכתם מזונות, וכן נקטו רוב הראשונים דברכתו מזונות, והטעם כיון דתבשיל של אורז משביע וסועד את הלב כמו ה' מיני דגן ונקרא מזון.

אורז שלנו

אולם באורז שלנו עדיין יש ב' נידונים: נידון א' - אף דנקטי' דאורז מבושל ברכתו מזונות, אולם בגמ' ובראשונים מבואר דיש שני מינים שדומים זה לזה, והם אורז ודוחן, ויש הבדל בברכתם, דעל אורז מבושל מברכים מזונות, ועל דוחן מבושל מברכים אדמה, ואם נשתנה צורתו ברכתו שהכל כמו שאר קטניות, ובפוסקים אינו ברור להדיא איזה מין נחשב אורז ואיזה דוחן, דיש אומרים שאורז הוא רייז [מה שאנו קוראים אורז] ודוחן הוא הירז [ההייטו מין אחר], ולשיטתם על אורז מבושל שלנו מברכים מזונות, ויש אומרים להיפך דאורז הוא הירז ודוחן הוא רייז [מה שאנו קוראים אורז], ולשיטתם על אורז מבושל מברכים אדמה, נידון ב' - אפילו אם ננקוט דאורז היא רייז, עדיין יש לדון מהו דרגת הבישול בכדי לברך מזונות, דבה' מיני דגן כשבישלם כשהם שלימים בעינן שיתבשלו עד שיתמעכו או שיתדבקו בכדי לברך מזונות, ובפשטות הוא הדין באורז, אולם בבית יוסף מסתפק דשמא אורז אינו דומה לגמרי לה' מיני דגן ואפילו בלא נתמעך ברכתו מזונות.

הלכה למעשה

אורז [רייז] מבושל

אורז מבושל, מנהג העולם לברך בורא מיני מזונות.

בשו"ע (סי' ר"ח סעי' ז) פסק מזונות, וכן פסקו הרא"ש (פ"ו סי' ח) ורבינו יונה (כ"ו) ועוד ראשונים, ובב"י הביא ראשונים בה"ג ועוד דדעתם דאין מברכים מזונות, ופשטות הגירסא בבה"ג דברכתו שהכל, ויש שגרסו דברכתו אדמה, ובמרומי שדה מיישב הגירסא שהכל, וכתב דאירי באורז שעשה ממנו פת דנשתנה צורתו.

והנה בשל"ה (קדושת האכילה, אות ב', רמז) ובב"ח (ד"ה ועל פת דוחן) נסתפקו האם האורז שלנו הוא אורז, או "דוחן", וברכתו אדמה, ויסוד הספק דלרש"י (ד"ה אורז) אורז הוא מי"ל, ודוחן הוא פנ"ן, ולתוס' (ד"ה רש"י) בשם

יש מפרשים אורז הוא ר"ייז, ודוחן הינו מי"ל, ובמ"א (סק"ט) לאחר שהביא דבריהם העתיק דברי הל"ח (מעדני יו"ט פ"ו סי' ז אות ז) דסוגיא דעלמא דאורז הוא ריי"ז, ובשל"ה (שם) ובמהר"ם שיף (דרושים סוף חולין והובא במחצה"ש) הביאו סימן לזה "פת הדראה" הדראה ר"ת ה'ירז ד'וחן, ר'ייז א'ורז ה'וא, וכן הביא במשנ"ב (סק"י), ובצירוף דעת הח"א הסובר דעל הכל אם בירך מזונות יצא חוץ ממים ומלח, ובצירוף הפוסקים המובאים בביאוה"ל (ד"ה על פת) הסוברים דכל דבר שאנו רואים דמיזן ברכתו מזונות, וכ"כ בערוה"ש (סעי' כ"ה), ובשולחן הטהור (סעי' א'), ושכן כתב בעל החסד לאברהם, וכן הוא בברכ"י, ובקו' אוצרות ירושלים (גיליון ב', תש"ס) מובא עדות ממי שהיה משמש את הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל לעת זקנותו שהיה מברך מזונות, ומובא דכן נהג החזו"א, ובשו"ת שבה"ל (ח"י סי' מ"ג) כתב ג"כ דההוראה לברך מזונות, ומוסיף ליתן טעם, דבזה שאנו רואים שיש מדיעות שלימות שעיקר אכילתם ולחמם הוא ריז, מזה עצמו הוכחה שזהו האורז שמשביע, וע"ש עוד.

ואף כשנתבשלו והם שלימים ולא נדבקו ביחד.

בשו"ע סתם דבכל ענין מברכים מזונות ואפילו כשלא נתמעכו ולא נתדבקו, ואף דחטים אינו מברך מזונות אלא אם נתמעכו או נדבקו, כתב בב"י לחלק, דדוקא בחטים שאין הדרך לבשלם שלימים בעינן שיהיו נתמעכו או נדבקו, משא"כ באורז שדרך לבשלם שלימים, אולם הרמ"א פסק דדוקא כשנתמעכו ברכתם מזונות, אלא דבפמ"ג (א"א סק"י) כתב ד"אפשר" דבאורז שהוסר קליפתן כאורז שלנו יש לצדד שאין צריך שיהיו נתמעכו, וכן פסק במשנ"ב (ס"ק כ"ו), ובביאוה"ל (ד"ה עד שיתמעך) לאחר שהביא חבל ראשונים דדוקא בנתמעך מברכים מזונות, הביא דברי הפמ"ג הנ"ל, ומסיק ד"המברך מזונות לא הפסיד", ובשולחן הטהור (שם) כתב דאף בלא נתמעך מברכים מזונות, וכן בברכ"י (שם) כתב דזקנינו הרב החסיד מהר"א אזולאי זלה"ה נהג כן, והכי נהוג עלמא באתרין בדורות שלפנינו כמדובר, ושכן כתב הרב הלקט (ח"א סי' מ') ע"כ.

המחמירים מספק

יש מחמירים שאין אוכלים אורז אלא בתוך הסעודה.

בשל"ה כתב דמחמת הספיקות שלא לאכלו אלא בסעודה, ובשועה"ר כתב דירא שמים יאכלנו בסעודה, וכן בדה"ח, ובס' כתבי קודש (עשות יהושע) מובא שהרה"ק מנאסויד זצ"ל נהג לאכלו רק בתוך הסעודה, וכן הובא בהגה' לס' הדרת קודש (מנהגי הרה"ק מנאסויד) שתמה על מה שכתבו שם שהוא בירך שהכל ואמר שכן נהג הרה"ק מגארליץ זצ"ל.

או שמברכים מזונות על מין מזונות, ואדמה על מין אדמה, ויש שגם מברכים שהכל על מין שהכל.

ברכת מזונות והאדמה מברכים מחמת הספיקות הנ"ל, והנוהגים לפטרו אף בברכת שהכל הוא משום דבט"ז משמע דאם הוא דוחן ברכתו שהכל, וכן הוא בשל"ה (שם), ומובא במ"א (סק"ט), שועה"ר (ספר"נפ"א י"א), ובט"ז מבואר דצדדי הספק הם האם ברכתו מזונות או שהכל, משא"כ בשל"ה ושאר אחרונים מבואר דצדדי הספק הוא האם ברכתו מזונות או אדמה [אי הוי אורז או דוחן], וכיון דספק הוא לכן אזלי' בתר כללא דעל ספק יברך שהכל, וגם איכא שי' כלבו (י"ס. ומובא בא"ר סקי"א) הסובר דעל דוחן שלם מבושל מברכים שהכל, ובתהל"ד דמבאר שיטות אלו.

ובס' מרא דשמעתתא מובא שהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל כשהוצרך לאכול אורז שלא בתוך הסעודה בירך ג' ברכות כנ"ל, ובקובץ מבית לוי (ח"ג) מביא "דשמע מבעל שבט הלוי ששאל פעם את האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל איזה ברכה מברך על אורז, וענה לו שמעולם לא אכל אורז [שלא בשעת הסעודה], והפליג בגדלותו של האדמו"ר זצ"ל שמחמת ספק ברכה מעולם לא אכל אורז [בפנ"ע]", וידוע שבהיות רבינו זצ"ל במדינת שוויין אחרי שובו מעמק הבכא העלו על השולחן קערה עם אורז שנתבשל בביתו, אולם הוא לא נגע בזה, וכאשר נשאל למה אינו טועם, ענה להם כי במ"א כתב שיש על זה ספק ברכה, ולכן אין ראוי לאוכלו רק בתוך הסעודה.

ברכה אחרונה

ברכה אחרונה בורא נפשות.

שו"ע (שם), ובמשנ"ב (סקכ"ט) הטעם דכל מין שאינו משבעת המינים ברכתו בורא נפשות, ובשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' מ') כתב דמה שלא התקינו לכתחילה מעין שלש הוא כדי שלא להשוותו בכל למינין שנשתבחה בהם א"י.

אכל מזונות ואורז

אכל מיני מזונות ואורז יברך על המחיה ובורא נפשות.

שו"ת חסד לאלפים (סי' ר"ח י"ט), וכן פסק בשבה"ל (ח"ט סי' ס"ה), וכן משמע בשע"ת (שם) דעל המחיה מועיל רק בדיעבד, ויכול לכוון בברכת על המחיה שלא לפטור את האורז, או יכול לברך בורא נפשות לפני על המחיה, אולם בבא"ח (פנחס אות י"ח) ומובא בכה"ח (סקמ"א) דיברך רק על המחיה ויכוין לפטור גם את האורז.

פריכיות אורז, רייז קעי"ק

פריכיות אורז, רייז קעי"ק [מאכל העשוי מאורז שגרעיניו נתפחו ונדבקו ע"י חום], להרבה פוסקים ברכתם אדמה.

כיון שלא נתבשלו הגרעינים ורק נתפחו ע"י החום, לכן דינו כאורז חי שאינו מבושל שברכתו אדמה, ולסברא זו ברכתו אדמה מכח ודאי, ואף דבסתם אורז מבושל שפקפ הוא, מ"מ באורז שלם בכל ענין מברכים אדמה, כיון דאף על צד הספק שמא דוחן הוא ג"כ ברכתו אדמה לרוב פוסקים כיון דאינו מבושל, כן מובא בשם בעל שבה"ל זצ"ל, וכסברא זו מבואר בשו"ת קרן לדוד (סי' נ"ב) לגבי פירות מרוסקים דברכתם שהכל כשנשתנו צורתם, דשינוי שע"י החום לא נחשב נשתנה צורתו, אולם יש אומרים דהדיבוק ע"י החום ג"כ נחשב כבישול, וכן יש אומרים שדינו כאורז מבושל, כיון דיש בו סיבת הדבר שמברכים מזונות על אורז מבושל, דהיינו שהוא סועד ומשביע, ודרך העולם לאופלם כך, ולכן יש מחמירים גם בזה, ויש להוכיח כן מדברי הבית יוסף (סעי' ח') עיי"ש.

מיני פריכיות אורז העשויים מקטניות [עם כוסמת (לא כופסין)], ברכתו אדמה.

והמחמירים שהבאנו בהערה הקודמת לברך גם מזונות, בזה אין לברך מזונות כיון דנעשו מקטניות ולא מאורז.

פצפוצי אורז, [רייז קריספיס]

פצפוצי אורז, [רייז קריספיס], יש מהם שמבשלים האורז לפני הייבוש וברכתם מזונות.

ופשוט דזהו לפי המנהג לברך מזונות, ובזמנינו מינים אלו מיוצרים על ידי "בטר אנד דיפרנט", ו"אשבול", ו"עדין הדר".

ויש שאין מבשלים אותם וברכתם אדמה.

כיון דלא נתבשלו ורק קולים אותם בתנור ברכתם אדמה, אותם המיוצרים במפעלי דגן אינם מבושלים.

פשטיד"א, דייסא מאורז

פשטיד"א מאורז [רייז קוגל], דייסא מאורז דינו כאורז מבושל.

וזהו כשבישלו האורז לפני האפיה, ואם אופים האורז בלא בישול ברכתו אדמה.

מצות שילוח הקן (יא)

א. אין חיוב לשלח את האם אלא בקן של הפקר כגון ברחובות העיר אבל אם כבר זכה בהם וכל שכן עופות ותרנגולים שלו שמתגדלים ברשותו אין בהם שום מצוה (א).

ב. קן של הפקר שנמצא בחצירו או שאר מקומות שברשותו והוא מקום המשתמר הרי חצירו של אדם קונה לו ונחשב "מזומן" כיון שזכתה לו חצירו ופטור מלשלח את האם ואין בו שום מצוה (ב).

ג. אך כל זמן שלא הוגבהה האם מעל הביצים ורובצת עליהם ברצף בלי הפסק מעת הטלתם עד עתה יש בו עדיין מצות שילוח כי עדיין לא זכתה לו חצירו אבל אם פעם אחת עזבה את הביצים ואפרוחים אפילו לזמן קצר מיד קונה לו החצר והוי מזומן ושוב אינו מקיים בזה המצוה אפילו חזרה האם לרבוץ על בניה (ג).

ד. ולכן כשמוצא קן בחצירו ורשותו כשרואה בלילה הראשונה שהאם יושבת על הקן נכון לקיים המצוה באותו לילה ולא ימתין ללילה השניה שיהיו שתי ביצים (ד)

ה. באופן שאין יודע אם כבר הוגבהה האם מעל הביצים יכול עדיין לקיים את המצוה (ה)

נו. חצר המשתמרת היינו כל חצר ומקום ברשותו שדרך בני אדם להניח שם חפציהם ואין להם פחד שיגנבוהו משם (ו).

ז. ומצוי הרבה שעופות בונים קנים בבניני מגורים כגון במרפסת או חלון ביתו או בתוך ארגז של התריס (ז) ומקומות אלו הם בדרך כלל חצר המשתמרת וחצירו קונה לו את הביצים ואי אפשר לקיים בהם את המצוה (ח).

ח. חצר שאינה משתמרת היינו שרבים עוברים ונכנסים שם ובעה"ב אינו מניח שם חפציו מחשש שיגנבוהו ולכן חצר בית בקומת קרקע או חניון של בנין או חדר מדריגות נחשב לאינו משתמר וחצירו אין קונה לו ואפשר לקיים שם מצות שילוח הקן (ט).

ט. אף אם הקן הוא בחצר המשתמרת יש אופן שאפשר לקיים המצוה אם הקן נמצא במקום מוצנע שהבעל הבית לא היה מגלה אותו לעולם דאז אין החצר קונה לו (י).

ביאורים והוספות

(א) שו"ע סימן (רצ"ב ס"ב) עפ"י המשנה בחולין (קל"ח ע"ב) דכתיב כי "יקרא" לפניך קן צפור שמצאו בדרך מקרה פרט למזומן אצלו ועיי"ש ברש"י (קל"ט ע"א) ד"ה פטור כתב דכל שזכה בביצים נקרא "מזומן" ולכן אי אפשר לקיים המצוה רק אם עדיין לא זכה בהם שהם עופות שאין להם בעלים וגדלו בהפקר אבל יונים ואווזים שגדלים בביתו אין בהם שום מצוה ופטור משילוח

(ב) שו"ע סימן (רצ"ב ס"ב) ועיי' בש"ך סק"ו שציין לסימן ר' בחושן משפט דקיי"ל דחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו עיי"ש ואפי' הבעה"ב אינו נמצא כלל בעיר עיי' ב"ק (מ"ט ע"ב) ברש"י ותוס' ובש"ך סי' רס"ח סק"ג

(ג) שו"ע ס"ב עפ"י הגמרא (קמ"א ע"ב) דכיון שהוא עצמו אסור לזכות בביצים כל עוד שהאם רובצת עליהם גם חצירו לא יכול לקנות לו דלא ניחא ליה בזה ונשאר הפקר אבל אם עזבה האם את הקן אפילו לזמן מועט מיד קונה לו החצר דבשעה זו גם בעל החצר יכול ליקח הביצים ואחר שזכתה לו חצירו הוי מזומן ואין כאן מצוה

(ד) דהאם רובצת בלילה ועוזבת את הקן ביום והאב רובץ שם ביום ולכן מהנכון לקיים המצוה בלילה הראשונה דבוודאי לא הוגבהה עדיין האם, וע"פ רוב היא מטילה הביצה בתחלת הלילה ועכ"פ אחר חצות לילה יכול לסמוך כי בוודאי כבר הטילה הביצה ואם ימתין עד הלילה השניה הרי יזכה בביצה בקנין חצר והוי מזומן

(ה) שו"ת תורת נתנאל סימן ט'

(ו) שו"ע חו"מ (סי' רס"ח ס"ג) ובספר שלח תשלח בתשובה מ"ה קמ"ז עיי"ש ובתשובה קנ"ח כתב על מי שגר בקומה גבוהה ומצא קן על חלונו והחצר בקומת הקרקע שתחת החלון היא בגדר חצר שאינה משתמרת דמסתבר דהיות שהקרקע פרוץ לגנבים אין זה מקום המשתמר גם בקומה גבוהה עיי"ש

(ז) וכן מצוי שמחביאים עצמם במדחס של המזגן

(ח) אלא אם יעשה אחת מן העצות שיבוארו בהמשך בס"ד

(ט) וכן לפעמים מוצאים קן בבית הכנסת במקום גבוה כגון מעל ארונות ארון הקודש או פלורוסנט ולהלכה נחשב למקום שאין משתמר מאחר שיש שם דריסת הרגל לרבים עיי' ספר שלח תשלח בתשובה ק'

(י) כמו שכתבו התוס' (ב"מ כ"ו ע"א ד"ה דשתיק) דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם ואין סופו לימצא עכ"ל. והביאו הרמ"א בחו"מ (רס"ח ס"ג) עיי"ש בנתיבות סק"ג אך יש לדעת בוודאות שאכן הקן הוא במקום שהבעה"ב לא ימצא אותו לעולם

סימן ט׳

תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת צְרִיכִין כְּתִיבָה כְּסִדְרָן וּבוֹ י״א סְעִיפִים:

ג. כָּל אוֹת שֶׁהִיא כְּתוּבָה שֶׁלֹּא כְתִיקוּנָהּ, אוֹ שֶׁנִּתְקַלְקְלָה אַחַר כָּךְ וְאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ, כְּגוֹן נָגַע רֶגֶל הָאָלֶ"ף, אוֹ פְּנֵי הָאָלֶ"ף בְּפָנֶיהָ כְּגֵג שֶׁתַּחְתֶּיהָ [ח]. אוֹ שֶׁהָיָה רֶגֶל הַהֵ"א אוֹ חַקּוּ"ף נוֹגְעִים [ט], (שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵין דַּי בִּגְרִידָה לְבַד אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִין לְבַטֵּל צוּרַת הָאוֹת וּלְכָתְבוֹ מֵחָדָשׁ, דְּלָא לֵיהֲוֵי חֵק תּוֹכוֹת כמ״ש בְּסִימָן ח׳) אוֹ שֶׁהָיְתָה אוֹת חֲלוּקָה לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת [י], בֵּין מִתְּחִלַּת הַכְּתִיבָה בֵּין שֶׁנִּפְסַק אח״כ, כְּגוֹן צַדֵּ״י שֶׁנַּעֲשֵׂית יו״ד נו״ן, אוֹ שִׁי״ן שֶׁנַּעֲשֵׂית עַ״יִן יו״ד, אוֹ מֵ״ם פְּתוּחָה שֶׁנַּעֲשֵׂית כ״ף וְא״ו, וְכֵן לַמֶּ״ד שֶׁנִּפְסַק צַוָּארָהּ, וְנִרְאֵית כְּמוֹ כָּ״ף וְי״ו, [יא] וְכֵן חֵי״ת שֶׁכְּתָבָהּ סְפָרַדִּית שֶׁהִיא כְּלֹא חֲטוּטָרֶת, אִם רֶגֶל הַשְּׂמָאלִי נִפְסַק קְצָת מִן הַגַּג וְנִדְמֶה לְחֵ״א, וְכָל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה שֶׁעַל יְדֵי הַהֶפְסֵק נִדְמֶה לְאוֹת אַחֵר, אֲפִלּוּ הַתִּינוֹק קוֹרֵא אוֹתָן כָּרָאוּי, אִם לְאַחַר שֶׁכָּתַב לְחֶלְיָן תַּקָּנָם חָזֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וּפְסוּלִים:

שבילי הסופר דיני כתיבה בסדרן (ה)

אות למ״ד שנפסקה הוא״ו מגגה

הקדמה: נפסקה האות

אם יש הפסק באות, פסול, דכל האותיות צריכות להיות מקשה אחת [חוץ מאותיות ה״א וקו״ף[1]. ולענין תיקון, בספר תורה שליכא דין שצריכים לכתוב 'כסדרן', וכן בתפילין או מזוזות כשעדיין לא המשיך לכתוב, יכול לתקן ע״י הוספת דיו.

אבל בתפילין ומזוזות, דבעינן לכתוב כסדרן, אם המשיך לכתוב אח״כ, יש בזה שני אופנים: א. כשע״י ההפסק אינו נהפך לשתי אותיות. ב. כשע״י ההפסק נהפך לשתי אותיות, כגון אות צד״י שנפסק היו״ד מהנו״ן, דנהפכה לב' אותיות [להכותבים כהב״י, משא״כ להכותבים ע״פ האר״י שכותבים יו״ד הפוכה אינה נעשית לב' אותיות]. ובכל אחד מהאופנים יש חילוק, אם ההפסק ניכר להדיא, או שאינו ניכר להדיא, כדלקמן.

באופן א. אם פרידתן אינו ניכרת להדיא, אפשר לתקן לכו״ע, אפילו בלא שאלת תינוק, ואין בזה משום שלא כסדרן. אבל אם פרידתן ניכרת להדיא, לדעת הפמ״ג אין לתקן, ולדעת רעק״א אפשר לתקן, והכרעת המשנה ברורה דבשעת הדחק אפשר לתקן, אבל רק אחר שאלת תינוק[2].

ובאופן ב. אם פרידתן ניכרת להדיא, לכו״ע לא מהני תיקון, כיון שהאות נראית כב' אותיות. אבל אם פרידתן אינה ניכרת להדיא, לדעת הפמ״ג לא מהני תיקון, ולדעת המשנה ברורה בשעת הדחק מהני תיקון[3].

---

1 כדאיתא בשו״ע (סימן לו ס״ב) שכל האותיות צריכות להיות גולם אחד, חוץ מאותיות ה״א וקו״ף. ואם אינו מקשה אחת, פסול.

2 משנה ברורה (סימן לב ס״ק קכב), וכ״כ בבה״ל (שם ד״ה מכירם) ומסיק ״ועכ״פ נראה לסמוך על זה בשעת הדחק להקל דמהני תינוק, וכמו שכתב הגאון רבי עקיבא איגר בחידושיו, דהורה כן למעשה בשעת הדחק״.

אות למ"ד שנפסקה הוא"ו מגגה

יא) אות למ"ד שנפסק הוא"ו מגגה, פסול[4]. ולענין תיקון בתפילין ומזוזות וכבר המשיך לכתוב אח"כ משום שלא כסדרן, נחלקו הפוסקים האם דינו כמו אות שנחלקה ונהפכה לב' אותיות, וא"ו כ"ף, או דינה כהפסק בהאות שע"י ההפסק אינה נעשית לב' אותיות.

דיש אומרים דנחשב כנהפכה לב' אותיות וא"ו כ"ף ודינו כנ"ל באופן ב'[5]. ויש אומרים דאינו נחשב שנהפכה לב' אותיות, כיון שאין הכ"ף והוא"ו בשורה אחת, ואינו דרך כתיבה כן[6].

והני מילי דיש אומרים דנחשב לב' אותיות כאשר בחלק התחתון יש צורת כ"ף, והיינו להנוהגים למשוך מושב הכ"ף עד כנגד הגג (ציור א), אבל לדידין שעושים את המושב קצרה (ציור ב), וכש"כ למנהג הספרדים שאינם עשוים מושב כלל (ציור ג), אין לחלק התחתון צורת אות כ"ף כלל, ולכו"ע דינו כאות שנפסקה באופן שאינה נהפכת לב' אותיות, ודינו כמבואר בהקדמה באופן א'[7].

אם נפסק האות בשאר מקומות, כגון באמצע רגל הוא"ו, ונשאר ממנה חלק שהוא מחובר לכ"ף (ציור ד), או אם נפסקה באמצע הגג (ציור ה), או באמצע הירך (ציור ו), או באמצע המושב (ציור ז), לא נהפכה עי"ז לב' אותיות ודינו כמבואר בהקדמה באופן א'[8].

---

3 בביאור הלכה (שם ד"ה אות אחת), אחר אריכות הדברים מסיק "ע"כ נראה לי, דבמקום הדחק יש לסמוך על כל זה להקל שיהא מותר לתקן, דלא כהפמ"ג". וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן ח) "דהכי אנו רגילים להורות. אמנם היות ויש כמה שפוסקים כהמחמירים, פשוט דהוה כדבר שהורה בו חכם, ואינו חלק למדקדק לכתחילה, אך אם אין לו תפילין אחרים מותר להניח לכתחילה.

4 משום שכל האותיות צריכות להיו גולם אחד (שו"ע סימן לו ס"ב)

5 קסת הסופר (שם), וכ"כ הדעת קדושים (סימן לב ס"ק כט) "למ"ד שנפסק כעין כ"ף, ולמעלה וא"ו, אף שאין תולין בתפילין ומזוזות, מ"מ מסברא הו"ל נעשית ב' אותיות, ולא מהני תיקון". וכ"כ בקול יעקב (סימן ב ס"ק קכט), וכן פסק בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן קמט) "ואשר שאל, אם לסמוך למעשה על מש"כ במקדש מעט (סימן לב אות קטו), להקל בנפסק הוא"ו של למ"ד מאות התחתון ונראית ככ"ף וא"ו אין בכוחי להקל בזה, כיון שהקסת הסופר אוסר, וכן הגאון מהרש"ק (בתשובת האלף לך שלמה או"ח סימן כ) ומסתבר טעמייהו, וטעם המקדש מעט שכתב להכשיר, משום דבכתיבת ב' אותיות אין כותבין כן, וא"ו למעלה וכ"ף למטה, אין בזה כדי להכשיר, כיון דסוף סוף נראה ב' אותיות להדיא, ומה לי אם פורח הוא באויר, אם סוף סוף נקרא כ"ף וא"ו, כל אחד לחוד".

וכן משמע מדברי תשובת הרמ"ע מפאנו (סימן לח הובא במג"א סימן לו סק"ג) שפסל בתגי שעטנ"ז ג"ץ שנפרדו מהאות, משום דחשיבי תגים אלו כאותיות קטנות יתירות התלויות בין השטים, וגם החולקים עליו הוא מטעם דצורת תגים עליהם, משא"כ כאן.

6 מקדש מעט (שם ס"ק קטו) דדומה ליו"ד האל"ף שנפסקה משאר האות, שלא נהפכה האות ע"י ההפסק לשני אותיות. ולא דמי לאות צד"י שנפס ה ונראית כמו ב אותיות יו"ד ונו"ן, שהרי שם שתי האותיות עומדות בסדר אחד בשוה, משא"כ את למ"ד שנחלקה, שאין הכ"ף והוא"ו בסדר אחד, ע"ש.

7 משנת הספר (סימן ט ס"ק יז).

8 מקדש מעט (שם).

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁ"ר יִבְחַר ה'

בשב"ק זז ו' אלול תשפ"ה יצינו בני קהילתינו הק' בבני ברק ס"ג שנה ליום בו זכינו לאורו של הבה"ן הגדו"ל ב"ק חגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בהגעתו לארצינו הק' לקבל עליו את כתר ההנהגה באב בית דין וריש מתיבתא דקהילתינו הק' בשלוחות הקדוש של מרן רביה"ק זי"ע.

במאמר שלפנינו נתאר את השתלשלות ההתמנות שארכה למעלה משנה שלימה מעת שעלה הענין על שולחנא דמלכא עד שעלה ארי מכבכל לקבל על עצמו את שרת הרבנות והישיבה ביום ו' אלול תשכ"ב לפ"ק.

קהילה נאה וחסודה לשם ולתהילה

בשלהי שנת תשכ"א לפ"ק בשנמלאו תשע שנים לייסוד קהילתינו המעטירה בעיה"ת בני ברק, כבר יצאה שמה לשם ולתהילה כקהילה נאה וחסודה, עם ציבור גדול מסלתה ומשמנה של תלמידי וחסידי מרן רביה"ק זי"ע, אשר הלכו לאורו והתבשמו מזיוו והכריזו לאמור בצילו נחיה, ואף חינכו את יוצאי חלציהם בדרך ישראל סבא כפי דרכו ומשנתו של מרן רביה"ק זי"ע, ואחרי שזכו בשנת תשי"ב לפ"ק לייסד **התלמוד תורה** ולאחר כמה שנים **הבית חינוך לבנות**, ובשנת תש"כ לפ"ק יסדו את הישיבה הק' **ישיבת מהרי"ט** הכל בעצתו ובהדרכתו של מרן רביה"ק זי"ע וכלי המקדש כבר עמדו על תילם בנויים, היה חסר עדיין הכה"ן הגדו"ל שיעמוד לשרת בקודש להטיב ולהדליק את הנרות, ולנהלם ולהנחילם בתורה וביראה בדרכו וברוחו של מרן רביה"ק זי"ע, אי לכך הובא אל הקודש פנימה רצונם ובקשתם של כלל קהלא קדישא הדין, לשום עליהם ראש שיכהן פאר כאב בית דין וריש מתיבתא בקהילה הק' בבני ברק יצ"ו.

ויבחר באברה"ם אוהבו

בקשת בני הקהילה שנשאלה כהוגן נתקבל אצל מרן רביה"ק זי"ע, ואחרי שהתחיל לחפש בחיפוש אחר חיפוש בהאיש אשר רוח בו להנהיג את בני קהילתו הק' בחכמה ודעת לדון ולהורות את העם דבר ה' זו הלכה, ולעמוד

RABBI A. SALAMON KATZ
16 MOORE STREET
BROOKLYN 6, N. Y.
Tel. EV 7-7526

Former Chief Rabbi of Ruskava, Rumania and Author of Sochar Orchaim Hamishpatim and Imre Aish.
President of Executive of Orthodox Jews from Rumania.

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מודיע במכתבו כי יגיע אי"ה לשערי ארה"ק ביום ו אלול תשכ"ב לפ"ק

ישיבת מהרי"ט

עם פנימי'

בנשיאות הגה"ק כ"ק פרן האדמו"ר מסאמאר שליט"א

בני־ברק שכון קרית יואל ת. ד. 4

מודעה רבה לאוריתא

אנחנו שמחים להודיע בשמחת רב וגיל שבשה – שבשה ושמח, שעל יסוד הקץ תשכ"ב הנעלים נפתח בעהשי"ת

שעריי ישיבתנו החדשה

(עם הפנימי' החדר אצל שעיי הישיבה) לתלמידים גם מחוץ לעירנו

על המשתוים להרשם:

1. כי מכתבה: ישיבת מהרי"ט בני־ברק ת. ד. 4
2. בימחים מחוץ לעיר ימם מספיק ובבואכם המקום.
3. בחרשה כי מרן יסוד אב בית הדין מסאמאר.
4. בנוכר מרן ב"ה מרן ר' יסוד מרן מרן עלומים ויבדלחט"א.
5. בנוכר מרן ב"ה מרן ר' אברהם אריה דרש.
6. בשמחת כי מרן משה הנשמר.
7. בכבוד אבא כי מרן אברהם מרן מרן והצנועים.

ההרשמה מתחייבת בד לחודש ניסן.

מספר המקומות מצומצם - וכל הקודם זכה.

הודעה על התייסדות "ישיבת מהרי"ט" בשנת תש"כ לפ"ק

בראשות ישיבתו הק' ללמוד שיעורין כסדרן ולהאציל על התלמידים מהודו וזיוו ולהנחילם בדרכו הטהורה שהנחיל לנו מורשה, מצא זאת לנכון בהגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שהיה נערץ ואהוב מאוד אצל מרן רביה"ק זי"ע מאז ומקדם, ועמד לצידו בכל השנים ביד רמה[1] ובפרט במלחמת ה' בעמלק נגד כיתות הציונים וגירוריהם[2], והיה משיירי כנה"ג ומגדולי מעתיקי השמועה[3], והוא עצמו היה רב גובריה וחיליה בתורה והוראה עד להפליא[4].

28 המאור

הרב מריסקעווע ל"קרית יואל"

המושבה החדשה בארה"ק "קריית יואל" שאצל בני ברק, ומיסודו של כ"ק האדמו"ר מסאטמאר, הגה"ק מוהריי"ם שי"א, עשתה בימים האחרונים הצעד האחרון, הגה' באה במפיש, להשלים בנין מושכתה רבי' צור קהלתה הצעירה. בקבלת רב וראש בי"ד, קדרכן של כל הקהלות בישראל מקדמ' מת דבא.

בבחירתם נתנו עיניהם באחד מגדולי הרבנים באה"ק, בהרב הגאון הנחול פרי הארציו כ"ץ שליט"א, אבי"ד ריסקעווע, שה' גם שניהל כאן רבנות גדולה בתוכבי אלפי מערציו, ככל אשר קיבל באהבה את כסא הרבנות הזו ועלה לפני ר"ה להתיישב כאר"ח כ"ק.

במסיבה הגדירה כאן ובקבלת הפנים שם, בהשתתפות קהל גדול ונכבד עם ראשי הרבנים והאדמורי"ם הובאה לידי ביטוי גדלותו המקפת של הגאבי"ד ריסקעווע ומה גם התקשרותו הרבה לארה"ק, שלא איחר לנתק כאן את אלפי קשריו עם אלפי ידידיו ומעריציו ולבוא להתיישב במסיבה החדשה כאר"ק.

הרב ר' אברהם שלמה הגאב"ד ריסקעווע, שעוד למני המלחמה בהיות עדיין הקהלות הגדולות והרבות באירופא על הילן עם כל גדולי הרבנים וה"ה, כבר אז יצא לו שם בגדולים ופנו אליו בשאלות מכל סנה ועבר, אחרי המלחמה שימש באירופא עמחד איר בהדרת הספקות הרבות הנצטוו המל' חמה הנוה, ובה גם בהיותר עסוקים ועסוקות מכבליהם, בבואו לארה"ב והי' רכם ומארם של קהלה חשובה בברוקלין פלבד לאלפי מעריצים המוניים בארה"ב, שפנו אליו בכל הדבר הקשה להם.

בסעו ירד ההתאחדות הרבניבו פעל הרבה להיוזק כל ענייני יהדות באה"ב.

חיבורך הגדול אורחות המשפטים בשני כרכים בתקבל בכל חוגי הלומדים בחיבור שימושי גדול שורה דרך בבדת תורה בדרדה בסאות ספקות ואבעיות במקצוע הגדול והה שבתורה.

אין כל ספק שהושפעתו של הגאביד ריס' קבה באה"ק תהי' לברכה ובה וגדולה להרבצת תורה ולריבוי הקדושה בכל מקו' מות פעולותיו והשפעתו.

ירחון "המאור" שי"ל אז - כותב אודות הרבנות של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לכהן פאר כרב ור"מ דקהילתינו הק בב"ב

עלה הכהן ונסתפ"ק

מרן רביה"ק זי"ע שלח להודיע להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שברצונו להשים על ראשו את כתר הרבנות והישיבה בב"ב, ורצה לשמוע את חוות דעתו על זה. בשמוע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל את ההצעה הנ"ל, – על אף שמחתו על הזכיה שנפל בחלקו להיות האיש אשר המלך יחפוץ ביקרו, מכל מקום נפל עליו קשה לעזוב את העוב"י וומס"ב סמוך ונראה לחצר הקדוש, אשר שם זכה להיות מקורב למלכות, ולהתבשם מאורו וזיוו של מרן רביה"ק זי"ע שהיה מקושר אליו בלו"נ בקשר עליון דאורייתא, וגם מצב פרנסתו שם היתה בכבוד וברווח ולא היה חסר שם כלום[5], ולכן לא היה יכול להחליט מיד אם לקבל הצעה זו.

---

1 וכפי שהארכנו במאמרינו לפרי **ואתחנן** מעמידתו האיתנה לצד מרן רביה"ק זי"ע בדין תורה על הרבנות דק"ק "סאטמאר". אגב, יצויין מה שנמצא לאחרונה כל הענין מוזכר בקצרה בכת"י הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל בזה"ל: "י"א אדר תשל"ד ג' לסדר כי תשא בערך בשעה 7:30, כשישבתי אצל אאמו"ר שליט"א והיה שם חמי שליט"א, סיפר אאמו"ר שליט"א שר' ... ע"ה – שהיה הלוייתו באותו יום בצהריים, בא אליו כשהיה הדין תורה בענין הרבנות של כ"ק אדמו"ר שליט"א ביראפ (אייראפ"ע), והיה אאמו"ר שליט"א הבורר מצד רבינו שליט"א, ובא האיש הזה בשליחות הקהל שהיה נגד רבינו שליט"א, שמבקשים מאתו שיסתלק מהבוררות, ונותנים לו מאה אלף לע"י, אבל אאמו"ר שליט"א לא הסכים וכאשר היה פלא. **ואמר אאמו"ר שליט"א לחמי שליט"א: עשיתי הרבה בשביל הרבנות של רבינו שליט"א**". ע"כ.

2 עי' במאמרינו לפרשת **תזו"מ, אחו"ק, אמור** שהארכנו במלחמת א"ש דת השערה שהשיב נגד כיתות הציונים והמזרחים עוד לפני המלחמה, ובפרט לאחר המלחמה כשהתגורר בארה"ב ושימש בין ראשי ועד הפועל ד"התאחדות הרבנים" עמד בכל עוז לימין עוזו של מרן רביה"ק זי"ע במערכותיו הקדושות, והוא אף היה החותם הראשון נגד הבחירות הטמאות בשנת תשכ"א.

3 סיפר הרה"ח **ר' יהושע טעללער** הי"ו מקרית יואל (מתוך דרשת הרב הגאון **אב"ד ריסקעווע** שליט"א בסעודת מלוה מלכה במלאות יובל שנה להסתלקות הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בהיכל בית מדרשינו הגדול): "אלס תלמידים פון אונזער גרויסער רב "דער ריסקעווער רב" זצ"ל האבן אונז נישט גענוג געכאפט צו שעצן בשעת מעשה, וועז כסדר האבן אונז געפלעגט הערן די אויסדרון "וועז איך בין געווען ביים **נאסויד'ער רב**"... "וועז איך בין געגאנגען שפאצירן מיטן **אהבת ישראל**"... "וועז איך האב ערעדט מיטן **מונקאטשער רב**"... אדער "איך האב אמאל געהערט פונעם **מהר"ש ענגיל**"... וואס איז געווען כסדר רגיל על לשונו, און היינט כאפן אונז אויף צוריק, אז אונז האבן נאך זוכה געווען צו א רב און ראש ישיבה וואס איז געבוירן אי די תר"מ יאהרן, וואס חוץ פון זיין יחוס עצמו און גרויסקייט בתורה ויראה, האט ער נאך זוכה געווען משמש זיין אלע זקני וצדיקי דור העבר, און איז געווען פון זייער גריסע מעתיקי השמועה".

4 עי' במאמרינו לפרשת **חוקת** שהארכנו בגדלותו המיוחדת בעניני מקואות, ובמאמרינו לפרשת **ואתחנן** שהארכנו בגדלותו בעניני חושן משפט, ובמאמרינו לפרשת **בהעלותך וקורח** הארכנו בזה שמרן רביה"ק זי"ע בעצמו היה מפנה אליו לפעמים שאלות קשות בעניני ריבית ובהלכתא רבתא לשבתא.

5 דבר זה חרט הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בעצמו בצוואתו (צוואה א', יום שישי י"ד מרחשון פרי ויראו תשכ"ח) שכתב בין הדברים: "**ובפני כל העולם היה ידוע שהיתה פרנסתי ברויח ובכבוד באמעריקא**", וחזר ושנה על זה בדרשתו בעת מינוי בנו הגאון הצדיק בעל **ראש אליהו** זצ"ל לדומ"ץ קהילתינו הק' שהתקיימה בביתו בחודש אדר שנת תשל"ד שאמר בין הדברים: "...

נמלכין בציבור תחילה

היות שאין ממנין פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכים בציבור תחילה (ברכות נה.), הורה מרן רביה"ק זי"ע להרה"ח **ר' שלמה בראוור** ע"ה (מנהל משרד יט"ל בארה"ב) שביני לביני יודיע לראשי וטובי קהילתינו הק' בב"ב את שמו של הרב הנבחר, כדי שיקיימו ביניהם בחירות ואח"כ יודיעו לו את דעת הקהל בזה. כמובן שתיכף ומיד התחילו להתכונן ל"אסיפה כללית" לכל רו"ט ונכבדי קהילתינו הק' – כפי רצון מרן רביה"ק זי"ע, שעל סדר יומה היה בחירת הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לאב"ד ור"מ בקהילתינו הק', האסיפה ניהל בטוט"ו הרה"ח **ר' אברהם זאב כף** ע"ה גבאי נאמן דביהמ"ד ברחוב רמב"ם[6], והעלה את הצעת בחירת הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לאב"ד ור"מ, ורוב ככל אמונים אשר נאספו קיבלו באהבה וברצון את הצעת מרן רביה"ק זי"ע, ותו"מ הודיעו למרן רביה"ק זי"ע את החלטת האסיפה, שהיתה לו לסיפוק רב שדעת הקהל תואמת בזה לדעתו הקדושה, והורה להעביר ג"כ את החלטת האסיפה להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל , ובינתיים נדחה קצת הענין על אחרי ימים הנוראים.

בנ"י ציו"ן יגילו במלכם

בתחילת החורף שלאחמ"כ נקרא הגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב לבוא לארה"ב אל מרן רביה"ק זי"ע בקשר לכמה ענינים שעמדו אז על הפרק. כשהגיע לארה"ב נכנס אל הקודש פנימה ונתארכה עמו השיחה זמן רב, בין הדברים היה גם המדובר אודות מינוי הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, כשעלה ענין זו על שולחנא דמלכא, נענה הגה"ח ר' בן ציון ז"ל למרן רביה"ק זי"ע: "מיד כשהגיעה הידיעה שרצון רבינו להשים את כתר הרבנות בראש הגה"צ הרב מריסקעווע נתמלאתי בשמחה רבה, היות שכבר שמעתי אודותיו הרבה בעיר **"סאטמאר"** לפני המלחמה, שהיה יושב כסאות למשפט בכל דיני תורה המסובכים, וכל הדברים הקשים הביאו אליו, וביותר זכיתי להכירו ע"י חיבורו הנפלא **"אורחות המשפטים"** ח"א שקניתיו בעיר נירבאטאר מאת בנו הרה"צ **ר' אהרן** הי"ד (רב הצעיר דק"ק ריסקעווע), ובפרט באמצע ימי המלחמה בעת שברח לפעסט[7] וגם אני בהרתי לשם אז ראיתי מקרוב איך שנתפרסם תוך זמן קצר לגאון מובהק ותל תלפיות שכולם פנו אליו בעצה ותושיה ולשאול את דבר ה' זו הלכה, והעריף טללי תחיה וחיות על כל שבורי הלב ודאג לכל צרכם".

כאן הוסיף הגה"ח **ר' בן ציון** ז"ל להזכיר למרן רביה"ק זי"ע ענין נוסף מאותו תקופה: "וכמו"כ בשנת תש"ד כאשר יצרנו צוקע"ר כשר לפסח בהכשרו של מרן רביה"ק זי"ע וביד"צ דק"ק סאטמאר, הרי היה הוא הרב המכשיר של הכלים כדת וכדין לכל פרטיה כפי שנתבקש מחתן רבינו ה"ה הגה"צ **מספעמיהאלי** שליט"א (וצ"ל),[8] וביהודה ועוד לקרא אביע לפני רבינו את שבח תפארתו, ולו נאה ולא יאה כתר מלוכה".

צוקער של פסח בהכשר הביד"צ של ק"ק סאטמאר

כת"ע אונגארי מיום ו אדר תש"ד לפ"ק מפרסם אודות ייצור של צוקער כשר לפסח שהגה"צ מריסקעווע היה רב המכשיר

והנה כעת י"ב שנה שברוך השם הנני בתוככם, וכפי הידוע לכם הרי די קשה היה לי לבוא לכאן, **כי מה חסרתי בשם, היה לי שם ברוך השם פרנסה בכבוד** וכו' **רק בהפצרות שונות ובציווי רביה"ק שליט"א** (וצוק"ל) **שאמר לי לקבל עלי את העול הזה, זה אשר הביאני הלום**". ע"כ.

[וכל זאת הוא חוץ מהקושי לעזוב את כלל בני המשפחה לעת זקנה ולעלות להשתקע יחידי בארה"ק - שהוא נגד טבע האדם, ורק כדי למלאות רצונו הק' של מרן רביה"ק זי"ע סבור וקיבל עליו עול זה].

6 יצויין שבעת ההיא היה הגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב בארה"ב בהיכלו כבוד של מרן רביה"ק זי"ע, וממילא נעדר השתתפותו באסיפה זו.

7 כפי עצתו של מרן רביה"ק זי"ע, כאשר כתבנו מזה במאמרינו בשבוע העל"ט (פרשת ראה).

8 בספר **לספר בציון** (פ"ד עמוד קס"ג) מביא הגה"ח ר' **בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל באריכות את השתלשלות ייצור הצוקער לפסח, ונעתיקו כאן בקצרה ממש מה שנוגע לענייננו: "לפני המלחמה היה ברשות משפחתינו **פאברי"ק לייצור יין**, ובתחילת המלחמה החרימו הרשעים את הפאבריק וביטלו את הרשיון לייצור עוד יין, כמו"כ לא הניחו לייצר **צוקע"ר לפסח** שהיו רגילין לעשות בעיר **"סערענטש"**, אי לכך הציעו לנו עסק לקנות מבעלי שדות בגראסווארדיין קנים שיש בו מתיקות מסויימת, ואנחנו נייצר מזה צוקע"ר בבית חרושת שלנו לייצור היין.

כי מרא״ש צורים אראנו

מרן רביה״ק זי״ע הקשיב לכל דבריו בהתעניינות, וקם על רגלו ואמר: **״דו פארציילסט דא מעשיות וואס איז געווען פאר פופצן זעכצן יאר, און איך וועל דיר זאגן אז איך קען אים שוין איבער פופציג יאר, איך קען אים נאך פון אלם יונגערמאן, וועז ער איז נאכנישט געווען א רב, וועז מ׳האט אים געדרופן נאר ״ר׳ אברהם שלמה״, און שוין דעמאלטס איז ער געווען באריימט אלם א מורא׳דיגער חריף און א גאון מובהק, און ער איז געווען באליבט און נאנט ביי אלע פריערדיגע גדולי וצדיקי הדור״...**[9]

יואל טייטלבוים
אבדק״ק
קראלי והגליל יצ״ו

שוכט״ס אל כבוד ידידי ההג״ג הו״ב טובא וו״ח כש״ת
מוה״ר אברהם שלמה שליט״א האבדק״ק ריסקיוואיצ״ו

אחרשתה״ר באה״ר היות כי ההג״ג האבדק״ק ביסטרא נ״י
כתב אלי כ״פ גם הי׳ אצלי וצועק על ענינו צעקת לויטה
והנה אנכי מבחוץ ולא אוכל להתערב בזה כמובן והיות
שראיתי כי כת״ה נשלח מהקאנצלי כתיר רב הממוך
לעשות שם איזה סדרי. לזה אבקשו גם אנכי להתאמץ
ולברר כל הענין להשקיט הצעקה ועכ״פ לעשות לו טובה
בענין הפרנסה אשר הוא דבר גדול כעת לעשות עם
ת״ח בן טוכים והשי״ת יהי׳ בעזרו לעשות הכל בדרך
האמת והנני ידידו דשת״ה באה״ר
הק׳ יואל טייטלבוים

איך קען אים שוין איבער פופציג יאר

מכתב ממרן רביה״ק זי״ע עוד בהיותו אב״ד קראלי אשר שלח להגה״צ מריסקעווע זצ״ל בו מבקש ממנו לפעול לטובת הרב מביסטרא להשקיט הסערה שהתעוררה אודות הרבנות שם

הביקור בבית הגה״צ אבד״ק ריסקעווע זצ״ל בוומס״ב

משם עבר הגה״ח **ר׳ בן ציון** ז״ל להיכלו כבוד של הגה״צ אבד״ק ריסקעווע זצ״ל לתאר בפניו מקרוב את מצב הקהילה והמוסדות, וכן תיאר לו בהרחבה ממצב הישיבה ״ישיבת מהרי״ט״, כדי שידע מתחילה במה המדובר. הגה״צ אבד״ק ריסקעווע זצ״ל נהנה מאוד לשמוע את כל פרטי הקהילה, אך עדיין לא נתן בהסכמתו בבירור לע״ע על קבלת משרת הרבנות.

ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד... ויעשו ככל אש״ר ציוה ה׳...

באותה תקופה שהה בארה״ב הרה״ח **ר׳ מרדכי שווארץ** ע״ה מהשובי קהילתינו הק׳ בב״ב, לרגל גמר השידוך לבנו (הרה״ח ר׳ **אהרן יודא**), באחד מן הימים בהיותו בוומס״ב, הגיע אליו שליחות ממרן רביה״ק זי״ע שרצונו לדבר עמו בענין נחוץ, כמובן שתיכף ומיד עבר אל ביתו נאוה קודש לשמוע את דבר המלך, בהיכנסו אל מרן רביה״ק זי״ע פנה עליו

היות שידענו שבלא הכשר לא יתקבל הדבר בעיני הציבור, נסעתי ל**״סאטמאר״** למרן רביה״ק זי״ע, וסיפרתי לו את הענין ובקשתי ממרן רביה״ק זי״ע שיתן הכשרו על תהליך הייצור, ויהיה לתועלת גדול ליראים ושלמים, אך מרן רביה״ק זי״ע התחמק ואמר: **״וואס ווילסטו אז איך זאל געבן א הכשר אויף דעם?, דו ווייסט דאך אז אויף קיין שום זאך האב איך נאכנישט געגעבן קיין הכשר!״.**

אמרתי למרן רביה״ק זי״ע שהסוחרים המפורסמים **״האחים אולמאן״** הבטיחו שאם יהיה ע״ז הכשר מ**״הסאטמארער רב״** יקנו את כל הצוקע״ר ויהיו המפיצים הראשיים, ויהיה לתועלת גדול לאחב״י לרגל חג הפסח. מרן רביה״ק זי״ע חשב קצת ואז נענה ואמר: **״דער סעמיהאלער רב וועט פארן צו ענק, און ער מיטן בית דין וועלן געבן א הכשר״**, שאלתי לרביה״ק זי״ע האם זה יספיק? ענה רביה״ק זי״ע: **״די גאנצע וועלט ווייסט אז אויב געבט ער א הכשר איז עס מיט מיין הסכמה!״.**

הגה״צ מסעמיהאלי זצ״ל אכן הגיע לעירינו ועמד על כל תהליך הייצור, והשגיח בעינא פקיחא על אופן טחינת הקנים והפרע״ס שיהיה הכל ללא חששות חימוץ. כשהגיעו להיורה הגדול שמבשלים בה הצוקע״ר (שעד אז היו מבשלים בו היין) לא היה בקי בהכשרתו, ואף שידע את כל שיטות הפוסקים בזה בבקיאות רב, מ״מ לא היה רגיל במציאות הדברים, ואמר שצריכים להזמין ״דעם ריסקעווער רב״ הנמצא עכשיו בגלות בפעסט, והוא וודאי יהיה בקי בדברים אלה, אך טרם שנסעתי להזמין את הרב מריסקעווע זצ״ל, תפס את עצמו הגה״צ מסעמיהאלי זצ״ל ואמר: **״אבער דעם ריסקעווער רב׳ס קומען וועט דאך קאסטן געלט!״**, עניתי לו: **״דער סעמיהאלער רב איז אויך נישט געקומען בחינם״**, ובת שחוק עלתה על שפתיו.

ואכן הרב מריסקעווע זצ״ל הגיע אז והסביר להגה״צ מסעמיהאלי זצ״ל את כל אופני ההגעלה בהיורה והשלאנ״ג רערי״ן, ואחר כמה בדיקות ביחד עם הגה״צ מסעמיהאלי זצ״ל הוחלט עפ״י הוראת הרב מריסקעווע זצ״ל להכשיר את היורה, וכך יכלו להכין צוקער כשר לפסח בכשרות מהודרת של בידי״צ סאטמאר בהסכמתו של מרן רביה״ק זי״ע תחת פיקוח חתנו זצ״ל ובהוראותיו של הגה״צ אבד״ק ריסקעווע זצ״ל.

9 ספר **זכור ימות עולם** ח״ד, מאמר מ״ח אות א-ה (ועיי״ מאמר כ״ג אות א׳).

רביה"ק זי"ע ואמר לו: "ר' **מרדכי מ'האט געענדיגט אופבויען דעם "שיכון" אין בני ברק פאר אנשי שלומינו, איז דאך אצינד א חובת השעה אופצונעמען א רב וועלכער זאל אנפירן די קהילה, און איידער מ'איז ממנה א פרנס על הציבור דארף מען דאך קודם זיך דורכרעדן מיטן ציבור גופא, דעריבער וואלט איך געווואלט הערן פון אייך וואס איר זאגט צום געדאנק, וואס איז מיר נאר–וואס בייגעפאלן, פארצושלאגן דעם ריסקעווער רב אלס קאנדידאט פארן רבנות פאסטן אין בני ברק**".

מהאט געענדיגט אויפבויען דעם שיכון איז דאך א חובת השעה אויפצונעמען א רב

בניני השיכון בשנים קדמוניות

אין מסרבין לגדול

הרה"ח ר' **מרדכי** ע"ה ניסה להתחמק מלחוות דעתו בענין זה, בחשבו שאך ורק למרן רביה"ק זי"ע העוז והממשלה למנות בקהילותיו את מי שיחפץ כרצונו, ואינו מן הראוי להביע חוו"ד בזה כלל, מרן רביה"ק זי"ע בפקחותו הבחין שיש לו לר' מרדכי ע"ה חוו"ד בזה אלא שמתחמק מלענות מפני הכבוד, אי לכך ציוה לו בתוקף להביע את דעתו בזה, ומחוסר ברירה נענה הרה"ח ר' **מרדכי** ע"ה ואמר: "**איך וועל זאגן פארן רבין דעם אמת, טאקע דער ריסקעווער רב איז באוויסט אלס גדול מפורסם, פארט איז ער שוין "א עלטערע ענעראל" קרוב צו די שמונים, און מיר דארפן האבן א רב אויף לאנגע געזונטע יאהרן, דעריבער איז מיר געווען אויפפאלנד דער פארשלאג, אבער באמת איז נישט קיין שום פראגע, אז נאר דער רבי האט דער רעכט צו באשליסן אין די ענינים**".

תשית לראש"ו עטרת... אורך ימים נתת לו

בשמוע מרן רביה"ק זי"ע את דבריו נאחז בשרעפיו ונתעמק במחשבותיו הק', ולאחר כמה רגעים נענה להרה"ח ר' **מרדכי** ע"ה: "**ער מיך אויס, אמת אז ער איז א זקן מופלג, דאס איז דאך א מציאות, אבער וויבאלד ער איז אלט האט ער דאך "דעת זקנים" וואס דאס איז נישטא ביי אנדערע**"[10], וכאן הוסיף מרן רביה"ק זי"ע ואמר: "**דער ריסקעווער רב איז ברוך השם געזונט און שטארק, ער קען נאך דינען אלס רב אין בני ברק אפאך יאהרן צום גוטן, און וועט נאך מאריך ימים זיין**"... למותר לציין שלשמע דבריו המפורשים של מרן רביה"ק זי"ע כבר לא היה מה לדון עוד בענין זה, ונפרד ממרן רביה"ק זי"ע בברכה.

"אויב אזוי נעם איך עס שוין אן"...

כשיצא מן הקודש פנימה הזמין הרה"ח ר' **מרדכי** ע"ה טעקס"י שיסיעו תו"מ להיכלו כבוד של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, וכשנכנם סיפר לו כל השתלשלות השיחה שזכה זה עתה לדבר עם מרן רביה"ק זי"ע אודותיו בענין כתר הרבנות בב"ב, ובפרט מההבטחה שהבטיח מרן רביה"ק זי"ע שעוד יאריך ימים על ממלכתו, ויוכל עוד רבות בשנים לעמוד על משמרת הקדוש מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, בשמוע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל את דבריו נתרגש מאוד ואמר: "**אזוי האט דיר דער רבי געזאגט – אז איך וועל האבן אריכות ימים?! אויב אזוי נעם איך עס**

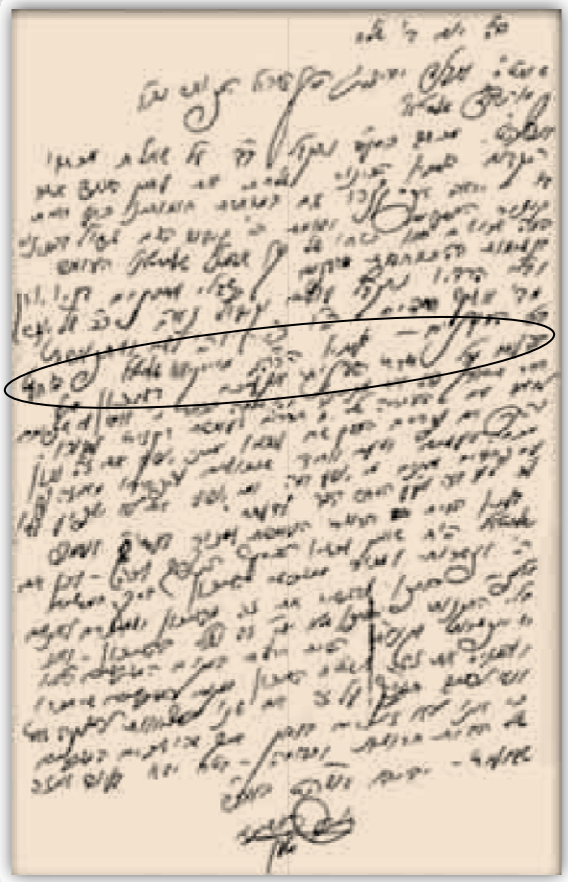

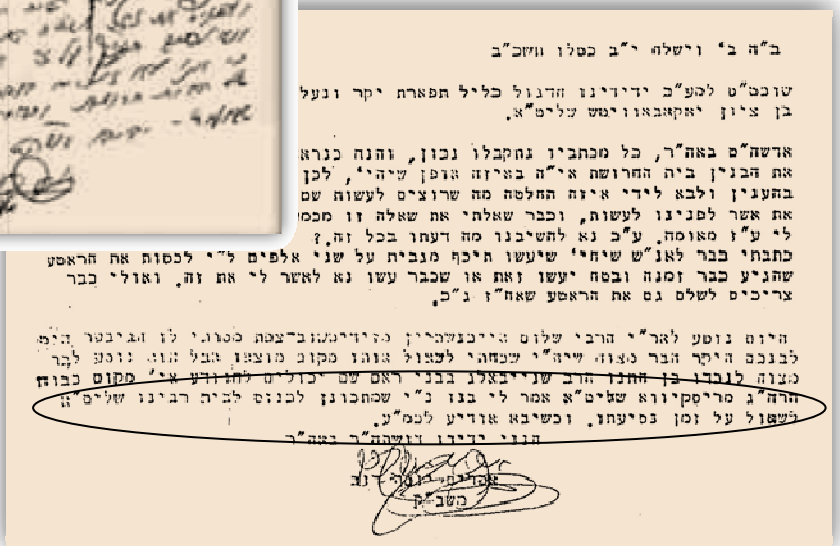
10 כך היא הגירסא בספר **זכור ימות עולם** (ח"ד מאמר מ"ח) ששמעו מהרה"ח **ר' מרדכי** ע"ה בעצמו, אך נכדו הרה"ח **ר' יצחק גרשון שוארץ** הי"ו מסיגעט סיפר בשם זקינו ז"ל קצת בנוסח אחר, שנענה מרן רביה"ק זי"ע: "**טאקע ער איז אלט אבער מיט א יונגן גייסט**"... (ואז המשיך בהבטחתו המובא בפנים).

שוין אין"[11], ומיד בשמעו מהבטחת מרן רביה"ק זי"ע, סבור וקיבל שוודאי כן יהיה ודבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם[12], ואף שעד אז עדיין היה מסופק אם לקבל על עצמו משרת הרבנות או לא, גמר אומר לקבלו על עצמו[13].

קביעת זמן הנסיעה

בחודש כסלו תשכ"ב שלח הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל את בנו הגה"ח **ר' יוסף** זי"ל, להודיע להרה"ח **ר' יוסף אשכנזי** זי"ל משב"ק שהחליט בדעתו לקבל את משרת הרבנות כרצון מרן רביה"ק זי"ע, ומתכונן להיכנס אל הקודש פנימה לשאול מאת מרן רביה"ק זי"ע למתי יקבע את זמן נסיעתו, ובהמשך הזמן הוחלט שיבוא מתחילה לביקור קצר בארצינו הק' לראות וליראות, ושוב יחזור לאחמ"כ לקבוע איתן מושבו בארה"ק, שבזה נמשיך במאמר הבא אי"ה.

ב"ה ב' וישלח י"ב כסלו תשכ"ב

שוכב"ט לכע"ב ידידינו הנעול כליל תפארת יקר ונעלה
בן ציון יאקאבאוויטש שליט"א.

אדשה"ם באה"ר, כל מכתביו נתקבלו נכון, והנה כנרא
את הבנין בית החרושה אי"ה באיזה אופן שיהי', לכן
בהעניין ולבא לידי איזה החלטה מה שרוצים לעשות שם
את אשר לפנינו לעשות, וכבר שאלתי את שאלה זו מכמ
לי ע"ז מאומה. ע"כ נא להשיבנו מה דעתו בכל זה?
כתבתי כבר לאנ"ש שיחי' שיעשו תיכף מגבית על שני אלפים ל"י לכסות את הראשע
שהנ"ע כבר זמנה ובטח יעשו זאת או שכבר עשו נא לאשר לי את זה. ואולי כבר
צריכים לשלם גם את הראשע שאח"ז נ"כ.

היום נוסע לאר"י הרבי שליט"א ויכנסהיין הידידעשבב"צמה כמובן לו הביבער היפ
לבנכם היקר הבר מצוה שיחי' ויפחהי לפגוש מקום מוצפן אבל הוא יוסף לבר
מצוה לובבו בן החבון הרב שנייבאלע בבני ראם שם יכולים להודע אי' מקום בפוח
ההה"ג מריסקיווא שליט"א אמר לי בנו נ"י שתתכונן לבנוס לביה רבינו שליט"א
לשאול על זמן נסיעתו, וכשיבא אודיע לכמ"ע.
הנני ידידו ושוהה"ר בזה"ר
[illegible]
השב"ק

בענין הרה"ג מריסקיווא שליט"א החולט בדעתו לקבל משרת הרבנות אצליכם בשיכון

מכתב הרב ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק מיום ד' שלח תשכ"א לפ"ק אשר שלח להגה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל ובתו"ד הוא מזכיר את הסכמת הגה"צ מריסקעווע לקבל עליו את הרבנות בבני ברק

מכתב מיום ב' וישלח י"ב כסלו תשכ"ב לפ"ק, מאת הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק, בו הוא כותב להגה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל אודות בניני המוסדות, כאשר בשולי המכתב כותב לו כדלהלן:

הרה"ג מריסקיווא שליט"א אמר לי בנו נ"י שמתכונן לכנוס לביה רבינו שליט"א לשאול על זמן נסיעתו, וכשיבא אודיע לכמ"ע

---

11 מפי תלמידי הישיבה ששמעו את הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בעצמו מספר זאת.

12 והוסיף הרה"ח **ר' יצחק גרשון שווארץ** הי"ו מסיגעיט: "שמחתו הגדולה גדלה מאוד אחרי היותו כמה שנים קודם לכן במצב של סכנה ממחלה מסוכנת, ומרן רביה"ק זי"ע העבירו ממנו לגוי בן גילו (עי' סיפור הדברים באריכות במאמרינו לחג הפסח), ומדי פעם היה חושש שלא ישוב אליו לעת זקנותו, ובשמעו עתה הבטחתו המפורשת של מרן רביה"ק זי"ע אמר "מעתה אין לי מה לחשוש ובודאי לא ישוב עוד לעולם", ולמותר לציין שאכן כך הוה וזכה לזקנה והנהיג את קהילתינו הק' למשך י"ג שנים כולם שווין כאח"ד לטובה בבריאות השלימות ובצלילות הדעת עד יומו האחרון, ויצויין שכל ימיו הכיר הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בטובתו של זקיני ז"ל שעל ידו נתגלגל להוציא מפי מרן רביה"ק זי"ע הבטחה זו שעמדה כל הימים".

13 מפי בנו הרה"ח **ר' אהרן יודא שווארץ** (ספר באילנא דחייא, עמוד קכ"ט), ומפי נכדו הנ"ל.

ו' אלול

הגה"ק רבי יקותיאל יודא טייטלבוים זי"ע

בעל "ייטב לב"

רבינו נולד בשנת תקס"ח לאביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן אב"ד דראהביטש, בנו יחידו של מרן רבינו משה איש האלקים בעל 'ישמח משה' זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רויזא בלימא ע"ה בת הגאון רבי אהרן זצוק"ל אב"ד חאדרוב מתלמידי הרבי ר אלימלך מליזענסק זי"ע, במגילת יוחסין שערך הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים חתן רבינו ובן אחיו, מביא את אשר שמע מפי זקנתו הצדיקת, אם רבינו, שסיפרה "אשר איזה שנים אחר נישואיה היתה שכולה מבנים רח"ל, שנעדרו בעודם קטנים, והיה להם צער גידול בנים רח"ל, ופתאום בא מכתב מאת חותנה הגה"ק ה'ישמח משה' זללה"ה וכתב, לאשר כי יש לה אב זקן שהוא הגאון מו"ה יקותיאל זלמן זללה"ה, שהוא זקנה, והיה אב"ד הראשון דק"ק דראהביטש, על כן תשתטח על קברו ותבקש רחמים שם, ותבטיח לו כאשר תלד בן זכר תקרא אותו על שמו, וכן עשתה כאשר צוה לה, ונולד לה בן וקראה את שמו 'יקותיאל יהודא' ה"ה רבינו הייט"ל ומוסיף "ואולי הוסיפה לו השם 'ליב' על שם זקינה ר' ליבלי חסיד מלבוב" [תהלה למשה, ועיי"ש ובהערות אודות גדלותם וצדקתם של צדיקים וקדושים אלו] בהיותו כבן עשר שלחו אביו הקדוש אל זקינו מרן ה'ישמח משה', ועל ברכיו נתחנך ונתעלה, אחר שזקנו הק' לא זז מחבבו, השפיע עליו מחכמתו וקדושתו ומסר לו רוב תורתו, כפי שתחזינה עינינו בספריו הקדושים, שמרבה להביא משמו אמרות טהורות ופסקי הלכה. לימים זכה להתעסק בקדשים, לסדר כתבי זקנו ולהעלותם על מזבח הדפוס. ואמנם זקנו נחשב עליו כרבו המובהק. כן היה מרבה להסתופף בצל צדיקי הדור הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ והרה"ק הרבי רבי הערש מרימינוב, ולימים אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא, ומרן הקדוש מצאנז, ועוד מצדיקי הדור, זכות כולם יגן עלינו. בהגיעו לפרקו בנה את ביתו עם הצדיקת מרת רחל בת הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע, והיה סמוך על שולחן חותנו, שהראה לו חיבה יתירה [כפי שניתן לראות מצוואתו הק' שנדפסה בראש ספרו 'באר שבע'], ובאהלו המית עצמו על התורה ועל העבודה, למרות הדחקות העצומה שהיתה מנת חלקו, ונוראות מסופר על כך, כשהיה בן כ"ה שנה, בשנת תקצ"ג, נקרא לכהן כאב"ד סטראפקוב. שם הקים את ישיבתו הראשונה, בה הרביץ תורה למאות תלמידים. בשנת תר"א, עם פטירת זקינו מרן ה'ישמח משה' בכ"ח תמוז, הוכתר למלאות מקומו באוהעל. ברם לא ארכו לו שם הימים, גלל גודל ההתנגדות שם לדרך החסידות, כפי שמספר על כך הרה"ק רבי מענדל מדעעהש בעל 'מעגלי צדק' במכתב לאחיו הרה"ק רבי חיים בצלאל (בעל 'דרך יבחר') עד שמחמת מלשינות נאלץ לברוח מן העיר בערב ר"ה שנת תר"ז, ובהוראת והמלצת הרה"ק מצאנז נתקבל לכהן בק"ק גארליץ. לאחר הסתלקות אביו הגדול בח' תשרי תרט"ו, נסע לדראהביטש למלא מקומו (ונז' בשו"ת שו"מ מהדו' רביעאה ח"א סי' כ"ד) אך גם שם סבל מרדיפות שונות, ובשנת תרי"ח עבר לכהן פאר כרב ואבדק"ק סיגוט, בה כיהן כ"ה שנה, עד עת פטירתו. תיכף אחר ביאתו שם הקים בה ישיבה גדולה, ועד מהרה היתה סיגוט לתל תלפיות, ותלמידים הרבה למאות ולאלפים נהרו אליה לקבל תורה וחסידות מפי הצדיק השוכן בקרבה. משם הפיץ אורה זו תורה, ועמד בעוז על משמרת חומת כרם בית ישראל לבל יחדרו דרכה זמורות זרות. המוני בית ישראל, ובהם אדמו"רים וצדיקים מפורסמים, באו להסתופף בצל קדשו, להנות ממנו עצה ותושיה ולהתברך בדבר ישועה ורחמים, בהיותו נודע כעמוד צלותהון דישראל ופועל ישועות בקרב הארץ, זאת בנוסף לתשובות הרבות אשר השיב בדבר ה' זו הלכה לרבני וגאוני דורו, אשר הביאו אליו כל הדבר הקשה, ונקבצו ובאו לרוב בספריהם ובספר תשובותיו 'אבני צדק'. בליל שב"ק, ו' אלול תרמ"ג, באמצע תפילת ערבית, באמרו התיבות "על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך", יצאתה נשמתו הטהורה ועלתה למרום, לדאבון כל בית ישראל. תולדותיו אחריו, המה הקדושים אשר בארץ, בניו רבי אברהם אהרן אב"ד קאלבסוב (חתן הרה"ק ר יחיאל מקאלבסוב בהרה"ק רא"י מראפשיץ), בנו ומ"מ מרן בעל קדושת יום טוב, בנו רבי משה יוסף אב"ד זבארוב סטראפקוב ואוהעל, (חתן הרה"ק ר' דוד מקשאנוב בן מרן הקדוש מצאנז), בנו רבי אליהו בצלאל אב"ד טעטש (חתן הרה"ק ר פנחס יוסף שפירא, חתן ה'תורת חיים' מקאסוב). וחתניו רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אב"ד ווואלאווא בן אחי רבינו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ, הרה"ק רבי ברוך מגארליץ בן מרן הק' מצאנז, הרה"ק רבי משה מראזוואדוב בהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב. זצוקק"ל וזכי"ע. כן השאיר אחריו ברכה לדורות, חיבוריו הקדושים ייטב לב עה"ת על שמו נקרא, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק על ד"ח השו"ע, רב טוב עה"ת (ר"ב טוב ע"ש אמו מרת ר'וזא ב'לימא) זי"ע

נתמלא הבית אורה

כשהי' בן י"ד שנים שלח אביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן זללה"ה קוויטל להרה"ק הרבי מלובלין זללה"ה כשקרא החוזה שמו של הייטב לב אמר "עס שיינט עס שיינט".

ישמח משה במתנת חלקו

"שבאם שיהי' באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו ני"ו, הי' טוב מאוד מאוד, רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואל תט ימין ושמאל מדבריו, כי אז תצליח בעזה"י את דרכך ואז תשכיל, כי אחיך נ"י הוא איש נבון ומשכיל ומתון, וכל פינותיו לשם שמים, ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו, ומכ"ש לאחיו אשר כנפשו".

מרן בעל ה'ישמח משה' ז"ל

במכתב מי"ג שבט תקצ"ה, לנכדו רבי שמואל אב"ד גארליץ ז"ל, אחיו הצעיר של רבינו ה'ייטב לב', [מן הנכון לציין שמרן הייט"ל ז"ל היה אז אבר"ך בן ז"ך שנה]. נדפס בראש ספר ישמח משה על מועדים, ובספר 'מליצי אש' (כ"ב אב)

בחבורתא קדישתא

פעם אחת בל"ד בעומר, עת התכנסו צדיקי הדור ברימינוב אצל הרה"ק רבי צבי הירש, לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק הרבי רמ"מ מרימינוב זי"ע, והיו שם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זקן החבורה, הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ ועוד, ובעיצומה של סעודת הילולא הסתודדו ביניהם בסוד שיח שרפי קודש, ובלשון חסידים נמסר שהצדיקים התקשרו אז בחבורה אחת והתנו ביניהם שכל מי שיבוא לעלמא דקשוט לאחר אריכות ימים ושנים, יצאו האחרים לקראתו לקבל פניו. באותה שעה עמדו בחוץ הרה"ק ר' שלום מקאמינקא והרה"ק מצאנז והרה"ק ה'ייטב לב', שהיו עדיין אברכים צעירים ולא הרהיבו להיכנס לפני ולפנים. לאחר מכן, כשהבחין בהם הרה"ק מיערוסלאב פנה אליהם ואמר: אם אברכים אלו יעמידו על השולחן 'מעד' גם יוכנסו להאי חבורתא. מובן שאלו מיהרו לעשות כדבריו. עובדא מופלאה זו, שמובאת בכמה מספרי חסידים קדומים, מזכירה רבינו בשו"ת 'אבני צדק' סי' כ"ב "וזכורני מנעורי שכך נזרקה מפי החבורה באסיפת חכמים זה זמן רב בהיותנו על הי"צ ברימאנאב ביום ל"ד בעומר" וכן נזכרה באזהרות שכתב נדפסו בהגש"פ מראה יחזקאל עיי"ש. [י"א שפע"א טרם פטירתו לחה"ע היתה דעתיה של מרן ה'ייטב לב' בדיחא, והתבטא אז, שהוא הרויח ב"עסק" זה יותר מכולם, יען כי הוא היה זעירא דמן חברייא והאריך ימים על פני כולם, ואליו יבואו הכל לקבל פניו]

ופעם אחת בהיותם ברימינוב איתרמי שראהו הרה"ק מראפשיץ זללה"ה בעת שינתו, ונענה הרה"ק מראפשיץ ז"ל האתם יודעים מי זה השוכב כאן, וענה בעצמו "א בארג סיני" ליגט דא.

פאר וכבוד

דמות דיוקנו של רבי

זכה וזיכה את הרבים, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים לאלפים תלמידי חכמים ויראי השם, וכל רואיהם יכירום כי המה מתלמידיו הקדושים, ולא נוכל להעריכם על הגליון גודל אהבתו בהשגחה רבה על התלמידים שיגדלו ויהיו לאנשים בתורה ויראה ללמדם דרך ה', שיזכו לעצמם וישתדלו לזכות את הרבים ללמוד וללמד, והי' להם לאב רחמן ונשאם על כנפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפרטיות שילמדו תורה בקדושה וטהרה והשתדל למצוא עזרם סמוך לפרקם, כמה וכמה אלפים הוציא על תלמידיו להיות צדיק מושיע להם בכל צרכם, והי' פתחו פתוח בכל עת לתלמידיו ואף לקטן שבהם אשר הי' לו דבר הן בלימודו הן בשאר צרכיו, ובא אליו כבן לאביו, וכמעט רגע לא הסיר דעתו מהם, חקר ודרש בכל עת אחרי התנהגות תלמידיו בביתם בינם לבין עצמם, ופ"א אמר לתלמידיו באמצע לימוד האם תדמו כי לא אדע מה מעשיכם אף בהסתר אשר אין עין בשר ודם רואה, הלא פניכם תענה ותאמר אף הרהורי לבבכם, כי הוא חרוט על צורתכם, וקורא אני מעלליכם מעל פניכם, וסוד ה' ליראיו, אך אקוה כי תורתי תאיר לכם מחשכת הלילה ולילה כיום יאיר בנר מצוה ותורה אור, וכל התלמידים כשמעם דברי קדשו אחזם רעדה ופלצות יבעתוהו אשר דבריו חוצב להבות אש וכחצים שנונים ירדו חדרי לבבם, ותיכף ומיד התחיל להביט בהם בפנים שוחקות וצהלו פניו, אשר שמחו וגילו ברעדה תלמידיו היקרים,

חתנו הגה"צ מוואלאוויא ז"ל בספר תהלה למשה

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פועל ישועות בקרב הארץ

"ראיתי מעשה נפלא אצל כ"ק רבינו הגאון הגדול בעהמ"ח ספר "ייטב לב, עת זכיתי להסתופף בצל קדושתו בחג השבועות שנת תרמ"א, ואז היתה צרה גדולה לישראל אודות עלילת הדם בט'עסלאר. ובעת שישבנו על הסעודה של יו"ט בא אחד לבית המדרש בפנים צוהלות ובשמחה ומכתב– העת בידו, בבשורה טובה אשר גוף הנערה הערלית, אשר בעבורה העלילו האויבים, נמצאת מתה בנהר

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה היינו דייקא למעלה מראיה והשגה

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וגו'. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אבל אנו יושבי תבל ושוכני ארץ קרוצי חומר, נבוא לבחינת השגה על פי דרכים שונים: א, בבחינה שמיעה וקבלה מאבות לבנים כו'. ב, ע"ד המחקר, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. ג, בעשותו יתברך נוראות לעינינו נסים ונפלאות עד אין מספר כו'. ולכאורה מי שמשיג בחקירתו מכח השכל, וכל שכן מי שרואה עין בעין נסים ונפלאות, שוב אין צריך לאמונה וקבלה כלל. אבל האמת, סוף דבר הכל האמונה והקבלה, כי אם יספיק במעט אשר השיג בשכלו או מכח שראה בעיניו ישועות גדולות נסים ונפלאות, הרי הוא ח"ו נותן קצבה לגדולתו, לפי קוצר השגתו וראייתו, ובאמת השי"ת רם על כל רמים נשא על כל נשאים לגדולתו אין חקר, רק העיקר לשמוע ולהאמין יותר ויותר ממה שהשיג וראה בעיניו, כי גדולתו ית' בלתי תכלית ואין סוף. וזה אצלי מה שנאמר באברהם: "הבט נא השמימה" וגו', ואמרו (בר"ר מד, יב) אין הבטה אלא מלמעלה למטה, מלמד שהגביהו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, ואם כן ראה גדולתו ית' בגבהי מרומים עין בעין, ואחר כך אמר כי לא הספיק בראיה זו, כי אם שבא למדריגת "והאמין בה', שהאמין בה' שלגדולתו אין סוף ואין מספר וחקר, ויותר ממה שראה בעיניו, ועל זה: ויחשבה לו השי"ת צדקה.

מעלת בני עליה הוא שאין מחשבין עצמן לכלום

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים. "הנה, עינינו רואות, דמי שעובד ה' באמת, נראה בעיניו כי איננו כלום, ולמה נחשב הוא, ומי לנו גדול ממשה, ואעפ"כ אמר 'ונחנו מה'. ומי שאינו עובד ה' באמת, ידמה בעצמו בעיניו לאדם חשוב. והטעם, איתא בספרים, כי ידוע שכל מצוה שהאדם מקיים בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא (תיקו"ז כה:), ואם כן נשארת המצוה כאן למטה, ולכן נדמה בעיניו שעשה מצוות ומעשים טובים, אמנם מי שעובד ה' באמת בדחילו ורחימו, הרי המצוות שלו פורחות לעילא, ולא נשאר פה מאומה, ולכן נדמה בעיניו כאילו לא עשה כלום (עי' 'באר משה' פר' נח עה"פ ויהי מקץ ארבעים יום בשם הבעש"ט). והנה, ידוע שבני עליה נקראים בשם "אדם", והמון עם מכונים בשם "בהמה" (חולין דך ה), וזהו שאומרים בתפילה: "ומותר האדם (בני עליה) מן הבהמה (המון עם) אין" במה שהם מחזיקים עצמם כ"אין". וזהו שאמר: "ויתהלך חנוך את האלקים "ואיננו" כלומר, שהיה נחשב בעיניו כאין, ולא היה חשוב בעיניו למאומה, ואמר הטעם: "כי לקח אותו אלקים", כלומר, כל מצוותיו ומעשיו הטובים לקח אלקים למעלה, שהיו פורחות לעילא ולא נשאר אצלו מאומה.

טהיי"ם, בגוף שלם בלי שום פצע וחבורה, ונתגלה השקר של העלילה. ונעשה שמחה גדולה בין כל המסובין. אולם רבינו הקדוש הנ"ל לא הראה שום אות של שמחה, אדרבה, הלבינו פניו כאיש מרעיד ומפחד ודואג ועיניו לשמים, ובמעמד זה היה בהמשך איזה רגעים. ואח"כ פתח פיו הקדוש ואמר: כתיב (שיר השירים ד, ח): 'תשורי מראש אמנה', ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל 'עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא'. וקשה כפל הלשון 'עתידין לעתיד לבא'. ותירץ השל"ה הק' דהכי פירושו, דהנה, אם אומרים ישראל שירה על הישועה שבאה כבר, אין זה רבותא כל כך, כי אם לא יאמרו אזי הם כפויי טובה, אבל המאמין האמיתי הבוטח בה' אומר שירה גם קודם שבאה הישועה, ע"ש הישועה שבוודאי תבא מאת ה', ובעת הגאולה שיתבער רוח הטומאה מן העולם אז ודאי כן יהיה בישראל. וזהו שאמרו בגמרא: 'עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבא' כלומר על הישועה שעתידה לבא, אף שעדיין לא באה. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה: 'תשורי מראש כלומר, קודם ביאת הישועה 'אמנה' מכח האמונה שתבא. לכן גם אנו נאמר שירה על הישועה העתידה לבא. וצוה לנגן את הקפיטל קי"א בתהלים 'הללוי–ה אודה ה' בכל לבב'. אחד כך באמת נתהוה כן, שזאת לא היתה עדיין הישועה, אדרבה, גדלה הצרה כי הגדיל אויב, ושונאי ישראל עשו בשקר, אשר אם הנערה וכל רואיה שהכירו אותה מקודם ואמרו שזו היא הנערה הנאבדה, והם פעלו אצלם על ידי איומים הרבה וכדומה שיחזרו מדבריהם ויאמרו כי אין זאת, וע"י מכות ויסורין שאין לשער פעלו אצל אנשים שיעידו שקר, אשר גוויית המתה זו הביאו ישראל ממקום רחוק כדי להטעות את בעלי המשפט שדנו על זה, והצרה הלכה וגדלה עד מאוד, עד שנתקיים בנו 'והיו חייך תלואים לך מנגד', עד שריחם ה' עלינו ועל כל ישראל עמו, ועל ידי שלוחי דרחמנא, הם המליצי יושר, ועל ידי הרופאים היותר גדולים מעיר הבירה, נתגלה אצל המשפט שבאמת זו הנערה הנאבדה, ואותם שישבו במאסר יותר משנה ביסורים גדולים נפדו ממאסריהם, ונתגלה השקר של העלילה, וכל האויבים שהיה להם חלק בעלילה זו היתה להם מפלה רבה מאת ה' מן השמים עד שנאבדו מן העולם בבוז וקלון רב. כן יאבדו כל אויביך ה', ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ובמעשה זה יבואר מה שהביא החיד"א בספרו "נחל קדומים" בשם רבינו אפרים לבאר סמיכות תחילת פרשתנו לסיום הפרשה הקודמת ואתה תבעך הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'. כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. וכתב: כי תעשה הישר וסמיך ליה כי תצא שצריך לומר שירה על התשובה; 'הישר' אותיות 'שירה' וכן כתיב ביהושפט (דה"ב כ, כב): 'ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב' וגו', עכ"ל. וצריך ביאור לכאורה, דאיך שייך לומר שירה קודם התשועה בשעת יציאה למלחמה. ברם על פי דברנו תתיישב היטב תמיהה זו, דבאמת צריך לומר שירה על התשועה קודם שבאה, והיינו מכח האמונה, ובזכות זה באמת תבא הישועה. וזהו שאמר: 'הישר כי תצא למלחמה על אויביך' ובזכות זה 'ונתנו ה' אלקיך בידך' וזהו שנאמר גם כן ביהושפט 'ובעת החלו ברנה כלומר, שאמרו שירה בראש"ש בשעת היציאה למלחמה מכח האמונה שתבא הישועה, ולכן 'נתן ה' מארבים' וגו'.

נפש יהונתן

כי הלבישני בגדי ישע

הגה"צ מווייטצען ז"ל בהקדמה לספרו מקדשי ה' (ח"א, שער מחמדים אות י"ב, דף י"ז ואילך) מספר נסים ונפלאות שהיה לו בעת המלחמה הנוראה, שתלה בזכות שלבש העטרה מטליתו של הייטב לב זי"ע, וזה לשונו שם: אמרתי לספר לדורות נס ופלא שהי' לי בשבוע האחרון טרם כלות המלחמה, הנה על הטלית שלי הי' העטרה של כ"ק זקיני הגאון הקדוש מסיגעט זי"ע בעהמח"ס ייטב לב, אשר קבלתי במתנה מכ"ק חותני הראשון הגה"צ מלימאנוב ז"ל, וכמובן שהיתה יקרה לי מאד מאד, ובעת שהרוצחים הוציאו אותי ואת ב"ב מביתי חוצה להוביל לאושוויטץ, לקחתי בידי הטלית עם העטרה הנ"ל, בהיות לבי בטוח שתהי' לי לסגולה ושמירה, שכל זמן שהנני מתעטף בו הנני שמור מן המזיקין ומכל מיני פורעניות המתרחשות לבוא לעולם ועל כן היתה כל מגמתי ושאיפתי בשעת הרס עולם להתעטף בטלית זו, בכדי להנצל מחרב הרוצחים השפלים ימ"ש. אמנם כשנלקחנו למחנה אושוויטץ לקחו מכולנו את כל חפצינו, וממילא הוצרכתי בעל כרחי להפרד גם מטליתי עם העטרה אהובי לדאבון ושברון לבי ונפשי, ותיכף בבואי למחנה העבודה חקרתי ודרשתי על המקום שהחפצים והבגדים מונחים שם ועלה בידי להגיע למקום הלז בתואר לעבוד שם לסדר החפצים טובים אשר שלחו משם למדינתם, (מאוישוויטץ שבפולין לדייטשלאנד) ובתוך העבודה מצאתי גם הטלית שלי, ובקושי גדול עלתה בידי להכניסו להבלאק שהייתי שוכן בתוכו, אך היות שבתנאים שבמחנה עם השומרים הקאפו"ס הרשעים לא הי' שום אפשרות להיות בטלית גדול כזה אפי' תחת הבגדים, ובכן חתכתי אותו ועשיתי ממנו טלית קטן, ואותו לבשתי מאז כל הזמן, עד איזה ימים טרם השחרור הסופי ע"י האמעריקאנער. וגם לבישת טלית קטן כזה היתה כרוכה פעמים בסכנה, מפני שכולנו היינו מלובשים במלבוש השוה לכל אסירי המחנה, וע"י לבישת טלית קטן כזה התנפחה צורתי החיצונית, והי' ניכר השינוי, ואם היו תופסים אותי בצורה כזה הייתי עלול לקבל עבור זה מכות רצח, עד לנפוח נשמתי ח"ו. וכך אירע פ"א כשיצאתי מבית המרחץ, ועמד ראש השומר "פעניקס" ימ"ש שהי' ראש, ועבור חטאיו קבל תפיסה לכל ימי חייו, ועתה נתמנה לשומר עלינו, וכאשר הביט בנפוח היתר שגרם הטלית קטן שלי צוה עלי לגשת אליו בכדי שיוכל לברר מה גורם לכך, ובמששו את בגדי מצא הטלית קטן שלי, ומיד חמתו בערה בו כי מעולם לא ראה בגד בצורה כזה, ושאל אותי מה זה ועל מה זה, וכדי שלא יחשב שגנבתי זאת אמרתי לו שזהו מלבוש אלוקי "איין גאטטע'ס קלייד" שהבאתי עמי עוד מביתי, והתחיל תיכף ומיד להוריד על ראשי ועל גופי מכות רצח בזעקות גדולות עלי, וצוה עלי בא אתי להחדר שלי, ושמה אלמוד אותך קצת אודות הרבש"ע. בשמעי את הפקודה הנוראה הזאת הסתמרו בי שערות ראשי, כי כל אחד הי' יודע את הפירוש של אותה פקודה מן הראש הצורר הזה, שפירושה ח"ו מות בטוח תחת ידיו הגסות ע"י מכות רצח אכזריות. אולם מה יכולתי לעשות, נאלצתי ללכת אחריו לחדרו, ושם התחיל בהכאה חדשה מלא כעס ורציחה (ומאריך שם בפרטי המעשה ומסיים אשר זכות החפץ דקדושה של זקינו הק' חפפה עליו ופתאום התחיל הצורר לדבר עמו ואחד דין ודברים נשא חן בעיניו ואמר לו:) תוכל ללכת מכאן לשלום, ומהיום והלאה תוכל

הבכיה והתפילה על הגאולה יהיה בשמחה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו', "לפנות ערב" ב' במסורה: כאן, ואידך "והיה לפנות ערב יהיה אור". יש לרמז בפירוש המסורה על פי מה ששמעתי ממוזלה"ה (מרן בעל 'ישמח משה' זי"ע) כי רבינו הקדוש מלובלין ז"ל הורה לו הדרך ילך בו, ואמר לו: הגם כי נאמר בשו"ע (או"ח סי' א' ס"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם (חובת הלבבות שער הפרישות) הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו, וגם בעת שאומר [תיקון] חצות בבכי ותחנונים ופלגי מים, עכ"ז ראוי להיות בשמחה באותו שעה, והוא עפ"י משל למלך שנשבה והגיע לעמוד ולפוש אצל אחד מאוהביו ומיודעיו, וכראותו את המלך במעמדו בשביה, הלך ובכה, עכ"ז שמח כי המלך נתאכסן אצלו. והנמשל מובן. ואיתא במדרש על מה שאמר יצחק אבינו: "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה" וז"ל: "מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי; 'ראה ריח בני' הרי בנוי, כדכתיב 'ריח ניחוחי תשמרו'; 'כריח שדה' הרי חרב, כמד"א ציון שדה תחרש; 'אשר ברכו ה" בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, כענין שנאמר (תהלים קלג, ג) "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם". וזהו הרמז: "ויצא יצחק לשוח בשדה להתפלל, בשביל שראה חורבן ביהמ"ק וציון שדה תחרש, "לפנות ערב", ובודאי הרבה בבכי ותחנונים ופלגי מים ירדו עיניו, ועכ"ז היה בשמחה, כי כן מורה שמו יצחק, שהוא לשון צחוק ושמחה. וזהו רמז המסורה: "והיה" לשון שמחה (בר"ר מב, ג), "לפנות ערב" בעת שהתפלל יצחק, הגם כי "ירחץ במים", בבכי ודמעות, עכ"ז היה בשמחה.

אין נתבע מהאדם רק לעשות מה שבכחו לעשות

כי תשא את ראש וגו' ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו'. זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש וגו' מחצית השקל תרומה לה' ענין מחצית השקל הוא, לרמז כי עיקר עבודת האדם הוא, לשעבד מחשבות לבו וכל חושיו וכחותיו ותנועותיו להשי"ת, ועליו לעשות התחלת העבודה, אבל גמרה הוא בידי השי"ת, על דרך "בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עזרו לא היה יכול לו" (סוכה נב:) וכן אמרו ז"ל (שבת קד.) "הבא ליטהר מסייעין אותו". נמצא, שהאדם אין צריך לכפרה כי אם על מה שלא התחיל כלל להיכנס בגדר העבודה, כי אלמלי היה מתחיל ובא ליטהר, אזי היה הקב"ה גומר את המלאכה. הרי שעבדות האדם היא רק מחצה, וכדי לכפר על מחצית זה, מה שלא נכנס לבחינת 'מחצית' כלל, על כך אמר: "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל" וגו'. ומפרש הכתוב למה צריך כפרה רק על המחצית, כי "מחצית השקל" כלומר המחצית השניה, דהיינו הגמר, היא "תרומה לה'", כי אי אפשר בכח אנושי לגמרו כלל, כי אנא בשרא והוא נורא (ע"פ קידושין פא.) ולכן הדגיש הכתוב ואמר: "ונתנו איש כופר נפשו" כלומר, בעבור היותם איש ולא מלאך, על כן צריכים ליתן כופר נפשו, ודי במחצית השקל, כאמור.

לבוא לבלאק שלי ותקבל מהמאכלים הטובים שבבלאק שלי, נוסף על מה שקבלת כבלאק שלך, באופן כזה נצלתי בעזרת השי"ת ממות בטוח ואכזרי, ואודה לה' כי טוב כי לעולם חסדו [ועיי"ש עוד שהאריך לספר בנם נוסף שאירע לו ע"י הטלית הנ"ל] זי"ע.

שו"ת מקדשי השם

והקרב והכרעים ירחץ במים

זקיני הרב החסיד מו"ה יעקב יודא הכהן גליק ז"ל בהיותו חתן טרם שבת בארוואראפן שלו, שהי' עש"ק פ' ויקרא, והלך ליקח ברכה מאת הגה"ק בעל מסיגעט זי"ע, אמר לו הייטב לב בזה"ל: דיין טאטע ר' בן ציון וועט דיר העלפן פאסטן, און איך וועל דיר העלפן תשובה טאן, אחר זה התחיל הייטב לב להעביר את הסדרה שני מקרא ואחד תרגום, ואך כאשר התחיל הייטב לב בדבר זה מיד הרגיש בנפשו איך שהוא התחיל לעבוד עליו, והתחיל לבכות מאד, וכאשר הגיע הייט"ל אל הפסוק והקרב והכרעים ירחץ במים, הרגיש בעצמו כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, והגדיל לבכות ביותר, בינתיים נכנסה הרבנית הצדיקת ע"ה וכראותו איך הוא פורץ בבכיות גדולות קראה ואמרה אל בעלה, לאז אים שוין גיין דעם בחור ושוב חדל מלעוררו לבכי, ומני אז לא הרגיש כלום (ופ"א תחת אחד השיחים עם נכדו כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ספרתי לפניו את הסיפור הנ"ל, ואמר לי כי ג"כ שמע וידע מזה).

גדולת יהושע ח"א אות נ"ו

עניו מאד מכל האדם

היה עומד רבו הק' בדרשותיו ושופך שיח לפני שומע תפלה בבכיות נוראות שוברות כל לב, וממליץ טוב על ישראל עם קדושים ומוסר נפשו עבורם, ולא נחה דעתו עד שחירף וביזה עצמו לפני קהל ועדה כשפל הנבראים. ובהיותי ילד בן י"ג שנה זכיתי לשמוע דרוש לי"ג מדות מפיו, ואמר שלפי שהוא חטא הוא מסוגל יותר להוכיח אחרים, כי אם צדיק שלא חטא יוכיח יאמרו השומעים הוא לא טעם מעולם מתיקות טעם החטא, כדכתיב (משלי ט, יז) 'מים גנובים ימתקו' וכו', ופירש בזה הפסוק (תהלים מ"ת, ט) 'אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלקי חפצתי וגו'. בשרתי צדק בקהל רב' וגו', והכוונה כל מגילת ספר עונות שאני מוכיח לאחרים כתוב עלי, פירוש גם אני נכשלתי בהם, אבל מהיום והלאה: לעשות רצונך חפצתי, והנני שב בתשובה, על כן בשרתי צדק בקהל רב, אני מסוגל יותר להוכיח אחרים מאחר שגם אני טעמתי ערבות העבירות, ומאחר שאני מתחרט על מעשי ומקבל עלי מהיום והלאה לעשות רצונך ית', על כן גם אתם תעשו כמוני"

גבעת שאול

תפילת הצדיק, אל יבושו בי ויוושעו בזכות אמונתם

"שעל ידי שהם מאמינים בה' ובצדיקים, שיושעו על ידי תפלתם, על ידי זה נעשו כלי מוכן לקבל הטובות. ומעתה הבאים אל האדם שמחזיקים אותו לצדיק, ומחכים לה' להוושע בזכותו, לו יהיה כי אינו כפי דמיונם, על כל פנים הם מאמינים בה' כי הוא שומע תפלתו ותפלת צדיקים, ובידו למלא משאלותם [של הצדיקים] לשנות טבע העולם. ובזכות אמונה זו הם נושעים וכו'. וזה"פ "אל יכלמו בי מבקשיך אלקי ישראל", כי הם מאמינים בך, ומבקשים על ידי ישועה מאתך, היינו מבקשים על ידי הצדיק, ישועה מהש"י, על כן הם כדאי להושיעם וכו', כי עיקר הישועה על ידי האמונה, שזה האיש מאמין בה' להיות נושע בזכות תפלתו של הצדיק. וכן מקובלני מפי קדשו של מורי זקני זלה"ה, ומפי כמה צדיקים, שהכל תלוי בזכות האמונה של המבקש להתפלל בעדו וכו', אם מאמין בה' להוושע בתפלתו של הצדיק.

שמחת החג ושמח"ת, כפי התשובה באלול ועשי"ת

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו'. "יתבאר, כי לפעמים היצר הרע מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה, עד שידמה בעיניו שהיא מצוה, ואינו מבין על עצמו. והבחינה לזה, אחרי עשות כולה או מקצתה, הנה 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ואם ירך לבו ויתחרט, זה מורה שהיתה עבירה וכו'. אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה, זה לאות ומופת, כי עשה מצוה, לבעבור זה ישמח לבו ויגל. ודבר זה מבואר ב'בינה לעתים' טעם על ענין 'שמיני עצרת', להורות על שמחת הרגל, שלא יהיה שמחתנו כאחד הריקים, בשביל הבלי עולם, אלא שמחה מעולה לשם שמים, על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים ההם, והמופת על זה, שאחר כך אין לנו שום עצבות וחרטה על העבר, אדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג שאנו ששים ושמחים, עיי"ש. וזהו שנאמר: 'והיה' לשון שמחה (בר"ר מב, ג), 'עקב' אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים, זהו לאות כי 'תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם'.

מעבדות התורה והחסד
מבצר הכוללים
קרית יואל יצ"ו
בנשיאות כ"ק מרן הרב נחמן שליט"א
16 Garfield Rd. #303 Monroe, New York 10950 / Tel: 845.783.9060 / Fax: 877.660.3850

כ"ו מנחם אב תשפ"ה לפ"ק

מודעה משמחת

לכל הקהל הקדוש לומדי תורה הי"ו

בשמחה רבה הננו מבשרים על פתיחת מסגרת חדש

בית תלמוד

תלמידי הכמים משיבים בכל מקצועות התורה

שע"י רבני מבצר הכוללים קרית יואל

מסגרת בית תלמוד, מהו?

לסייע בידי הלומד, כשמתקשה באיזה ענין בביאור ופשט הדבר ורוצה להציע שאלתו לפני תלמיד חכם יודע ספר, וכן כשמחפש איזה מראה מקום בש"ס ובשו"ע או בנו"כ, יוכל להתקשר אל 'חברי בית תלמוד' בכל שעות היום והלילה, והם יסייעו אותו ולהבין הדבר על בוריו

חברי בית תלמוד כבר מוכנים להשיב על 'חוב מסכתות הש"ס' (גמ"ר או עם פי' תוס'), וחלק גדול ממקצועות השלחן ערוך

בחדשים הבאים יסדרו בעזה"י על כולם

על הישבי "אוהל שיעורים ליין"

605.477.4444#8

ויה"ר שנזכו להרים קרן התורה ולומדי"ה, ויתקדש שם שמים על ידינו

הנהלת מבצר הכוללים קרית יואל

ט' אלול

הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע

ואלה תולדות

נולד כ"ב שבט שנת תקפ"ג בעיר קרייזבורג לאביו הגאון ר' יעקב הכהן רבה ואב"ד של העיר, ולאמו הצדקנית מרת יוטא שהיתה מגזע השל"ה הק' וממשפחת הגר"א מווילנא ובעל שאגת אריה זצוק"ל.

כבר משחר טל ילדותו נתפרסם לילד פלא, בגיל שנה כבר בירך – כפי עדותו של ר' צדוק בעצמו – ברכת "שהכל", בגיל שנתיים התפלל כל התפילות מתוך הסידור בטרם הלך לאכול, וכשהי' רק בן שלוש וחצי בשעה ששאר ילדים בגיל כזאת מתחילים לומר אל"ף בי"ת אבל ילד פלא זה כבר למד גמ' תוס'.

כשהי' בן שש שנים נתיתם מאביו ל"ע וכשאמו נישאה בשנית עבר לעיר קריניק תחת חסותו של דודו (אחי אביו) הגאון ר' יוסף הכהן ראבינאוויץ זצ"ל בעל ה"כפות זהב", מקום שם עלה ונתעלה בתורה, גדולי הדור היו משתעשעים עמו בדברי תורה בעודו ילד רך, והביעו התפעלותם מגאונותו, וכמו שמסופר על אחד מגדולי הדור הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא זי"ע שבחן אותו פעם בגיל הפעוטות והשתומם על חריפותו ובקיאותו, עד שהתבטא כי עתיד הוא להיות מגדולי הדור.

אם כי נתייתם מאביו עם כל זאת לא הפריע לו היתמות מללמוד תורה ולא פסק פומיה מגירסא, והי' לומד שעות על גבי שעות רצופות בקול גדול ובעמידה דווקא, לפעמים הי' יכול ללמוד י"ב שעות רצופות, ולא הי' להילד היתום כסף די מחסורו ובגלל זה לא הי' לו כסף לקנות לו נרות שיאיר לו בלילה, אז יצא בחוץ ולמד לאור הירח כל הלילה עד אור הבוקר, וגם הרעב שסבל לפעמים שלא הי' לו כסף לקנות לו אוכל, לא הפריע את התמדתו בהתורה הקדושה, וכבר מאז נתפרסם שמו בשם "העילוי מקריניק".

מסופר שפ"א באותו זמן ששהה בבית דודו כשהי' בן שבע שנים, עזב דודו את ביתו ונדד למרחקים לקבץ מעות קדימה עבור ספרו "כפות זהב" שרצה להדפיס, והנה עברו שש חדשים מעת עזבו את ביתו, ולא שמעו ממנו כלום, ובני הבית דאגו מאד עליו והיו בצער גדול, והוא לא הי' יכול לראות את צערם, עשה השבעת חלום וגילו לו מן השמים היכן נמצא דודו, וכך הרגיע את רוחם.

במכתב לידיד נעוריו מעיד ר' צדוק על עצמו וז"ל: "בשנת הי"ב לימי חיי, בראשית שנת תקצ"ה, החלפנו כתבינו במשא ומתן של הלכה, בענין חיבת ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה, וזה היה תחילת עיסוקינו בש"ת בכתב" ומסיים שם מכתבו בענוות קדשו "ואם היות דברי אז משיחת הילדים ושעשוע תשב"ר בעלמא, מכל מקום לא יצאו מכלל פטטיא דאורייתא".

כשנעשה בן שלש עשרה למצוות חיבר קונטרס חידו"ת ענינים מופלאים על מצות עשה ול"ת ועוד, ויציין בתחילה: "אלו הכתבים כד הוינא טליא כבן י"ג כתבתי כרך זה", אף את הדרשה לבר מצוה שדרש בשבת פרשת שקלים (בשבת לפני שנעשה בן י"ג ביום ה' כ"ב שבט תקצ"ו) חיבר הוא בעצמו והתחיל אז דרשתו בדברי דרוש בענין גדול המצווה ועושה אח"כ רצה להתחיל בדברי שמעתתא ואמר שאינו יודע ממה להתחיל אם מפרשת השבוע או מענינא דיומא עניני תפילין ונכנס בפלפול עמוק בענין תדיר ומקודש במסכת זבחים, ואחרי שהאריך בענין זה יצא שצריך מקודם לדרוש בפרשת השבוע שהוא תדיר ודרש אז פלפול עמוק בסוגיא דבשר וחלב שהיה מעניני פרשת השבוע דאז, ואח"כ המשיך מענינא דיומא בעניני תפילין (והיא לו נדפסה בסוף ספר "משיב צדק", ולא יאומן כי יסופר שנער בן י"ג ערך אוצר בלום זה).

בשנת ת"ר בהיותו כבן י"ז שנה רשם על גליון "היום סיימתי את הש"ס בשנת טו"ב לימי חיי, שנת ת"ר", וכך הדליק הכהן את המנורה שעתידה להאיר את עיני ישראל בכל מקצועות התורה.

האיש מקדש

כבר בהיותו בגיל צעיר התחילו הרבה נגידים לנסות לזכות להכניס בביתם את העילוי, ובהיותו בן חמש עשרה שנה זכה הגביר רבי שמואל הכהן מעשירי העיר וואלדאווקא בהעילוי שיהי' לחתנו, רבי שמואל ידע להעריך את גודל ערכו של חתנו, וייחד לו חדר מיוחד בדירתו, ובו ישב ר"צ על התורה ועבודה, ועלה ונתעלה מאד, הנהגותיו ודרכיו הי' בקדושה ובטהרה, הקפיד על כל דבר שבקדושה, הי' מדקדק מאד על כשרות בכלל ובחג פסח בפרט שהי' דקדוקו מאד אשר הי' לשם דבר החג הפסח שלו, בעצמו הכין מאכלי פסח והכניסם לחדרו ולא נתן לשום איש ליכנס אליו לחדרו רק אם בדקו בקפדנות אי איכא חשש של משהו חמץ, בדיקת חמץ שלו התארכה לשעות רבות ביגיעה ובדקדוקים רבים, ושכר אנשים להזיז את ארונות הספרים הכבדים שבחדרו שהיו גדושים בספרים כדי שיוכל לבדוק תחתיהם בכל חור וסדק, ושמעו ודרכיו הקדושות הלכו למרחוק,

יסופר שפ"א בהיותו אברך סמוך על שלחן חותנו, בא גבאי צדקה אחד אל בית חותנו לאסוף מצרכים לעניי העיר לחג הפסח, וחותנו לא הי' אז בבית, רק ר"צ הי' אז בבית, אמר לו ר"צ בצער אין אני יכול לתת לך מאומה כי סמוך על שלחן חותני ומונע עצמי

ימי ההילולא

ו' אלול

- **רבי גרשון שמואל יום טוב לימפאן ב"ר נתן העלער** (תוספות יו"ט) - **תי"ד**
- **רבי יקותיאל יודא ב"ר אלעזר ניסן טייטלבוים אב"ד סיגוט** (ייטב לב) - **תרמ"ג**

ז' אלול

- **רבי משה סופר ב"ר יעקב שלום אב"ד טיסאפירעד** (מהר"ם סופר)- **תרע"ז**
- **רבי מרדכי ב"ר יוסף זצ"ל אויסטילא - תרל"ז**

ח' אלול

- **רבי אבא מרי ב"ר אלי' חלפן - שמ"ו**
- **רבי אברהם שמשון מראשקוב ב"ר יעקב יוסף מפולנאה** (תולדות) -**תקנ"ט**

מלתת בלי רשותו, אבל בכל זאת ברצוני לתרום למצוה גדולה זו, בידו של הגבאי הי' סל עם ביצים שאסף לצורך העניים, אמר לו ר"צ אומר לך כמה ביצים יש בסל זו וע"י כך אחסוך ממך את הטירחא מלמנות אותם אחר כך וזאת תהי' תרומתי, כשחזר הגבאי צדקה לביתו ומנה את הביצים ראה שאכן כיון ר"צ את המספר של הביצים.

[סיפור דומה מסופר שפעם אחת ישב עם חבירו תחת צילו של אילן, אמר לחבירו שיוכל לומר להם כמה עלים יש על האילן, ולאחר התבוננות מועטת נקב במספר העלים, שאלו לו חבירו מהיכן אנו יודעים שאכן כך היא המספר, אמר להם שיורידו כמה עלים מהאילן מבלי שאדע כמה הורידו, והוא יאמר להם כמה עלים נשאר על האילן, וכן עשו].

ביקש הצדיק לישב בשלוה אך רבו אנשי מדון שקינאו בחמיו שזכה להיות חותן המלך והללו הצליחו להפרידו מבית חותנו בעלילות שוא עד שהחליט להתגרש, וכשמיאנה לקבל גט פיטורין נדד לגדולי דורו על מנת לקבל היתר מאה רבנים ואז אגב טלטולא דאורחא נתקרב אל רבותה"ק גדולי החסידות כפי שיסופר בהמשך דברינו.

זיווגו השני הי' האשה החשובה מרת חנה דבורה, והתיישב עמה בטשכוב פרבר של העיר לובלין, אהבת התורה של הרבנית היתה אין לשאר, אחר פטירת חותנו נשאר ר"צ בעירום ובחוסר, ורצו אז החסידים להנות אותו אבל הוא עמד איתן בדעתו לא לקבל שום מתנת בשר ודם, אשתו הצדקנית פתח חנות קטנה לממכר בגדים ישנים, ומהכנסה הדלה התפרנסו עצמם בדוחק גדול, אבל בשמחה רבה שזכו להנות מיגיעת כפם, ר"צ העריך מאד את גדולת נפשה באהבתה לתורה והסתפקותה במועט, מסופר שלאחר פטירתה בכה ר"צ מאד במספד תמרורים והי' משבחה שהקדישה כל ימי חייה למען התורה הקדושה, ובהיפרדו מקברה אמר: "תורתי מידך באה לי, חצי שכרי בעולם הבא נתון לך, הנה לפניך קחהו מידי".

לאחר פטירתה רצו החסידים לתמוך בו אבל הוא סירב לקבל מהם בכל תוקף, עד שאחד מהחסידים התנדב להמשיך לסחור בחנות אשתו, ולכך הסכים הצדיק רק אם יתן לו רק כדי צרכו שהיו מועטים מאד, סעודה אחת ליום שאכל את זה בערב. ועיקרון זאת לא ליהנות משלחנם של אחרים, נהג גם לאחר שהתמנה למנהיג העדה שאז גם לא רצה לקבל מהחסידים את הפדיונות, רק מ"פדיון" אחד קיבל והיא "מפדיון הבן", באמרו שהתורה זכתה לו כסף זו בתורת כהן, ומכספי פדיון הבן קנה ספרים, ולא הי' משתמש בכסף זה לצרכים אחרים.

כשנשא את אשתו השלישית אמר קודם החופה לחותנו הרב ר' פישל מסטוקצין שהגה"ק מקאצק זי"ע כשנשא את אשתו השניה אמר לגיסו בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל הרי המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הדהר תשובה בדעתו, אבל מי שמקדש אשה על מנת שהוא רבי, ואינו רבי, הרי הקידושין אינם קידושין ואם כן מה עלי לעשות, הרי היא חושבת שאני רבי ולכך נתרצתה להתקדש לי, ואני יודע שאני לא רבי, הרי יש חשש בהקידושין, השיב לו ה"חידושי הרי"ם" לאמיתו של דבר אין לה נפקא מינה אם הוא רבי או לו אלא שהיא רוצה להינשא לו מפני שכל העולם חושבים אותו לרבי וזה הרי אמת שהעולם לא יחדלו מלקרוא לו רבי, ולכן אין כאן חשש בהקידושין, אבל סיים ר"צ זה הי' נכון אצל הרה"ק מקאצק זי"ע שהי' מוחזק בעיני כל לרבי, אבל אני מלבד מה שבאמת איני רבי, גם בעיני העולם איני נחשב לרבי ואם כן יש חשש גמור בהקידושין, ולכן אבקש מכבודו שיודיע לבתו בפירוש לפני הקידושין שאיני רבי כלל.

באהלי צדיקים

כשהי' בן עשרים שנה כחמש שנים אחר נשואיו, יצא מביתו לבקר בהיכלם של גדולי הדור של עולם הרבנות, והרבה גדולי הדור ביקר ה"ה הגאון ר' יעקב אורנשטיין בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג זי"ע, הגאון ר' צבי הירש חיות זי"ע, הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן בעל ה"שואל ומשיב" זי"ע, הגאון ר' שלמה קלוגער זי"ע, ועוד, והפליא מאד את גדולי הדור בחריפותו ובגאונותו.

ימי ההילולא

ט' אלול

- **דן בן יעקב - ב"א שי"ח**
- **רבי יושע קאשמאן ב"ר פייוויש זצ"ל** (נחלת יהושע) **- תקצ"א**
- **רבי צדוק הכהן ב"ר יעקב ראבינאוויטש זצ"ל** (שו"ת תפארת צבי) **- תר"ס**

י' אלול

- **רבי פנחס בן רבי אברהם אבא שפירא זצ"ל מקארייץ** (מדרש פנחס) **תק"ל**
- **רבי יצחק בן רבי שלום יוסף מבוהוש - תרנ"ו**

י"א אלול

- **רבי שלום יוסף ב"ר ישראל** (מרוזין) **זצ"ל - תר"י**
- **רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורא - תרמ"ג**
- **רבי זאב ב"ר אברהם לאנדא מטשעכנאוו זצ"ל מסטריקוב** (זר זהב) **- תרנ"ה**
- **רבי אברהם יושע ב"ר משה ארי' פריינד מנאסויד** (מאור יהושע) **- תרצ"ג**

י"ב אלול

- **רבי שמעון ב"ר אשר (הרמ"ש) - ק"כ**
- **רבי שמחה בונם ב"ר צבי זצ"ל מפרשיסחא - תקפ"ז**
- **רבי משה אליקום בריעה ב"ר ישראל מקאזניץ** (באר משה) **- תקפ"ח**
- **רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא** (יודעי בינה) **אב"ד לאנצוט - תרכ"ה**
- **רבי אברהם אהרן ב"ר יקותיאל יודא טייטלבוים אב"ד קאלבאסוב - תר"ע**

מסופר כשבא אל הגאון ר' יעקב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג, נכנס לביתו לחדרו בלא נטילת רשות, לבנו של הגאון שהי' ג"כ גאון ה"ה ר' מרדכי זאב הפריע מאד התנהגותו של האברך ר"צ, והביע תרעומותו לאביו, קדמו הגאון בתוכחת מגולה האם תדע אברך לפחות את הש"ס בעל פה שאתה מרשה לעצמך התנהגות כזו, ענה לו ר"צ ומה גריעותא אם אדע רק חצי ש"ס בעל פה, שאלו הגאון אמור לי איזה חצי ש"ס, ענה ר"צ איזה שתרצו, ונתפתח משא מתן של הלכה בן הגאון ובין ר"צ שהפליא מאד את הגאון, ופטרו לשלום מתוך חיבה ואהבה, וביכור"י ענוי"ם הזאת הי' התחלת הקשר עם גדולי עולם שנשא עמהם במשא ומתן של הלכה לימים רבים.

בקהל חסידים

מקור מחצבתו ויניקתו וגידוליו של ר"צ הי' מתנגד מובהק לדרך החסידות, שהי' נצר למשפחה של גאוני ורבני ליטא, וגם ר"צ התנהג כך בכל דרכיו, עד שבמסגרת נדודיו ביקר בהיכלי צדיקי דורו ונגה עליו אור החסידות, בהתוודעו אל רבוה"ק ענקי החסידות הלא המה הגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, הרה"ק ר' מאיר מפרימעשלאן זי"ע, המגיד הק' מטריסק זי"ע, הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע, ועוד.

לימים כשביקר אצלו הגאון בעל צפנת פענח מראגטשוב זי"ע ובא אליו להתפלפל בדברי תורה, והוא כבר נהג באדמורו"ת, נמנע מלפלפל עמו והסביר את נימוקו: "כי אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בתפילה לומר ברכת אתה חנן לאדם דעת, לא התכוונו לכך שהאדם יוכיח מי שיכול ללמוד יותר, אני או אתם, אמנם מה' מצעדי גבר כוננו, ויכול להיות שלכן באתם אלי על זה, ואם הגאון הוא עילוי, עליו לדעת שאני הייתי עילוי, ובקטנותו ניצחתי את כל הגדולים שפלפלו עמי, ובכל זאת נוכחתי לדעת שא"א לזכות לכתרה של תורה, עד שנאחזים בכף המנעול של דלת תלמידי הבעש"ט זי"ע", שנים רבות לאחר מכן עוד שח הגאון מראגטשוב בהתרגשות מדברים אלו ששמעם מפי כהן הגדול.

בצל רבו הק' מאיזביצא זי"ע

בין השאר ביקר ר"צ אצל הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינר זי"ע האדמו"ר הזקן מאיזביצא בעל "מי השלוח", וכמו שכותב נכדו הגה"צ ר' ירוחם ליינער זצוק"ל וז"ל: "הרב הגאון קדוש ה' מכובד הכהן הגדול רביט צדוק הכהן זי"ל מלובלין הוא היה פלאי גאון כביר שלא נולד ונתגדל בין חסידים ולא ידע חסידות מה היא, ועל פי סיבה מאת סיבת הסיבות (הכוונה להיתר מאה רבנים הנ"ל) עבר דרך איזביצא, ונכנס לבית מדרשו של האזמו"ר ושמע ממנו שיעור בגמרא, כדרכו בקודש לומר בכל לילה שיעור גמרא בבית מדרשו, ומיד כששמעו נכנסו דברי תורתו בלבו, ותצלח עליו רוח ה' ונהפך לאיש אחר".

להלן הוא כותב "שמאמרי רבו המה אצלו קדושים כמו מאמרי חז"ל, וכל ספריו בנויים על יסודי קבלתו מה שקיבל מרבו, ומזכיר תמיד בלשון: שמעתי וכו' ופעם כותב: וקיבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו", כמו"כ הוא מעיד "כי כשהיה מזכיר את רבו היה ממש מירתע כל גופיה, ואף לאחר שעברו יותר מיובל שנים מפטירת רבו, כשדיברו עמו אודותיו געה בבכיה בתוך השיחה".

פגישה זה עשה לו תמורה בחייו, ר"צ הציץ ונפגע ונפתח לפניו עולם חדש "עולם החסידות", ונתדבק בכל נימי נפשו ברבו הק', ואהבה רבה שררה בין התלמיד להרב ולעומתו בין הרב להתלמיד, תמורה זו חלה בכל דרכי התנהגותו, וגם אופן לימודו שהי' עד כה בהתלהבות וברעש גדול, עכשיו עשה הכל בהסתר ובהצנע לכת, והוסיף טהרה על טהרתו וקדושה על קדושתו, לא אכל אלא מסעודת מצוה, ומשום כך נהג לסיים כל יום מסכת ולעשות סיום סעודת מצוה, פ"א אירע שלא עלתה בידו לסיים מסכת ולא רצה לאכול, אמרו לו שבבית המדרש יש איש אחד שעושה סיום מסכת, אמר שיקראו לפניו את האיש, וכשבא לפניו שאלו כמה פעמים נזכר אמורא זו במסכת זו, וההוא לא ידע לענות, אמר זה אינו סיום אצלי, ולא אכל.

שבע שנים הסתופף בצל רבו הק' מאיזביצא, בז' טבת שנת תרי"ד נסתלק רבו הגדול ואז התפלגה עדת חסידיו, היו שקיבלו עליהם את בנו הרה"ק רבי יעקב זי"ע בעל "בית יעקב", ואילו ר"צ ושאר זקני החסידים התדבקו אחרי הגה"ק ר' יהודה לייב אייגר זצ"ל בעל ה"תורת אמת" נכדו של גאון הדור רבי עקיבא אייגר זי"ע, והיה נוהג לבוא אל שולחנו בכל שבת מברכים ויומא דפגרא, ר' יהודה לייב כיבדו ביותר והושיבו לידו בראש השלחן כך שר"צ הי' לו כתלמיד חבר, ומספר כי כאשר ישבה חבורת חסידים לפני ה"תורת אמת", ושיחתם נסבה אודות גדולי הצדיקים, פנה אליהם הרבי בשאלה: "האם שכחתם מהכהן, הכי הוא רק כאחד מהגדולים, הלא הוא כולו רוחניות שהוא מופשט מגשמיות לגמרי", כמו"כ קיים בו רבו מצוות מתנות כהונה והיה שולח לו את הזרוע והלחיים והקיבה, ר' יהודה לייב נהג בנשיאות כשלושים וארבע שנים עד כ"ב שבט שנת תרמ"ח, אותו הזמן הסתגר עצמו ר"צ לתוך עצמו בעבודה פנימית בהזדככות ובהתעלות יתירה, ותקופה זו ידועה בשם "תקופת השתיקה" של רבי צדוק.

נשיאותו

בשנת תרכ"ז אחר הסתלקותו של הגאון ר' יהושע העשל אשכנזי זצ"ל אב"ד לובלין רצו בני העיר שהוא ימלא את מקומו להיות אב"ד דשם אבל כיון שהציעו לו ללמוד את שפת המדינה מיאן בדבר באמרו שאינו רוצה לטמא את פיו בשפות זרות, ובמקומו נתקבל הגאון האדיר בעל ה"תורת חסד" שהיה ממעריציו הגדולים של ר"צ וידידות עצומה שררה ביניהם.

בשנת תרמ"ח לאחר הסתלקותו של בעל ה"תורת אמת" נאלץ ר"צ – אחרי שגברו עליו בקשתם של זקני החסידים – לקבל עליו את הנשיאות, ומספר שר"צ אמר אז "אם שמי נמצא ברשימה של דור דור ודורשיו אנוס אני לקבלו ואם לאו הריני מתפלל שלא אמצא חן בעיני בני אדם ולא יבואו אלי", כמו"כ אמר כי כל ימיו היה מתפלל שה"תורת אמת" יאריך ימים בכדי שלא יצטרך להנהיג, אבל כנראה שמשו הי' בין הדור דור ודורשיו, ור"צ נתקבל להנהיג את העדה, ונהג את נשיאותו ברמה, ואלפי חסידים התדבקו אליו בכל נימי נפשותיהם והוא השפיע אליהם מהודו.

גם כאשר עלה על כס ההנהגה לא שינה מהנהגתו המופלאה בהיותו העניו מכל האדם בדורו, ולא רצה להנות מאחרים ולא מתמיכתם של חסידיו ומהפדיונות שלהם, מלבד כסף פדיון הבן כנ"ל, וכאמור נהג לסיים בכל יום מסכת, ומדי שבת בשבתו סיים

את שתי המסכתות שבת ועירובין, וסיפרו כי בשבת קרנו פניו ולא הכירוהו ממש, במוצאי שבת היו צריכים לשפוך עליו מים להשיב את נפשו, כי לא יכלה נשמתו להיפרד מקדושת השבת, וכמעט כלתה נפשו עם צאת השבת.

כמו"כ נתפרסם שמו לבעל מופת, ומסופר שפ"א בא לפניו אחד מחסידיו ואמר לו שכואב לו מאד שן אחד, בקש ממנו ר"צ שיראה לו את השן שכואב לו והניח ידו עליה ונתרפא ושוב לא הרגיש שום כאב.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

קרוב לי"ג שנים נהג בנשיאות עד יומו האחרון עלי אדמות, בשנה האחרונה לחייו שנת תר"ס נחלש, סמוך לפטירתו רמז לבנו וחתנו החורגים שנתחנכו וגדלו אצלו מילדותם, כי רצונו שידפיסו ויפיצו את כתביו, והבטיח להיות מליץ טוב עבור המסייעם לכך, בדבריו הזכיר צוואת הגאון רבי לייבוש חריף אב"ד פלוצק שהבטיח לעשות טובה לכל המסייעים בהדפסת ספריו, בהעידו עליו שקיים הבטחתו, ורמז בזה שאף הוא יקיים מה שהבטיח.

ביום ט' אלול שנת תר"ס בשנת הע"ז לחייו עלתה נשמתו הטהורה למרום, בשעת הלויה ההמונית הספידו רק בנו חורגו שקרא עליו את הספדו שהספיד האריז"ל את רבינו הרמ"ק שפי' את הפסוק בפרשתן "וכי יהיה לאיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ" דהנה חטא הוא מלשון חסרון, שאם יחסר לאדם סיבה וטעם על מיתתו, דהא לא היה בו חטא, אזי ותלית אותו על ע"ץ שמת רק מפני חטא עץ הדעת, וכמו"כ קרא על אביו שהיה נפש נקי וצדיק ומת רק בעטיו של נחש הקדמוני, ולמחרת נטמן בכבוד גדול בלובלין באוהל באוהל רבו הגאון ר' יהודה לייב זצ"ל ה"תורת אמת".

מורשתו הרוחנית

לא הניח אחריו בנים אבל ספריו הרבים היא נחלתו, ר"צ הי' מושך בקסת מילדותו בשנתו הי"ב שאז כבר הוציא אגרות הדרכה, כתבים ורשימות, ובהיותו בן י"ג הוציא שנים ספרים אחת "זכרון לראשונים" את שלשלת הדורות מתקופת הנבואה על לחתימת התלמיד, והספר השני בשם "שמות בארץ" חכמי ישראל שלאחר חתימת התלמוד, וכך כתב כל ימי חייו מאות ספרים בכל מקצועות התורה והיהדות, בהלכה, במחשבה, בתורה ובחסידות, ממש אין שטח בעולם היהדות שר"צ לא האיר אותו, ולא פלס בו דרך, ועשרות מהם נשארו לנו לפליטה גדולה להאיר עיניי בתורת ה' ובעבדות ה'.

"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא" פסוק זה תואם את הספרים הרבים של הכהן הגדול, בכל מקצועות התורה, בנגלה ובנסתר בהלכה ובאגדה, וכבר הגדירו אותם צדיקי הדורות האחרונים בתור: "שולחן ערוך של חסידות".

רק לאחר הסתלקותו זרח אורם של ספריו הרבים וכאשר נשאל פעם הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע אודות הדפסתם היתה תשובתו: "על דברי קדשו אין לשאול מה להדפיס ומה לא, רק הכל צריך להדפיס" רק הוסיף "שדברי תורתו הק' שאמרם בשבת להם משפט הקדימה להדפיסם", ואכן ראו אור ספה"ק "פרי צדיק" עה"ת בחמשה כרכים, ואף אלו שלא נמנו על דגל החסידות שתו בצמא את דבריו, ודברי קדשו הם כמעיין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

קצרה היא היריעה, אך מהענין לציין דבר נפלא שהובא ב"פרי צדיק" "ושמענו בשם המגיד הק' דקאזניץ זצ"ל שאמר פעם אחת בערב יוהכ"פ שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הק', ואמר על הרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע שהוא בחינת אברהם, ועל הרבי מלובלין זי"ע שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו ששמו היה ישראל, חשב כנגד בחינת יעקב, רק חסר הכבש להקריב ואמר שהוא מכוין כל אותן הכוונות של הכהן הגדול בהקרבתם", ור"צ מוסיף שם על זה "כי בכל דור יש צדיקים כאלו, ואף שאין לנו הקרבנות מכל מקום כשנזכה נוכל לתקן על ידיהם, שהם יכוונו המכוון של הקרבנות, ולתקן הכל ביוהכ"פ, כמו שהיה מקן הכהן הגדול בהיכנסו לקודש הקדשים, וכדברי המגיד הק' זצ"ל".

כמו"כ זכה ונתגלו לו גילויים עילאיים רזי תורה מן השמים אותם העלה על הכתב בקונטרס מופלא בשם "דברי החלומות", ובהקדמה מציין "רשימת דברים שנתגלו לי בעז"ה בחלום הלילה ממה שעלה בזכרוני" וכדרכו בקודש בלול הוא הקונטרס בהלכה ואגדה קבלה וחסידות ויסודות עמקי החכמה אותה שתה בצמא וקיבל מרבו הגדול בהיותו מסתופף בצלו.

נפלאים ביותר הם דברי קדשו "חלם לי בהיותי באיזביצא, שהיו מגלים לי איזה ברים משורש נשמתי, ובכלל הדברים היו אומרים לי כי הדור של משיח, יהיו אותם הנפשות עצמן של דור המדבר, ומשיח נשמת משה רבינו ע"ה, והדור של משיח יהיה בסוד "תתחדש כנשר נעוריכי" שיהיה ג"כ אותו הדור של חסד נעורים".

בין הגילויים שנתגלו לו מוצאים אנו טעם נפלא על מה שמתפללים נוסח האר"י ולצדיקים הגדולים המכוונים בתפילתן יש לתת טעם על זה כנודע מה שהובא במכתב שבסוף ספר נועם אלימלך, אבל לא כל אחד זוכה לזה, רק הטעם דיש לנו להתפלל בנוסח שמתפללין בו אותן שהש"ת חפץ לשמוע תפילתן וכמו שנאמר "ותפילת ישרים רצונו" ומאחר שרצונו ית' בתפילת הצדיקים המתפללים בנוסח זה, הרי אותו נוסח חשוב ומרוצה לפניו ע"י תפילת אותן המכוונים לבן בתפילתן, ועל כן אחריהם כל אחד ימשוך להתפלל הנוסח שידענו שמרוצה לפניו יתברך".

זכותו הגדול תעמוד לנו ולכל ההוגים בתורתו, ובמהרה נזכה לראות בקיום דברי קדשו בספרו "ישראל קדושים" וז"ל: "וסוף הכל אמת מארץ תצמח, ויבורר האמת לעין כל, דזרע יעקב כולו זרע אמת, שהוא מידת האמת ליעקב הנשלך ארצה, וצומח ועולה בכל דור ודור, עד עת קץ שיעלה האמת מהארץ" בב"א.

י' אלול

הגה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע

מתולדותיו

נולד בשנת תפ"ו לאביו רבי אברהם אבא בשקאלוב מגזע בעל מגלה עמוקות אביו זכה לבן זה בזכות מעשה שהי' כי הי' נזהר שלא לדבר לפני התפילה ופעם אחת בבוקר בדרכו לבית הכנסת פגש בערל שרצה למכור לו זהב, וכיון שהי' זהיר שלא לדבר לפני התפילה רמז להערל שימתין לו עד אחר התפלה.

והלך הגוי ומכרו לאחד והפסיד ע"ז הון רב, לימים נגלה לו אביו רבי פנחס המגיד משקאלוב בחלום לילה וגילה לו כי נפסק בשמים כי תמורת הזהב הנוצץ שויתר עליו יזכה לבן שיתנוצץ ויאיר בעולם.

אצל רבו הבעש"ט הק'

אחר נישואיו את בת רבי יונה מסלאוויטא אז נמשך אחר הבעש"ט הק' וביקר בהיכלו של הבעש"ט פעמים בודדות אשר אז נהפך לתלמידו המובהק, הי' חביב מאוד בעיני רבו הק' ופעם נחלה בעת שהי' מסתופף בצל רבו והוצרכו להקיז לו דם והזהיר את הרופא שיקוז רק את הדם המיותר והנגוע ואם אינו יכול מוכן הוא להיות שיצא ממנו דם תמורת דם תלמידו והוסיף כי דמו של רבי פנחס נשמר וגנוז ששת ימי בראשית, ועוד מספור דבהיותו אצל הבעש"ט הק' בשביעי של פסח תק"כ גילו לו מן השמים על הסתלקותו הקרובה של רבו ואחר התפלה שאל אותו הבעש"ט אם טבל בערב יו"ט במקוה וענה בשלילה כי נמנע הי' מלטבול מחמת חולשתו נענה לו הבעש"ט דכבר נעשה מעשה ואין לאחר מעשה כלום אילו היית טובל במקוה היית יכול לבטל את הגזירה. (שבחי הבעש"ט)

עפ"י הוראת הבעש"ט עבר לגור בעיר קאריץ ושם הנהיג עדה גדולה ביניהם תלמידים גדולי עולם כהה"ק רבי רפאל מבערשיד, רבי יעקב שמשון משפיטיווקא, רבי זאב וואלף מזיטאמיר, רבי יוסף מראשקוב זכותם יגן עלינו ועוד רבים חסידים הראשונים ואחרי כי שנים בקאריץ עבר לגור באוסטרה.

ממדרגותיו הק'

אמר על עצמו בזה"ל: אני משגיח לפעמים על תפלה אחת שמנה ימים ואני שומר את עצמי בכל הימים בכל תנועה ותנועה ואפילו איך להפוך את פני לכאן ולכאן כמשמעו, ופעם כשהוכיח את בנו בעסק התפלה אמר לו: כשאני מתפלל לפני התיבה ומטה את עצמי לכאן (דהיינו לצד ימין) נרתעים עולמית אחרים וכשאני מטה את עצמי לכאן וכו' (מדרש פנחס)

הי' אומר שמי שהולך עם האמת הנשמה מלמדתו ופעם אחת הקפיד על אחד שאומר לו דעה ואמר לו: מיך לערנט די נשמה ואתה אומר לי דעה (מדרש פנחס)

עוד אמר כי נאמר בס' חובת הלבבות (שער חשבון הנפש) כי כשיתנהג אדם כמו שנאמר שם עיי"ש אזי יראה בעין שאינו עין וישמע באוזן שאינו אוזן, ע"כ, כי כמה פעמים בא אלי אחד לשאול עצה ממנו ואני שומע שהוא עצמו אומר איך להשיב לו (מדרש פנחס)

עמוד האמת

ידוע עבודתו ורוב יגיעתו במדת האמת וכמו שהעיד על עצמו בזה"ל: קיין זאך איז מיר נישט אזוי שווער געווען ווי ליגענט, עס האט געדויערט י"ג יאר און עס האט מיר צובראכן איטליכס גליד און איטליכס ביינדיל אבער איך בין ארויס דערפון, איין מאל זאל נישט זיין קיין ליגענט ע"כ לשה"ק והי' מדריך את בניו שיתפללו תמיד רבש"ע נחני בדרך אמת, ואמר על עצמו מדריגה גבוה במדת האמת שאמר למקורב אחד שאם יספר לך אדם שהי' מתפלל כל כך בכח ובעבודה גדולה, וואס ער האט אזוי שארף געדאוועט אז ציין זענען געפליגן פון זיין מויל וועסטו נישט וועלן גלייבן, זאלסטו וויסען דאס בין איך געווען אבער דענצמאהל איז נאך נישט געווען אמת היינט איז דער אמת . (מדרש פנחס)

ענוותנותי' דמר

הי' מתנהג מאוד בשפלות ולא הלך במלבושי כבוד עד סוף ימיו שהפציר בו בנו שיתנהג קצת במלבושי כבוד וכן הי' מזהיר מאוד על מדת הגאוה, והי' מרגל בפומי' דכמו שרוצים לחיות כן יהי' רוצין להיות קטן מן הכל, ופעם אחת ראה אשתו מצערת את המשרת והקפיד מאוד עליה, ואמר שהיתכן לצער יהודי הרי הוא יקר מאוד והי' שם אחד רווק בן ארבעים שהי' נקרא הערשיל וואסער פירער (שואב מים) שהי' פחות הערך מאוד ואמר הה"ק לאשתו איך ציטער פאר הערשלין שהוא יקר מאוד, והסביר הדבר שאדם פחות בא אצל בעל הבית ומכל שכן אצל נגיד כמה הוא שפל ונכנע לפניו, ומכל שכן לפני שהי' נגידים מרתתין לפניו בודאי הי' לפניו שפל ונכנע בלבו מאוד מאוד וכלא נחשב אצל עצמו, ועל זה הי' מחשיבו והי' בטל לפניו בחשבו אימת אני יוכל לבוא לשפלות כזה (מדרש פנחס)

וכתבו תלמידיו כי הי' לו שמחה וחיות כשהי' מזדמן לו איזה שפלות והי' מחשבו לטובה גדולה מהשי"ת שזימן לו דבר זה למען לא יגבה לבו, ופעם אחת שכח לספור ספירת העומר וספר אח"כ כל לילה ולילה בלא ברכה והי' שומע הברכה מאחר וכשהי' מתפלל לפני העמוד הי' מוכרח להעמיד אחר לספור ספירה והי' מחשבו לטובה שזכה לשפלות כזה.

פותח שערים

איש צעיר אחד חלה במחלת הריאה והי' חולה מסוכן מאוד ודפק על פתחי הצדיקים שיבקשו עליו רחמים ולא נתרפא, וכשבא לרבי פנחס הבטיח לו שיהי' לו רפואה שלמה וכן הי' וכמובן שנעשה מזה רעש גדול בין החסידים ואמר להם שאל יחשבו שהוא גדול מכל הצדיקים רק דכשראה דשער הרפואה סגור לאיש ההוא כי לא הסכימו מן השמים לרפאותו ושער הפרנסה מצאתי פתוח כי פרנסה הסכימו שיהי' לו אז חזרתי לשער הרפואה ואמרתי מזנא למאן יהיב לחיי הוא דיהיב והסכימו לו מן השמים ונתרפא האיש ההוא.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בסוף ימיו גמר בנפשו לעלות לאה"ק ולכונן את עפרה ובהיותו על אם הדרך בעיר שפיטיווקא יצא נשמתו בטהרה ביום יו"ד אלול תק"ן ושם מנוחתו כבוד, תלמידיו הנז' רבי יעקב שמשון משפיטיווקא כבר הי' אז בא"י וראה חזיון לילה שהשכינה בוכה ומיללת על בעל נעוריה כשהקיץ משנתו אמר דאין כעת בעולם מי שהוא בעלה דמטרנותא אלא הרב מקאריץ שמע מינה דנח נפשי' קרע קריעה בברכה ובכה תמרורים אחר כך נודע שאכן נסתלק זה הלילה (נתיב מצותיך נתיב היחוד שביל ד') מספור כי מידי שנה בשנה ביום י' באלול הי' מתענה ומאריך בתפלתו יותר משאר הימים באומרו בחודש אלול צריכים להיות מער יו"ד ולימים כשנסתלק ביום י' אלול נתחוור כי ראה יום מותו ברוח קדשו.

י״א אלול

הגה״ק ר׳ אברהם יהושע פריינד מנאסאד זי״ע

מתולדותיו

הגה״ק מנאסאד זי״ע נולד ביום י״ב תמוז תרט״ו לאביו הגה״צ רבי משה ארי׳ שהי׳ ראה״ק בעיר סיגעט ונקרא שמו ע״ש זקינו הגה״ק רבי יהושע קראלי׳ער אבל אביו הק׳ הוסיף גם השם ״אברהם״ באמרו שאין נכון לקרות בנו בשמו של קדוש זה, והרה״ק מנאסאד הי׳ אומר שאילו היה נקרא רק יהושע היה מגיע למדריגות יותר גדולות.

כשהיה נער צעיר בא בקשרי השידוכין עם בת הגה״ק מרדכי יודא לאוו זצ״ל אבדק״ק אינטערדאם, פע״א נזדמנו שני המחותנים בבעלז ושאל הרב מאינטערדאם את מחותנו ר׳ משה ארי׳, מדוע אינו מלמד לבנו ללמוד בדרך הישר, שכפי הנראה שכר מלמד לבנו שיורנו לכתוב השגות ופלפולי דברי תורה, כי הרב מאינטערדאם לא האמין שהחידושים שהוא רואה הוא מבנו הקטן, ענה לו ר׳ משה ארי׳ שיאמין לו שאין לו שום ידיעה ממה שכתב והוא לא שכר לו שום מלמד וכל דבריו כתב הוא בעצמו. אחר חתונתו ישב סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, אחר כמה שנים שישב על שולחן חותנו פתח לו אביו חנות למכור קמח בכדי שיהי׳ לו במה להתפרנס, אבל הוא עסק במסחרו כפי השגת דעתו ונתן קמח לעניים בהקפה, וכאשר בקשו הסוחרים ממנו מעות הראה להם על השטרות שקיבל מהקונים העניים על חובתם, והוסיף לומר שלדעתו הוא צריך ליתן מקודם הקמח לעניים בהקפה לפי שהבעלי יכולת יכולים לקנות בחנות אחרת במעות מזומנים, וכמובן שלא הוציא מחנותו זה די סיפוק צרכיו.

בשנת תרל״ט נתקבל לרב בעיר ראגנע ותיכף בבואו לשם התחיל לתקן ולגדור שם גדרי היהדות, יום השוק שבעיר ראגנע היה קבוע ליום שב״ק והוא טרח ופעל וקבע את יומא דשוקא ביום מימות החול, ומערכתו זאת עלה לו בדמים מרובים, עד שהוצרך למשכן תכשיטי זוגתו הרבנית בכדי לשלם את הוצאותיו, בימים ההם נקטפה בתו חנה מלכה, ופסק מלהורות באמרו שבוודאי נענש מן השמים מפני שנתעטף בטלית שאינו שלו להורות ולדון, וכששמע אביו שפסק להורות שלח לו הכסא של זקינו ר׳ יהושע קראלי׳ער זצ״ל וכתב לו שאם ישב על כסאו בוודאי יוכל להורות ותכון מלכותו לעד. בשנת תרס״ה אחר פטירת חותנו נתמנה הוא למלאות מקומו בעיר אינטערדאם וכמעשהו בראשון הקים דת של תורה והתקין כמה תקנות להרמת קרן התורה.

בתחילת חודש אלול שנת תרצ״ג היה במרחץ טארנא ונחלש מאוד והוליכו אותו לק״ק סאטמאר אז תקפה עליו החולי ושאל אחר בנו הגה״ק מהוניאד זצ״ל ותיכף כשהגיע בנו יצתה נשמתו בטהרה ביום י״א אלול שנת תרצ״ג לפ״ק.

עם רבותינו הק׳ זי״ע

הגה״ק מנאסאד זי״ע היה דבוק מאוד לרבותינו הק׳ לבית סיגעט זי״ע, ובפרט היה ידיד נאמן לרביה״ק בעל דברי יואל זי״ע ועמד לימין קדשו בכל המערכות למען תיקון הדת.

ובעת שהתקיימו אסיפות רבנים מזמן לזמן והרבנים היו מציעים את דעתם, כל אחד זה בכה וזה בכה, והגה״ק מנאסאד היה יושב כשראשו מורכן והיה נראה כאילו מתנמנם, וכששאלו את דעתו על הנידון שדנו אז באותה האסיפה, שאל הגה״ק מנאסאד וואס זאגט דער קראלער רב [ה״ה רביה״ק] וויל וואס ער האלט, איז דער דעת תורה.

וכאשר נמנו וגמרו ק״ק סאטמאר ברוב דעות לקבל עליהם את רבינו לאלוף לראשם והתכוננו לעשות בחירות אצל כל חברי הקהילה הארטאדאקסן, נסעו נכבדי העיר לקראלי להודיע לרבינו את דבר בחירתו, אולם רבינו השיב להם במכתב, כי קשה לפניו הדבר לעזוב את עיר קראלי שחביבה עליו עד למאד, ואינו רואה עדיין אפשרות לעזוב את אנשי מקומו ובני בריתו, מכל מקום חסידי ומוקירי רבינו לא נתייאשו בקרבם ועשו כל מה שביכלתם להביא את רבינו לסאטמאר.

והגה״ק מנאסויד זצ״ל הפציר אז במאוד ברבינו שיקבל על שכמו את עול הרבנות בעיר סאטמאר, וגם כאשר אמר לו רבינו טעמו ונימוקו כי בעיר קראלי יושב במנוחה ושלוה כי יש שם קהלה נאה וחסודה, וכמו כן ישיבה לשם ולתפארת, אולם בבואו לסאטמאר שהוא עיר גדולה יהא טרוד מאוד בהנהגת הקהילה, ואמר לו הגה״ק מנאסאד כי כדי לתקן עיר גדולה כסאטמאר ״דארף מען זיך אנשטרענגען״.

ובמכתב ששלח הגה״ק מנאסויד לרבינו אודות הרבנות בסאטמאר כתב עליו תוארים מופלגים, ״נזר ישראל עמוד הימיני וכו׳, צדיק יסוד עולם וכו׳, אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו וכו׳״, ובסוף המכתב כותב ״על כן טובה גדולה להעמיד הדת על תילה שימלוך כבוד קדושת הדר גאון קדושת תורתו לקבל המשרה על שכמו״ ובזה אצא ואשתחוה הקטן והשפל הדושת״ה.

גם חיבה יתירה נודעת לו לרבינו בעל ברך משה זי״ע מהרה״ק מנאסאד, אשר כיבדו ביותרת הכבוד בעודו עודנו צעיר לימים, במה שלא היתה דרכו לכבד לגדולים וטובים כידוע.

לוחם מלחמת ה׳

כן היה לוחם מלחמות ה׳ בעוז וגבורה, וכחומה בצורה עמד בריש גלי להכות על קדקדם של מהרסי הדת בכל שם וחניכא דאית להו, וביותר לא סבל את הצבועים והחנפים שהיו מחניפין את הרשעים במסווה שהם אנשי שלום ואלו ואלו דא״ח, והיה אומר על אלו שפוסחים על שני הסעיפים ׳אהער און אהין איז א שתי וערב׳, ודפח״ח.

יודע תעלומות

ע׳ בס׳ נפלאים מעשיך [מהרה״ח ר׳ פרץ לעפקאוויטש] שמעתי מש״ב הרה״ח ר׳ הערשל לעפקאוויטש ע״ה שהיה גר בעיר אראד, והגה״ק מנאסאד זי״ע התאכסן בביתו תקופה ארוכה, והוא השתדל לחלוק לו כבוד כראוי וכיאות לצדיק

נשגב, ובעל האכסניא הנ"ל היה לו בית מסחר של טעקסטיל אמנם לא הצליח במסחרו כראוי והיה לו מזה פרנסה בדחקות. וביום אחד מן הימים פנה ר' הערשל להגה"צ רבי ישראל זצ"ל אב"ד הוניאד [בנו של הגה"ק מנאסוידי] באמרו לפניו שהיות שהוא משליך נפשו מנגד למען כבוד אביו ביותרת הכבוד, ומכיון שהוא מביא בקושי פרנסה לביתו, לזה נפשו בשאלתו לנות הלאטערי"ע, והוא ישתדל אצל אביו הק' שיואיל לגלות לו המספר העתיד לעלות בגורל כדי שיוכל להתפרנס מזה בריוח, כי הוא בטוח בצדקתו שבידו לגלותו, והגה"צ מהוניאד לא היה יכול לסרב מחמת הכרת הטוב, וכשראה שעת הכושר אצל אביו מסר לו בקשת בעל האכסניא ר' הערשל, שהיות שהוא חי בדחקות והוא משתדל ומתאמץ בכל עוז להיטיב עמך, לכן עתה הוא מבקש שתגלה לו את המספר הנכון שיעלה בגורל, ועי"ז יהיה לו הרחבת הדעת, הרכין הרה"ק את ראשו לזמן ממושך ואח"כ נענה: ניין, אויף גאלט ברויך מען זיך צו פלאגן.

זכרון איש חי"ל

ע' בס' המאזרינו חיל [מהרב החסיד המפו' רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל] שהרה"ק נאסוידי היה רגיל לבא לעיר סאטמאר לבקר אצל אחיו הרה"ח ר' חיים פריינד ז"ל שהיה ראש הקהל בסאטמאר, ועל ידי זה זכיתי להכירו ולהסתופף בצילו, ומונח בזכרוני שפעם אחת כתב אאמו"ר ר' עזריאל זצ"ל כתובה, ואז היה נהוג לכתוב עם טינט פעדער, ואחר שגמר לכתבו גללו ושלחו עמי להרה"ק מנאסוידי שיגיה את הכתיבה, וכאשר באתי למעון קדשו אחז עדיין באמצע תפילתו, וחכיתי עד שגמר תפילתו ונתתי לו את הכתובה לבדקו, ונטל את הכתובה מידי להגיהו, והראה לי שנתהוה על תיבת ומזוניכי איזה קוים מהדיו, ואמר שמ"מ "עס איז גוט".

ולימים כאשר פגשתי את בעל העובדא, התאונן לפני שאין לו פרנסה, ותולה הדבר בזה שנתהוה קו מהעט על תיבת ומזוניכי, ומכיון שהרה"ק מנאסוידי הסכים שזה טוב הכשירו את הכתובה, ולכן אין לי מקור פרנסה בכבוד ובריוח.

אחר הסתלקותו לחיי העולם הבא הייתי נוכח בעת הטהרה, כי קברו אותו בעיר סאטמאר, וראיתי את צורתו הקדושה שהאיר גם אז ממש כמו בחיים חיותו.

י"ב אלול

הגה"ק רבי שמחה בונם מפארשיסחא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקכ"ז לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זצ"ל המגיד מוואדיסלוב בעמ"ח ספר עשרה למאה ועוד ספרי דרוש ופלפול, כבר במעלליו יתנכר נער בחכמתו ובחריפתו, אביו הי' מכניס אורח גדול, פ"א אמר לבנו שהי' עוד קטן: "בונם'על, ביסט דאך עפעס איין עילוי, טיא עפעס אויף און הכנסת אורחים" הלך העילוי הקטן עם האורחים לפני שאכלו והראה להם מקום לינתן, באמרו שאם אדם אינו יודע מקום לינתו, אז האכילה שלו היא בדאגה, ואינו אוכל לשובע, ואביו נהנה מזה מאד (שפתי צדיקים), וכבר ט"ו הי' כשהי' נקרא הלמדן היותר גדול בעירו עיר מלאה ת"ח וסופרים בפרשיסחא, והי' כל ימיו הי' עוסק בתורה בעמקות גדולות ועבר את בוראו עבודה רבה ודרכו הי' להתבודד תמיד ולומר שירות ותשבחות.

רבותיו

בנגלה הי' תלמידו של הגאון המפורסם רבי ירמי' אבד"ק מאטערסדארף זצ"ל, ובנסתר ובחסידות הי' רבו הראשון הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כפי שסיפר בעצמו שנסע אליו ע"פ הצעתו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע – שמתחלה נסע אליו לפני שהכיר את החוזה מלובלין – אשר אמר לו ששם שורש נשמתו, ונסע ללובלין, אח"כ אמר שלא הבין התורה שאמר הרה"ק מלובלין בליל שב"ק בעת עריכת השלחן הק', אבל זאת הבנתי היטב שהעולם העליון, עולם הבא, הוא כאן בעוה"ז אצל החוזה, אחר ברכהמ"ז כשהלך החוזה לחדרו ועבר אצל הר"ר בונם נפל עליו בזרועותיו הק' ואמר לו בזה"ל: בונם לעבין, תחזיק עצמך בי ותהי' לך רוח הקודש מעולם האצילות וירוצו כל העולם אליך ועוד ברכות כיוצא בו (שמחת ישראל), פ"א כיבדו הר"ר מלובלין שיהי' בעל תוקע בראש השנה, מחמת שתקיעת שופר חכמה היא ואינה מלאכה, והוא החזיקו לחכם גדול, והרר"ב קיבל על עצמו לתקוע, לפני התקיעות קרא אותו הר"ר מלובלין ולמד איתו כוונת התקיעות ודברי תורה כמנהגו לומר לבעל תוקע, ואח"כ כשהלכו לביהמ"ד לתקוע אמר הרר"ב לרבו, רבי שאינו רוצה לתקוע כי לא נסיתי מעולם להחזיק שופר בפי ואיני יכול לתקוע, שאל אותו רבו מפני מה קבלת על עצמך לתקוע, אמר לו כמו שמצינו במשה שבתחלה שאל את הקב"ה כי יאמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ואחר שאמר לו אהי-ה אשר אהי-ה שלחני אליכם, השיבו משה שלח נא ביד תשלח, כי רצה להחזיק לו ידיעת שמו יתברך וכמו כן אני מפני שרציתי לשמוע מה שהרבי אומר לבעל תוקע לפני התקיעות, וכן הוה שלא תקע הוא אלא אחר תקע,

אבל רבו המובהק הי' היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע, והי' דבוק מאד ברבו זה, כמו שסיפר בעצמו שבשנה ראשונה אחר הסתלקות היהודי הק' הי' השליח ציבור בתפלת מוסף בר"ה, ומשעה שהתחיל הקדיש עד סוף התפלה הי' עומד אצלו היהודי הק' ממש ולא הי' מפסיק מלהביט בו כל התפלה, ואחר שסיים התפלה רצה אליו ואיננו כי נסתלק למעלה (שמחת ישראל), בחתונה הגדולה שהתקיימה באוסטילא בהשתתפות כמה זקני וצדיקי הדור ובראשם הרה"ק מאפטא, שכידוע הי' זה בעיצומה של ההתנגדות על חבורת פרשיסחא, ובמעמד ההוא רצו להרחיק את חבורת פרשיסחא ודיברו עליה סרה, אז עמד הרה"ק ר' ירחמיאל, בנו של היהודי הק', והעיד על הרר"ב: "ער איז געווען ביים טאטען אופ'ן שפיץ הארץ", ועי"ז השקיט את המריבה (ימות עולם), גם נסע להרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע.

והצנע לכת

מתחלה הי' צדיק נסתר, ואפי' חביריו לא ידעו מגדולתו ומדרכיו הקדושים, רק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' ידעו

מדרכיו הק' וכבדוהו מאד, הי' בקי מאד בחכמת הרפואה ובשחיקת סממנים, הוא הי' הראשון שנתן לו רשות מהמלכות להכין לו חנות מסמי רפואה אומן מעשה רקח (אפעטי"ק) אשר פתח בעיר פארשיסחא, ובכל לילה ולילה הלך אצלו היהודי הק' ולמדו שם כל הלילה ביחד, ולפעמים כאשר בא איש אחד להיהודי הק' אשר הי' צריך לישועה והי' דבר גדול מאד, אמר קראו לי את ה"אפטייקער" כי צריך אני שיהי' גם הוא לי לעזר לזה הענין הגדול, וכשנטלה הממשלה הרשות מידו, נעשה סוחר ונסע תמיד לדאנציג וללייפציג אודות מסחרו, והמשיך להיות בהצנע לכת מאד, הי' לבוש בלבושי הסוחרים ולא כלבושי החסידים, ועבד את השי"ת בהסתר גדול, ובעת שהי' בארץ אשכנז עסק שם רוב ימיו בתורה ועבודת השי"ת בהסתר, והי' דרכו לילך למקומות הגרועים ובחכמתו וקדושתו הגדולה הציל הרבה נפשות מישראל מעבירות אשר לולא ליזה הצדיק כבר היו נטבעו ח"ו ברשת עבירה והוא ברוב קדשותו הציל אותם, והשפיע להם רוח טהרה ותשובה ששבו בכל נפשם ונעשו יראי שמים מכאן ולהבא, ורק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' זי"ע ידעו מעבודתו הק' אשר עושה בארץ אשכנז (עשר נפלאות, מליצי אש).

תורה מגיני ומצלי

פ"א באו לחנותו שוטרים כדי לבדוק את הסחורה שבחנותו, אם שילמו עליה מכס או לא, ובחנותו היתה סחורה שהיתה חסרה הסימן המעיד על תשלומי המכס, והרבנית שעמדה בחנות פחדה ומאד חששה ואמרה לו שצריך לעשות משהו, אמר לה הרר"ב שהיא צודקת ובאמת צריך לעשות משהו והוא יכנס לחדר, ונכנס לחדרו, השוטרים חיפשו בחנות ולא מצאו שום דבר, כשגמרו והלכו נכנסה לחדרו לראות מה הוא עושה שם ולספר לו על הנס הגדול שאירע שלא מצאו שום דבר, כשנכנסה לחדר הפנימי שמעה שאומר ברוך ה' שהבנתי את דברי התוס', והסביר לה שכבר כמה חודשים הוא לומד איזה תוס' ואינו מבין את זה, ועכשיו כשבאו לתפוס אותו במכס ורוצים לעשות לו צרות, חשב שעכשיו זה הזמן הנכון שיבין את דברי התוס', כי דוד המלך ע"ה אומר בתהלים "לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן" כשרוצים לאבד אותי ולעשות לי רע, אלך להתבונן בדברי התוס', ובאמת זכיתי עכשיו להבין את דברי התוס' (רמתים צופים).

נשיאותו

אבל במשך הזמן התחיל גדולתו להתגלות לפני גדולי החסידים, והרבה קהלות גדולת רצו שיבוא אצלם לכהן ברבנות, וגם התחילו חסידים לנהור אליו, אבל הוא לא קיבלם ולא קרבם אדרבה רדף להני שבאו אליו, אחר פטירת רבו המובהק היהודי הק' שמו גם חסידי רבו עיניהם עליו, אבל הוא כדרכו לא קרבם שלא רצה להיות רבי, עד שהלכו חסידי היהודי הק' על קבר רבם לקובל על תלמידו הרר"ב שלא רצה להקהיל עדה, ורודף החסידם שבאים אליו, ורבו היהודי הק' בא אליו בחלום וכעס עליו ויצו לקבל תלמידיו וחסידיו, ומאז ולהלאה שמע לקול רבו הק', והרבה גאוני וצדיקי ארץ באו אליו לשמוע חכמתו ותורתו ויראתו, מגדולי תלמידיו וחסידיו היו הרה"ק מקאצק, הרה"ק ר"א מוארקא, החידושי הרי"ם ועוד זצ"ל, אשר שתו בצמא את דברי תורתו וחכמתו, ונתפרסם לצדיק גדול ולפועל ישועות, לעת זקנתו נעשה סגי נהור, והנה אף שהי' סגי נהור אעפ"כ קרא פתקאות וקרא לכל אחד בשמו אפ' למי שבא אליו בפעם הראשון (עשר נפלאות, מליצי אש).

שמחה

מרגלא בפומיה יכולים יותר לפעול בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה הי' בדאנציג, שראה איש אחד שנפל לים והתחיל לטבוע, אמר לו הרר"ב בדרך שחוק "תמסור פרישת שלום לליותן", ומיד נטל דף אחד והושיט לטובע והלה נאחז בו וניצל, ואמר הרר"ב בתחילה לא הייתי יכול לעזור לו מחמת הצער הגדול שהי' לו בשעה שהתחיל לטבוע, עד שאמרתי לו מילתא דבדיחותא, והי' לו קצת שמחה מזה ומתוך כך הייתי יכול לעזור לו ולהצילו מטביעה (יהי אור), ועיין בספר "בית יעקב" מאב"ד דאלכנסדר שמביא, שהזכיר לפני הרר"ב את בנו שהי' אז חולה מסוכן, אמר לו אין לי עצה בעבורך, רק שתהי' בשמחה, וסיים שם, ושמעתי לעצתו ונתתי לחסידים מעות לאכול ולשתות יחד בשמחה ואהבת חברים, ומיד נתרפא בעזהי"ת.

רבות רעות צדיק

בס' עשר זכיות מביא שבימי הרר"ב הי' מסור אחד שמסר ואיבד ר"ל הרבה נפשות מישראל בגופם ובממונם, ומחמת יראתו הי' דרכו לנסוע עם אנשי חיל לשמרו בדרך, פ"א עבר דרך עיר פארשיסחא לכפר אחד למסור איש ישראל, וראה בפארשיסחא הרבה חסידים, שאל מה זאת, ואמרו לו שדר כאן רבי עם חסידים, וחרה להרשע הדבר ואמר אשר בחזירתו יראה לשלוח הרבי עם החסידים מן העיר, וכשמעו זאת סיפרו להרר"ב נענה ואמר כתיב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'", פירש "רבות רעות" עשית הרבה רעות, ולא די לך זאת אלא שאתה רוצה לעשות רעות גם ל"צדיק", אז "ומכולם יצילנו ה'" השי"ת יציל את כולם מידך (בזכות הצדיק), והסוף הי' שזה האיש שהלך אצלו המסור ראה שצרתו צרה לקח את כל הדברים המזויפים שהי' לו, ונתן לתוך מלבוש העליון של המסור שהי' מונח בחדר, ואמר להאנשי החיל ראו שהוא רק מעליל על כולם כי בתוך המלבוש שלו נמצא הרבה דברים מזויפים שהוא משליך אצל כל אחד כדי להעליל עליו, ויחפשו בתוך המלבוש וימצאו כי כנים הדברים, ותיכף אסרוהו אנשי חיל בעצמם, ויובילוהו דרך פארשיסחא, ונעשה שמחה גדול בין החסידים וסופו הי' שמת בתפיסה.

ובא השמש

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב אלול תקפ"ז בפרשיסחא, ושם מנו"כ, נדפס ממנו ספר קול שמחה, עה"ה, הרבה ח"ת מובא ממנו בספר רמתים צופים (מתלמידו ומשמשו), ובשאר ספרי קודש.

דבר בעתו

חודש אלול (ג)

לקט מדרש פנים ומדרש עלין, מגדל מדרשי חיים ומגלה

ו'ישאלו א'יש ל'רעהו ל'שלום, ר"ת למפרע אלול, על דרך פשוט כי זמן תשובה לכל הוא בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכבר אמרו חכז"ל עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ובין אדם לחבירו צריך שירצה את חבירו, וידוע מה שפירש רש"י שבת פרק במה מדליקין ד"ה דעלך וכו' רעיך וגו' אל תעזוב זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, לישנא אחרינא חברך ממש גזלה גניבה וכו', וזה שרימז בחודש אלול, ר"ת וישאלו איש לרעהו זה הקב"ה גם לרעהו ממש לשלום להתפייס יחד.

(ייטב פנים)

◆◆◆

ורמזו זה במשנה נותנין לבתולה שנים עשר חודש פי' שמזל אלול הוא בתולה והם מכפרת על שנים עשר חודש וכן אמרו במדרש והביאו הטור א"ח שהזקנים מקדימים מחודש אלול והקב"ה מכפר שליש עוונות בעבור תשובת הזקנים המקדימין, ופירשו בזה מה שכתוב הנביא אז תשמח בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו פירוש שנמחול עוונותי' בחודש אלול שהיא מזל בתולה אפילו לבחורים בזכות הזקנים וז"ש במחול בחורים וזקנים יחדיו והוא חסד השי"ת שמביא ימי אלול כל יום שהוא י"ב שעות שעה אחת ליום והם ימי קודש המכפרים על ימי חול והייט אספרם מחול ירבון שימי אלול הקדושים ירבון על ימי החול של כל השנה וזהו שתקנו בסליחות לעמוד קודם היום כדי שירבו יותר מימי החול.

(פנים יפות)

◆◆◆

הרמז על תקיעות בחודש אלול בפ' בהעלותך, עשה לך שתי חצוצרות כסף וכו' מקשה תעשה אותם ו'היו ל'ך ל'מקרא ר"ת אלו"ל הנה בחודש אלול הוא התיקון לכל השנה, כמו שיש י"ב צירופי הוי"ה המשפיעים לכל י"ב חדשי השנה הנה השימות אלו מה שיש בזה יש בזה כידוע, כן חדשי השנה ג"כ מה שיש בזה יש בזה, וממילא התיקון מן חודש אלול הוא התיקון לכל החדשים ודו"ק והנה ימי השנה המה שס"ה נגד שס"ה גידין כידוע וכמו שהשס"ה גידין תלוין זה בזה כ"כ השס"ה ימים תלוים זה בזה ואם האדם מתקן יום אחד נחשב כמו שתיקן כל השס"ה ימים כמאה"כ יום לשנה יום לשנה כמספר הימים אשר תרתם וכו' והנה מדה טובה מרובה ויום אחד יוכל לתקן כל השנה.

(חסד לאברהם)

◆◆◆

תקעו בחודש שופר וכו' כ' הפוסקים שמרומז בזה לתקוע שופר ל' יום והיינו תקעו בחודש שופר, והטעם ע"ד מה דקיי"ל במי שבא לדין דאומרין לו כל ראי' שיש לך להביא תביא מכאן ועד ל' יום כמבואר בסנהדרין כן מזהירין ומזכירין אותנו לתקן ולהכין כל זכיותנו ל' יום לפני יום הדין הבעל"ט ע"כ אה"כ תקעו בחודש כלומר בחודש אלול שופר כי בכסא ליום חגנו הוא יום הדין הבעל"ט מ"ט כי חוק לישראל הוא שכך הדין להזהיר הבע"ד שלשים יום מקודם להביא זכיותיו וכמו כן במשפט לאלקי יעקב ע"כ תקעו בשופר כל ל' יום, ומה"ט נקרא חודש אלול חודש הרחמים והרצון דהנה אחז"ל מתחילה עלה במחשבה לפניו יתברך לברוא העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד כמ"ש ביום עשות ה"א ארץ ושמים, וע"פ פשוטו אינו מובן כי לא בן אדם הוא ויתנחם וגם מה ענין שיתוף מדה"ר להקדימו, אמנם ע"פ הנ"ל יל"פ שלפי שראה שאין העולם מתקיים בדין לבד ע"כ הקדים מדה"ר בחודש אלול לפני מדה"ד שהוא ביום הרת עולם אשר הוא ית"ש יושב על כסא דין וע"י שהקדים לנו הזמן לתקן עצמינו והעיר אותנו בתשובה להקדים עצמינו במליצים טובים בזה שיתף מדה"ר למדה"ד דע"ז יש זמן לתקן ולעשות הכנה לפעול רחמים לצאת אח"כ זכאי בדין והיינו דאמרו שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד.

(קרן לדוד)

אין לנו במה לבוא לפני המלך

הי' רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מס"ת פסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י (ההו"י), כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

מחזור דברי יואל (ר"ה)

ה'הלל' של מרן רביה"ק זללה"ה בר"ח אלול בטבריא

סיפר לי הרה"ח ר' מאיר קליערס נ"י, זוכר אני פעם בראש חודש אלול כשהרה"ק מסאטמאר זצ"ל היה בעיר טבריה, והתפלל בבית המדרש סמוך לבית אבי הגאון ר' משה זע"ל, ואבי עמד על הטאראסע תחת חלון בית המדרש, ושמע את הרה"ק אומר הלל, ומשני עיניו של אבי ירדו דמעות.

שיח זקנים (ח"ד עמ' ש"ח)

בס"ד

היכל התורה

היכל לב אדרן

בעידמ"ד דקהל ווי"א משה'ר סאטמא

מאטשעמטער יצ"ו

נַפְתָּלִי שִׂבְעַ רָצוֹן
וּמָלֵא בִּרְכַּת ה'

ג ודה ונהלל בשמחה ובאודה וברכת מזל טוב נברך מעומקא דליבא בברכת התור ה
פ יהודיו ידועים ומפורסמים, בקרב כל בכשרונותיו הברוכים, ובפרט בעירינו אור התורה להא יד
ת הננה שפתינו בברכה, נפתל"י אילה שלוחה לימין רבינו שליט"א ברב מר א
ל הללו ולשבחו הזמן הארי, למען כל קדשי בית סאטמאר פועל כראוי לרומם להדר ולחז ק
י עלה מפעלותיו בכתובים, עומד לימינו לבנות ההיכל התורה שיבנה בעז"ה בהדרת א

לזכות כ"ק מרן רבינו שליט"א
חבר ועוד הנהלת היכל התורה

מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

לרגל השמחה השרוי' במעונו

שמחת נישואי בנו הבה"ח יהודה נ"י

עב"ג הכלה תחי'

ב"ר יואל (בר"י) ווייס הי"ו

לימ"ט בשטזמר"צ

בעת שמחתי פניו נקדמה, בברכת ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה, על מפעלותיו הכבירים ועבודתו התמה, אור התורה בעירינו לרוממה, בבניית היכל התורה האדיר החדש

יהא רעוא מן קדם אבוהון דבשמיא שיזכה להמשיך בעבודתו הקודש לעמוד לימין צדיק ברוב כח הרב אורגים מתוך כל ההשפעות טובות בני חיי ומזוני רוויחה, ובזכות הרמת קרן התורה ובפרט בבניית ההיכל התורה החדש בעירינו יזכה לרב נחת דקדושה מכל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת

אושר ועושר וכט"ס

החתומים ברכת התורה

'הנהלת היכל לב אהרן'

מאטשעמטער

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף סיגעט זצ"ל

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת צו תשע"א לפ"ק

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל (כ"ק אדמו"ר רבי צבי הירש ראזענבוים ז"ל מקרעטשניף בעה"ק ירושלים ת"ו) א מעשה, דער הייליגער ייטב לב איז דאך געווען א מחותן מיט רבי אשר"ל ראפשיצער. איז דער ייטב לב געווען דארט ביי א התונה, ווען ער איז אהיים געקומען האט ער גזאגט פאר די תלמידים ביים שיעור, כ'בין געווען ביי מיין מחותן רבי אשר"ל ראפשיצער האב איך געזעהן ווי ער רייבערט זיין לילקע ציבעך און פועל'ט ישועות פאר אידן, האב איך געטראכט אז כ'וועל אהיים פארן און איך וועל אויך אזוי טוהן, ער איז אהיים געקומען האט ער גזאגט פאר די בחורים, 'דער זיידע דער ישמח משה איז מיר געקומען צום חלום פון יענעם עולם, און האט מיר גזאגט, צו פועל'ן ישועות פאר אידן איז זייער גרוים אין הימל, מייחד יהודים זיין איז זייער גרוים אין הימל, אבער מרביץ תורה זיין און אויפצושטעלן תלמידים הגונים צו דעם קומט עם נישט צו'. האט ער זיך צעוויינט און גזאגט, אז דורך אייך בחורים האב איך איבער געלאזט אלעם, זאל איך כאטש דאם האבן.

כ'זעה דעם רבי'נם בחורים, ברוך ה' גוטע בחורים, אסאך מאל קומען זיי אריין פרייטאג צונאכט'ס אין וויליאמסבורג, זיי זונגען אזוי ערליך, מ'זעהט אז מ'לייגט אריין כוחות. זיי זוכן, זיי זענען שטארקע מבקשים.

דער ייטב לב האט גזאגט 'איך זאל כאטש דאם האבן...', זעהט מען טאקע די כוחות.

רבינו: דער גארליצער רב (הגה"ק רבי ברוך הלבערשטאם ז"ל בן מרן הדברי חיים ז"ל) איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, און ס'האט אים געאהרט ווען ער איז געקומען פון צאנז (מבית אביו הק' ז"ל) און האט געזעהן אז דער ייטב לב געט זיך אפ מיט די בחורים, דער גארליצער רב איז געווען א שארפער, האט ער גזאגט פארן ייטב לב 'דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך, וועט דער שווער צוקומען צו הויכע מדריגות'. האט דער ייטב לב אים גזאגט 'איך בין מוותר אויף אלע מדריגות, און אויף צו לערנען מיט די בחורים בין איך נישט מוותר'.

דער ייטב לב האט זיך זייער אפגענעבן מיט די בחורים, ער איז זייער מקושר געווען מיט זיי, מיט א גרויסע אהבה, און מיט א גרוים ידידות, זיי זענען געווען 'זיינע בחורים'.[1]

האדמו"ר מקרעטשניף: דער טאטע ז"ל האט געהערט אסאך מעשיות וואס ער פלעגט דערציילן פונעם זיידן ז"ל (כ"ק האדמו"ר רבי אליעזר וואלף מקרעטשניף ז"ל), ער האט זיך משדך געווען מיטן קרעטשניפער רב רבי הערשל ריינמאן,[2] און דער קרעטשניפער רב איז געווען אן איידעם ביים

---

1 ועיתיק כאן מה שסיפר רבינו שליט"א בהזדמנות אחרת מענין זה, כדלהלן: "דער ייטב לב האט זיך זייער געזארגט פאר זיינע בחורים, ער האט געטוהן אפילו אין שידוכים, בחורים זענען געקומען צו אים לערנען פון די פרעמד, און ער האט געטוהן מיט זיי שידוכים, ער האט אהיים געשריבן פאר די עלטערן, אז ער האט אים געמאכט פאר א חתן, ס'זענען געקומען אידן וואס האבן געוואלט נעמען א איידעם, האט ער צוגעשטעלט א בחור פון די ישיבה, און א שידוך געטוהן.

ס'זענען געקומען בחורים יונגערע בחורים און עלטערע בחורים, ס'איז נישט געווען קיין ישיבה קטנה אינדערהיים, א עלטערער בחור האט געלערנט מיט א יונגערן בחור בחברותא, ער האט געהייסן א חזר-בחור (שחזר עמו על השיעורים), אזוי איז געווען אין גאנץ אונגארן.

2 בנו הרה"צ רבי ניסן חיים ז"ל אבד"ק בראדשין, אביו של האדמו"ר מהרצ"ה ז"ל נעשה חתנו של רצ"ה ריינמאן ז"ל אב"ד קרעטשניף.

קאלבסובער רב.[3] האט דער זיידע ז"ל דער קרעטשניפער רבי געהערט אלע סיגוטער מעשיות פונעם ייטב לב, פונעם מחותן דער קרעטשניפער רב.

און אויך מעשיות פון צאנז האט ער געהערט פון אים, ווייל דער קרעטשניפער רב איז אויך געזעצן אין צאנז, פינעף יאר איז ער געווען אין סיגוט ביים ייטב לב, און פינעף יאר אין צאנז. ער איז אנגעקומען קיין צאנז דורך סיגוט, דעם ייטב לב"ם קינדער זענען דאך געפארן קיין צאנז, איז ער אויך געפארן, ער איז געווען א שטארקער צאנזער חסיד. ער האט געקאכט אין צאנז.

רבינו: רבי אליעזר וואלף (הי"ד, האדמו"ר מקרעטשניף ואח"כ תקע אהלו בעיר סיגעט).[4] איז דאך געווען אייער טאטן"ס זיידע.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא.

רבינו: און ער איז געווען אן מחותן מיטן קרעטשניפער רב?

האדמו"ר מקרעטשניף: יא. מיין טאטן"ס טאטע, ער האט געהייסן רבי ניסן חיים (אבד"ק בראדשין הסמיכה לעיר סטאניסלוב), ער איז געווען אן איידעם ביי רבי הערשל ריינמאן..

רבינו: הייסט דאס אז אייער פאטער האט געטראגן דעם נאמען, ער האט מן הסתם געהייסן נאך דעם זיידן רבי הערשל ריינמאן, דער רב אין קרעטשניף.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא. ס'איז זייער אינטערסאנט ווי אזוי ס'איז געווארן דער שידוך פון מיין טאטן"ס טאטע ר' ניסן חיים, ער איז געווען א יונגל פון דרייצן יאר און איז געגאנגען דאוונענען יעדן טאג מיטן קרעטשניפער רב"ם מנין, דער זיידע רבי אליעזר וואלף האט געדאוונט שפעט באלד צוועלף אזייגער ממש פאר חצות, און ער איז געגאנגען דאוונענען אכט אזייגער יעדן טאג, ווען ער איז אלט געווען אינגאנצן פערצן יאר, צי פופצן יאר, האט דער רב באפוילן פארן זיידן מיט א שליח אז ער וויל טוהן דעם שידוך, ער איז נאך געווען א קליין בחור"ל, און די באבע איז שוין געווען א מיידל פון זיבעצן יאר אן ערוואקסענע, א הויכע, מ'האט נישט געקענט פארשטיין וואם דאם איז, אבער דער שידוך איז געווארן. שפעטער האט דער קרעטשניפער רב געזאגט מ'האט אים געפרעגט וואם ער האט איינגעזעהן אין דעם בחור פון פערצן פופצן יאר, וואם קען שוין זיין, האט ער געזאגט מיט דעם לשון, דאם יונגעלע"ם תפילין לייגן איז מיר געפעלן...

רבינו: דער קרעטשניפער רב איז געווען פון די נאראלער משפחה,[5] די נאראל'ער רבנים ריינמאן.[6]

האדמו"ר מקרעטשניף: ס'איז דא א אוהל אין קרעטשניף, כ'בין געווען דארט נישט לאנג צוריק, רבי מאיר"ל ליגט אויך אין קרעטשניף.

רבי בערל טייטלבוים איז אויך אן אייניקל פונעם קרעטשניפער רב.

רבינו: אזוי?! כ'האב געוואוסט אז זיי זענען דעם טעטשער רב"ם אייניקלעך.

האדמו"ר מקרעטשניף: פון קרעטשניפער רב אויך.

רבינו: זיי האבן זיך משדך געווען הייסט עס.

האדמו"ר מקרעטשניף: זיי האבן פארראכטן דעם גדר דארט, זיי האבן געמאכט אן אוהל.

די ריינמאן"ס אויך, אין וויליאמסבורג איז געווען ר' הערשל ריינמאן פון נאראל אויף היזן סטריט, ער איז אויך אן אייניקל, זיין טאטע איז געווען דעם קרעטשניפער רב"ם זוהן, ער האט געוואוינט קענן איבער די סיגוטער ביהמ"ד.

רבינו: קרעטשניף איז נעבן סיגוט, ס'איז נישט ווייט.

ווען מ'פארט אזוי פון די ווישאווא'ס, יענעם געגענט איז קרעטשניף.

---

3 הגה"צ רבי צבי הירש ז"ל בן הגה"צ רבי יצחק משולם ריינמאן ז"ל היה חתנו של הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל אב"ד קאלבסוב בן הגה"ק מרן הייטב לב ז"ל, כפי המקובל וקינו הק' הייט"ל הושיבו על כס הרבנות בהכפר קרעטשניף הסמוכה לעיר סיגעט, זמן קצר לאחר פטירת הרב הקודם הגאון רבי דוד נתן דייטש ז"ל, ור' צבי הירש ריינמאן ז"ל שימש ברבנות קרעטשניף קרוב לארבעים שנה, בסוף ימיו נבחר גם לאב"ד של הקהילה הסמוכה בהכפר ביטשקוב, ונפטר ביום כ"ה חשון שנת תרע"ט, ואח"כ המשיך את הרבנות בנו הגה"צ רבי אלעזר ז"ל שאח"כ עבר לכהן ברבנות העיר גלאגוב אחר פטירת חותנו הגה"צ רבי אברהם חיים רובין ז"ל האב"ד דשם, ואז מילא את הרבנות בנו הגה"צ רבי אברהם חיים ז"ל [מח"ס 'ויצא פרח' על מס' אבות נדפס בשנת ת"ש מעוטר עם מכתב נאה במקום הסכמה מאת רביה"ק בעל דבר"י ז"ל (נדפס בדבר"י מכתבים ח"ב מכתב קצה)] עד פרוץ המלחמה.

4 בנו של הרה"ק רבי מאיר"ל מקרעטשניף ז"ל, בן הרה"ק רבי ר' מרדכי'לע מנאדבורנא ז"ל.

5 נכדי הגה"ק רבי אברהם ריינמאן ז"ל אב"ד נאראל שנסתלק שנת תר"ב ויש הסכמה ממנו על הספה"ק פרי קודש הילולים מהרה"ק המהרצ"ה מוידטשוב ז"ל.

6 כי הגה"צ רבי שלום ריינמאן ז"ל אב"ד נאראל היה אחיו של הגה"צ רבי צבי הירש מקרעטשניף ז"ל אשר נולדו לאביהם הרה"ק רבי יצחק משולם זלמן ז"ל שהתגורר בעיר הורבישוב הסמוכה ללובלין, והוא נולד לאביו הקדוש רבי דוב בעריש זצוק"ל שהי' מבין תלמידי החשובים של החוזה מלובלין, עד שהחוזה העיד עליו ועל חבריו מעיר הורבישוב ואמר "יש לי בעיר זו ארבע תלמידים שראשי תיבות שמותיהם הינם בלת"י לה' לבדו" והם ב'עריש, ל'ייזער, ת'נחום, י'רוחם, כשהשם 'בעריש' כוונתו אליו.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, ס'איז פופצן–צוואנציג מינוט צו פארן מיט א פיאקער. היינט מיט א קאר איז עס ממש אפאר מינוט.

א' הנוכחים: רבי אליעזר וואלף האט געוואוינט אין סיגוט אין די צייטן פון די ערשטע וועלט קריג.

האדמו"ר מקרעטשניף: ער האט ביזן סוף געוואוינט אין סיגוט.

דער זיידע רבי מאיר'ל קרעטשניפער (בנו של הרב הקדוש רבי מרדכי מנאדבורנא ז"ל) האט געוואוינט אין קרעטשניף, און דער זיידע רבי אליעזר וואלף, דער טאטע איז דאך אויפגעוואקסן ביי אים, האט געוואוינט אין קרעטשניף ביז צו די ערשטע וועלט מלחמה, ווייל דעמאלטס איז דארטן געווארן די גרענעץ, דאם איז געווען טשעכיי און דאם איז געווען רומעניא.

רבינו: יא, קרעטשניף איז געבליבן רומעניא.

האדמו"ר מקרעטשניף: און דער עולם האט נישט געקענט קומען, איז שוין נישט געווען שייך צו זיצן ווייטער אין קרעטשניף, במילא האט ער געמוזט אריבער גיין קיין סיגוט, האט ער שוין געוואוינט אין סיגוט ביז תש"ד.

דער טאטע ז"ל האט געהערט פון א איד וואם איז געפארן אמאל מיטן עצי חיים ז"ל אויף א וואגן, און מ'איז אדורך געפארן דעם זיידס'ם הויז, דער קרעטשניפער רב האט דארט געוואוינט אלץ יונגערמאן, האט זיך דער עצי חיים אהנגערופן 'פון דעם הויז גייט ארויס תורה לשמה'.

רבינו: ס'איז דא תשובות אין עצי חיים צו רבי הערשעלע ריינמאן'ס זוהן רבי אלעזר, וועגן א עגונה שאלה (שו"ת עצי חיים אבה"ע סי' ו' וסי' כ"ג וסי' כ"ו).

האדמו"ר מקרעטשניף: רבי מאיר'ל קרעטשניפער האט געזאגט א מורא'דיגע זאך, ער האט געזאגט אז מ'וועט זיך משדך זיין מיטן ישמח משה'ס אייניקל וועט ארויס קומען גוטע דורות, ס'איז נאך געווען אסאך פאר וועו מ'האט זיך משדך געווען, מ'דארף א ברכה ס'זאל מקיים ווערן...

רבינו: קרעטשניף איז געווען פון די גלילות פון סיגוט, און דער ייטב לב האט עס אראפ געשיקט פון סיגוט און עס אוועק געגעבן פאר'ן קרעטשניפער רב.

דער ייטב לב האט אפגעטיילט אנדערע שטעטלעך אויף פון זיין גלילות און עס אוועק געגעבן, טעטש איז אויך געווען פון די גלילות פון סיגוט.

טעטש איז היינט איבער די גרענעץ,[7] איך בין נאך קיינמאל נישט געווען אויף די אנדערע זייט, 'קליין טעטש' איז אויך די ראמענישע זייט, און 'טעטש' איז אויך די אנדערע זייט, רבי אלי' בצלאל ליגט דארט.[8]

א' הנוכחים: בערבעשט איז אויך געווען אין די גלילות פון סיגוט.

רבינו: יא, בערבעשט האט ער אויך אפגעטיילט און אוועק געגעבן פאר זיין איידעם רבי יוקל (הגה"ק בעל חיטב איטיב ז"ל), דער רבי יוקל איז געווען קודם רב אין בערבעשט.[9]

האדמו"ר מקרעטשניף: רבי יוקל איז דאך אויך א זיידע.

רבינו: יא, רבי יוקל איז מיין זיידע דורך מיין מאמע'ן, איר פאטער (הגה"ק רבי אהרן ז"ל אבד"ק וואלאוו) איז געווען א זוהן פון רבי יוקל.

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט אויך אפגעטיילט פון די גלילות, ער האט געמומען סלאטפינא,[10] דאם איז אויך היינט

---

7 כי העיר סיגוט הוא בראמעניא סמוכה להגבול, ומצד האחר במדינת אוקריינא לא רחוק מהגבול נמצא העיר טעטש.

8 ה"ה הגה"ק רבי אלי' בצלאל ט"ב ז"ל בנו של מרן הייטב לב, הוא שימש ברבנות בק"ק טעטש הרבה שנים משנת תרמ"ג - כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט ז"ל מטעטש לסיגעט - עד יומו האחרון כ"ט מנחם אב תרפ"ב לפ"ק משך ארבעים שנים, התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב.

9 ופע"א תחת אחד השיחים הוסיף רבינו שליט"א כדלהלן: וועו רבי יוקל איז אוועק געגאנגען קיין גארליץ (אחרי פטירת אביו הגה"ק רבי שמואל ט"ב ז"ל) האט ער איבער געגעבן בערבעשט פאר זיין איידעם רבי רפאל (הגה"צ רבי רפאל גראס ז"ל אבד"ק בערבעשט).

וועו זיין איידעם רבי חיים שלמה (אדמו"ר מסטריזשוב) האט חתונה געהאט, איז זי שוין געווען א יתומה, ער [רבי רפאל] איז אוועק און ליגט אין קערעסטיר אין אוהל פון רבי ישעי'לע, און דער רבי חיים שלמה האט געדארפט האבן פרנסה, האט מען אראפ געגומען פאר עם א רבנות א חלק פון בערבעשט – ס'איז אויך נעבן סיגוט (מגלילותיה), ס'איז א דארף, א גרעסערע דארף 'בערסאניף' מיט נאך אפאר דערפער ארום אים צו מאכן דארט רב, איז ער געפארן קיין בערסאניף אויף שבת, ער איז געווען דארט שבת, ס'איז אים גאנץ גוט געפעלן, ס'זענען געווען דארט וויזשניצער חסידים, ער האט געפירט שלש סעודות און האט זיך אויפגעשטעלט זאגן 'ה' מלך' (פסוקי התחד שנהגו לומר בעת סעודה שלישית אצל חו"ז מרן הייטב לב ז"ל), און אין וויזשניץ זאגט מען נישט, האבן זיי זיך אויפגערעגט און זיי האבן געזאגט אז זיי ווילן נישט, איז געווארן אויס, בקיצור ער האט פארלוירן דאס רבנות אין בערסאניף. איז ער געבליבן אן א רבנות, האט ער זיך אוועק געצויגן קיין טעמעשוואר, און האט דארט געוואוינט (וישב שם על התורה ועל העבודה בבית מדרשו).

וועו עס זענען געקומען די צרות אין אייראפע האט מען ליידער פון די גאנצע געגענט (סיגוט וגלילותיה) דעפאטירט קיין אוישוויץ, און ער וואס האט געוואוינט אין טעמעשוואר, פון דארט האט מען נישט דעפאטירט, אזוי איז רבי חיים שלמה געבליבן לעבן מיט די גאנצע משפחה, האט ער געזאגט 'דעם 'ה' מלך' האט אים גערעטעוועט...'.

אריבער די גרענעץ, און האט דאס אוועק געגעבן פאר זייך איידעם דער סלאטפינער רב,[11] דאס איז אויך אין די גלילות פון סיגוט.[12]

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'הער אז דער רבי איז געווען יעצט דארט?

רבינו: יא, אין סיגוט בין איך געווען. אויפן קדושת יו"ט'ס יארצייט, כ"ט שבט.[13]

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'הער מ'בויעט א ביהמ"ד, מ'גייט אויפשטעלן דארט עפעס א זכר צום שוהל–הויף.

רבינו: יא, מ'רעדט פון דעם, און מ'האפט אזוי, אבער ביז ווען ס'וועט זיין א פארטיגע זאך וועט נאך דויערן אביסל.

האדמו"ר מקרעטשניף: דער טאטע ז"ל האט נישט געוואלט צוריק פארן קיין סיגוט נאך די מלחמה, ער האט נישט געקענט דערהייבן צו זעהן דעם מצב דארט, שפעטער איז ער געגאנגען פרעגן דעם פאפא רב ז"ל, ער האט געזאגט אז ער האט אוועק געלייגט אויפן בוידעם תורות פונעם זיידן, איידער ער איז געגאנגען אין די לאגער'ס, האט ער געזאגט אויב וועגן דעם קען מען פארן... איז ער צוריק געפארן, און עפעס האט ער געטראפן, נישט אלעס.

נאכדעם איז ער שוין געווען אפאר מאל, אבער דאס ער'שטע מאל האט ער נישט געקענט פועל'ן ביי זיך.

רבינו: דער טאטע ז"ל איז צוריק געפארן קיין סיגוט גלייך נאך די מלחמה.

האדמו"ר מקרעטשניף: ער איז דאך געווען רב דארט א שטיק צייט, הער'שט נאכדעם איז ער אהער געקומען.

רבינו: יא, ער האט פראבירט עפעס אויפצוטוהן דארט.

האדמו"ר מקרעטשניף: ווען האט ער באשלאסן צוקומען קיין אמעריקא?

רבינו: ער האט געהאט א אינטערסאנטע מעשה, ער איז געווען דארט אין סיגוט און ער איז אמאל געשטאנען ביים פענסטער, דעמאלטס איז געווען די רויטע ארמיי, די רוסישע ארמיי, אין יעדע שטאט וואס ס'איז געווען באזעצט, איז אין סיגוט אויך געווען רוסישע סאלדאטן, זענען אדורך געגאנגען צוויי רוסישע אפיצירן, און זיי האבן געזעהן דעם

---

10 סלאטפינא שהיתה ידועה במכרות המלח שלה היתה שכנה קרובה של העיר סיגוט, עיירה זו ברוסיא הקארפאטית שכנה על גבול רומעניא, ורק הנהר "טייס" הפריד בינה לבין העיר סיגעט אשר ברומעניא, גשר של עץ חיבר את שתי גדות הנהר והתושבים היו עוברים את הגבול הלוך ושוב על ידי רשיונות שניתנו להם בניקל ע"י הממונה על המחוז, יהודי סלאטפינא רגילים היו לעבור בכל יום חמישי בשבוע לסיגעט ולקנות שם את צרכי השבת שלהם, שכן מצרכי המזון בראמעניא היו זולים בהרבה מאשר ברוסיא הקארפאטית.

11 ויש להעתיק מפרקי תולדותיו (מס' אורות חיים עמ' פ"ו): בשנת תרפ"ה התקבל רבינו ז"ל לכהן פאר כאב"ד קהילת סלאטפינא והגלילות, חגיגת ההכתרה עברה ברוב פאר והדר, לשבת פרשת שמיני בא מרן העצי חיים לשבות את שבתו בסלאטפינא כשהוא מלווה קהל רבנים ומאות חסידים מכל הסביבה.

בשבת דרש הרב הצעיר את דרשתו הראשונה, בקול בוכים התנצל הרב לפני קהל עדתו כי הוא יודע בעצמו שאינו ראוי למלא את מקומם של גדולי ישראל שקדמו לו שאין זה יאה לו להיות רב ומנהיג לעדה סלאטפינא וכל הסביבה מקום שעל כס הרבנות ישבו בעבר חותנו הדגול מרן העצי חיים ז"ל ולמעלה בקודש הרי הם מרן הקדושת יו"ט ז"ל ואביו הקדוש הייטב לב ז"ל, דבריו הנרגשים עשו רושם רב על קהל שומעיו.

אחריו עלה לדרוש חותנו מרן העצי חיים ז"ל הגאב"ד דסיגעט באומרו על דברי רש"י הקדוש בפסוק הראשון של פרשת שמיני "להשמיעם שעל פי הדבור נכנס אהרן ומשמש בכהונה גדולה ולא יאמרו מאליו נכנס" בתוך כל דבריו שהיו מתובלים

במאמרי חז"ל הביא את פירושו של ה"אור החיים" הקדוש בפרשת קרח על הפסוק "ביאת תדעון כי לא מלבי, וכו" כי מינויו של אהרן לכהונה גדולה לא היה מרצוני משום שאני רציתי והקב"ה הסכים לדבר כמו שאנו מוצאים שה' מסכים לדבריהם של צדיקים, אלא עשיתי זאת אך ורק על פי צווי ה' יתברך".

גם במינויו של הרב מסלאטפינא - המשיך מרן העצי חיים ז"ל - אל יעלה על דעתכם כי חתני השתוקק להגיע למשרה זו, ואני נתתי את הסכמתי לכך, לא ולא, הוא לא רצה בשום אופן להכנס את צוואתו בעול הרבנות, אלא אני בראותי את מעלת כשרונותיו גדלותו בתורה וצדקתו העמסתי על שכמו את כהונת הרבנות, בסוף דבריו זירז את אנשי הקהילה להתאחד מסביב לרבם החדש וטוב להם, והזהיר כי כל מי שיעיז לפגוע בכבוד הרב כאילו הוא פוגע בבת עינו.

12 ובהזדמנות אחרת סיפר רבינו שליט"א כדלהלן: סלאטפינא איז אמאל איז געווען איין מדינה, פאר די ערשטע קריג. דעמאלטס האט סלאטפינא באלאנגט פאר סיגוט, ס'איז געווען א גליל פון סיגוט. נאך די ערשטע קריג האט מען צוטיילט אונגארן, מ'האט געטיילט מוציא'ס, סיגוט און די גאנצע געגנט האט מען געגעבן פאר ראמעניא, און סלאטפינא איז געווארן טשעכסלאוואקיי, אזוי אז ס'איז געווארן צוויי

מדינות, און אז ס'איז געווארן צוויי מדינות האט ער געהאט פראבלעמען מיטן אדורך גיין די גרענעץ, ער האט שוין נישט געקענט אריין גיין.

13 רבינו שליט"א ערך אז נסיעה בפ' משפטים, שבת שקלים, לעשות את השבת בעיר האבות סיגוט יצ"ו, לרגל אשר עלה בידי העסקנים לרכוש את שטח ה'שוהל הויף' בעיר סיגוט, ובמחשבה לבנות עלי' בנין ביהמ"ד במקום אשר התפללו שם רבותינו הק' נבג"מ להחזיר עטרה ליושנה, ומאז ועד עתה כבר נבנה ועומד שם בנין מפואר תל תלפיות, היכל ביהמ"ד וחדרי תפלה, עם מקוה מפוארה וחדרי האוכל ושאר ענינים הנצרכים.

טאטן, דער טאטע האט שוין געהאט א בארד –זיי זענען געווען אידן – און זיי האבן אים געפרעגט אויף אידיש, וואו ער איז געווען בשעת די קריג, האט ער געזאגט אז ער איז געווען אונטער די דייטשן, האבן זיי אים געפרעגט צי ס׳איז געווען שלעכט ביי די דייטשן, האט ער זיי געזאגט ׳נו, אוודאי איז געווען שלעכט׳, האבן זיי אים געזאגט ׳אויב ס׳איז דיר געווען שלעכט ביי די דייטשן, זאלסטו וויסן אז ביי די רוסן (הקאמוניסטן) וועט זיין פיל ערגער, הייבט הענט און פום און גיי פון דאנעט׳.

דעמאלטס האט זיך שוין געהאט געמאכט א ישוב אין סיגוט, פליטים זענען צוריק געקומען, און מ׳האט זיי התונה געמאכט, דער טאטע ז״ל האט אסאך פראבירט דארט צוריק צושטעלן, און ס׳האט זיך צוביסלעך צוריק אויפגעשטעלט א שטאט.

איז געווען א איד וואס האט געוואוינט דארט אין שטאט האט מען אוועק געפירט פון שטוב אין א קעלער, און זיי האבן אים געזאגט ׳אונז זענען מיר רוסישע אגענטן, אונז קענען מיר דיך יעצט אוועק לייגן, און א נברא וועט נישט וויסן וואו דו ביזסט, דו זאלסט וויסן דו מוזסט אונז שטיין צום דינסט, וואס אונז וועלן מיר דיר הייסן, אויב דו ווילסט לעבן, דו וועסט פון אונז נישט אנטלויפן, מיר האבן א לאנגע האנט, און אונז וועלן מיר דיר נאכגיין וואו דו וועסט גיין׳, און מ׳האט אים ארוים געלאזט.

איז ער געקומען צום טאטן זאגט ׳אזוי האט פאסירט׳, און באותו זמן איז אויך געווען די מעשה פון די רוסישע סאלדאטן, האט דער טאטע געזאגט אז ער זעהט אז ס׳הייבט זיך אן צוריק די אלטע זאכן, האט ער פון איין טאג צום צווייטן איבער געלאזט אלעם.

האדמו״ר מקרעטשניף: מיין טאטע ז״ל איז געפארן גלייך קיין ארץ ישראל. און די גאנצע זאך פארוואס מיין טאטע איז געפארן קיין ארץ ישראל וואוינען איז געווען א מעשה פלא – כ׳וויל נישט אויפהאלטן, ס׳וואלטן מענטשן אריין צו גיין.

אין אמעריקא איז שוין דעמאלטס געווען דער קעניגער רבי.[14]

רבינו: ער איז געווען רבי איתמר׳לס א זוהן?

האדמו״ר מקרעטשניף: ניין, ער איז געווען א שוואגער. ער איז געווען רבי מאיר׳ל קרעטשניפערס איידעם.

ס׳איז א פלא פון א מעשה, ער (האדמו״ר מקעכניא) האט גערופן מיין טאטן קיין אמעריקא ער זאל זיך אהער ציהען אויפשטעלן דא א ביהמ״ד מיט א רעביסטעוועי, אלעם. אבער ער האט בשום אופן נישט געוואלט קומען. אין ארץ ישראל האט ער גארנישט געהאט, נישט קיין מענטשן, נישט קיין ביהמ״ד.

די מעשה פארוואס ער האט נישט געוואלט קומען איז געווען אזוי, ביי די מלחמה האבן דאך אלע געגעסן חמץ אום פסח, מ׳האט געהאט א היתר גמור, אבער ער האט געזאגט פאר פסח, ווי איידער ער זאל דארפן עסן חמץ אום פסח, זאל אים דער אויבערשטער צונעמען די נשמה, ער וויל נישט אויב ער וועט נכשל ווערן מיט חמץ אום פסח, זאל ער בעסער נישט זיין, דער אויבערשטער זאל אים צונעמען די נשמה.

ערב פסח נאכמיטאג איז אהנגעקומען א קראקער בחור׳ל – דער טאטע ז״ל פלעגט אלעמאל זאגן, צי ער איז בעלמא הדין צי בעלמא דקשוט, זאל עס אים גערעכנט זיין – ער האט אים געברענגט זעקס מייערלעך – מ׳האט נישט געזעהן קיין מייער׳ל פאר די אויגן בכלל, ס׳איז נישט געווען אזא מושג אין די לאנגער צו האבן מייערלעך – און פון די זעקס מייערלעך האט ער געגעסן יעדן טאג, אויף דעם האט ער געמאכט קידוש, מיט כרפס, מיט מצה, מרור, אלעם האט ער געמאכט אויף דעם, יעדן טאג האט ער געגעסן איין מייער׳ל.

און ס׳איז אויסגעקומען אז אויף שביעי של פסח האט ער שוין נישט געהאט, האט ער גארנישט געגעסן, אבער א טאג שפעטער אחרון של פסח האט ער געפילט אז ער האלט שוין נישט אוים, האט ער געגעסן חמץ. האט ער זיך דעמאלטס מקבל געווען אז ווען ער וועט באפרייט ווערן וועט ער גלייך פארן וואוינען קיין ארץ ישראל, וואס דארט מעג מען שוין עסן חמץ ווען דאהי איז אחרון של פסח, וועגן דעם האט ער בשום אופן נישט געוואלט קומען קיין אמעריקא וואוינען.

---

14 ה״ה האדמו״ר רבי ישכר בער שפירא ז״ל נולד בשנת תר״ס לאביו הרה״צ רבי פנחס מקעכניא ז״ל נכד הרה״ק רבי פנחס מקאריץ ז״ל, (בן הרה״צ רבי שלו׳ אב״ד לאנטשין שהיה חתנו של הגאון המהרש״ם מבעריזאן ז״ל), ואמו היתה הרבנית שלאמצי בת הרה״ק רבי מאיר׳ל מקרעטשניף ז״ל בן הרה״ק הרבי ר׳ מרדכי מנאדבורנא ז״ל.

בשנת תרע״ח נשא את בתו של הרה״צ רבי מאיר איתמר ראזענבוים ז״ל האדמו״ר מנאדבורנא – טשערנאוויץ, ובשנת תרצ״ה עלה לארה״ק עד שנת תרצ״ט, ואז הגיע לארה״ב והתגורר בבראנקס ויסד לו ביהמ״ד בשם ׳שערי תפילה׳.

איז ער געפארן קיין ארץ ישראל מיט גארנישט, ממש בעירום ובחוסר כל. מ׳האט אים געוואלט אויפשטעלן א מלוכה דעמאלטס דא. אבער ער האט נישט געוואלט קומען וואוינען קיין חוץ לארץ, כדי ס׳זאל נישט הייסן אז ער האט געגעסן חמץ אום פסח.

מוה״ר שמואל הכהן פריעדמאן הי״ו, משב״ק: דער קרעטשניפער רבי (מהרצ״ה) ז״ל האט דערמאנט אין א שמועסן מיטן רבי׳ן ז״ל דער ברך משה, אז ער איז נאך א חתן געווארן פאר די מלחמה, און ער האט נישט געקענט חתונה האבן ביז נאך די קריג.

האדמו״ר מקרעטשניף: יא, ער האט חתונה געהאט הערשט אין ארץ ישראל, אכט יאר איז ער געווען א חתן. דער טאטע ז״ל האט געהאט א אינטערסאנטע מעשה מיטן רבין ז״ל דער דברי יואל, נאך דעמאלטס וועז דער רבי האט געוואונט אין ארץ ישראל תש״ו, ער איז דאך אים געווען א קרוב.

רבינו: אלץ דעם ייטב לב׳ם אן אייניקל.

האדמו״ר מקרעטשניף: יא, האט אים דער טאטע גערופן צו די חתונה, ער איז דאך געווען אליינס, ער האט קיינעם נישט געהאט, נישט קיין טאטע און נישט קיין מאמע, און מיין מאמע׳ס טאטע (כ״ק האדמו״ר רבי חיים מרדכי ז״ל מנדבורנא בעל דבר חיים) איז אויך נאך נישט געווען דארט אין ארי״ז, ער איז אויך נאך נישט ארוים געקומען, ווייל ער האט נאכנישט באקומען די שריפטן, נאר מיין מאמע אליינס האט געקענט ארוים קומען, זיי האבן אליינס חתונה געהאט.

דער רבי ז״ל איז געווען אין ירושלים, ער האט געוואוינט דארט אום תש״ו, האט ער אים גערופן ער זאל קומען צו די חופה, אבער דער רבי האט געזאגט אז ער קען נישט קומען. הרב דושינסקיא (כ״ק הגה״ק מהרי״צ ז״ל) דער ירושלימ׳ער רב איז דאך געווען סידור קידושין, ער האט געלערנט ביי הרב דושינסקיא און די חתונה איז געווען אין דושינסקיא, אבער ער האט שטארק געמוטשעט דעם רבי׳ן כ׳האב נישט קיינעם אויך די וועלט, דער רבי איז דער איינציגסטער קרוב וועמען איך האב דא, אבער דער רבי האט זיך ארויסגעדרייט, איך קען נישט, איך קען נישט, ביז דער רבי האט אים געפרעגט, ׳פארוואס דארפסטו מיך האבן דארט?׳, האט דער טאטע געענטפערט ׳איך וויים דאך יא אז דער רב איז געווען א מלך ישראל אינדערהיים, און ס׳איז א זכיה פאר מיר אז דער רב וועט קומען׳. האט ער אים געזאגט מיט דעם לשון ׳קלאפ דיר עס ארוים פון קאפ, ווייל איך האב מיך דאס שוין לאנג ארוים געקלאפט...׳.

רבינו: נו, איז ער געווען?

האדמו״ר מקרעטשניף: יא אוודאי, ער איז געקומען מיטן שטרייטל, ער האט געזאגט די ערשטע זעקס ברכות ביי די חופה, און דער בולגעררייער רב האט געזאגט ברכה אחריתא, און כתובה ליינען איז געווען דער ספינקער רבי פון ירושלים.

וועז דער טאטע ז״ל האט התונה געהאט האט אים דער בעלזער רב צוגעשטעלט די גאנצע הוצאות החתונה.

כ׳האב געהערט א אינטערסאנטע מעשה פון א איד ר׳ שמעון יצחק רעכניצער אין ירושלים – כ׳האב עם געהערט פון מיין טאטן, און כ׳האב עם געהערט פון אים אויך, ער איז געווען ביים בעלזער רב אין שטוב – אז דער בעלזער רב האט געפרעגט פונעם בילגעררייער רב ז״ל, וואם טוט זיך מיט די אלע זאכן, מיט די בעט געוואנדן, די אלע חפצים אין די דירה, צי ס׳איז מסודר. מ׳האט עם באשטעלט אין חיפה ביי א פאבריק, און ס׳איז געפארן גלייך קיין ירושלים צו די דירה, דער בעלזער רב ז״ל האט געהייסן מ׳זאל נעמען אלע בעט געוואנד צי אים אין שטוב, מ׳האט עם אויסגעפאקט, מ׳האט אלעם געלייגט אויפן טיש, און מ׳האט אלעם אויסגעקלאפט, אזוי איז עם געפארן צו די דירה. רבי שמעון יצחק רעכניצער איז געווען דארט ער האט עם מיר דערציילט.

*

האדמו״ר מקרעטשניף: תמחה את זכר עמלק ווי אזוי איז מען עם מקיים בדורינו?

רבינו: יעדער איינער האט א חלק עמלק וואם ער האט ביי זיך.[15]

פשוט פשט מיינט מען טאקע די עמלקים. אינטערסאנט, אין ישמח משה (פ׳ כי תצא) זעהט מען אז ער האט יא געוואוסט ווער ס׳זענען די עמלקים, און ער האט געזאגט אז מ׳איז מחויב צו הרגענען. ראשית גוים עמלק, עם איז א מצוה צו הרג׳ענען אלע פון די עמלקים.[16]

האדמו״ר מקרעטשניף: אבער היינט ווייסט מען נישט ווער ס׳איז פון עמלק.

---

15 עי׳ בדברי יואל פ׳ צו (עמוד קמ״א) דאף שאין בידינו לקיים בפועל מצות מחיית עמלק בזמה״ז, מ״מ ע״י תשובה ומעש״ט נחלש כוחו של עמלק. ואגב עי׳ בס׳ על הגאולה ועל התמורה (פי׳ ס״א).

16 וז״ל שם בתו״ד: שבעה עממין נשכח זכרם ולא נשארו רק מתי מספר ונתפזרו ונטבעו בין האומות עד שלא נודע זכרם, עיין שם (רמב״ם הל׳ מלכים פ״ה). אבל העמלקים בהרבה מקומות הם מצויים מאד, וזה ברור לדעתי כשמש״, עיי״ש עוד באריכות.

רבינו: מ׳וויסט טאקע נישט היינט. קען מען עס נישט מקיים זיין היינט כפשוטו, ס׳איז דא אסאך מצוות וואס מ׳קען היינט נישט מקיים זיין בפועל.

האדמו״ר מקרעטשניף: מצוות התלויות בארץ קען מען דאך אויך נישט מקיים זיין אין חוץ לארץ.

רבינו: פורים קטן האט מען עפעס געמאכט אין נאדבורנא? מ׳האט גע׳לייגט די מגילה?

האדמו״ר מקרעטשניף: די מגילה נישט, אבער ס׳איז געווען א גרויסער טיש, א סעודה, און מ׳האט געטרונקען.

אין סיגוט איז געווען פורים א שטארקער זמן. נישט ביי אלע רבי׳ם איז געווען פורים אזוי ווייט.

רבינו: איבעראל איז געווען פורים אן עסק, אין בעלזא איז געווען זייער א ערנסטער מצב פורים, מ׳האט אבער נישט געטרינקן.

אין צאנז האט מען געטרינקען אין פורים,[17] און אין סיגוט אויך.

האדמו״ר מקרעטשניף: אין וויזניץ איז גארנישט געווען, ס׳איז געווען א געוועלטיכער טיש.

כ׳האב געהערט פון מיין טאטן ז״ל אז ער איז געווען ביים בעלזער רב ביים טיש, ער איז אסאך געפארן קיין בעלזא, האט ער געזען אז ער האט גענומען דעם בעכער און כמעט נישט געטרונקען, ער האט געזאגט ׳עס איז היינט פורים׳ און געגעבן א שאקל דעם בעכער, ס׳האט נישט אנגעריכט די ליפן אפילו.[18]

אבער ביי די מגילה איז יא געווען א גרויסע עבודה אין בעלזא.

רבינו: פון מיין טאטן ז״ל האב איך געהערט, אז אין בעלזא איז פורים געווען זייער ערנסט, דער בעלזער רב האט אליין געדאוועט פורים פארן עמוד, ער האט געזאגט דעם קרוב״ץ מיט בכיות.[19]

האדמו״ר מקרעטשניף: ס׳איז דאך באקאנט די מעשה פונעם לובלינער אז ער האט געזאגט אויפן בעלזער רב׳ס מגילה ליינען.

רבינו: אויפן ערשטן בעלזער רב דער שר שלום האט ער עס געזאגט, וועז ער האט דארט געלייגט די מגילה. ׳אזוי שיין ווי דער יונגערמאן דערציילט עס האב איך נאכנישט געהערט׳.

האדמו״ר מקרעטשניף: אבער מיין טאטע ז״ל האט געזאגט אז ביים בעלזער רב רבי אהרן ז״ל איז אויך געווען דאס מגילה ליינען פחדים נוראים, נישט קיין קולות, אבער די צורה איז געווען מורא׳דיג.

---

17 עיי׳ בס׳ דרכי חיים (ח״ב אות ל״א) איך שמותאר ענין השתיית בפורים אצל הרה״ק מצאנז, וז״ל: ׳והיה המנהג שבאו אז כל סוחרי יין שבעיר והביאו כל אחד יין טוב עבור רבינו וכו׳ ורבינו שתה יין הרבה עד שהקיא, ואח״כ שכב במיטתו קצת וכו׳, ואחר הסעודה הלך רבינו עם העולם לרחוב וכו׳, ובחזרתו היה המנהג שרבינו נכנס אצל בעלי בית ושתה אצלם יין או קאווע וטייא, עיי״ש עוד.

ועיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (ח״א) שהרה״ק מהרש״א מראצפערט ז״ל סיפר להחקל יצחק ז״ל מספינקא שאביו הק׳ ז״ל אמר שאם לא היה נפסק להלכה שחייב איניש לבסומי בפוריא לא היה שותה יין בעד כל חללי דעלמא, כי אז אינו שולט על המוח, אבל היות דאיתא בגמרא ׳חייב איניש אז המצוה לשתות במסירות נפש.

ואכן עיי׳ בס׳ רבינו הקדוש מראצפערט (עמ׳ ר״ל) שהרה״ק מהרש״א מראצפערט ז״ל לא היה שותה הרבה בימי הפורים, והיה מתנצל בענותנותו שאביו הק׳ והותנו היה שותים עד שהגיעו לבחינת ׳עד דלא ידע׳ כי הם היו בדעתם הצלולה כמו לפני שתייתם, אבל כיון שהוא אינו בדרגה זו ע״כ הוא מונע עצמו מלשתות.

18 עיין בס׳ שיח זקנים (ח״ב) כי ביום הפורים כשגמר המהרי״ד מבעלזא ז״ל להתפלל נכנס לביתו ונכנס עמו א׳ מהיושבים, והושיבו הרה״ק על כסאו, והרה״ק עמד אצל פתח הבית, ואמר איתא חייב איניש לבסומי בפוריא, אינני בכח, על כן הנני ממנה אותך לשליח, וציוה להכניס סעודה בשביל היושב, ואח״כ ציוה להכניס משקה, והיושב שתה עד שנעשה מבוסם, אח״כ ציוה הרה״ק לב׳ אנשים להוציא את היושב, ואחזו בו והוציאוהו, ובזה נגמר הבסומי.

ואצל שולחנו הטהור הביאו יי״ש 96, וטבל את הפת ביי״ש, וחילקו מזה להקהל, עכ״ד ע״ש.

אכן עי׳ בס׳ אוצר יד החיים ששמע מהרה״ק מהר״ש מבעלוא ז״ל בשם זקינו הגה״ק רבי אלעזר רוקח מאמסטעדאם ז״ל שפע״א היה העיר בסכנה גדולה משונאים וצוררי ישראל רח״ל, ואמר להביא יין לשתות בפורים, ואמר שיש לו בקבלה שאם שותים הרבה יין בפורים אזי השונאים נופלים, ואכן כך הוה, ע״ש.

אגב, מן הענין לציין שפע״א הצדקן א׳ לפני רבינו ז״ל מרן הברך משה ז״ל ואמר לו שידוע שהרה״ק המהר״א מבעלוא ז״ל היה מוציא ידי חובתו ע״י שלוחים בכמה מצות, כגון בשתיית יין בפורים, או בשינה בסוכה, נענה הברך משה: אבל דע לך, שגם את הרפואות שציוהו הרופא ליקח למען בריאותו, היה מניחו על החלון והביט עליו, ומי שהוא במדריגה זאת יכול גם למנות שליח למצות, ודפח״ח.

19 עיין בס׳ שיח זקנים (שם) ששמע מא׳ שהיה בעת שהאדמו״ר מסערעט ז״ל היה מתאר איך שהיה נראה ימי הפורים אצל חותנו הק׳ המהרי״ד מבעלוא ואמר שהתפילה היה נראית כמו תפילת יום הכיפורים, והיה חוזר על הנוסח שחותנו אמר את הקרובץ.

ואח״כ תיאר את קריאת המגילה ואמר שאצל הפסוק ותעמוד אסתר בחצר בית המלך הפנימית נוכח פתח הבית וגו׳ אמר את התיבות ׳נוכח פתח הבית׳ אמר בניגון קריאה של יום כיפור, וכל אחד הרגיש בעת אמרו זאת, איך שעומד נגד בית המקדש.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט נאכגעזאגט פונעם ראפשיצער רב ז"ל, אז ער האט געזאגט, "אונז זעמיר שיכור געווארן פורים פון די מגילה ליינען, און שמיני עצרת פון קדושת כתר ביי מוסף".[20]

כ'האב געהערט פון א איד, דא ביי אונז איז געווען ר' חיים הערש יאקאבאוויטש האט ער פארציילט,[21] זיי זענען דאך געווען פון קליינווארדיין, ביי די ערשטע קריג האבן גאליציאנער רבי'ם געפליכטעט קיין אונגארין, און רבי לייבוש פון טורנא, ער איז געווען דעם שינאווער רב'ם א זוהן, ער האט אויך געפליכטעט קיין קליינווארדיין, האט ער אים געהערט ליינען די מגילה, און ער האט געליינט די מגילה בדמעות שליש, מיט אזא גרויסע עבודה האט ער געליינט, ממש בדמעות שליש.

האדמו"ר מקרעטשניף: ביי מיין טאטן ז"ל איז אויך געווען דאם מגילה ליינען א געוואלדיגע עבודה. ביי אסאך צדיקים, ביים מונקאטשער רב איז געווען מורא'דיג דאם מגילה ליינען. כ'האב געהערט פון אידן וואס האבן געהערט זיין מגילה ליינען.

וביקש האדמו"ר מקרעטשניף: כ'וויל בעטן פון רבי'ן א גוטע ברכה.

וביקו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות ברכה און הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער אלע גוטע ענינים.

האדמו"ר מקרעטשניף: אמן, דער רבי זאל אויך מצליח זיין, יאריך ימים על ממלכתו אסאך גוטע און געזונטע יארן, ביז משיח צדקינו.

ביקור כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף סיגעט זצ"ל
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקריית יואל יע"א
יום ה' פרשת בהעלותך תשפ"א לפ"ק

רבינו קידם את פניו ואת הנלווים עמו בברכת שלום עליכם

רבינו: ווען איז מען געקומען?

האדמו"ר מקרעטשניף: היינט אינדערפרי.

צום ערשטנם דארף מען קומען געבן שלום פאר'ן מרא דאתרא, דאם איז די ערשטע זאך.

כ'בין געקומען נעמען א ברכה אויך. כ'האב א שידוך געטוהן מיט מיין יונגסטע טאטער. אונז זעמיר געווארן מחותנים מיט ר' משה טייטלבוים פון בית שמש דעם סאסוב'ער רבי'זם זוהן פון ארץ ישראל, דער מחותן איז אן איידעם ביים פינסק קארלינער רבי'ן.

חוץ פון דעם האב איך א שידוך געטוהן מיט אן אייניקל, מיין זוהן וואס איז דער רב פון אונזער ביהמ"ד אין בית שמש, האט זיך משדך געווען מיט רבי יעקב אלי' אונסדארפערס איידעם פון מאנסי.

רבינו: יא, די עדעלינער משפחה, רבי ישעי'לע קערעסטירער'ס אייניקלעך.

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'בין געקומען נעמען א ברכה אויף די אלע שידוכים.

רבינו: ברוך ה' מ'הערט שמחות, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט נחת ושמחה תמיד.

האדמו"ר מקרעטשניף: אמן, דער רבי קען דעם מחותן ר' משה טייטלבוים? ער איז א קרוב.

רבינו: יא, ער איז יעצט געווען דא אין קרית יואל, אויף יום טוב [שבועות].

א ודאי איז ער א קרוב, זיי זענען דעם קדושת יום טוב'ס אייניקלעך.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, ער איז דעם סאסוב'ער רבי'זם זוהן. איך האב נאך געקענט דעם זיידן, דעם סעמיהאלער רב.[22]

---

20 מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל הזכיר זאת בסעודת פורים שנת תשי"ח בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל שהיה רגיל להזכיר מה שאמר הרה"ק מראפשיץ ז"ל (שהי' חו"ז ביוי"ט) "אז צוויי מאל אין יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה, און שמיני עצרת ביי קדושת כתר... וואס פארשטייט מיר אונז... הויבע זאכן...", עיי"ש בלשו"ק אשר נעתק מפי השמועה בקונ' חידו"ת בהתחלת הדברות קודש לפורים שנת תשי"ח, וע"ע בס' ליקוטי אורה לפורים.

21 הרה"ח המרומם ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ז"ל מפארי ונכבדי אנשי שלומינו וממקורבי מרן רביה"ק ז"ל, שזכה להסתופף בצל צדיקים בדור הקודם, והי' מקור ראשון ומוסמך לכמה סיפורים ועובדות.

22 ה"ה הגה"צ רבי חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים ז"ל אבד"ק סעמיהאלי', בנו של הגה"ק אבד"ק קערעצקי ז"ל חדב"נ מרן הקדושת יו"ט ז"ל. שהי' בזיוו"ר חדב"נ רביה"ק מרן הדבר"י ז"ל.

רבינו: ער זיך אוועק געצויגן פון דאהי אנהייב די כ' יארן, ער איז געפארן וואוינען קיין ארץ ישראל.

האדמו"ר מקרעטשניף: ער האט געבויעט א שטעטל אין ארץ ישראל 'קרית ישמח משה'.

דער היינטיגער סאסובער רבי איז אן איידעם אין קרעטשניף ביי רבי דוד משה ז"ל פון רחובות. ער איז מיר אן ערשטע קאזין.

רבינו: יא יא, נאנטע קרובים.[23]

א' הנוכחים: היינט ביינאכט איז די יארצייט פונעם בית אהרן, י"ז סיון.

רבינו: רבי אהרן קארלינער'ס יארצייט איז חוה"מ פסח.

א' הנוכחים: יא, רבי אהרן הגדול. אבער זיין אייניקל (בן בנו הרה"ק רבי אשר מסטאלין ז"ל) דער בית אהרן'ס יארצייט איז היינט נאכט.

רבינו: יא, אונז זענען מיר אייניקלעך פון רבי אהרן הגדול.[24]

רבי אהרן קארלינער איז געווען א תלמיד פונעם מגיד, אן ער איז געווען אין מעזריטש ביים מגיד דעמאלטס פאר פסח, און ער האט זיך געזעגנט ביים מגיד אהיים צו פארן אויף פסח, און דער מגיד האט אים געזעגנט ער זאל אהיים פארן לחיים ולשלום, אזוי ווי ער איז ארוים געגאנגען האט דער מגיד געזאגט פאר די אנדערע תלמידים זעהטס אז רבי אהרן זאל בלייבן דא אויף יו"ט, זענען זיי אים געגאנגען זאגן אז דער רבי האט חשק ער זאל בלייבן דא אויף יו"ט, איז ער געבליבן שטיין, ער האט זיך דאך יעצט געזעגנט ביים רבי'ן און דער רבי האט אים געזאגט אז ער זאל פארן לחיים ולשלום. האט ער זיך מיישב געווען אז ער גייט זיך נאכאמאל געזעגענען, איז ער נאכאמאל געגאנגען צום מגיד, און ער זאגט אז ער ווייל אהיים פארן, און ער האט אים וויידער געוואונטשן ער זאל פארן לחיים ולשלום. ווען ער איז ארוים געגאנגען האט דער מגיד נאכאמאל געזאגט פאר די תלמידים, זעהטס אז ער זאל בלייבן דא אויף יו"ט, זענען זיי אים נאכאמאל געגאנגען זאגן אז דער רבי האט חשק ער זאל בלייבן דא אויף יו"ט, זאגט ער, עטץ האטס מיר שוין איינמאל געזאגט, כ'בין צוריק אריין געגאנגען פרעגן דעם רבי'ן און דער רבי האט מיר געוואונטשן איך זאל פארן לחיים ולשלום, האט ער נישט געוואלט מקבל זיין פון זיי, און ער איז אהיים געפארן אויף יו"ט, און ער איז דעמאלטס נסתלק געווארן אין הוה"מ פסח.

ווען ס'איז אהנגעקומען די ידיעה קיין מעזריטש אז ער איז נסתלק געווארן, האבן די תלמידים פארשטאנען אז דער רבי האט געזעהן וואס עס גייט פאסירן, און וועגן דעם האט דער רבי געוואלט ער זאל בלייבן דארט, ווען ער בלייבט ווען דארט וואלט דאס נישט פאסירט, זענען זיי געקומען פרעגן דעם רבי'ן, מ'זעהט דאך אז דער רבי האט דא געזעהן, פארוואס האט דער רבי נישט געזאגט עפעס מער קלאר, האט דער מגיד געענטפערט, ס'שטייט אין פסוק, די וואך טאקע, שטייט ביי משה רבינו 'בכל ביתי נאמן הוא' (במדבר יב, ז), וואס הייסט משה רבינו איז נאמן, אז ער האט נישט געגנבט א גאלדענעם בעכער? וואס איז דאס נאמנות?. האט ער געזאגט, נישט אלעם וואס ער האט געזעהן האט ער פארציילט.

האדמו"ק מקרעטשניף: ער איז אוועק יונג.

רבינו: יא, ער איז געווען זייער יונג, אינגאנצן אלט געווען זעקס אין דרייסיג יאר, ער איז אוועק פלוצלינג.

האדמו"ר מקרעטשניף: היינט (ט"ז סיון) איז די יארצייט פון רבי שלום אליעזר'ל.

רבינו: יא, ס'איז דעם זיידן'ס יארצייט.

האדמו"ר מקרעטשניף: מיין טאטע האט געזאגט אז ער האט אים געקענט.

ער האט געזאגט אז ביי א חתונה איז סיגוט האט ער אים אנגעהאלטן אזוי, ס'איז געווען א גרויסער עולם, ער האט נישט געהאט קיין אייגענע חסידים מיט זיך, איז ער געשטאנען און האט אים ארום געזומען אזוי מיטן גאנצן כח.

רבינו: ער האט אכטונג געגעבן אויף אים.

א' הנוכחים: ער איז געווען א בעל כח.

האדמו"ר מקרעטשניף: יא, דער טאטע ז"ל איז געווען א גרויסער בעל כח.

והציג האדמו"ר מקרעטשניף את נכדו

ואמר: ער איז אן אייניקל פון רבי שלום אליעזר'ל, ער לערנט דא.

---

23 הרבנית הצ' א"ח של האדמו"ר מהרד"מ מקרעטשניף ז"ל חמותו של האדמו"ר מסאסוב שליט"א, הוא אחותו של הרבנית הצ' א"ח האדמו"ר מהרצ"ה מקרעטשניף ז"ל בנותיו של האדמו"ר רבי חיים מרדכי ז"ל מנאדבורנא בני ברק בעל דבר חיים.

24 הגה"ק מרן העצי חיים ז"ל הי' חתן הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל, חתן הגה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל ז"ל, בן בנו של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל, בן הרה"ק רבי מאטעלע מטשערנאביל ז"ל, שהי' חתן הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ל.

רבינו: יא אודאי, ער לערנט טאקע דא, ער איז רבי זושא׳לעם אייניקל.[25]

רבי זושא׳לעם רביצין איז געווען דעם באטורער רב׳ם (הגה״צ רבי נפתלי טייטלבוים ז״ל אבד״ק נירבאטור) טאכטער, זי האט געהייסן ׳רחל׳ נאכ׳ן ייטב לב׳ם רביצין.

כהאב געהערט אמאל אן אינטערסאנטע מעשה, זי איז אוועק אינגערהייט און זי האט איבער געלאזט א שטוב מיט קליינע קינדער, א שטוב מיט יתומים. דא איז געווען ר׳ מאיר שטיין, ער איז געווען א ראצפערטער.[26]

האדמו״ר מקרעטשניף: יא, אודאי, ער איז געווען שטארק נאנט מיטן טאטן ז״ל, זיי זענען צוזאמען באפריידט געווארן פון לאגער, שפעטער איז דער טאטע ז״ל אסאך איינגעשטאנען ביי אים אין וויליאמסבורג.

רבינו: יא, כ׳האב פון עם געהערט עטליכע זאכן פון ראצפערט, עכ״פ ער האט פארציילט, אז זיין מאמע איז געווען אין גוטן מיט די רביצין פון רבי זושא׳לע, זיי האבן געוואוינט אין ראצפערט, זי איז געווען אירס א חבר׳טע, זי איז דאך אויך געווען פון באטור, ווייל זי איז געווען א טאכטער פון ר׳ יעקב יוסף לעפקאוויטש פון באטור.[27] איז זי געקומען צו איר אין חלום, די רביצין פון רבי זושא׳לע׳ס, איז זי געקומען צו איר זאגן אז זי האט איבערגעלאזט יתומים אין שטוב, און עס איז נישטא ווער עס זאל אכטונג געבן אויף זיי און זי האט נישט קיין מנוחה דערפון. פון דעמאלטס אהן איז זיין מאמע געגאנגען יעדן טאג אינדערפרי געבן צו עסן פאר די קינדער און זארגן פאר די ווערטשאפט אין שטוב. זי איז איר געווען א חבר׳טע ווען זי האט געלעבט, איז זי געקומען צו איר אין חלום זאגן...[28]

וצוה רבינו להביא כיבוד

האדמו״ר מקרעטשניף: די באווארפן פון רבי ישעי׳לע קערעסטירער, שבת פאר זיין התונה, איז געווען ביים הייליגן זיידן רבי מרדכי׳לע נאדבורנער.[29]

רבינו: רבי מרדכי׳לע נאדבורנער האט אמאל געזאגט א ווערטל, ס׳איז געווען אזוי, ווען רבי ישעי׳לע קערעסטירער איז געווארן א רבי איז געווען א גרויסער רעש, א חידוש, ער איז דאך געווען גבאי ביי רבי הערשעלע ליסקער, און דא איז ער געווארן רבי, ס׳איז געווען זייער א גרויסער רעש, האט דעמאלטס רבי מרדכי׳לע נאדבורנער געזאגט ׳רבריא׳ ס׳איז דא גרויסע רבים, ׳זעיריא׳ ס׳איז דא קליינע רבי׳ם, ׳ונשיא׳ און–׳ישעי׳ איז אויך א רבי...

האדמו״ר מקרעטשניף: אבער ביים באווארפן האט ער אים געזאגט, ׳ישעי׳ איך באווארף דיך מיט חסידים׳.[30]

ווען ס׳איז געקומען קוויטלעך פון יענע געגענט וואו ער האט געווואוינט, האט ער געזאגט ׳דאס געהער צו רבי ישעי׳לע נישט צו מיר׳.

רבינו: אזוי?! קוויטלעך פון אונגארין האט ער נישט געוואלט אננעמען?.

כ׳האב געהערט פון א איד פארציילן אז ס׳איז געווען א חידוש דעמאלטס רבי ישעי׳לע׳ס ווערן רבי, עד כדי כך אז דער דרכי תשובה איז געקומען צופארן ער האט געוואלט

---

25 הגה״צ רבי זושא׳לע הלברשטאם ז״ל מראצפערט הי״ד, בנו של הרה״ק רבי שלום אליעזר׳ל ז״ל הי״ד.

26 הרה״ח המרומם מוה״ר מאיר שטיין ז״ל מזקני ופארי קהלתינו הק׳, אשר הי׳ יליד ראצפערט ונתגדל שם בימי ילדותו, וכל משפחתו החשובה היו ממקורבי הרה״ק רבי שלום אליעזר׳ל ז״ל, וכל ימיו שימש כמקור ראשון ומוסמך לכמה סיפורים ועובדות מבית צדיקים אשר זכה להסתופף בצל קדשם, ובפרט מהרה״ק רש״א ז״ל, וזה כמה שנים אשר נכדיו היקרים הו״ל בהסכמותו ובהגהותו חיבור נאה מאוצר זכרונותיו בשם ׳רבי מאיר אומר׳. שחל״ח ביום כ״ח אייר תשע״ח לפ״ק.

27 הרבני הגדיל החסיד המרומם ר׳ יעקב יוסף לעפקאוויטש ז״ל מעיר נירבאטור, הי׳ אדוק לצדיקי בית נאנז וסיגעט בכל נימי נפשו, ובסוף ימיו אף נסע לרביה״ק הדברי יואל ז״ל פ״ה טובים כחסיד נאמן, אף כי הי׳ גדול בשנים מרבינו ז״ל [קרוב לשלושים שנה], ובשנת תרצ״ב ליווה את רביו״ל על נסיעתו לארה״ק ת״ו.

28 וראוי לציין שבספר ׳רבי מאיר אומר׳ מסופר, שהרה״ק רבי שלום אליעזר׳ל ז״ל בעצמו כששמע את דברי החלום, צוה בתוקף לנכדיו הילדים בני הרה״צ ר׳ זושא׳לע ז״ל, שעליהם לציית לה על כל פרט ופרט, ולא יגרמו צער לנשמת אמם הרבנית ע״ה.

29 אגב, עיין בשו״ת בית ישראל - עדעלין שהרה״ק רבי מרדכי מנאדבורנא התגורר לתקופה בעיירת קערעסטיר, וז״ל: ...ועובדא ידעתי, כי כמה פעמים דברתי עם כ״ק מו״ח הרה״צ המפורסם בו״ק חו״פ בקש״ת מו״ה ישעי׳ שטיינער זצללה״ה והי׳ חפצו ורצונו לבנות לו מקוה בתוך ביתו וחצירו לטבילת אנשים, וסיפר לי כי הרה״צ הקדוש ר׳ מרדכי מנדבורנא זצללה״ה זי״ע הי׳ דר בקערעסטיר לערך ט״ו חדשים, והי׳ בונה לו מקוה בתוך חצירו שדר בו וכו׳ ע״ש...

30 עיי׳ בס׳ מי באר ישעיהו (בהקדמה): הרה״ק הצדיק המפורסם אשר בכל הארץ יצא קו גדולתו וקדושתו ותורתו בקש״ת מוהר״ר מרדכי׳לע מנאדבורנא ז״ל שאמר בלשונו הקדוש: מרדכי דארף נישט כובש נבואתו זיין, כי בשמים הכריזו שישעיה ימלא מקומו של הרה״ק מליסקא... ע״ש.

זעהן וואם דאם איז, האט ער געזעהן ווי ער פירט טיש, און ער האט זיך געוואשן, ער האט אפגעשניטן א 'מוציא', נאכדעם האט ער אפגעשניטן א צווייטע 'מוציא' און האט ארוים געגעסן די וועלכע חלק פון די חלה, און ער האט געהייסן דאם שיקן פאר א איד וואם איז געשטאנען דארט ביים עק טיש, האט אים דער דרכי תשובה געפרעגט פארוואם ער שיקט דוקא פאר אים, האט ער געזאגט אז ער זעהט אז יענער האט נאכנישט געגעסן, און ער זעהט אז ער האט נישט קיין ציין, קען ער נישט קייען, האט ער אים געשיקט די וועלכע חלק פון די חלה. האט ער אים געפרעגט 'פון וואנעט ווייסט איר?', האט ער געזאגט אז ער דערקענט אזוי אויף אים...

האט דער דרכי תשובה געלאזט רופן יענעם איד און האט אים געפרעגט, האט ער געזאגט, אז ער איז טאקע אהנגעקומען הונגעריג ממש, ער האט געפילט אז ער האלט עס נישט אויס, כלות הנפש ממש, און ער האט געזעהן אז ער טאקע נישט קיין ציין, ער האט אים פשוט מחיה געווען...

דער דרכי תשובה איז זייער נתפעל געווארן.

דער טאטע ז"ל האט אים געזעהן, דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען אין באד אין סאבראנין, און רבי ישעי'לע איז אויך געווען דארט, דער טאטע האט געזעהן ווי זיי זענען געגאנגען צוזאמען שפאצירן. דעמאלטם האט ער געזעהן רבי ישעי'לע.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן 'בואכם לשלום', און איר פארט דאך שוין באלד אהיים זאל זיין אויך 'צאתכם לשלום'.

האדמו"ר מקרעטשניף: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל מיר מצליח זיין דא, מ'דארף באלד חתונה מאכן אי"ה.

רבינו: דער אויבערשטער וועט העלפן, וואם איר טוט זאלט איר מצליח זיין.

אז מ'קומט קיין אמעריקא – כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, ער האט געזאגט אמאל א ווערטל – ווען קאלאמבום איז געקומען קיין אמעריקא, האט ער מתפלל געווען אז ווער ס'וועט קומען קיין אמעריקא, זאל עם נישט פארשעמען, ער זאל נאכאמאל קומען.....

האדמו"ר מקרעטשניף: כ'קען באשטיין צו קומען נאכאמאל קיין אמעריקא, אבער פון דאנערשטאג ביז זונטאג, נישט דארפן האבן א גאנצע וואך דעם עול פון געלט... קומען נאר אויף א גוטן אופן.

אונז מאכן מיר אי"ה חתונה אום חודש אלול.

רבינו: דער דברי חיים האט געזאגט אז ס'איז געווען א חתונה חודש אלול, האבן מיר געהאט א גוטע הכנה צו די היליגע טעג.[31]

וברכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן עם זאל גרינג אהנקומען, די חתונה זאל זיין בשעה טובה ומוצלחת, מיט נחת און שמחה, א קשר של קיימא און א בנין עדי עד וכל מילי דמיטב תמיד.

האדמו"ר מקרעטשניף: אמן, והמברך יתברך, און א גרויסן יישר כח פאר די צייט, פאר"ן אויפנעמען.

---

31 עיין בס' אוהב שלום (קאמינקא) שמובא שהרה"ק מצאנז ז"ל אמר פעם מימרא זו עליו ועל ריעו הרה"ק מקאמינקא ז"ל.

ובס' דרכי חיים-צאנז הובא כעי"ז, שפע"א בעת חתונה אמר הדברי חיים ז"ל כאשר אנו רגילים מדי פעם להיות על חתונות, אנו משיגים יראה גדולה כל כך שאנו יראים להגביה עינינו כל השמונה ימים מגודל היראה, כך צריכים להיות על חתונה, עכ"ל.

בספר גדולת יהושע (עמוד י"ב) הביא שסיפר הגה"ק מנאסאד ז"ל ששמע מהגה"ק בעל דברי חיים שהתלמידים הק' של רבינו רבי אלימלך מליזענסק ז"ל כשהיו נוסעים ביחד להשתתף בשמחת נשואין של חבריהם בימי אלול היה זה להם הכנה על הימים הנוראים.

ועיי' בס' ויגד משה (על ענייני נשואין עמוד י"ח) שהגה"ק מצאנז היה רגיל לומר שבעת החופה הוא מתייירא להגביה ריסי עיניו מאימת השכינה, ואמר באם אתרמי לו חופה ונשואין בימי אלול או היה לו הכנה על הימים הקדושים עכ"ד.

וברשימות כ"ק הגה"צ רבי שלום יחזקאל שרגא הלברשטאם מציעשינוב ז"ל כ' וז"ל: שמעתי מש"ב הרב משה הורוויץ הי"ד ששמע מזקינו הרה"ק ר' אהרן ז"ל אבד"ק בייטש את הדברים שציוה לו אביו הרה"ק בעל אמרי נועם מדזיקוב ז"ל בעת ברכת פרידתו טרם נסע על חתונתו [שנשא בת אא"ז מרן הדברי חיים ז"ל ואביו לא נסע לההתונה] בין הדברים אמר לו "בני, הזהר ואל תשכח בשעת החופה להביט בפניו של מחותני הרב מצאנז, כי הייתי עמו ביחד כמה פעמים על חתונות, ובשעת החופה הוא שט בעולמות עליונים, ופניו מאירים בנהורא עילאי, וטוב להביט בפניו הקדושים ומסוגל לירא שמים, עכ"ל.

וידוע בשם הגה"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ל שאמר הטעם דאיתא בשו"ע הל' גיטין דיש לעורר העדים להרהר בתשובה קודם הגט, שיהיו עדים כשרים, ולמה לא נאמר הלכה זו בשו"ע לענין קידושין ואמר דבשעת החופה יש התעוררות אצל כל הנוכחים, ממילא מהרהרים העדים בתשובה, ואין צורך להזהירם.

סיפורי קודש אצל מסיבת לחיים אחר תפילת שחרית בהיכל ישיבה קטנה "ויטב פנים" בקרית יואל יע"א

לרגל יומא דהילולא של מרן הגה"ק בעל **ויטב לב** זיע"א

יום ו' ערש"ק פרשת שופטים ו' אלול תשע"ה לפ"ק

עם איז היינט די יארצייט פונעם זיידן ז"ל דער ייטב לב. דער זיידע איז געווען גובה ארזים גובהו אין תורה, אין עבודה, אין צדקות, אין קדושה, אין אלע ענינים, אלע מעלות שמנו חכמים.

דער מהר"ם שיק איז געווען א תלמיד מובהק פונעם חתם סופר, און ער איז געווען אזוי דבוק אינעם חתם סופר, ס'איז ממש נישטא קיין תשובה פונעם מהר"ם שיק ווואו ער ברענגט נישט פון זיין רבי'ן דער חתם סופר.[32] ער האט געוואוינט אין אויבערלאנד, נעבן פרעשבורג, פון יענע געגנטן איז ער געווען, און מ'האט אים אויפגענומען קיין חוסט, דאם איז מארמאראש, ס'איז אינגאנצן אן אנדערע געגנטן, דאם איז שוין אונטערלאנד, מ'האט אים געפרעגט אמאל צי ס'האט זיך אים געלוינט צו אווענק גיין פון אויבערלאנד און קומען קיין חוסט, די מהות פונעם מקום איז געווען גאנץ אנדערש, מ'האט אנדערש זיך אויפגעפירט, מ'האט אנדערש געזעסן, מ'האט אן אנדערן אידיש געזעסן, ס'איז געווען גאנץ א אנדערע הנהגה, אין מארמאראש איז געווען חסידים, דארט אין אויבערלאנד איז נישט געווען קיין חסידים,[33] האט ער געזאגט, "עם האט זיך

---

32 ועי' בתולדות מהר"ם שיק בראש ספרו, שכתב כי בכל עת שאמר המהר"ם שיק חידושי תורה לפני התלמידים הקדים קודם לומר מתורת רבו החתם סופר, עיי"ש.

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א בענן זה בהזדמנות אחרת, כדלהלן: דער מהר"ם שיק איז געווארן רב אין יערג בחייו פונעם חתם סופר, ער איז געווארן רב אין יערגן ואס ס'איז געווען א קליין שטעטל דארט, און ער האט געעפנט א ישיבה, ער האט געלערנט מיט בחורים.

יערגן איז נישט ווייט פון פרעשבורג, און דער חתם סופר איז אמאל אדורך געפארן יערגן, ער האט געקענט פארן זיך אפרוהען אויך קיין יערגן, אינדרויסן פון שטאט. למעשה דעמאלט'ס איז ער אדורך געפארן יערגן, האט ער געזאגט אז ער וויל זעהן זיין תלמיד וואס ער טוט, ס'איז דאך נישט געווען קיין גרויסע שטאט יערגן, איז ער צוגעפארן אין ביהמ"ד און ער האט אים געטראפן לערנען מיט בחורים, דער מהר"ם שיק האט פארגעלערנט, און קיין טעלעפאן איז דאך נישט געווען, ער האט נישט איינגעמאלדן אז ער קומט, ער איז אזוי פלוצים אנגעקומען, דער חתם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ"ד און ער זעהט ווי דער מהר"ם שיק זיצט ביים טיש מיט בחורים און ער לערנט פאר.

דער מהר"ם שיק איז געווארן איבערראשט ער האט זיך דאך נישט געראכטן אויף דעם, האט ער זיך תיכף אויפגעשטעלט און אריינגערופן דעם רבי'ן, און דער חתם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ"ד זעהן וואס ער לערנט, די מסכתא וואס ער לערנט, האט ער געבעטן דער רבי זאל זיצן, האט ער זיך אראפ געזעצט, האט ער גענאגט אז ער איז מכבד דעם רבי'ן דער רבי זאל פארלערנען, זאגט אים דער חתם סופר 'ניין איך וויל דו זאלסט פארלערנען', זאגט ער 'איך זאל פארלערנען ווען דער רבי זיצט דא', האט דער חתם סופר געעטפערט 'איך בין אויף דיר גוזר בגזירת רבי אז דו זאלסט פארלערנען'.

נו, האט ער געמוזט פארלערנען, האט ער געזומען די גמרא און האט אנגעהויבן צו לערנען, ער האט געלערנט א שורה גמרא, און ער זאגט אויף דעם 'איך האב געהערט פון רבי'נ'כך וכך, און ער הייבט אן נאכצוזאגן וואס ער האט געהערט א חידוש פונעם רבי'ן, און ער איז געגאנגען א שורה ווייטער, כ'האב געהערט אמאל פונעם רבי'ן, און ער זאגט נאך אזוי פונעם רבי'ן, אזוי נאך א שורה, אזוי איז ער געגאנגען ביז ווען דער חתם סופר האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט, 'ער געדענקט בעסער מיינם ווי איך אליינס'.

33 מענין זה יש להעתיק מה שסיפר מרן רבינו שליט"א תחת אחד השיחים, כדלהלן: דער מהר"ם שיק האט געגליכן די חסידים, ער האט געזאגט אז ער איז מקנא די חסידים מיט דריי זאכן, זיי גיינן אין מקוה, זיי דאוונענן מיט התלהבות, און זיי פארן צו א רבי'ן, אזוי האט ער געזאגט, וואלטן מיר געפארן צו אונזער רבי'ן וואלטן מיר שענער אויסגעזעהן...

ועי' בס' מבאר הצדיקים (ה"ב, עמ' כ"ב) מה שסיפר הגה"צ רבי שמואל בראך ז"ל אבד"ק נאנאש, כי בעת שנתארס זקינו הגה"צ מנאדע ז"ל בעיר אוהעל ושהה שם לאחר אירוסיו איזה זמן, השתעשע עמו בד"ת הגאון הגדול רבי ירמי' לעוו ז"ל האב"ד אוהעל יצ"ו, ונתפעל הגאון ממנו מחריפותו ובקיאותו, ועל כן ביקש ממנו שאחרי חתונתו כשיבא לעיר אוהעל לדור שם יקבע מקומו בבית מדרשו ואז ירבו להשתעשע בתורת ה', אולם זקינו חשק בלבו לקבוע מקומו בקהל עדת הספרדים ששם התפללו החסידים (ולא בביהמ"ד שהתפללו האשכנזים), ולא ידע לשית עצה לנפשו, על כן שלח מכתב עם ספיקו לרבו המהר"ם שיק ז"ל לחוות דעתו בענין הזה, ורבו הק' השיב לו בחורה במכתב, וזה אשר כתב לו: מפני שלשה דברים אני אוהב את החסידים. א' מפני שמתפללין בהתלהבות. ב' מפני שנזהרין בטבילת עזרא. ג' מפני שרגילין לנסוע לרבותיהם, והוסיף לכתוב "וועו מיר וואלטן וועו געפארן צו אונזערע רבי'ס (היינו לרבו מהרח"ס ז"ל) וואלטן מיר אסאך א שענערן פנים געהאט" (אגב, המכתב הנ"ל הי בידי ר' חיים בראך מבאניא בן הרה"ג מנאדע, וכשהמהרי"ץ דושינסקי הה' בבאניא ביקשו ממנו ור' חיים נתנו לו במתנה), ומזה הבין תלמידו הנ"ל את אשר עליו לעשות, וקבע מקום תפילתו בק"ק הספרדים בעיר אוהעל בחבורת החסידים.

מיר געלוינט צו קומען קיין חוסט, צו קענען לערנען אזא אדם השלם ווי דער סיגוט'ער רב',[34] ער האט געמיינט דעם ייטב לב. חוסט איז נישט ווייט פון סיגוט.

און וועז ער האט געזאגט 'א אדם השלם' האט ער געהאט אן השגה וואס דאס מיינט באמת אן אדם השלם, ער האט נישט סתם אזוי געזאגט.

זיי זענען זייער בידידות געווען,[35] דער מהר"ם שיק האט געהאט א גרויסע הערצה צום ייטב לב.[36] ער פלעגט צו שיקן די בחורים קיין סיגוט, מ'איז געפארן מיט א באהן אפאר שעה פון חוסט קיין סיגוט, כדי צו הערן די דרשות פונעם ייטב לב, ער האט געוואלט זיי זאלן פארן הערן.[37]

דער ייטב לב האט געדרוקט זיין ספר בחייו, און דער מהר"ם שיק פלעגט צו פארלערנען פאר די בחורים חומש רש"י, איז ביים פארלערנען חומש רש"י פלעגט ער נאכצוזאגן תורות און טייטשן פונעם ייטב לב.[38]

דער ייטב לב האט טאקע געדרוקט זיין ספר נאך בחייו און ער האט עס געדרוקט אן קיין נאמען (בעילום שמו). אבער ווער ס'האט אריין געקוקט האט געקענט פארשטיין ווי ער ברענגט צו 'מורי זקני' אין ישמח משה, האט שוין געקענט פארשטיין.[39]

---

34 עי' באבני שהם (ח"א, עמ' ק"ז) מ"ש רבינו בעל ברך משה ז"ל בדרשה לתלמידי הישיבה, וז"ל: ומסופר שמרן המהר"ם שיק שהי' אב"ד חוסט בגליל העליון והיו בשתי מדינות רחוקות שאין טבעיותיהם שוות, ובא מחוסט למארמאראש, וכשבא לסיגוט פתח ואמר "הנני נותן להשי"ת שבח והודי' שחנן לי דעת לבא הנה להכיר את הייטב לב, עיי"ש.

35 עיי' בס' מבאר הצדיקים (ח"ב) בשם רביה"ק ז"ל, שסיפר שבהלוויית הגה"ק רבי שמעלקע מסעליש ז"ל עמדו מרן הייטב לב והמהר"ם שיק והגאון הקול ארי' ז"ל, והמהר"ם שיק ביקש מהייטב לב שיאמר איזה חידוש, אמנם לא רצה, והקול ארי' אמר פלפול, וכשגמר נענה המהר"ם שיק, מיר האבן דאס געזעהן אין א רש"י, נענה הייטב לב לכן לא אמרתי חידושיי, כי ידעתי שליד הרב מחוסט אי אפשר לחדש דבר, ועיי"ש באריכות תוכן השיחה.

ועיין בס' זכרון למשה (עמ' ס"א) שפע"א ביקש הייטב לב מהגה"צ מבעסערמין שיביא לפניו את השו"ת מהר"ם שיק שעמד לפני הדפסתו, וכשהחזיר לו הכת"י אמר לו שישמע לעצתו למען כבוד רבו, ושישמיט ב' תשובות מפני שהם נגד מנהג העולם, ומי שלא הכירו מקרוב יחשוב שהוא היה ח"ו איזה מתחדש ומתחכם, וא' הוא תשובה שהשיב לא' שאינו אומר הזמר 'אתקינו סעודתא' אף שיסודתו בהררי קודש, אך רבו החת"ס ז"ל לא אמרו, ותשובה ב' על שכשהרבנית יולדת לא תלו בביתו הטבלאות של השמות הקדושים, והשיב ג"כ שכן ראה אצל רבו הנ"ל, והיות שמנהג העולם הוא להיפך אמר להשמיטם, ואכן הם הושמטו מהספר שו"ת, והם נדפסין בס' אגרות מהר"ם שיק (עמ' כ"ח) עיי"ש.

36 עיי' בס' אלף כתב (אות צ"ט) שמביא שפע"א היה הרה"ק הייטב לב בחוסט על שב"ק, והתפלל בבית מדרשו של המהר"ם שיק וכיבדו להתפלל לפני התיבה, ואח"כ הזמינו לביתו לקידושא רבא, ועיי"ש הד"ת שאמר המהר"ם שיק מענין צדיקים גלים וצדיקים נסתרים..

37 יסופר כי סביבות עיר חוסט מקום מגוריו של המהר"ם שיק היו הרבה ערים עם רבנים מפורסמים, אך המהר"ם שיק לא היה ניחא דעתי' שבחורי ישיבתו יסעו אצלם, אמנם כאשר רצו לנסוע לסיגעט למרן הייטב לב שמח מאוד וחיזקם בדברים ובכל פעם שלח אתם פרוסת שלום מיוחדת להייטב לב וכמו"כ שלח הייטב לב בחזרה פרוסת שלום להמהר"ם שיק.

ובס' גדולת שאול מסופר שהגה"ק רבי שאול בראך ז"ל אבד"ק קאשוי הי' מתלמידי המהר"ם שיק, בהיותו שם בישיבתו בהיות כבן י"ג [ט"ו] שנה, חשק נפשו לנסוע למרן הייטב ליום שלש עשרה מידות, כי העבודה בסיגוט ביום י"ג מידות הי' איום ונורא, קמו בחצות הלילה, ואמרו כל ספר תהלים, והייטב לב היה הבעל תפילה, כשגמרו אמרו סליחות, ואח"כ התפללו שחרית, ואחר התפילה אמרו עוד הפעם כל ספר תהלים, אח"כ דרש הייטב לב בדברי התעוררות למשך כמה שעות, וכשגמר קרא הייטב לב בעצמו את סדר הקרבנות, אדהכי כבר הגיע זמן תפילת מנחה, וקראו ויחל, כי ישבו כולם בתענית, ובכן רצה הגה"ק רבי שאול בראך להיות בצל הייטב לב ביום זה, אך ידע ששיטת רבו המהר"ם שיק היתה שבחור צעיר צריך לישב וללמוד ולא ליסע לרבי, אבל כיון שהשתוקק כ"כ לנסוע, התאזר עוז ונכנס לרבו המהר"ם שיק, ושאל את חוות דעתו, ענה לו רבו "צום ייטב לב דארף צופארן יעדער וואס האט נאר א מעגליכקייט", כשיצא סיפר לחבריו מה שאמר לו רבו, ונכנסו עוד בחורים לבקש רשות, והוא נתן להם ברכת פרידה, וביקש שיזכירוהו אצל הייטב לב. (ועיי"ש עוד באריכות ובהערה שם).

ופע"א כשבאו למרן הייטב לב שני בחורים תלמידיו של המהר"ם שיק מעיר חוסט, וטרם שנסעו אמר להם הייטב לב שיאמרו לרבם הרב מחוסט, שאם רוצה שיהיה לו שכן טוב (חוסט היא קרובה לסיגעט) יתפלל עליו שישוב בתשובה שלימה...

38 עי' בס' גדולת שאול, כי בשיעור חומש רש"י שהי' המהר"ם שיק לומד עם תלמידיו הי' מזכיר בתוך הדברים הרבה פעמים "דער סיגוטער רב זאל לעבן זאגט", עיי"ש.

39 כידוע שמרן הייטב לב לא רצה לגלות שמו בשער הספר מחמת ענותנותו, וזלש"ק בשער הספר: אשר חנן אלוקים את עבדו תחת אשר אהב את אבותיו ויבחר בזרעו אחריו, הנה הוא נחבא אל הכלים, דך נכלם, וילט פניו באדרתו ויגלום, זה שמו לעל"ם.

אמנם יש לציין שבסוף דברי ההקדמה בספרו רימז מרן הייטב לב את שמו הקדוש ברמז ובראשי תיבות, שכותב: מחכים אנחנו ומיחלים, אנא ה' היטיב"ה ברצונך ציון ותבנה חומות ירושלים עיר קדשינו, קוה קויתי"י א"ל ה' וישמע שוועתינו, וערבה לו מנחת יהוד"ה וירושלים כב"א.

ובס' משה היה רועה (ח"ד עמ' תקל"ח) מסופר שמרן רבינו בעל ברך משה ז"ל אמר בשם דודו מרן רביה"ק ז"ל שזקה"ק הייטב לב העלים שמו מן הספר, לא מחמת כדי שלא ידעו מי חיברו, כי הרי בניקל היו יכולים לגלות מי כתבו, כי הרי הוא מזכיר בתוך הד"ת אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ואת זקינו הישמח משה הרבה פעמים בלי שיעור, וכן הספר הוא מלא מד"ת שאמר בקהל עם רב בכל עת מצוא, אלא הוא הסתיר את שמו כי מחמת רוב ענותנותו ושפלות רוחו לא הי' יכול להחליט בדעתו לפרסם שמו בראש הספר.

בימיו איז געווען דער גרויסער עושר ר׳ שמעון וואלף ראטשילד, און ער האט זיך אזוי געפירט אז וועג א מחבר האט געשיקט צו אים א ספר האט ער געשיקט דערפאר א מטבע. אין חוסט איז געווען א איד וואס וועג ס׳איז ארויס געקומען דער ייטב לב, און ס׳איז דאך געווען אהן קיין נאכמען, האט ער געדרוקט א נייעם שער בלאט אויף זיין אייגענעם נאכמען, ער גיט זיך אהער אז ער איז דער מחבר,[40] און ער האט אוועק געשיקט צו ר׳ שמעון וואלף ראטשילד דעם ספר, דער ר׳ שמעון וואלף פלעגט ארייך שיקן דאס גאלט צום רב פון שטאט ער זאל עס איבער געבן פאר דעם איד, דער מהר״ם שיק איז דעמאלטס געווען רב אין חוסט, האט ער געשיקט פארץ מהר״ם שיק אז ער האט באקומען דעם ספר ייטב לב וואס איינער פון זיינע בעלי בתים האט אים געשיקט, און ער שיקט אים גאלט אז דער רב זאל אים אהין געבן, וועג דער מהר״ם שיק האט באקומען דעם בריוו, און ער האט דאך יא געווואוסט וועג דער מחבר איז, האט ער אים גאלאזט רופן און געפרעגט וואס איז דאס...? און אזוי איז ארויסגעקראכן דער זיוף, ס׳איז נאך דא היינט דער שער בלאט וואס יענער האט געדרוקט...[41]

אינטערסאנט, דער ייטב לב אליין שרייבט (בהקדמתו על ספרו ייטב לב) אז ביי א הלכה ספר דארף מען יא שרייבן א נאכמען. דער פעטער ז״ל ברענגט עם אין דברי יואל (פ׳ תרומה עמ׳ רנג)

אוז ער פירט אוים אז היינטיגע צייטן דארף מען יא שרייבן די נאכמען אפילו ביי אגדה אויך.[42]

*

דער ערוגת הבושם איז נתקרב געווארן צו חסידים דורך דעם ספר ייטב לב, איז איינגעשטאנען אין א אכסניא, און דארט איז געווען א חסידישער איד, און ס׳איז אים שטארק געפעלן די הנהגה פון דעם איד, דארט האט ער געזעהן דעם ספר ייטב לב, און האט געפרעגט אויב ער קען עם אים בארגן, האט ער עם געהאט אויף איין נאכט און ס׳איז אים זייער געפעלן, האט ער געפרעגט ווער האט געמאכט דעם ספר? האט דער איד געזאגט אז דער סיגוטער רב האט עם געמאכט, האט דער ערוגת הבושם געזאגט אז ער מוז פארן אים זעהן, איז ער דעמאלטס געפארן צום ייטב לב.

דער ייטב לב האט אים דעמאלטס זייער מקרב געווען, ער איז אנגעקומען נאך מיט א צילינדער הוט, אזוי ווי מ׳איז דעמאלטס געגאנגן די אויבערלענדער אידן, וואו עכט אן אשכנז׳ישער איד.

לעת זקנותו וועג ער איז שוין געווען אין חוסט, האט ער געזאגט פאר די תלמידים, וואס הייסט מ׳פארט צו א רבי׳ן, האט ער פארציילט אז וועג ער איז דאס ערשטע מאל געפארן צום ייטב לב, האט ער אויפן וועג מהרהר געווען צו זיך, אז ״ער פארט צו א חסידיש׳ן רבי׳ן, צי ער וועט וויסן ווי אזוי צו מכבד זיין א תלמיד חכם׳..., וועג ער איז צום צווייטן מאל געפארן, האט ער געטראכט אז ״עם אהרט אים דאס וואס ער וועט מיך מכבד זיין ביותרת הכבוד, וואס פעלט עם

---

40 בגליון מחזיקי הדת (שי״ל ביום כ״א חשון שנת תרמ״ב) מגולל לפני הקוראים פרשת הזיוף, ובתוה״ד מספר שזה כמו שנה היה בבית דפוס בלבוב וראה שהוא מדפיס שער ספר בשם ייטב לב, ושמח מאוד לזה, כי מסתמא הראשונים כבר נמכרו ועתה מדפיסים אותו פעם שנית, ובעת יוכל לקנותו, וביקש מאת המדפיס שכאשר יצא מבית הדפוס יודיעו כדי שיוכל לקנותו, אבל המדפיס אמר שבקשו ממנו שידפיס רק השער ולא יותר, וכאשר לקח את השער לעיין בו, ראה כי שם כתוב נוסח אחר ממה שהיה כתוב בהספר שחיבר מרן הייטב לב ז״ל, ומוסיף לספר עוד כמה פרטים על פרשה זו.

41 כדברים האלה חרת על השער: ספר ייטב לב על חמשה חומשי תורה, אשר יגעתי בעניי, ומצאתי ת״ל דברי תוכחה ואמרי נועם, אנכי הצעיר באלפי... ז״ל. וואת להמאיר לארץ בתורתו ויאמר ברוח נמוכה, בענותנותו רב גודלו לסוככה, ואתה המעיין אל תביט אל מראהו, כבוד והדר תעטרהו, אחד מאלף מצאתיו בדורינו, בענותנותו מזהיר ומבהיל לעינינו, לא רב ולא אב״ד ומואס בכבוד ותהלה, עוסק בתורה יומם ולילה, וירתיח כסיר מצולה, ה״ה הרב הה״ג החסיד מוהר״ר... נ״י, אלו הדברים אשר חרת על השער החדש. – וכגליון ׳פאלקס בלאט׳ שיצא לאור בעיר סיגוט ביום ג׳ פר׳ לך שנת תרמ״ב נומער 12 התריע על זיוף חמור זה בקול גדול בצירוף דברי זלזול על אותו איש אשר קנה מאת מוכר ספרים הרבה ספרים ויסר מעליהם את השער אשר נדפס ע״י המחבר וכו׳.

42 וז״ל שם: ״כתב קדושת זקיני זלה״ה בהקדמת ספרו ייטב לב דברי הפנים מאירות ז״ל בהקדמתו שעלה ונסתפק אי מחברי ספרים חיובא רמיא עלייהו לגלות שמם על ספרם או לא, והכריע הייטב לב זלה״ה כי בענין הלכות הנוגעות לדינא חיובא רמיא להזכיר שם המחבר, כדי שידעו אם ראוי הגון הוא לסמוך עליו, אבל בדברי הגדה ומוסר מה לנו לדעת שם המחבר הדברים יתנו עדיהם, אם יכנסו בלבבות שומעיהם ויהיו נושאי חן בעיני רואיהם.

וידוע כי כאשר את ספרו הקדוש ייטב לב לא הזכיר שמו עליו, רק אחר כך כאשר ראה כי נודע שהוא המחבר, אמר שאין נפקא מינה אם יזכיר שמו, שהרי ממילא ידוע הוא.

ועל פי הכרעה זו פי׳ רבינו מאמר הגמרא (ברכות לא.) אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך יזכרהו, כי אם יפטור ממנו בדבר אגדה לאו חיובא רמיא עליה להזכיר מי הוא בעל דברים, מה שאין כן בהלכה יזכיר את בעל הדברים בכל ענין וכו׳.

אמנם כבר כתבנו (בדברי יואל פ׳ חיי עמ׳ תצה) כי הן היום אין הדבר כן, אלא גם בדברי אגדה צריך לדעת מבטן מי יצאו הדברים, כי בדברי אגדה יש לחשוש ביותר פן מלובשים בהם דברי מינות וכפירה, ואפילו סיפורי מעשיות בעלמא צריך לדעת מקורם״.

אוים...?!', האט ער געזאגט וואם איז געווען דער חילוק? 'דאם איז געווען פאר איך בין געפארן צו א רבי'ן, דעמאלטם האב איך אזוי געטראכטט, און דאם איז געווען נאך וואם איך בין געפארן צו א רבי'ן, דאם האט דער ערוגת הבושם געזאגט פאר די תלמידים, 'דאם איז דער חילוק צי מ'פארט צו א רבי'ן'.[43]

*

וועלן ער האט געדרוקט דעם ספר ייטב לב, און ס'איז געקומען צום סוף און ער האט נישט געקענט דרוקן דעם ספר, ווייל דער דרוקער האט נישט באקומען קיין פאפיר, האט ער זיך געכאפט אז אפשר איז עם ווייל ער האט נישט נאך געברענגט קיין דברי תורה פונעם שוועך, שרייבט ער דארט אפאר תורות פונעם שוועך, און נאכדעם איז אנגעקומען פאפיר, ס'איז געדרוקט אין אבני צדק (אבהע"ז סי' נ"ו), ער שרייבט עם צו זיין שוואגער (לגיסו הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל אבד"ק זלאטשוב חותנו של בנו מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל).[44]

*

כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, וואם האט אזוי דערציילט די מעשה. דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז אמאל געווען אויף שבת אין אינטערדאם, דארט אין אינטערדאם איז געווען ר' שלמה וועלצבערגער, דער זיידע פון אלע וועלצבערגער'ס, ער איז געווען שוחט אין אינטערדאם, ר' שלמה איז געווען א גרויסער צאנזער חסיד, אבער ער איז אויך געווען א חסיד פונעם ייטב לב. ער פלעגט אפאך צו פארן צום ייטב לב, און ער איז געפארן קיין צאנז אויך. ער האט געהאט א מנהג אז ער איז געפארן אויף שבת קיין סיגוט צום ייטב לב, און נאכדעם איז ער געפארן אויף שבת קיין צאנז, אזוי פלעגט ער זיך פירן. אמאל האט זיך אים

---

43 בספר 'תולדות ערוגות הבושם' כתב, אודות התקרבותו של הגה"ק בעל ערוגת הבושם ז"ל אבד"ק חוסט, להגה"ק בעל 'ייטב לב' מסיגעט ז"ל, וז"ל: באחד הימים, בא לידיו הספר הקדוש 'ייטב לב', אשר נדפס בראשונה בעילום שם המחבר, הספר הוטב מאד בעיניו, אף על פי ששם מחברו לא היה רשום על הספר, והשתוקק מאד לידע ולהכיר את מחברו, באמרו כי מבין שיטי הספר ניכר שמחברו גדול בתורה ובירא, לאחר שחקר ודרש נודע לו שמחברו הוא הרב מסיגעט, גמר בדעתו לנסוע אליו לשבת, וכאשר הציע הדבר לפני הגאון החתן סופר ז"ל, ייעצו גם כן שנכון הדבר שיסע לסיגעט.

הגיע לסיגעט ביום החמישי בערב, הוא ליל ששי, ופנה לאכסניא, האורחים המרובים חסידים ואנשי מעשה שהגיעו להסתופף בצל קדשו של רבם השתעשו בסיפורים ושיחות מצדיקים, אולם רבינו פנה להדרו הסמוך להדרו של בעל האכסניא, וטל גמרא ללמוד בה, כמנהגו בכל ליל ששי היה ניעור כל הלילה, ולמד בעיון בתשוקה נפלאה, עד שבעל האכסניא לא היה יכול לישון מגודל ההתעוררות לקול לימודו של רבינו בנעימות דקדושה.

בבוקר אחר התפלה, סיפר בעל האכסניא לרבו בעל הייטב לב, טיבו של האברך החדש הבא לכאן מטשארנא, אמר לו הייטב לב "לאברך הזה הנני מחכה כבר זמן רב שיבוא" סמוך לקבלת שבת הלך רבינו לבית המדרש, כאשר נכנס בעל "ייטב לב" לבית המדרש מלבוש בבגדי חסידות, אמר רבינו בלבו, "מי יתן ועוד אזכה שבניי ילכו מלבושים כן".

הייטב לב קרבו ביותר וכיבדו ביותרת הכבוד, בלילה אחר הסעודה כיבד את הערוגת הבושם בברכת המזון, הדבר היה לפלא לכל המסובין, שכיבד אברך שלא שימוש ברבנות, גם בנו של בעל ייטב לב שהיה סמוך על שלחן אביו, היתה קצת תמיה בלבו על אביו שמכבד בברכת המזון אורח מלובש בבגדי אשכנז, ושאל את אביו מדוע כביד כל כך את האשכנזי הלז, אולם אביו השיב לו "סיבת תמיהתך היא רק מפני שאינך יודע כמה יראת שמים שמורה תחת הכובע של האברך הלז".

מאז התחיל הערוגת הבושם לנסוע לסיגעט תמידין כסדרן, ובשעה שהיה רבינו נפרד ממנו לנסוע חזרה הביתה, ליווה אותו הייטב לב עד שער החצר.

והיה רגיל להסביר את ההבדל בין נסיעתו הראשונה לנסיעות הבאות, בפעם הראשונה חושש היה, מי יודע אם לא ידחיקו אותו, שכן הגיע למקום שאין מכירין אותו, אך התעודד בעצמו, באמרו "הלא הנני נוסע אל רבי, ובוודאי ידע ויבין ולא ידחיק אותי", לאחר מכאן בנסיעות הבאות חזר וחשב כבר בעצמו: "איך אסע לקבל פני קודש, ואיך אשא פנים להיראות בפניו, הלא הוא יודע ומבין פחיתות ערכי, פחות שבערכין".

44 וז"ל שם במכתבו הנ"ל: "לכבוד גיסי מו"ה הרב הגאון מו"ה יואל אשכנזי נ"י אבד"ק זלאטשוב יע"א וכו' ועל דבר אשר לא הבאתי בספרי ייטב לב בתחלה דברי מורי חמי הגאון הצדיק זללה"ה, אספר לו דבר פלא הענין שלא הבאתי, כי לא זכרתי בזכרוני ממנו דבר בענין אגדה, ולכן לא חדשתי על פי דבריו. ולהעתיק מספרו באר שבע בלי חידוש דבר, אמרתי למה זה לי, הלא הספר בעולם.

ופעם אחד בעת שכבר ניתן לדפוס אמר לי חתני הרב הגאון מו"ה יוקיל נ"י אבד"ק בערבעשט, לא טוב הדבר שאיני מזכיר בשם מורי חמי שיהיה חידוש בעיני העולם ובפרט בעיני בניו מה זה ועל מה זה והשבתי לו מטעם הנאמר.

ואחר זה כשהיה קרוב לגמור, עמדו המדפיסים בפרשת נצבים, כי כלה הנייר הנצרך לזה, והמדפיס היה רוצה לגמרו בזמן המוקדם, אבל ארכו הימים ששלח אחר נייר ולא בא, והוא כתב כמה פעמים לשלוח לו והשיב לו ששולחים לו, ושוב ארכו הימים ושבועות וזמן רב ולא בא, והיה דבר לפלא בעינינו מה זה ועל מה זה כי בכל עת ששלח אחר נייר מהר לבא ומה נשתנה היום מיומים.

ואז עלה בלבי אין זה כי אם מאת ה' היתה זאת הסיבה לעכבו כי לא לרצון הדבר הזה למו"ח הגאון הצדיק זלה"ה שאינו לפי כבודו, ותיכף נתעוררתי ואמרתי מוכרח אני להעתיק מספרו באר שבע בלא חידוש דבר על ידי, והזכרתיו בפרשת האזינו ופרשת ברכה שלשה פעמים, א' על הפסוק האזינו, ב' על הפסוק כי שם ה' אקרא, ג' בפרשת ברכה, אך שניתי מלשונו ללשוני כאשר היה עם לבבי ביתר שאת, ואחרי שכך עשיתי בא הנייר נגמר להדפיסו ולהוציאו לאורה תהלה לקל יתברך". ע"כ לשון המכתב.

געמאכט אז ער איז געפארן פארקערט, ער איז קודם געפארן קיין צאנז, און נאכדעם איז ער געקומען קיין סיגוט אויף שבת. וועז ער איז אריין געקומען צו ייטב לב שלום נעמען אז ער איז געקומען אויף שבת, זאגט אים דער ייטב לב, 'ר' שלמה, איך פארשטיי מיך נישט אויף אייך, ס'איז דאך מעלין בקודש ולא מורידין?', ער האט מרגיש געווען אז אלעמאל פלעגט ער צו פארן קודם קיין סיגוט און נאכדעם קיין צאנז, און דא איז ער געקומען פארקערט, האט ער אים געזאגט 'מעלין בקודש ולא מורידין'.

בכלל, דער דברי חיים מיטן ייטב לב זענען זייער נאנט געווען, זיי זענען דאך געווען מחותנים אויך.[45]

דער ייטב לב שרייבט אויפן דברי חיים 'האי סבא קדישא שקטנו עבה ממתני', אזוי שרייבט ער אין א מכתב (ונדפס בס' עשר קדושות שחיבר הגאון ר' ישראל בערגער ז"ל תלמיד הייט"ל).[46]

באמת, זיי זענען געווען מחותנים עטליכע מאל, דער גארליצער רב (בנו החמישי הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם ז"ל) איז געווען אן איידעם ביים ייטב לב. נאכדעם דער אוהעלער רב (הגה"ק רבי משה יוסף טייטלבוים ז"ל) איז געווען א זוהן פונעם ייטב לב, און ער איז געווען אן איידעם ביים קשאנובער רב (בנו השני הגה"ק רבי דוד הלברשטאם ז"ל), דאם איז שוין געווען דעם דברי חיים'ס אן אייניקל. אזוי זענען זיי געווען אליינס מחותנים ביי די אייגענע קינדער.

נאכדעם, דאם איז שוין געווען דאם לעצטע יאר פונעם דברי חיים, האט דער לאפשוער רב רבי משה דוד, ער איז געווען דעם ייטב לב'ס אן אייניקל (בנו של הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל ז"ל אבד"ק וואלאווין, ב"א והדב"ג של מרן הייטב לב ז"ל), ער האט התונה געהאט מיטן דברי חיים'ס אן איר אייניקל (בתו של הגה"ק רבי ארי' ליבוש הלברשטאם ז"ל אבד"ק דוקלא, בנו של הגה"ק אבד"ק קשאנוב ז"ל בנו השני של מרן הדברי חיים ז"ל), די התונה איז געווען ווינטער תרל"ו, ממש פאר'ן דברי חיים'ס הסתלקות, אין יענעם יאר, און דער ייטב לב איז געפארן צו די התונה אלין דעם התן'ס זיידע. די התונה איז געווען אין צאנז, און ער האט צוגעקוקט צו די עבודה פונעם הייליגן דברי חיים, האט ער דעמאלטס גזעזאגט 'אמאל זענען מיר אייניג געווען, ער איז מיך אבער אזוי איבער געוואקסן', אזא לשון האט ער גזעזאגט, 'ער איז מיך איבער געוואקסן', ער איז אהיים געקומען פון די התונה ווי מ'זאגט זייער צובראכן אזוי, ער האט נישט געוואלט מער נעמען קיין קוויטלעך, ער נעמט נישט מער אויף דעם ציבור מיט קיין קוויטלעך, אזוי איז געווען ביז צו די פטירה פונעם דברי חיים האט ער נישט געזומען קיין קוויטלעך. דאם איז געווען ווינטער (דשנת תרל"ו), און ס'האט אנגעהאלטן ביז צו די פטירה פונעם דברי חיים, כ"ה ניסן תרל"ו.

*

מ'האט דערמאנט ר' שלמה וועראבערגער דער אינטערדאמער שוחט, דער ייטב לב איז אמאל געווען אויף שבת אין אינטערדאם זומער, ס'איז געווען שבת חזון, אין די ניין טעג, וועז מ'טאר נישט עסן קיין פלייש, נאר אום שבת קען מען עסן פלייש. און ער האט גע'שחט'ן אויף שבת אן עוף, צי צוויי עופות, ער האט געקלערט אז ער וועט האבן געסט, און ער האט נישט געהאט קיין געסט, עכ"פ ער האט זיך דערזעהן שבת אז ס'איז אים איבער געבליבן פלייש, קיין פריזשידער איז נאכנישט געווען דעמאלטס, נישט קיין פריזשידער און נישט קיין פריזער, ס'איז נאכנישט געווען די אלע זאכן. זומער איז זייער היים, מ'האט גע'שחט'ן א לעבעדיגן עוף און מ'האט עם אויפגעגעסן אינעם זעלבן טאג, אויב ס'איז געשטאנען נאך א טאג אין די היץ איז עם פארדארבן געווארן, האט ער געזעהן שבת אז ער האט פלייש, און זונטאג קען מען עם שוין נישט עסן, ווייל זונטאג גלייך איז שוין די ניין טעג, און אוועק לייגן אויף נאך תשעה באב וועט עם שוין זיין פארדארבן, און ס'איז אים געווען אשאד.

אינדערהיים האבן דער רב מיטן שוחט געוואוינט אין 'שוהל–הויף', ס'איז געווען א שוהל, און דארט איז געווען א דירה וואס קהל האט געהאט געבויעט פאר'ן רב, און נאך א דירה פאר'ן שוחט, דער רב האט געוואוינט אין 'שוהל–הויף' נעבן שוהל, און דער שוחט האט אויך געוואוינט דארט, דער ר' שלמה איז דאך געווען שוחט אין אינטערדאם האט ער דארט געוואוינט.

דער ייטב לב האט געפירט שלש סעודות, און ביי שלש סעודות איז דאך טונקל, ביימים ההם איז דאך נישט געווען קיין לעקטער, איז ביי מנחה פאר שלש סעודות שוין געווען

---

45 הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם ז"ל מוארליין בנו של מרן הדברי חיים ז"ל, הי' חתן מרן הייטב לב ז"ל.

46 וע"ע בס' הדרת קודש (עמ' מ"ו) שהגה"ק מנאסאד ז"ל אמר דיבוריו האחרונים לפני פטירתו בזה"ל: דער הייליגער ייטב לב זכרונו לברכה האט אויף איהם (מרן הד"ח) געזאגט ער איז א כל יכול, ואח"כ נסתלק, עיי"ש.

ועיין בס' זכר צדיק לברכה (ח"א אות ת"כ) שרביה"ק סיפר שהרה"ק הייטב לב שלח פעם א' שליא נפקד בזש"ק להרה"ק מצאנז ז"ל והוא בעצמו כתב לו את הקוויטל, עיי"ש באריכות.

ועיין בס' תפארת בית לוי (עמ' ח) שהרה"ק הייט"ל אמר בהספידו על מרן הק' מצאנז ז"ל שמימות הרה"ק מבארדיטשוב ז"ל לא היה גאון וקדוש עובד את ה' בכח גדול כזה.

טונקל – מ׳זאגט אז ביים פעטער ז״ל אינדערהיים אין סאטמאר, ער האט געדאוועט אזוי שפעט מנחה שבת, קיין לעקטער איז נישט געווען, איז וועק מ׳האט געליינט איז געווען א בעל קורא, האט מען געזאגט אז ער ליינט אויסנווייניג, ווייל אינעווייניג האט מען שוין נישט געקענט ליינען, אזוי האט מען געזאגט א ווערטל.

עכ״פ דער ייטב לב האט געפירט שלש סעודות, ס׳איז געווען טונקל, האט זיך ר׳ שלמה אריינגעזעצט צו שלש סעודות, און אזוי ווי מ׳האט זיך געוואשן און מ׳האט אהנגעהויבן שלש סעודות, האט ער זיך אויפגעשטעלט פון זיין פלאץ, און ער איז געגאנגען צו זיך אהיים, ס׳איז געווען ווי מ׳זאגט א שפאן, ווייל ער האט געוואוינט דארט אין ׳שוהל–הויף׳, און ער האט געגעסן א פליישיגן שלש סעודות, ס׳איז אים געווען אשאד אז דאם פלייש זאל גיין צוגרונד, ער האט פאר קיינעם גארנישט געזאגט, אזוי האט ער זיך ארוים געשארט און געגעסן ביי זיך אין שטוב א פליישיגן שלש סעודות, נאכדעם איז ער צוריק געקומען און האט זיך אריין געזעצט צום טיש געהעריג. מ׳האט געזונגען זמירות ביי שלש סעודות, און דער ייטב לב האט אים מכבד געווען צו זונגען ׳אודה׳, האט ער אנגעהויבן צו זינגען ׳אודה׳, אן ער האט זיך טועה געווען און ער האט געזאגט אודה ׳את׳ ה׳ בכל לבב, עם שטייט ׳אודה ה׳ בכל לבב׳, און ער האט זיך טועה געווען, ער האט געזונגען אודה ׳את׳ ה׳, אזא טעות האט ער געמאכט, ווען ער האט געענדיגט צו זונגען, זאגט אים דער זיידע ז״ל, ׳דו זעהסט, אן איבעריגער עם [׳את׳] טויג נישט...׳. האט ער געזעהן אז ער האט מרגיש געווען אויף אים אז ער האט געהאט אן איבעריגע ׳עם׳...[47]

*

אין סיגוט איז געווען ר׳ יעקב יהודה הכהן גליק, ער איז געווען אן איידעם ביים ראש הקהל ר׳ משה ארי׳ פריינד, ר׳ משה ארי׳ איז דער זיידע פון די ׳פריינדז׳ משפחה, און ר׳ יעקב גליק איז דער זיידע פון די כהנא׳ס, דאם איז אלעם זיינע אייניקלעך. ר׳ יעקב׳ס פאטער איז נאך געווען א חסיד פונעם ישמח משה, ער איז נאך געפארן צום ישמח משה. און ר׳ יעקב איז שוין געווען א תלמיד פונעם ייטב לב, און ער איז געווארן אן איידעם ביי ר׳ משה ארי׳, ער האט דאך אויך געוואוינט אין סיגוט, און פאר ער האט חתונה געהאט ווען ער איז געווען א חתן איז ער אריין געקומען צום ייטב לב, ער איז א חתן און ער גייט חתונה האבן, ס׳איז געווען פרייטאג פרשת ויקרא.

אינדערהיים איז געווען חתונות פרייטאג, די חופה איז געווען פרייטאג, און די סעודה פרייטאג צונאכט׳ס, זייער אסאך חתונות איז געווען פרייטאג, אזוי איז געווען אמאל. עכ״פ ער האט אויך חתונה געהאט פרייטאג, און פרייטאג אינדערפרי איז ער אריין געקומען צום ייטב לב פאר די חופה אז ער זאל אים בענטשן. זאגט אים דער זיידע ז״ל, נו דו ביזסט דאך א חתן ביום חופתו, דארפסטו דאך תשובה טוהן, קום כ׳וועל דיך העלפן תשובה טוהן, עס איז געווען א חומש אויפן טיש, האט ער אויפגעמישט א חומש, ס׳איז געווען פרשת ויקרא, האט ער אים געזאגט, קום לאמיר אינאיינעם זאגן ׳והקרב והכרעים ירחץ במים׳ (ויקרא א, יג) – דאם איז א פסוק אין פרשת ויקרא – און דער חתן האט אוועק גע׳חלש׳ט..., ס׳איז געווארן געווארן א טומל, מ׳האט געברענגט וואסער פון די ברינעם און מ׳האט אים דערמינטערט ביז ס׳איז אים בעסער געווארן, האט ער געזאגט, קום לאמיר נאכאמאל זאגן, האט ער געזאגט ׳והקרב והכרעים ירחץ במים׳ האט ער נאכאמאל אוועק גע׳חלש׳ט..., אזוי ביז ס׳איז געווען דעם דריטן מאל, איז די רביצין געקומען צולויפן ׳וואס ווילסטו פון אים האבן, ער דארף נאך היינט גיין צו די חופה, ער דארף נאך היינט חתונה האבן...׳, האט דער ייטב לב געזאגט ׳אה, יעצט קען ער שוין גיין...׳.

ר׳ יעקב גליק האט פארציילט אז ער האט געפילט ווי דער ייטב לב וואשט אים אויס פון קאפ ביז פום, ממש ער שווענקט אים אויס...

*

ס׳איז דא אין ייטב לב אין פרשת האזינו, דערציילט ער א מעשה פון זיך אליינס, אז ס׳האט זייער גערעגנט פאר סוכות און ער האט זייער מתפלל געווען האזינו השמים ואדברה, און ס׳איז געווארן יו״ט ביינאכט א קלארע לבנה, און ער האט מחדש געווען די לבנה יו״ט ביינאכט, אזוי ברענגט ער

---

47 רבינו שליט״א הזכיר עובדא זו בתוך דברות קודש בנר א׳ דחנוכה תשפ״ג לפ״ק בביהמ״ד הגדול בקרית יואל, והזכיר אז ד״ת ממרן הייטב לב על זה כדלהלן: ״דער זיידע ז״ל אין ייטב פנים אויף שבת הגדול, ברענגט צו דעם ישמח משה און ער זאגט פון דעם דארף מען זיך אראפ לערנען א מוסר, פון אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן דארף מען זיך אראפ לערנען א מוסר, אז די תורה וויל נישט מ׳זאל עסן מותרות, די תורה וויל מ׳זאל עסן נארמאל וואס מ׳דארף, און נישט קיין מותרות, טייטשט ער אזוי, מ׳זאל זיך מאכן א חוק מיט א גבול, אזויפיל דארף איך עסן, און מער פון וואס איך דארף דאס וויל איך שוין נישט עסן, טייטשט ער ׳ושמרתם את הדבר הזה׳ (שמות יג, כד) דו זאלסט אפהיטן די מצוה פון קרבן פסח, ׳לחוק לך׳, צו מאכן פאר דיר א חוק פאר אלע ענינים, אז וואס מ׳דארף עסן עסט מען, און וואס מ׳דארף נישט, מותרות, דאס דארף מען נישט עסן, דאס איז א לימוד אויף א גאנץ יאר״. והמשיך רבינו שליט״א לדבר באריכות בענין ההתרחקות ממותרות, הד״ת במילואו נדפס בגליונינו פ׳ מקץ תשפ״ג ומשם תדרשנו לטובה.

דארט אין ייטב לב,[48] אז ס׳איז א סימנא טבא אויף א גאנצע יאר,[49] ס׳איז שוין געווען ליל ט״ז, מ׳האט זיך פארלאזט אויף א השיב משה,[50] ער האט אויך געהאט א פראבלעם מיט א לבנה, און ער שרייבט דארט אז מ׳קען זיך פארלאזן בשעת הדחק.

אונז האבן מיר שוין אויך געהאט אמאל אז מ׳האט סוכות אויפדערנאכט מחדש געווען די לבנה, טאקע אויף דעם סמך.[51]

ביים פעטער ז״ל איז אויך געווען דאם לעצטע יאר א מעשה מיט א לבנה, און ער האט געלערנט דעם ייטב לב. דעמאלטם איז אויך געווען אזוי אז ביז סוכות איז נישט געווען קיין לבנה, האט ער געהייסן ברענגען דעם ייטב לב, ער האט אדורך געלערנט דעם שטיקל ייטב לב.[52]

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

---

48 וז״ל מרן הייטב לב (פ׳ האזינו): בשבת יום י״ג בחדש תשרי תרכ״ח, שהיה אז גשמים מרובים מקודם יום הכיפורים והלאה ולא קדשנו הלבנה, וגם מורא עלה על ראשינו לבל יעצרנו הגשם ממצות סוכה כתיקונו, עניתי ואמרתי דרך תפלה ובקשה שיעזרנו ה׳ לקיים מצוה החובה עלינו כחוגן וכו׳ כי סגולת הארבעה מינים להוריד מטר בזמן שהעולם צריך לו והוא נוח לכל כטל ורביבים, אבל לעת כזאת שאין העולם צריך למטר ויש בו חשש ביטול מצוה, מהראוי אשר סגולת הארבעה מינים שאנחנו מוכנים ועומדים ליטול ולנענע יעצור המטר לבל ירד וכו׳

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, היינו משפטי התורה, צדיק וישר הוא ואוהב צדקות, מהראוי לצדקנו ולזכותנו לקיים מצותיו יתברך ויהיו מעשינו לרצון, ולא נהיה כמווג כוס לרבו ושופכו על פניו (ע״פ סוכה כה ע״ב). רמז לדבר, (תהלים קמט, ד) כי רוצה ה׳ בעמו, רוצ״ה ראשי תיבות ר״אה ו׳התקין צ׳ורת ה׳לבנה ויתפזרו העבים, ומן יע״ב באפו (איכה ב, א) יהיה נעשה י׳פאר ע׳נוים בי׳שועה, וכן הצור תמים וגו׳, הצו״ר ראשי תיבות ר׳אה ו׳התקין צ׳ורת ה׳לבנה, כידוע ומפורסם בשם הרב מלאנצ׳יט זלה״ה על הפסוק (שם קיד, ח) ההפכי הצו״ר.

והנה, גם אחר כך באותו לילה ירדו גשמים, וביום נתפזרו העבים ויעשו בני ישראל סוכות, והיה לעת ערב בכניסת ליל יום טוב שוב נתקשרו העבים וירדו גשמים מרובים בשטף מים, ולא קם רוח בנו ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי אם אל ה׳ עינינו היו נשואות, ויעתר לנו ויקשב לקול שועתינו ואחר שעה פסקו הגשמים, ואחר כך נראה הרקיע בטהרתו וקדשנו הלבנה ברבים ביום טוב ליל י״ו מהמולד בברכה.

וסמכנו על הב״ח (ד״ה גם נוהגין) הביאו המגן אברהם (סק״ו) סימן תכ״ו, ועל תשובת מוזלה״ה בספר השיב משה שהעלה לסמוך על הכנסת הגדולה (שיירי כנסת הגדולה שם, הגה״ט או״ת ב) ולברך בליל י״ו, עיין שם סימן י״ד, וכבר בימי ילדותי עשיתי כך מעשה לפניו לפי דבריו, [וע״ע בתשובת תתם סופר (אורח חיים סימן ק״ב), ותשובת שאל׳ ומשיב (או״ח מהדו״ק ח״ג קנ״א)].

49 וז״ל הייט״ל: ואם כך בשאר חדשים, כל שכן בחדש תשרי ראשית השנה, שאין לך צער גדול מזה בהעדר מצות קידוש לבנה כראוי שיש לברך, וסימנא טבא הוא לכולא שתא, וכל אשר שמע הוראתו של מוזלה״ה עמד וברך. ואחר כך שוב לא ירדו גשמים כל ימי החג, ותהלה לאל ישבנו בסוכה במנוחה והשקט, עד הנה עזרנו ה׳ ואל ישענו לנצח, תבענה שפתינו תהלה לנורא עלילה, עכ״ד הייט״ל.

50 עיי׳ בשו״ת השיב משה (סי׳ י״ד) כתב וזת״ד: מעשה שהיה בחודש טבת תקפ״א שלא נראתה הלבנה מחמת העבים עד ליל ט״ז לחודש, וקודם שתיראה היה לנו צער גדול מאוד על שלא זכינו לקבל פני אבינו שבשמים פעם אחת בחודש הנ״ל, ועכשיו שנראית בליל ט״ז אמרתי שבהיות והכנה״ג הביא בשם תלמידי הר״ף והמאירי שאפילו ליל ט״ז בכלל, הא ודאי שראויים הגדולים האלה לסמוך עליהם בשעת הדחק, ואפי׳ בנידון דידן שיש כאן ספק ברכות, מ״מ אף בכה״ג שפיר דמי לסמוך על הגדולים הנ״ל בשעת הדחק עכת״ד.

51 עיי׳ בד׳ הב״ח (סי׳ תכ״ו ד״ה גם נוהגין) שקידשו אותה בליל יום טוב ראשון של סוכות כי אין זה אלא קפידא בעלמא, ומביאו המג״א (שם ס״ק ז׳).

52 בשנת תשל״ח לא נראית הלבנה כמה ימים אחרי יום הכיפורים, והשמים נתקדרו בעבים, ורבינו הצטער מאד על זה, ואף שהיו כמה אנשים שנסעו בפליגער למעלה מן העננים לקדש הלבנה, אמנם רבינו לא רצה לנסוע עם הפליגער לקדש שם הלבנה, ואמר הטעם מפני שזה אינו בכלל ׳מאיר לארץ׳, והיה מתפלל ואמר תהלים בבכיות, והיה נכון לבו בטוח שהשי״ת יעזור ותתגלה הלבנה על הארץ בזמנה.

גם בערב סוכות היה כל היום הגשם שוטף ורבינו היה מלא צער ועגמת נפש, והוריד דמעות כמים בתפלה להשי״ת שיזכה לחדש הלבנה, ופתח את הספר הקדוש ״ייטב לב׳ מקדושת זקינו פרשת האזינו שאירע אצלו עובדא כזו והיה להם ישועה, ולמד משם כשדמעותיו זלגו מעיניו, כדי להמשיך על ידי הלימוד אותה ישועה גם לנו, וכל היום היה פתוח לפניו ספה״ק ״ייטב לב׳, גם בתפלת מנחה העתיר לה׳ בדמעות.

ובלילה האחרונה שהיו יכולין לקדש הלבנה הוא ליל א׳ דסוכות, תיכף ומיד אחר תפלת ערבית באו לבשרו שהלבנה מאירה, ורבינו מיהר תיכף לחוץ לחדש הלבנה ביחד עם אלפי ישראל, בשמחה עצומה ובקול רנה ותודה המון חוגג, וכאשר נכנס רבינו לחדרו אחר קידוש הלבנה זלגו דמעות מעיניו מתוך שמחה של מצוה, והודה לה׳ על שזיכהו לקדש הלבנה, ואמר שהיה נפשו מיצר עליו מאד כי פחד שלא יוכל לקדש הלבנה בחודש הזה, ובכה מתורף רגש שמחה בכי רב בתודה לה׳.

ועי׳ בס׳ מבצר תורה ויראה (ה״ג עמ׳ שכ״ח) שמביא סיפור כעי״ז כדלהלן: בשנת תשל״ד בחודש תמוז, כשהי׳ הבחורים בהרי העליונים בקעמפ ׳מחנה רב טוב׳, ובתחילת החודש וכל הזמן שהיו יכולים לקדש הלבנה, לא הי׳ הלבנה נראת לבני אדם כלל, כי הי׳ הגשם יורד על פני כל הארץ כל היום וכל הלילה, יום אחר יום, ובכל יום ויום היו כמה בחורים שהיו נעורים כל הלילה, שאם יהי׳ נראית הלבנה יקדשו אותה עם שאר כל הבחורים, אבל עדיין לא נושענו כי לא נראית הלבנה אפילו לרגע אחד. ובחור אחד עשה ׳הלכה למעשה׳, וצלצל לרבינו זצוק״ל שהי׳ אז בבעל הארבעה, והזכיר צרת הבחורים בהקעמפ (כי בעיר היה נראה הלבנה על פני הארץ, ולא היה הגשם כמעט יורד בעיר), כי עדיין לא נראית הלבנה לפניהם כלל, וכבר הוא לילה האחרונה שיכולים עוד לקדשה ואינם יודעים מה לעשות, ומתי יקדשו הלבנה אם לא בלילה הזה.

ואז ציוה רבינו לאחד ממשמשיו להביא לו את ספר הק׳ ייטב לב, ורבינו הק׳ פתח בפרשת האזינו אשר שם כתב הייטב לב מעשה כזה, וכתב שם היכן עשה ונראה הלבנה אח״כ, ואז פתח רבינו את פיו קדשו והתחיל ללמוד את כל המאמר שם... ולא עברו חצי שעה, ושוב צלצלו אל רבינו הק׳ עם הבשורה טובה בפיהם כי כבר נראית הלבנה במלואה, וכל הבחורים יצאו ורקדו בשמחה דקדושה, זי״ע.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא רבתי
של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

כ"ו מנחם אב שנת תשפ"ה לפ"ק במקהלות רבבות ישראל בהיכל ביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

אחרי שהאריך בדברי תורה מגודל כח הצדיקים בחיים ולאחר הסתלקותם:

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו, איז געווען א יחיד בדורו אין אלע ג' עמודי עולם, תורה עבודה און גמילות חסדים.

עמוד התורה

"עמוד התורה" זיין עצם לימוד התורה בהתמדה טאג און נאכט, גאנצע נעכט איז ער אויף געווען און עוסק געווען בתורה, ער האט זוכה געווען ללמוד וללמד, אליינס צו לערנען, און לערנען מיט תלמידים הקרוים בנים, הרבצת התורה צענדליגער יארן פאר טויזנטער תלמידים.

ער האט מרביץ געווען תורה און יראת שמים, און אריינגעברענגן אן ערליכע הנהגה מ'זאל זיך פירן בדרך החסידות, מדות טובות וישרות, הן בין אדם למקום, והן בין אדם לחבירו.

ער האט זוכה געווען מיט זיין כח התורה מחדש צו זיין חידושים נפלאים, טיפע פלפולים בש"ס ופוסקים, און ג'פסק'ט שאלות, געשריבן תשובות להלכה ולמעשה.

זיינע טייערע דברי תורה און דברי דרוש ואגדה, די פלאם פייערדיגע דרשות קול ה' חוצב להבות אש, דברי מוסר ותוכחה בכל עת וזמן, להשיב רבים מעון, הדרכות ישרות פאר בחורים פאר יונגעלייט און פאר בעה"ב.

עבודת ה'

עמוד העבודה, עבודה שבלב זו תפלה, די הייליגע תפלות וואס ער האט געדאוונט פארן עמוד, מלא רגש והתעוררות, וואס האט בוקע רקיעים געווען.

עבודת ה': מיט א פערזענליכע התנהגות בפרישות יתירה פון אלע עניני גשמיות.

עבודת ה': מיט זה השולחן אשר לפני ה' מלא קדושה.

עבודת ה': אויפגעשטעלט בתי מדרשות לתורה ולתפלה, בתי חינוך לבנים ולבנות, ישיבות, און פאר יעדע דבר שבקדושה וואס פעלט זיך אויס פאר קיום התורה והמצות.

עבודת ה': מיט געוואלדיגע פעולות צו הייבן דעם קרן הצניעות אין עזרת נשים.

עבודת ה': מדריך צו זיין צאן מרעיתו על דרך התורה והיראה, בחורים לפי ערכם, יונגעלייט לפי ערכם, בעלי בתים לפי ערכם, מעורר צו זיין צו לימוד התורה, צו דאוונען ווי ס'ברויך צו זיין, צו שמירת עינים, טהרת המחשבה, און צו יראת שמים. מ'זאל טיילן צדקה פאר מוסדות החסד און פאר יחידים, און זיך צו פירן במילי דחסידא ווי חסידישע אידן בכל ענינים.

עבודת ה': ווי ער האט מתפלל געווען פאר כלל ישראל און פאר יעדן איינציגן איד, גע'פועל'ט ישועות פאר אידישע קינדער, חלילה ביי אלע צרות וואס זאל זיך נישט מאכן ביי א אידישע שטוב.

עבודת ה': ווי ער האט אויפגעשטעלט קרתא קדישא הדין 'קרית יואל', און ער האט עס גערופן על שמו, עיר עוז לנו וואס איז נישטא דאס גלייכן אין די גאנצע וועלט בכמות ובאיכות, תל תלפיות, כולו אומר כבוד שמים.

עבודת ה': מיט געבענטשטע מעשים מיט א ענא פקיחא אויף יעדע דבר שבקדושה, יעדע מקום אויף די וועלט מרים צו זיין די כח התורה והיראה.

לוחם מלחמות ה׳

לוחם צו זיין מלחמת ה׳ בטומאת הציונית בכל נימי נפשו, און ער האט זוכה געווען אויפצושטעלן א לגיון של מלך, ברכים אשר לא כרעו לבעל מיט די ריכטיגע השקפה און קלארע השקפה, אלעס וואס איז נוגע דעם הארבן ענין, הן וואס ער האט אראפגעשריבן תורה שבכתב די הייליגע ספרים, און הן תורה שבעל פה וואס ער האט געדעדט און געדרשנט בכל עת וזמן, ער האט לוחם געווען בכל עוז בגבורה עילאה קעגן די פארשידענע גזירות וואס איז קעגן דת, און ער האט אויסגעשריגן א קול מלחמה במחנה.

ער האט אויפגעשטעלט דעם "קרן הצלה" וואס זאל זיין א חיזוק פאר די מוסדות בארצינו הקדושים, וואס זיי ווילן זיין אפגעזונדערט און נישט נהנה זיין משולחן איבעל די ממשלת הטמאה.

גמילות חסדים אויפ׳ן העכסטן אופן

אן עמוד פון גמילות חסדים, וואס ער האט געטון צדקה וחסד פאר ווער ס׳איז נאר געקומען צו אים, צי א יחיד צי א מוסד, יעדער דערביטערט נפש. ער האט אויסגעטיילט א הון רב, א הון תועפות, פאר צדקה אויפן העכסטן און שענסטן אופן וואס קען נאר זיין.

ביומא דהילולא אין די טאג פון די יארצייט איז נזכרים ונעשים די אלע פעולות און אלע אנשי שלומינו סיי זיינע תלמידים און סיי תלמידי תלמידיו, שומעו לקחו, און די וואס זענען שותים בצמא את דבריו, וואס זיי גייען אין זיין שיטה, אין אזא טאג ברענגט מען ארויף זכרון וואס ער האט געלערנט, און וואס ער האט געמאנט, און וואס ער האט געפאדערט, ווי אזוי זיך צו פירן אין אלע ענינים.

ישראל קדושים הם זענען מקבל אויף זיך עליהם ועל זרעם צו גיין טאקע אין די דרכים, אין א בחינה פון מוסיף והולך, מגביר צו זיין די כוחות הקדושה איבעראל, מחזק צו זיין און שטיצן זיינע מוסדות וואס איז נאר מעגליך אויף יעדע מקום.

זיין חיות דקדושה: קרית יואל

דער פעטער ז״ל זכותו יגן עלינו, האט אויפגעשטעלט קרתא קדישא הדין ׳קרית יואל׳, ער האט אויפגעשטעלט סיי די קריה און סיי די קהילה, און די מוסדות החינוך לבנים ולבנות, ער האט משקיע געווען אסאך כוחות, דמים תרתי משמע, איבער-מענטשליכע כוחות. דאס איז געווען זיין חיות דקדושה, וואס האט אים געגעבן א קורת רוח אויף די עלטערע יארן.

געלויבט דעם הייליגן באשעפער, ׳קרית יואל׳ - פון וועו אן ער איז נאך געווען דא אויף דעם עולם, זייט דעמאלטס די אלע יארן - האט זיך פארבריטערט און געוואקסן, ס׳איז אויסגעוואקסן א גרויסע שטאט. היינט צו טאג וואוינען אין קרית יואל ניין טויזנט משפחות כן ירבו, דאס איז אויסער קרית יואל המורחבת. געלויבט דעם הייליגן באשעפער אלע תושבים זענען יראים ושלמים, וואס גייען בדרך התורה והיראה.

אבער ס׳ליגט אויף אונז א פליכט און א חוב, אפצוהיטן, און מאכן גדרים וסייגים, אז ס׳זאל נישט נפרץ ווערן קיין שום פירצה במחנינו חלילה, און דאס איז זייער א שווערע עבודה. דער כח היצר איז געוואלדיג גרויס, מ׳דארף באקעמפען דעם יצר הרע מיט אלע כוחות און מיט אלע מעגליכקייטן, סיי בבחינת סור מרע.

און סיי "ועשה טוב" צו בויען נאך בתי מדרשים, סיי אין קרית יואל און סיי אין קרית יואל המורחבת, ס׳זאל זיין פלעצער וואו מ׳זאל לערנען תורה און תפלה בטהרה, צו בויען פרישע בנינים פאר חינוך הבנים והבנות, און ישיבות – באמת דאס דארף מען נישט נאר אין קרית יואל, נאר אין אלע אנדערע מקומות וואו אנשי שלומינו וואוינען, איז דא א פליכט צו בויען פרישע בתי מדרשים און בתי חינוך און ישיבות, אלעס וואס מ׳דארף צו האבן.

יעדער איינער וויסט די גרויסע שמחה וואס ער האט געהאט בשעתו, ביי יעדע נייע הויז וואס האט זיך געבויעט אין קרית יואל, און ער האט צוגעקוקט וואו נאך א הויז בויעט זיך, דאס איז געווען ביי אים א שמחה רבה. היינט וועו ס׳איז נשמתו בגנזי מרומים, קוקט ער אראפ פון דער הייך, ער זעט און ער קוקט זיך צו ווי אזוי קרית יואל בויעט זיך שנעל, נייע שכונות, נייע גאסן, הונדערטער נייע משפחות יעדעס יאר, און דאס איז אים מוסיף א קורת רוח און א נחת דקדושה בעולם העליון.

דירה פרייזן: ירידה לצורך עלי׳

איך דאנק און לויב דעם הייליגן באשעפער איך האב געהאט די זכי׳ צו טון פעולות בנוגע די פרייז פון דירות אין קרית יואל און אין קרית יואל המורחבת, ס׳איז געווען א שווערע ארבעט, אבער געלויבט דעם הייליגן באשעפער מיר האבן באוויזן צו מאכן א סדר ביי די פרייז פון דירות, אז מ׳זאל נישט צאלן מער ווי דריי הונדערט דאלאר א סקווער פיס, די פרייז פון דירות אין קרית יואל איז געפאלן מיט א געוואלדיגע - איך וועל עס אנרופן - ירידה וואס איז אן עליה.

ס׳איז אויך געפאלן די פרייז פון דינגען א דירה אין קרית יואל, און דער גרויסער ציבור האט הנאה פון די אלע ענינים, בעזר שמו יתברך וועלן מיר שטיין על המשמר אויפן עתיד, מ׳זאל נישט צוברעכן די תקנה, מ׳זאל נישט עובר זיין אויף דעם, דאס איז אין קרית יואל אליינס.

און אין קרית יואל המורחבת זאל מען נישט באצאלן מער ווי צוויי הונדערט פופציג דאלאר א סקווער פיס, דאס איז די טובה פונעם גאנצן ציבור. און איך בעט דעם באשעפער מ׳זאל מיר מצליח זיין.

שטאטישע אידן - פאר ענק האט דער רבי געבויט זיין שטעטל!

אין דעם זמן וויל איך איבערזאגן מיינע ווערטער וואס איך האב שוין געזעדט פאר די שטאטישע אידן, יעדער איינער וויסט די ענגשאפט פון די דירות אין שטאט, קליינע דירות,

אביסל גרעסערע, אבער פרייזן וואס מ׳קען דאס נישט ארויסזאגן, איך שעם מיך מיט׳ן מויל ארויסצוזאגן, איך הער פון אידן וויפיל מ׳בעט, שוועדע טויזנטער׳ס א חודש דירה געלט, און דאס דארף מען באצאלן יעדן חודש, דער מצב איז איום ונורא.

מיר קומט אויס צו רעדן מיט יונגעלייט, און איך פרעג זיי וואס מ׳קלערט, אסאך ענטפערן זיי זענען גרייט זיך אריבער צו ציען קיין קרית יואל, אבער ס׳הייבט זיך אן, די עזרת נשים איז נישט מסכים, דאס איז איין זאך. אנדערע זאגן אן אנדערן תירוץ זיי האבן פראבלעמען מיט די עלטערן, די עלטערן לאזן נישט, די עלטערן ווילן זיין נאנט צו די קינדער.

און פון דעם פרט וויל איך רעדן, דאס איז א טעות מצדם, איך בין אויך א טאטע פאר קינדער, און איך פארשטיי די פארגענגן פון עלטערן וועז די קינדער קומען אריבער מוצאי שבת, צי א אנדערע מאל שבת און יום טוב וואס מען קומט אריבער. אבער צוליב די הנאה דארפן די קינדער וואוינען אין אזא ענגשאפט?, וואו איז די רחמנות פון די עלטערן אויף די קינדער?. חוץ מזה דאס פריצות ברחובות העיר איז דאך שרעקליך רחמנא ליצלן, זומער איז נישט ארויסצוזאגן, יעדער בר דעת וויסט און פארשטייט די געוואלדיגע הזיקות וואס קומט ארוים פון דעם.

וויל איך זאגן דא פאר אלע אידן, דער פעטער ז״ל האט געבויעט קרית יואל פאר די שטאטישע אידן. וועז ער האט געמאכט קרית יואל איז נאכנישט געווען קיין תושבי קרית יואל, ער האט דאס געמאכט פאר די שטאטישע אידן, פאר ענק האט ער געמאכט קרית יואל, אז ס׳זאל זיין א ריכטיגער מקום א ערליכער מקום וואו מ׳זאל קענען וואוינען.

ממש היינט צו טאג אין קרית יואל איז דא מער וי צוויי הונדערט דירות גרייט וואס מ׳קען קויפן און זיך אריינציען תיכף ומיד, אין די גאנצע לענג און די בריי פון די שטאט – איך רעד יעצט פון ניי-געבויטע דירות, אויסער דירות אין די עלטערע הייזער.

הרחבת גבולי הקדושה

היינט זענען געווען ביי מיר חשוב׳ע בעלי בתים, זיי האבן א שטח אין צענטער פון קרית יואל, און זיי האבן אונטערגעשריבן אז זיי נעמען זיך אונטער צו בויען דריי הונדערט דירות פאר דריי הונדערט דאלאר א סקווער פיס, ס׳וועט אי״ה זיין הרחבת הדעת פאר הונדערטער משפחות, איך וויל וואונטשן פאר זיי הצלחה, און וואונטשן פאר די אלע אנדערע וואס זיי בויען און זיי טוען אין דעם ענין, זיי זאלן אלע מצליח זיין, און אלע וועלן מיטן אייבערשטענ׳ס הילף מאכן געלט - נישט געלט, נאר אסאך געלט!

או מ׳קוקט אביסל מיט א חשבון, ביז אכצן חדשים וועט צוקומען צוועלף הונדערט פופציג דירות אין קרית יואל, ביז דריי יאר נאך טויזנט דירות, און אז מ׳וועט קוקן אביסל נאך וייטער וועט צוקומען נאך צווי א האלב טויזנט דירות, דאס הייסט בערך העכער פינעף טויזנט דירות אין די קומענדיגע פאר יאר, און דאס איז אויסער די דירות אין די אלטע הייזער, און אויסער וואס מ׳האפט מ׳וועט נאך צושטעלן נאך נייע שטחים צו קרית יואל, וועט נאך צוקומען נאך דירות.

קרית יואל איז שוין א גרויסע שטאט, מיטן אייבערשטנ׳ס הילף וועט עס נאך וואקסן און זיך צובריינגען מיט טויזנטער נייע תושבים. איך האף צום היילגן באשעפער אז ס׳וועט זיין א כבוד פארן פעטער ז״ל און א נחת רוח בעולם העליון, וויל דאס איז געווען זיין וואונטש.

ער וועט זיך נוקם זיין אויפ׳ן שארפסטן אופן!

מ׳דארף אבער וויסן איין זאך, דער פעטער ז״ל האט געבויעט קרית יואל נאר פאר זיינע תלמידים, די וואס הארבן אים וואס ער האט געלערנט, תלמידיו ותלמידי תלמידיו השותים בצמא את דבריו, און ס׳איז הייליג פאר זיי זיין הדרכה, ס׳איז היליג יעדע זאך, זיי גייען אין זיין שיטה, בפרט וואס איז נוגע השקפה ודעות, און זיי וויסן זיך אפצושיידן, זיך מפריש זיין און מבדיל זיין פון רעיון הציוני מיטן גאנצן הארץ, מ׳האט נישט קיין קשר נישט צו די מדינה הטמאה, און נישט צו די פארטייען – אפילו די רעליגיעזע פארטייען – בכל שם שיש להם, און זיי זענען מקפיד אויף צניעות אזוי ווי ער האט געפאדערט.

איך קען נישט פארשטיין, ווי אזוי קען זיין אזא מין זאך אז עס זאלן זיין אידן, וואס בסתר זענען זיי מסייע לדבר עבירה, צו ברענגען קיין קרית יואל, אדער קרית יואל המורחבת, תושבים פון אנדערע קהילות וואס זיי האבן א אנדערע השקפה, מ׳טוהט עס בסתר לידער.

איך וויל זאגן, בעולם העליון דארט איז דא מער עולם האמת, און דארט וווייסט מען דעם אמת, און דארט זעהט מען דעם אמת, מי במעל הזה, איך קען קלאר זאגן דער פעטער ז״ל וועט זיך נוקם זיין אין זיי מיטן שארפסטן אופן, זיי שפילן זיך מיט פייער, אויף דעם זאגט די משנה (אבות פ״ב מ״י) **והוי יהיר בגחלתן שנשיכתן נשיכת נחש ועקיצתן עקיצת עקרב.**

און מיט דעם מיין איך די אלע וואס זיי בויען הייזער פאר זיי, די וואס פארקויפן זיי, און די וואס זענען מסייע בגלוי ובסתר.

קרית יואל המורחבת

מ׳דארף צו וויסן און פארשטיין דער פעטער ז״ל האט געמאכט קרית יואל, ס׳איז געווען בשעתו פראבלעמען מיט די שכנים ווילאנג ס׳איז געווען אונטער מאנרא ווער ס׳גדעדענקט, זיי האבן געשטערט די אנטוויקלונג און דאס בויען דא, האט מען געמוזט מאכן א ווילעדזש. די ווילעדזש האט געדארפט האבן גרעניצן, אבער די גרעניצן זענען נאר וואס איז נוגע וואכעדיגע זאכן, די ערלויבענישן, די שטייערען, און אויף די זאכן. אבער אויסער די זאכן איז קרית יואל פארשפרייט אין אלע זייטן, און אלעס איז קרית יואל! אפילו אינדרויסן פון די גלילות פון דעם ווילעדזש.

וועד ס׳קויפט א דירה אין קרית יואל המורחבת, זאל וויסן און זאל זיין געווארנט ער זאל נישט באצאלן מער ווי צוויי הונדערט און

פופציג דאלאר א סקוועד פים, איך זאג עם נאכאמאל: אין קרית יואל המורחבת צוויי הונדערט און פופציג דאלאר, און אפילו מיט דעם סכום, די וואס זיי בויען די הייזער מאכן אסאך געלט.

איך קען דאס עסק, איך האב מיר נאכגעפרעגט פונקטליך די הוצאות און אלע זאכן, מ׳מאכט אסאך געלט ביי צוויי הונדערט און פופציג דאלאר א סקוועד פים. איין דאלאר מער איז אויסגעפרעסטע געלטער אן קיין שום בארעכטיגונג, אידיש געלט איז נישט הפקר.

ריבוי כח התורה

ביומא דהילולא פון פעטער ז״ל דארף מען דערמאנען וואס ער האט געלערנט און געמאכט אז יונגעלייט און בעלי בתים זאלן זיך קובע עתים זיין לתורה.

אין דעם ענין - געלויבט דעם הייליגן באשעפער - איז דא א השתנות לטובה, ס׳איז דא פארשידענע חבורות, תורתך שעשועי, יסודי התורה, אידן לערנען גמרא, מ׳לערנט, מ׳חזר׳ט און מ׳שטעלט זיך צו א פארהער.

אין חבורת ׳תורתך שעשועי׳ איז דא מער ווי פינף טויזנט אידן וואס האבן זיך געשטעלט צו א פארהער. אנדערע טויזנטער אויך טויזנטער אידן שטעלן זיך צו א בחינה אין חבורת ׳יסודי התורה׳, געלויבט דעם הייליגן באשעפער אז עס ווערט נתרבה דער כח התורה, און דאס איז די שיינקייט פון אונזער קהילה.

גזירת גיוס בארה״ק

אין די יומא דהילולא דארף מען איבער דערמאנען די מלחמת ה׳ וואס ער האט זיך געשלאגן און לוחם געווען קעגן טומאת הציונית - ווי מ׳האט פריער געזאגט - די הייליגע ספרים און די פלאם פייערדיגע דרשות, און ס׳איז דא ב״ה א לגיון של מלך וואס זיי גייען אין די שיטה.

איך האב אליינס געהערט פון אים אמאל, ס׳איז היינט תשפ״ה, בערך זעכציג יאר צוריק, באזי שמעתי, איך האב אים געהערט רעדן, אין שטוב איז דאס געווען, האט ער געזאגט בזה הלשון: איך פארכט מיר אז ס׳וועט קומען א טאג וואס אן ערליכער איד וועט נישט קענען וואוינען אין ארץ ישראל - און ער האט געזאגט - וועגן גזירת גיוס.

איך האב עס דעמאלטס אנגעקוקט אזוי [מיט א וואונדער], אידן וואוינען אין ארץ ישראל, אלעס גייט אן.

וואס זאל מען זאגן, יעדער איינער זעהט היינט און ווייסט היינט, דעם שווערן ביטערן מצב און די ביטערע גזירה, היינט פארשטייען שוין אסאך אידן אז ס׳איז דא א גזירה פון העברה על הדת, מ׳וויל עוקר זיין לימוד התורה מארצינו הקדושה!, פון אלע בחורים וואס זיי לערנען אין די ישיבות, און די אברכים וואס זיי לערנען אין די כוללים, עקירת התורה רחמנא ליצלן באופן נורא!

אונז תושבי חוץ לארץ, מיר זענען גרייט ארויס צוגיין אין מלחמה, צו העלפן אחינו בני ישראל תושבי ארץ ישראל מיט וואס ס׳איז נאר מעגליך, אונז וועלן מיר נישט רוען ביז דער אייבערשטער וועט העלפן די גזירה וועט בטל ווערן.

אבער אין דעם שווערן זמן וויל איך דערמאנען אז ס׳איז דא חשוב׳ע עסקנים אין ארץ ישראל וואס יום ולילה רוהען זיי נישט איין, און זיי טוען פעולות נשגבות צו פטר׳ן אידן, בחורים און יונגעלייט, לכל דורש ומבקש, פון אלע קרייזן, ס׳איז דא איין אדרעס וואו מ׳קען זיך וועגדן און וואו מ׳טוט, זיי רופן זיך ׳עזרה ויעוץ׳.

זייערע פעולות איז אזוי פארגרעסערט געווארן, אז מען דארף עפענען פרישע לאקאלן אין פרישע שטעט, ווייל מ׳וועגדט זיך צו זיי פון איבעראל, מ׳דארף זיי העלפן מיט געלט בנדיבת הלב, דאס איז וואס מען קען טוהן יעצט צו טאג.

כח הצניעות והקדושה

ביומא דהילולא פון פעטער ז״ל דארף מען דערמאנען וואס ער האט געטון געוואלדיגע פעולות מגביר צו זיין די כח הצניעות אין עזרת נשים, און מ׳דארף זעהן דאס אנצוהאלטן, דער יצר הרע רוהט נישט אין דעם, ס׳קומען אריין פרישע פירצות מזמן לזמן, ס׳איז דא א געוואלדיגע ירידת הדורות אין עניני צניעות אין אלע ענינים, אונז דארפן מיר זיך צאמנעמען אלע כוחות און דאס באקעמפן, אונז טאר מען זיך נישט נאכלאזן, דאס איז נוגע פון קאפ ביז פיס, אלע ענינים.

פאר א יאר האבן מיר אונז געמאכט א גוטע פעולה ביי מלבושים פאר תלמידות פון בית רחל, היי יאר קומט צו פאר וויליאמסבורג אויך, און אונז ווילן מיר זיי וואונטשן הצלחה, פאר די אלע וואס טוען מגביר צו זיין כח הצניעות, און מ׳דארף זען צו שטיין על המשמר אין אלע אונזערע מקומות וועו מ׳שרייבט איין א קינד אין מוסד, זעהן אז די עלטערן פירן זיך בצניעות אזוי ווי ס׳דארף צו זיין.

ישיבתו של רבי

אז מ׳רעדט דא ברבים מוז מען דערמאנען די הייליגע ישיבה וואס דער פעטער ז״ל האט געגרינדעט און ער האט אליינס מרביץ געווען תורה און יראת שמים במשך השנים פאר טויזנטער תלמידים, היינט צו טאג איז דא אין די ישיבה דא אין קרית יואל העכער טויזנט תלמידים צוטיילט אויף זעקס סניפים, מ׳זיצט און מ׳איז עוסק בתורה און יראת שמים, און אין אלע ג׳ עמודי עולם תורה עבודה גמילות חסדים, שיעור עיון, שיעור פשוט, הונדערטער בחורים פארהערן זיך סוף יאר אלעס וואס מ׳האט געלערנט א גאנץ יאר, גאנצע מסכתות. ס׳איז א שטארקע פליכט אויף אנשי שלומינו מחזק צו זיין דעם הייליגן מקום ברוח נדיבה.

החזקת מוסדות יטב לב בארה״ק

מיט׳ן אויבערשטנס הילף קומענדיגע יאר אין חודש כסלו, וועלן מיר מאכן א נסיעה קיין ארץ ישראל מחזק צו זיין אנשי שלומינו און אונזער קהילה און מוסדות בארצינו הקדושה.

איך פארשטיי - נישט איך רוף עמיצן זאל מיטקומען, אבער איך פארשטיי - ס׳וועט זיין אידן וואס וועלן מיטקומען, ווייל איך דא זאגן: וועד ס׳איז א תומך פאר די מוסדות אין ארץ ישראל בתמיכה הגונה א גאנץ יאר, ער איז איינגעלאדנט צו קומען מיט די נסיעה, ווייל ער איז א שותף און ער האט א חלק אין די מוסדות, אבער דער וואס האט נישט קיין חלק, זע איך נישט קיין שום סיבה פארוואס ער זאל זיך מטריח זיין מיט אונז מיטצוקומען.

וכתבתם כתיבה תמה

איך וויל נאך רעדן דא א נקודה - איך געדענק עס, אידן וואס זענען אין מיין עלטער געדענקן עס אויך - תשכ״א איז געווען א גרויסע אסיפה נאך שבועות, דער פעטער ז״ל האט געהערט צום ציבור ווען תפילין און מזוזות וואס מ׳קויפט, מ׳קארגט געלט פאר תפילין און מזוזות און מ׳קויפט פסול׳ע תפילין, פסול׳ע מזוזות, מ׳ווערט נכשל בשווג.

איך האב יעצט געזען א פראטאקאל פון אן אסיפת הרבנים ביים טאטן ז״ל פאר מער ווי פערציג יאר צוריק, ער איז אויך דן אויף דעם ענין.

פאר קיינעם גלייבט זיך נישט אז מ׳קען פארקויפן פאר אידן יראים ושלמים פסול׳ע מזוזות, איך וויל ווייזן איך האב דא מיטגעברענגט א מזוזה, איר זעהט די מזוזה? דאס איז געדריקט אויף א מאשין!, דאס איז נישט געשריבן געווארן פון א סופר, דאס איז געדריקט געווארן מיט א מאשין, און דאס ווערט פארקויפט!.

איך האב אן אנדערע מזוזה וואס איז נישט כשר און נישט פסול, וועט איר פרעגן א היכי תימצי? איך וועל ווייזן, א מזוזה וואס קומט פון א אידישע שטוב!, און ס׳איז אינגאנצן ליידיג! די ביליגסטע מזוזה וואס קען נאר זיין, ס׳איז אינגאנצן ליידיג, און דאס איז געווען אויף א טיר פון א אידישע שטוב.

ווי אזוי פאסירן אזעלכע זאכן? מען באשטעלט ביים סופר איך דארף האבן פינעף און צוואנציג מזוזות, דער סופר האט נאר צען מזוזות, וואס טוט ער? ער דארף דאך צושטעלן פינעף און צוואנציג? קויפט ער אליינס ביי א צווייטן, און אזוי שטעלט ער צו פינעף און צוואנציג מזוזות, צען מזוזות פלאגט ער זיך און ער מוז שרייבן, און די איבעריגע מזוזות פארקויפט ער אומגעפלאגט און ער מאכט געלט.

דאס צווייטע מאל פארקויפט ער שוין צוואנציג געקויפטע מזוזות, ער דארף זיך שוין נישט פלאגן, און פון א ׳סופר׳ וועט א ׳סוחר׳. פון וואו נעמט ער מזוזות, הייבן הייבט זיך אן ער האט א באקאנטן סופר אין ארץ ישראל, און ענער שטעלט אים צו די מזוזות, אבער ער דארף שוין האבן מער, ענער שרייבט שוין אויך נישט, ענער סופר קויפט שוין אויך פון א סוחר, און אזוי גייט עס, ער כאפט זיך נישט ער וועט ארײנגעדרייט, פון א סופר איז געווארן א סוחר, און ער האנדלט מיט מזוזות, און ער וויסט, ער רעדט זיך אין אז ער פארקויפט כשר׳ע מזוזות, און ס׳וועט ארײנגעשמוגלט אזוי.

אין ארץ ישראל איז דא סופרים קלים וריקים - ס׳איז דא ערליכע אויך, מ׳דארף וויסן ס׳איז דא אסאך ערליכע סופרים, אבער אסאך קלים - וואס האבן נישט קיין קבלה, מ׳האט א גוטע האנט, אזוי ווי אין אמעריקע מ׳ווערט אן אינגרעיווער, מ׳דארף נישט קיין לייסענס, אז מ׳האט א גוטע האנט קען מען וועלן א סופר און מ׳שרייבט, צי ער קען יא די הלכות, צי ער קען נישט די הלכות, ס׳איז פסול, מ׳טרעפט פסולים, און אפילו וואס מ׳טרעפט נישט, ס׳איז כשר בדיעבד בשעת הדחק.

איך וויל זאגן ברבים - איך האב עס שוין געזאגט - מ׳קויפט נישט קיין מזוזה נאר פון א סופר וואס ער שרייבט די מזוזה, מ׳דארף האבן א מזוזה? שרייב מיר! טאמער דער סופר קען נישט צושטעלן געניג מזוזות וויפיל ער דארף, זאל ער נעמען פון א צווייטן, דא אין קרית יואל איז דא נאך סופרים, ס׳איז אן עיר מלאה חכמים וסופרים, זאל ער נעמען פון א צווייטן סופר.

בשעת הדחק האב מיר אונז מזוזות מיט א הכשר, וואס איז געשריבן געווארן אין ארץ ישראל דורך סופרים מומחים, און מ׳האט א חשבון וועד דער סופר איז, אבער איך זאג עס בשעת הדחק, למיגדר מילתא טאר מען נישט פארקויפן קיין מזוזות וואס מ׳האט נישט אליינס געשריבן.

גזירת החינוך אין ניו יארק

דא אין אמעריקע במדינתינו אונז דארפן מיר האבן רחמי שמים מרובים אויך אויף עניני החינוך, ווייל די רעגירונג האט זיך אנגעהויבן אריינצומישן, און מ׳וויל משנה זיין די סדר הלימודים מיט לימודי חול.

געלויבט דעם הייליגן באשעפער, ס׳איז דא ערנסטע עסקנים, און מ׳האט אויסגעפועל׳ט ביי די הויכע פענסטער אין די רעגירונג, מ׳האט פארגרינגערט אביסל, ס׳איז נאכנישט אינגאנצן געענדיגט, מ׳דארף נאך האבן רחמי שמים, ס׳וועט נאך זיין אסאך פראצענטן פון אלע צדדים, ס׳וועט נאך זיין אסאך קאורט קעיסעס וועגן דעם.

אונז דארפן מיר מתפלל זיין צום הייליגן באשעפער מ׳זאל נישט קענען שעדיגן דעם אידישן חינוך, און די עסקנים זאלן מצליח זיין אין עתיד, ווייל די רשעים רוען נישט איין. דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן באווייזן צו שטיין על המשמר און מחנך צו זיין אלע קינדער על דרך המקובל לנו מדור דור אן א שינוי.

ברכת הקודש

איך ענדיג מיינע ווערטער מיט א ברכה, ביומא דהילולא רבא טויזנטער אידן זענען היינט צאמגעקומען מתפלל זיין אויפן ציון קודש הקדשים פון פעטער ז״ל זכותו יגן עלינו, אונז האפן מיר אז בעולם העליון איז ער מתפלל פאר כלל ישראל, משפיע צו זיין כל מילי דמיטב, געבענטשטע קינדער, אריכות ימים ושנים, פרנסה בהרחבה, תענוג ונחת דקדושה פון אלע קינדער און אייניקלעך, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות מיט הרחבת הדעת דקדושה, מען זאל זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בעזהשי"ת

שנת **ואזמרה שמך עליון** לפ"ק

נעלה את ירושלים על ראש שמחתינו

קול ששון • וקול שמחה
קול אומרים הודו את ה'

קול חתן • וקול כלה
כי טוב ה' כי לעולם חסדו

יפאר ויתרומם מלכינו, **ה**טוב ומיטיב לנו, **ל**מועד חופת צאצאינו, **ד**גלו אהבה עליו, **ה**חיינו וקימנו והגיענו
יעלו ידידים בארמונינו, **ו**נשמחה יחד בחגינו, **ט**ללי רצון במעונינו, **א**יחולי הלב לברכינו
הדות ה' מעזינו, **נ**שיב לכם גמוליו, **ה**ילולים בקרוב תבשרינו

הנה הגיע עת דודים - יום כלולת צאצאינו היקרים, ה"ה

הבחור החתן המופלג	עב"ג	הכלה הבתולה המהוללה
כמר **יהודה** נ"ו		מרת **יוטא חנה** תחי'

אשר נחוג ברצו"ה ובעזרתו ית' למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ביום ד' לס' כי תבוא בית חדש (תצא) **הבעל"ט**

י"ד לחודש אלול, שנת **ש' פ' ת י ת' ה'** ל ה לפ"ק

(ולמספ' '25 September 3)

קבלת פנים בשעה 6:00 — והחופה בשעה 7:00

באולם עטרת גאלדא

1362 50th Street, Brooklyn, NY

ניב שפתינו, **פ**תח דבריו, **ת**עלה מקדשינו, **ל**ראש שמחתינו, **י**בנה בימינו
התקבצו אהוביו, **י**חדיו ירננו, **ר**גשי לבביו, **צ**ליל זמרתינו, **ק**דם מושיענו, **א**ליו תודותינו
יערב עתידותינו, **ו**יתמשך דורותינו, **א**ור עתידתינו, **ל**תפארת משפחתינו
הפלא חסדיו, **ט**וב בעיניו, **ה**ברכה באסמינו, **נ**חלת גורלינו

ידידכם המצפים לקבל פניכם באהבה ושמחה

הורי החתן	הורי הכלה
נפתלי הירצקא שטיין	**יואל הכהן ווייס**
וב"ב	וב"ב
ברוקלין יצ"ו	ברוקלין יצ"ו

בעזהשי"ת

עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

גם אנו בזה בקריאה של חיבה למע"כ אהובינו וקריבי משפחתינו שיחי'
לשיש אתנו משוש בשמחת כלולת נכדינו היקרים שיחי'

שלמה זלמן שמואל שטיין וב"ב ברוקלין יצ"ו	יצחק הכהן ווייס וב"ב ברוקלין יצ"ו
פיגא ווינבערגער א' מוה"ר יצחק אייזיק ז"ל ברוקלין יצ"ו	שמואל יצחק שטעסל וב"ב ברוקלין יצ"ו

עלי' לתורה בשב"ק פ' שופטים הבעל"ט

יתקיים אי"ה

בבית המדרש

בית מנחם צבי דקהל יטב לב ד'סאטמאר

242 Wallabout Street, Brooklyn NY 11206

זמן שחרית בשעה 9:30

קידושא רבא אחר התפלה

שבע ברכות בשב"ק פ' תצא הבעל"ט

יתקיים אי"ה

באולם פרדס שירה

1681 42nd Street, Brooklyn NY 11204

א באס פון קריית יואל וועט פארן אי"ה אום 4:45 נאכמיטאג
פון קרן ויואל משה און דערנאך פון Park & Ride - אין צוריק נאך ברהמ"ז אי"ה

הזמנה פרטית

יום ד' פרשת כי תצא • באולם עטרת גאלדא

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר
שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב המרומם
ותהי ידיו אמוצה, בהתמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזרת גליונינו להרוות אלפי ישראל
לא ישבות למענינו במסירות נפלאה יומם ולילה, כביר המעש ורב הפעולה, טוב עין הוא יבורך
חכם לב יקח מצוות חשיבה באורה, לעמוד לימין קהילתינו המעטירה, במסירות עד בלי די
נדה לשמו ונהללו על עזרתו המרובה למען שיחות הקודש העולים על שולחן מלכים
הרבני הדקד הנכבד החמפואר
מוה"ר
נפתלי הירצקא
שטיין
הי"ו
ממקורבי ואאמו"ר ב"ק מרן רבינו הגה"ק מוהר"א שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת
החתן החשוב המופלג בתורה ובידאה טהורה, שמו הטוב נודע לתפארה
כמר יהודא הי"ו
עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו היקד והמפואר
מוה"ר יואל בר"י וויס הי"ו
וצרופה בזה ברכתינו הטרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שמשפחה זו יושפע לה רב ברכות
ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכיל ויצליח בעבודת הקודש בהרחבת קרן התורה והחסידות
מיכלה מיכלה, במעשי ידיו הברוכים המפורסמים לשם ולתהילה, ויעד רבות בשנים יזכה לעמוד
לימין קדשו של מרן רבינו שליט"א ולהרוות צמאון עם סגולה, ובשכר זאת יזכהו קל נורא עלילה,
שיתאחדו על שולחנו תורה וגדולה, עד כי יבוא שילה, בב"א.
הרוחשים למענו שמו בשמחה ובחדוה
מערכת
"קול התאחדותינו"
באה"ק
מערכת
"קול התאחדותינו"
באה"ב